ZADIE SMITH
SWING TIME

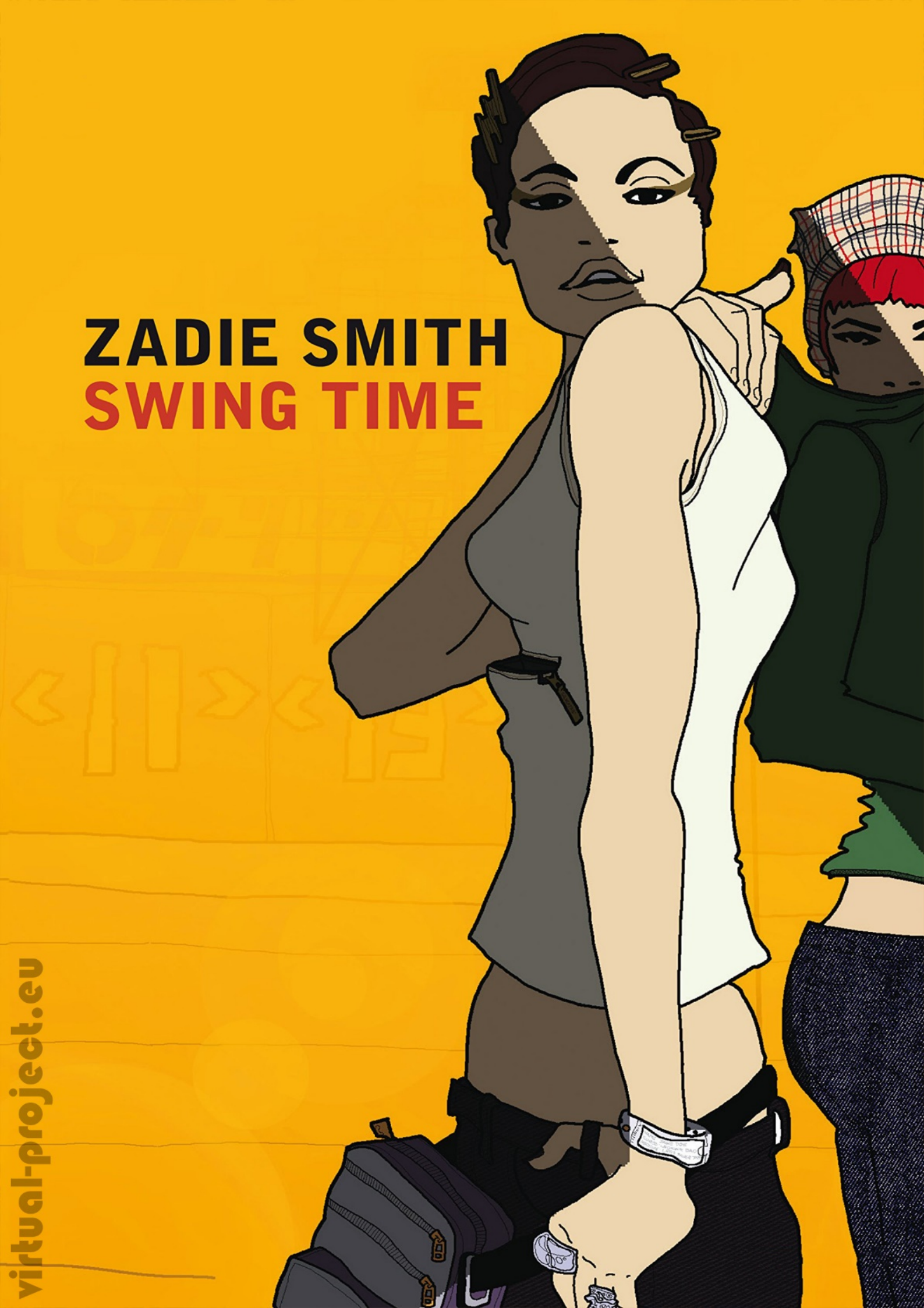

virtual-project.eu

ZADIE SMITH

SWING TIME

Original: *Swing Time* (2016)

Traducere din limba engleză de:
MARIANA PIROTEALĂ

virtual-project.eu

2019

Zadie Smith, s-a născut în 1975, în cartierul Brent din nord-vestul Londrei, într-o familie mixtă: mama ei era jamaicană, iar tatăl englez. A studiat literatura engleză la King's College, din cadrul Universității Cambridge, unde a început să scrie proză scurtă. A debutat în 2000 cu romanul *Dinți albi* (*White Teeth*), care a devenit imediat bestseller și a primit Premiul James Tait Black Memorial, Whitbread Book Award pentru debut, Commonwealth Writers First Book Prize și Betty Trask Award, fiind finalist la Național Book Critics Circle Award. În 2002 a apărut al doilea roman al autoarei, *The Autograph Man,* iar în 2003, Smith a fost inclusă de revista Granta în prestigioasă listă a celor mai buni douăzeci de tineri scriitori britanici. În 2005, romanul *Despre frumusețe* (*On Beauty*) a câștigat Premiul Orange, Commonwealth Writers Best Book Award și a fost finalist la Premiul Man Booker, în același an, Smith publicând volumul *Martha and Hanwell,* care cuprinde două povestiri apărute anterior în revistele *Granta* și *The New Yorker.* Au urmat romanele *Nord-Vest* (*NW,* 2012), nominalizat la Women's Prize for Fiction și finalist la Național Book Critics Circle Award, și *Swing Time* (2016), nominalizat la Premiul Man Booker și finalist, de asemenea, la Național Book Critics

Circle Award. În 2019 autoarea va publica volumul de povestiri *Grand Union.*

Când se schimbă muzica, se schimbă și dansul.

Proverb hausa

PROLOG

Aceea a fost prima zi de umilință pentru mine. M-au urcat în avion, m-au trimis pachet înapoi acasă, în Anglia, și m-au instalat temporar într-un apartament închiriat din St. John's Wood. Apartamentul era la etajul opt, ferestrele dădeau spre terenul de crichet. Mi-l aleseseră, cred, datorită portarului, care descuraja ferm orice întrebare. Am stat în casă. Telefonul de pe peretele din bucătărie suna fără încetare, dar fusesem avertizată să nu răspund și să-mi țin și mobilul închis. Am urmărit o partidă de crichet, sport pe care nu-l înțeleg, nu mă distra nicicum, dar tot era mai bine decât să mă uit prin apartamentul acela, un apartament de lux în coproprietate, în care totul fusese conceput să fie complet neutru, cu toate colțurile rotunjite, ca un iPhone. Când s-a încheiat partida de crichet, m-am uitat îndelung la cafetiera strălucitoare încastrată în perete și la cele două fotografii cu Buddha – una înfățișând un Buddha de alamă, cealaltă, unul din lemn – și la o fotografie cu un elefant îngenuncheat lângă un băiețel indian, care stătea și el în genunchi. Camerele erau aranjate cu gust, în tonuri de gri, iar coridorul dintre ele era acoperit cu o traversă țesută din lână cafenie. M-am uitat o vreme la protuberanțele formate de firele groase.

Două zile au trecut așa. În a treia, m-a sunat portarul să-mi spună că holul era liber. Am aruncat o privire spre mobil, era pe blat, în modul avion. Nu mai intrasem pe internet de șaptezeci și două de ore, și țin minte că m-am gândit că în vremurile noastre acesta ar trebui considerat un mare exemplu de stoicism personal și tărie morală. Am luat jacheta pe mine și am coborât. În hol m-a întâmpinat portarul, care a profitat de ocazie ca să mi se jeluiască („Habar n-ai cum a fost în ultimele câteva zile – ca-n Piccadilly Circus, în mama mă-

sii!”), deși în glasul lui se citea o anume derută, poate chiar puțină dezamăgire: ce păcat că s-a terminat tevatura – se simțise foarte important timp de patruzeci și opt de ore. Mi-a zis plin de mândrie că le-a spus mai multor oameni „să-și vadă de treaba lor” și le-a dat de înțeles unora și altora că, dacă aveau impresia că puteau trece de el, trebuia „să se mai gândească o dată”. M-am sprijinit de biroul lui și l-am ascultat vorbind. Fusesem plecată din Anglia destul timp încât expresiile colocviale din engleza britanică să mi se pară exotice, aproape lipsite de sens. L-am întrebat dacă după părerea lui aveau să mai vină și alți oameni în seara aia, iar el a spus că nu credea, că nu mai fusese nimeni din ajun. M-am interesat dacă se putea să vină cineva la mine în vizită noaptea.

— Nu văd nicio problemă, a zis el, pe un ton care mi-a dat senzația că pusesem o întrebare absurdă. Mai există și ușa din spate.

A oftat; în aceeași clipă, o femeie s-a oprit să-l întrebe dacă putea să-i ridice el hainele de la curățătorie, pentru că ea pleca. Avea o atitudine nepoliticoasă, fără astâmpăr, în loc să se uite la el în timp ce vorbea, stătea cu ochii pe calendarul de pe birou, un bloc gri cu ecran digital care informa pe oricine stătea în fața lui exact în ce moment se afla, la secundă. Era 25 octombrie, anul 2008, ora douăsprezece, treizeci și șase de minute și douăzeci și trei de secunde. M-am întors să plec; portarul a rezolvat-o cu femeia și a ieșit repede din spatele biroului să-mi deschidă ușa de la intrare. M-a întrebat unde mă duceam; i-am spus că nu știam. Am ieșit în oraș. Era o după-amiază londoneză de toamnă perfectă, răcoroasă, dar senină, iar unii copaci își lepădaseră câteva frunze aurii. Am trecut pe lângă terenul de crichet și pe lângă moschee, pe lângă Madame Tussaud’s, pe Goodge Street, Tottenham Court Road, prin Trafalgar Square, în cele din urmă am ajuns la

Embankment, apoi am traversat podul. M-am gândit – cum mă gândesc adesea când ajung pe podul acela – la cei doi tineri, studenți, care treceau pe el foarte târziu într-o noapte și au fost jefuiți și aruncați peste balustradă în Tamisa. Unul a scăpat cu viață, celălalt a murit. N-am înțeles niciodată cum de a reușit primul să supraviețuiască în beznă, pe frigul acela de înghețau pietrele, după un șoc teribil, și pe deasupra și încălțat. Cu gândul la el, m-am ținut pe partea dreaptă a podului, pe lângă balustradă, și am evitat să mă uit la apă. Când am ajuns pe South Bank, primul lucru pe care l-am văzut a fost un poster care făcea reclamă la o după-amiază de „discuții" cu un regizor austriac, începea în douăzeci de minute la Royal Festival Hall. Mi-a venit brusc cheful să mă duc. Am reușit să iau un bilet la galerie, chiar pe rândul din spate. Nu mă așteptam la mare lucru, voiam doar să uit de problemele mele un timp, să stau în întuneric și să ascult o discuție despre filme pe care nu le văzusem niciodată, dar la jumătatea programului, regizorul i-a cerut celui care-l intervieva să difuzeze un fragment dintr-un film, *Swing Time,* un film pe care-l știu foarte bine, l-am văzut de nenumărate ori în copilărie. M-am îndreptat de spate în fotoliu. Pe ecranul uriaș din fața mea, Fred Astaire dansa cu trei siluete. Incapabile să țină pasul cu el, acestea încep să iasă din ritm și în cele din urmă renunță, fac gestul acela disprețuitor, așa de american, cu mâna stângă și ies de pe scenă. Astaire dansează în continuare singur. Am înțeles că toate celelalte trei umbre erau tot ale lui Fred Astaire. Oare îmi dădusem seama când eram mică? Nimeni altcineva nu dă așa din mâini prin aer, niciun alt dansator nu îndoaie genunchii în felul acela. Între timp, regizorul s-a apucat să-și expună teoria despre „cinematograful pur", pe care l-a definit drept „o interacțiune a luminii și întunericului, exprimată sub forma unui fel de ritm, de-a lungul timpului",

dar raționamentul ăsta mi s-a părut plictisitor și greu de înțeles. În spatele lui, același fragment, cine știe de ce, se derula din nou, iar picioarele mele, antrenate de muzică, au început să lovească în scaunul din față. Simțeam o lejeritate delicioasă în corp, o fericire ridicolă, care părea să vină de niciunde, îmi pierdusem slujba, o anume versiune a vieții mele, intimitatea, însă toate acestea păreau mici și neînsemnate pe lângă fericirea pe care o simțeam privind dansul și reproducându-i ritmurile precise în corp. Simțeam că nu mai știu unde sunt, mă ridicam deasupra trupului meu, îmi vedeam viața dintr-un punct foarte îndepărtat, plutind pe deasupra ei. Îmi amintea de felul în care sunt descrise îndeobște efectele drogurilor. Îmi vedeam toți anii odată, dar nu erau așezați unul peste altul, experiență după experiență, creând ceva substanțial, ci din contră. Mi se dezvăluia un adevăr: că încercasem întotdeauna să mă agăț de lumina altor oameni, că eu nu avusesem niciodată lumina mea. Mă percepeam ca pe un fel de umbră.

Când s-a încheiat evenimentul, am traversat orașul înapoi spre apartament, l-am sunat pe Lamin, care aștepta într-o cafenea din apropiere, și i-am spus că nu era niciun pericol. Fusese și el pus pe liber, dar în loc să-l las să plece acasă, în Senegal, îl adusesem aici, la Londra. La unsprezece și-a făcut apariția, cu fața acoperită de gluga unui hanorac, în caz că erau camere de filmat. Pe hol nu era nimeni. Cu hanoracul acela părea și mai tânăr și mai frumos, și mi se părea revoltător că nu găseam în inima mea niciun sentiment profund față de el. Ne-am așezat unul lângă altul în pat cu laptopurile și, ca să nu-mi verific e-mailurile, am început să caut pe Google, întâi la întâmplare, apoi cu un scop precis: căutam fragmentul acela din *Swing Time.* Voiam să i-l arăt lui Lamin, eram curioasă să văd ce părere avea despre el ca dansator, dar a spus că nu-l văzuse și nu auzise niciodată de Astaire. A urmărit

înregistrarea încruntat, stând în capul oaselor. Nu-mi venea să-mi cred ochilor: Fred Astaire avea fața vopsită în negru. La Royal Festival Hall stătusem la galerie, fără ochelari, iar în prima scenă Astaire se află departe, în fundal. Însă nimic din toate astea nu explica modul în care reușisem să-mi blochez în minte imaginea din copilărie: ochii dați peste cap, mănușile albe, zâmbetul de Bojangles[1]. Simțindu-mă ca o proastă, am închis laptopul și m-am culcat. A doua zi m-am trezit devreme, l-am lăsat pe Lamin în pat, m-am dus repede la bucătărie și am pornit telefonul. Mă așteptam să am sute de mesaje, mii. Aveam poate treizeci. Pe vremuri, Aimee îmi trimitea sute de mesaje pe zi, dar acum înțelegeam, în sfârșit, că Aimee n-avea să-mi mai trimită niciun mesaj. Nu știu de ce mi-a luat atât de mult să înțeleg lucrul ăsta așa de evident. Am derulat deprimanta listă – un văr îndepărtat, câțiva prieteni, mai mulți ziariști. Am observat un mesaj intitulat: „Târfă”. Avea o adresă aiurea, formată din cifre și litere, și un fișier video atașat care nu se deschidea. În corpul mesajului era o singură propoziție: „Acum toată lumea știe ce hram porți”. Era genul de mesaj pe care-l primești de la o fetiță ciudoasă de șapte ani, cu convingeri ferme în materie de dreptate. Și desigur – dacă poți ignora trecerea timpului – exact asta era.

PARTEA ÎNTÂI

ÎNCEPUTURILE

UNU

Dacă toate zilele de sâmbătă din anul 1982 ar putea fi considerate o singură zi, atunci am cunoscut-o pe Tracey la ora zece în sâmbăta aceea, în timp ce păşeam pe pietrişul cu nisip din curtea unei biserici, fiecare ţinându-şi mama de mână. Erau multe alte fete acolo, dar, din motive evidente, noi ne-am remarcat doar una pe cealaltă, asemănările şi deosebirile, cum li se întâmplă fetelor. Aveam exact aceeaşi nuanţă de cafeniu – de parcă amândouă am fi fost croite din aceeaşi bucată de material –, aveam pistrui aglomeraţi în aceleaşi zone şi aceeaşi înălţime. Însă eu aveam faţa masivă şi melancolică, un nas serios şi lung, ochii lăsaţi, la fel şi gura. Tracey avea faţa veselă şi rotundă, ca o Shirley Temple mai măslinie, atât că avea nasul la fel de problematic ca al meu, am remarcat imediat, un nas ridicol – pornea drept în sus ca la purcel. Drăguţ, dar în acelaşi timp obscen: avea nările veşnic la vedere. La nas eram la egalitate. La păr, mă bătea fără drept de apel. Îşi purta buclele spiralate, care-i ajungeau până la fund, împletite în două codiţe lungi, lucioase de la vreun soi de ulei şi legate la capete cu fundiţe galbene din satin. Fundiţele galbene din satin erau un fenomen necunoscut mamei. Ea îmi aduna claia cârlionţată la spate, într-o nebuloasă, şi o lega cu o bantă neagră. Mama era feministă. Avea părul în stil afro, lung de un centimetru, un craniu perfect desenat, nu se machia niciodată şi ne îmbrăca pe amândouă cât mai simplu cu putinţă. Părul nu e mare lucru când arăţi ca Nefertiti. Nu avea nevoie de machiaj, produse cosmetice, bijuterii sau haine

scumpe, astfel că situația ei financiară, principiile ei politice și cele estetice erau – la fix! – perfect armonizate. Accesoriile nu făceau decât s-o încurce, iar printre ele se număra, aveam eu senzația la vremea aceea, și puștoaica de șapte ani cu față de cal care-o ținea de mână. Când m-am uitat la Tracey, am diagnosticat pe loc problema opusă: mama ei era albă, obeză, plină de acnee. Avea părul rar, blond, strâns tare la spate, într-un „lifting de Kilburn", cum ar fi spus mama. Dar soluția era farmecul personal al lui Tracey: ea era cel mai remarcabil accesoriu al maică-sii. Aspectul celor două, deși nu era pe gustul mamei, mie mi se părea captivant: embleme, brățări și cercei de tinichea, totul presărat cu paiete, și adidași scumpi, din cei a căror existență mama n-o accepta în Ruptul capului – „Aia nu e încălțăminte". Însă, în ciuda aparențelor, nu era mare deosebire între familiile noastre. Stăteam și una și alta în blocuri de-ale municipalității, niciuna din familii nu primea ajutor social. (O chestiune de mândrie în cazul mamei, un motiv de revoltă în cazul mamei lui Tracey: încercase de multe ori – fără succes – să „iau pentru handicap".) După părerea mamei, tocmai aceste asemănări de suprafață dădeau atât de multă greutate chestiunilor de gust. Ea se îmbrăca pentru un viitor care încă nu se anunța, dar pe care-l aștepta. Ăsta era rostul pantalonilor albi, simpli, de in, al tricoului breton, în dungi albe cu albastru, al espadrilelor zdrențuite, al capului ei sobru și frumos tipic african – totul așa de simplu, de reținut, într-o totală disonanță cu spiritul timpului și al locului. Într-o bună zi aveam să „plecăm de aici", ea avea să-și termine studiile, să adopte cu adevărat stilul șic stângist, poate chiar să ajungă să fie pomenită alături de Angela Davis și Gloria Steinem… Încălțările cu tălpi din fibre naturale făceau parte din această viziune îndrăzneață, indicau discret aceste concepte mai alese. Eu eram un accesoriu doar în sensul că, prin

însăși simplitatea mea, sugeram o admirabilă cumpătare maternă, căci se considera de prost gust – în cercurile la care aspira mama – să-ți îmbraci fata ca pe o târfuliță. Pe de altă parte, Tracey era, fără urmă de rușine, aspirația și avatarul maniei sale, singura ei bucurie, cu fundițele acelea galbene încântătoare, cu fusta stridentă cu multe volane și cu o bluză scurtă care dezvelea câțiva cenții metri de burtică de copil de culoare maro-nucă; atunci când ne-am înghesuit în ele în pasajul îngust, populat cu mame și fiice care intrau în biserică, m-am uitat cu interes cum mama lui Tracey își împingea fiica înaintea ei – și în fața noastră – folosindu-și corpul drept obstacol, carnea de pe brațe i se legăna în timp ce ne ținea în urma ei, până când a ajuns la cursul de dans al domnișoarei Isabel, cu mândria și teama zugrăvite pe față, gata să-și lase un timp prețioasa încărcătură în grija altora. Atitudinea mamei mele, prin comparație, era de o servitute istovită, semiironică, ei i se părea ridicol cursul de dans, avea altceva mai bun de făcut. După încă vreo câteva sâmbete – în care a stat împrăștiată pe unul din scaunele de plastic înșirate de-a lungul peretelui din stânga, reușind cu greu să-și rețină disprețul față de tot acel exercițiu a intervenit o schimbare și a luat tata frâiele. Am așteptat în zadar să le ia și tatăl lui Tracey. Până la urmă s-a dovedit – cum mama bănuise imediat – că nu exista „tatăl lui Tracey”, cel puțin nu în sensul convențional, conjugal. Iar ăsta era un alt exemplu de prost gust.

DOI

Acum vreau să descriu biserica și pe domnișoara Isabel. O clădire nepretențioasă din secolul al XIX-lea, cu fațada acoperită cu pietre

mari, nisipii, nu foarte diferite de lambriul ieftin cu care erau placate casele rău famate – deși nu se poate să fi fost așa – și cu o turlă acătării, ascuțită, deasupra unui interior simplu, ca dintr-o șură. Se numea Sfântul Cristofor. Semăna ca două picături de apă cu biserica pe care o făceam noi cu degetele când cântam:

Uite biserica
Uite turla
Deschide ușile
E toată lumea.

Vitraliile spuneau povestea Sfântului Cristofor, care l-a trecut pe pruncul Iisus de pe un mal al râului pe celălalt purtându-l pe umeri. Erau prost realizate: sfântul părea schilod, ciung. Fereastra inițială fusese bombardată în timpul războiului. Vizavi de Sfântul Cristofor era un bloc înalt, cu o reputație proastă, și aici locuia Tracey. (Al meu era mai frumos, cu mai puține etaje, pe strada următoare.) Construit în anii ’60, înlocuia un șir de case victoriene distruse de același bombardament care afectase și biserica, dar aici se termina legătura dintre cele două clădiri. Întrucât nu reușise să atragă locatarii de vizavi în oastea lui Iisus, biserica luase pragmatica decizie de a se extinde în alte domenii: ore de joacă pentru copiii mici, limba engleză pentru străini, cursuri de conducere auto. Acestea erau cele mai apreciate și aveau deja o anume tradiție, dar cursul de dans de sâmbăta dimineața era o nouă adăugire, și nimeni nu prea știa cu ce se mănâncă. Cursul în sine costa două lire cincizeci, dar umbla un zvon printre mame legat de prețul încălțărilor speciale, o femeie auzise ceva de trei lire, o alta de șapte, cutare jura că nu le poți cumpăra decât de la Freed, din Covent Garden, unde îți luau zece lire fără să

crâcnești – și apoi care era treaba cu stepul și „modernul”? Putea fi folosită încălțămintea de balet la dansul modern? Ce însemna „modern”, de fapt? Nu aveai pe cine întreba, nimeni nu mai trecuse prin asta. Erau puține mamele atipice care să fie împinse de curiozitatea de a suna la numărul de pe anunțurile publicitare prinse pe copacii din zonă. Multe fete care ar fi putut ajunge dansatoare bune nu au trecut niciodată strada, de teama anunțului publicitar.

Mama era atipică: pe ea nu o speriau anunțurile publicitare. Ea avea un instinct extraordinar față de moravurile specifice clasei mijlocii. De exemplu, știa că la talcioc – în ciuda numelui deloc promițător – găseai oameni mai de calitate, precum și cărțile lor broșate, ediții vechi de la Penguin, uneori de Orwell, fostele lor cutiuțe de medicamente din porțelan, vasele de lut din Cornwall sparte și roțile de olărit abandonate. Aveam apartamentul plin de asemenea nimicuri. Noi nu aveam flori de plastic lucitoare de la așa-zisa rouă și nici bibelouri de cristal. Toate acestea făceau parte din plan. Chiar și lucrurile pe care le uram – de exemplu, espadrilele mamei – de obicei se dovedeau atractive în ochii celor pe care încercam să-i atragem, și am învățat să nu mă mai îndoiesc de metodele ei, nici chiar când mă umpleau de rușine. Cu o săptămână înainte de începerea cursurilor, am auzit-o luându-și tonul pretențios al celor din clasa superioară în chicinetă, dar când a închis telefonul, aflase toate răspunsurile: cinci lire încălțămintea de balet – dacă mergeai la mall, nu în oraș – și cu pantofii de step nu era nicio grabă. Încălțămintea de balet putea fi folosită la dansul modern. Ce însemna modern? Nu întrebase. Juca fără probleme rolul părintelui preocupat, dar îl refuza pe cel al părintelui ignorant.

Tata a fost însărcinat să cumpere încălțămintea. Rozul pielii s-a dovedit a avea o nuanță mai

deschisă decât sperasem eu, părea burtica unei pisicuțe, talpa era gri murdar ca limba de pisică și nu avea panglici roz de satin pe care să le petreci în jurul gleznelor, nu, doar o bandă amărâtă de elastic, pe care o cususe tata cu mâna lui. Am fost foarte abătută din cauza asta. Dar poate că erau, la fel ca espadrilele, „simple" dinadins, cum o cerea bunul-gust? M-am putut agăța de ideea asta până în momentul în care, după ce am intrat pe hol, ni s-a spus să ne schimbăm cu hainele de dans lângă scaunele de plastic și apoi să mergem la peretele opus, la bară. Aproape toată lumea avea încălțămintea roz de satin, nu pe cea de piele roz pal ca de purcel cu care mă procopsisem eu, iar unele fete – despre care știam că trăiau din ajutorul social, sau fără tați, sau și una, și alta – aveau balerini cu panglici lungi de satin petrecute în jurul gleznelor. Tracey, care stătea lângă mine, cu piciorul stâng în mâna mamei ei, le avea pe amândouă – încălțămintea roz-închis din satin cu panglicile petrecute – și, în plus, un tutu complet, posibilitate pe care n-o luase nimeni în calcul, ca și când nu te-ai gândi să te duci la prima lecție de înot cu costumul de baie. Domnișoara Isabel avea o față blândă și prietenoasă, dar era bătrână, avea poate patruzeci și cinci de ani. Era o dezamăgire. Solidă, semănând mai degrabă cu o nevastă de fermier decât cu o balerină, era din cap și până în picioare numai roz și galben. Avea părul galben, nu blond, galben-canar. Avea pielea foarte roz, roz-carne-vie, acum când mă gândesc, probabil că suferea de acnee rozacee. Avea costumul de balet roz, pantalonii de trening erau roz, cardiganul de balet era din mohair roz – totuși, încălțămintea de mătase era galbenă, în nuanța părului. Și asta m-a supărat. Nu pomenise nimeni nimic de galben! Lângă ea, în colț, era un bărbat foarte bătrân, alb, cu o pălărie moale de fetru, care cânta la o pianină „Night and Day", un cântec care îmi plăcea la nebunie și pe care am fost mândră că l-am

recunoscut. Știam cântecele vechi de la tata, al cărui tată fusese un entuziast cântăreț prin puburi, genul de om – sau cel puțin așa credea tata – ale cărui porniri infracționale mărunte reprezentau, măcar în parte, un instinct creator nelăsat să se dezvolte. Pianistul se numea domnul Booth. Fredonam din răsputeri pe melodie, punând mult vibrato în lălăiala mea, sperând să mă audă cineva. Cântam mai bine decât dansam – de fapt, nu dansam deloc –, deși mă mândream prea tare cu vocea mea, într-un fel care știam că mamei i se părea nesuferit. Cântam fără efort, însă lucrurile pe care femeile le făceau fără efort nu o impresionau pe mama câtuși de puțin. După părerea ei, așa ar fi trebuit să fii mândră și că respiri, că mergi sau naști.

Mamele noastre ne ajutau să ne menținem echilibrul, ne serveau drept scăunele pentru picioare. Le puneam o mână pe umeri și un picior pe genunchii îndoiți. În momentul acela, corpul meu era în mâinile mamei – mă ridica, mă lega, mă fixa și mă aranja, mă curăța de scame –, dar eu eram cu gândul la Tracey și la tălpile balerinilor ei, pe care acum vedeam cuvântul „Freed” imprimat vizibil pe piele. Bolțile tălpilor ei erau ca două păsări colibri în zbor, curbare până trasau un cerc. Tălpile mele, pătrățoase și plate, păreau să scrâșnească ori de câte ori treceau de la o poziție la alta. Mă simțeam ca un bebeluș care pune piese de lemn într-o serie de unghiuri drepte. „Flutură, flutură, flutură”, spunea Isabel, „da, superb, Tracey”. Complimentele o făceau pe Tracey să dea capul pe spate și să-și lăbărțeze groaznic nasul ca de purcel. În afară de asta, era întruchiparea perfecțiunii, mă gândeam eu fermecată. Mama ei părea și ea la fel de îndrăgostită, seriozitatea cu care trata cursurile acelea fiind din partea ei singura manifestare a ceea ce acum am numi „parenting”. Venea la cursuri mai des decât oricare altă mamă și, cât timp era acolo, rareori își lua

privirea de la picioarele fiicei sale. Mama era mereu atentă la altceva. Nu putea să stea niciodată pur și simplu locului și să aștepte să treacă timpul, trebuia să învețe ea ceva. Se putea să ajungă la începutul cursului cu, să zicem, *The Black Jacobins* în mână, iar când mă duceam s-o rog să-mi schimbe încălțămintea de balet cu cea pentru step, ea deja citise o sută de pagini. Mai târziu, când a luat tata frâiele, el fie dormea, fie „mergea la o plimbare", eufemismul părintesc pentru „fumatul în curtea bisericii".

În această fază de început, eu și Tracey nu eram nici prietene, nici adversare, nici măcar cunoștințe: abia ne vorbeam. Totuși, eram mereu conștiente una de cealaltă, o chingă invizibilă era întinsă între noi, unindu-ne și împiedicându-ne să ne rătăcim prea mult în relațiile cu celelalte. Teoretic, eu vorbeam mai mult cu Lily Bingham, cu care eram colegă de școală, pe când omul de încredere al lui Tracey era trista și venerabila Danika Babić, cu ciorapii rupți și accentul bolovănos, care locuia pe același coridor cu Tracey. Dar, deși chicoteam și glumeam cu fetele acestea albe în timpul cursului, dându-le tot dreptul să presupună că ele erau centrul atenției noastre, principala noastră preocupare – că le eram bune prietene, așa cum lăsam impresia –, imediat ce venea pauza de masă, în care mâncam dovleac și biscuiți, eu și Tracey ne așezam una lângă cealaltă, de fiecare dată, era aproape un gest inconștient, două bucățele de fier atrase de un magnet.

S-a dovedit că și Tracey era la fel de curioasă în legătură cu familia mea cum eram și eu în legătură cu a ei și argumenta, cu o anume autoritate, că în privința noastră lucrurile erau „anapoda". I-am ascultat teoria într-o pauză, în timp ce înmuiam nerăbdătoare biscuitul în dovleacul portocaliu.

— La toți ceilalți e tatăl, a spus ea; deoarece știam că era mai mult sau mai puțin exact, nu-mi trecea nicio replică prin minte. Când tatăl tău e alb

înseamnă… a continuat Tracey, dar în momentul acela Lily Bingham a apărut și s-a oprit lângă noi, așa că n-am aflat niciodată ce înseamnă când tatăl tău e alb.

Lily era deșirată, cu treizeci de centimetri mai înaltă decât toate celelalte fete. Avea părul lung, blond, perfect drept, obraji rozalii și o fire veselă și deschisă care ni se părea și mie, și lui Tracey consecința directă a locuirii în casa de sine stătătoare de pe Exeter Road, nr. 29, unde fusesem invitată de curând și-i raportasem înfocată lui Tracey – care nu fusese niciodată acolo – despre grădina privată, borcanul uriaș de dulceață plin cu „mărunțiș” și ceasul Swatch mare cât un stat de om care atârna pe un perete din dormitor. Erau, prin urmare, lucruri pe care nu le puteai discuta de față cu Lily Bingham, iar acum Tracey a închis gura, a împuns aerul cu nasul și a străbătut camera ca să-i ceară mamei ei încălțămintea de balet.

TREI

Ce vrem de la mamele noastre când suntem copii? Supunere totală.

Ah, e foarte frumos, rațional și respectabil să spui că o femeie are tot dreptul la viață proprie, ambiții, nevoi și așa mai departe – asta am revendicat eu însămi întotdeauna –, dar când ești copil, nu, în realitate este un război de uzură, rațiunea nu are nimic de-a face, absolut nimic, tot ce vrei de la mama ta e să recunoască o dată pentru totdeauna că este mama ta și doar mama ta, și că bătălia ei cu restul vieții s-a încheiat. Trebuie să predea armele și să vină la tine. Dacă nu face așa izbucnește războiul, iar între mine și mama era război. Doar când am crescut am ajuns s-o admir cu adevărat – mai ales în ultimii și dureroșii ani din viața ei – pentru tot ce făcuse ca, zgâriind cu

ghearele, să-și asigure un locșor în lume. Când eram mică, refuzul ei de a mi se supune mă nedumerea și mă rănea, mai ales că aveam senzația că nu se aplică niciunul din motivele obișnuite pentru un refuz. Eram singurul ei copil, la vremea aceea nu avea un loc de muncă și abia dacă vorbea cu restul familiei. După părerea mea, avea timp din belșug. Totuși, nu puteam obține supunerea ei totală! Prima senzație pe care mi-a inspirat-o a fost că era o femeie care-și plănuia evadarea de lângă mine, din rolul de mamă. Îmi părea rău pentru tata. Era un bărbat încă destul de tânăr, o iubea, voia să mai facă și alți copii – era motivul lor zilnic de ceartă –, dar în această chestiune, ca în toate celelalte, mama refuza să cedeze. Mama ei adusese pe lume șapte copii, bunica ei, unsprezece. Nu voia să se întoarcă la așa ceva. Credea că tata voia și alți copii ca s-o țină prizonieră și, în esență avea dreptate, deși în acest caz, „prizonierat” era doar un sinonim pentru „dragoste”. Cât o iubea! Mai mult decât știa ea sau voia să știe, era genul de femeie care trăiește în propriul peisaj oniric, care presupune că toți cei din jur se simt mereu exact ca ea. Așa că atunci când a început, întâi încet, apoi cu o viteză tot mai mare, să-l depășească pe tata, atât intelectual, cât și la nivel personal, s-a așteptat în mod firesc ca el să treacă prin același proces în același timp. Dar el făcea totul la fel ca înainte. Avea grijă de mine, o iubea pe ea, încerca să țină pasul citind *Manifestul Partidului Comunist* în stilul lui agale și sârguincios.

— Unii oameni au la ei Biblia, mi-a spus mândru. Asta e Biblia mea.

Părea impresionant – scopul era s-o impresioneze pe mama –, dar eu observasem deja că părea să citească mereu această carte și nu multe altele, o lua cu el la fiecare curs de dans, și totuși niciodată nu trecea de primele douăzeci de pagini. În contextul căsniciei, era un gest romantic: se cunoscuseră la o întâlnire a SWP[2] în Dollis

Hill. Dar până și asta era o formă de neînțelegere, pentru că tata se dusese acolo să cunoască stângiste drăguțe cu minijupe, fără nicio religie, în timp ce mama chiar se dusese pentru Karl Marx. Copilăria mea s-a derulat în breșa aceea tot mai largă. Am privit cum mama mea autodidactă îl întrecea rapid și ușor pe tata. Rafturile din livingul nostru, pe care el le făcuse, s-au umplut cu cărți la mâna a doua, manuale de la Open University, cărți de politică, cărți de istorie, cărți despre rase, cărți despre sexe, „toate «ismele»”, după cum îi plăcea tatei să le numească ori de câte ori se întâmpla să vină vreun vecin și să observe ciudata acumulare.

Sâmbăta era „ziua ei liberă”. O zi liberă de ce? De noi. Trebuia să-și citească „ismele”. După ce mă lua tata de la cursul de dans, trebuia să ne ținem departe, să ne găsim ceva de lucru, să nu călcăm prin apartament până la ora cinei. A devenit ritualul nostru să schimbăm câteva autobuze în direcția sud, mult mai la sud de fluviu, la unchiul Lambert, fratele mamei și un confident de-al tatei. Era fratele cel mai mare al mamei, singura persoană pe care am văzut-o vreodată din familia ei. El rămăsese să-și crească frații pe insulă când mama lor plecase în Anglia să lucreze ca femeie de serviciu într-un azil de bătrâni, așa că știa perfect ce avea de înfruntat tata.

— Fac un pas spre ea, l-am auzit pe tata plângându-se într-o zi, în toiul verii, și ea face un pas înapoi!

— Nu po’ să te-nțelegi cu muierea asta. Așa a fost mereu.

Eu eram în grădină, printre roșii. Era o parcelă, de fapt, nimic decorativ sau menit pur și simplu să fie admirat, toate plantele erau destinate consumului și creșteau în șiruri lungi și drepte, legate de bețe de bambus. La capăt de tot era o latrină, ultima pe care am mai văzut-o în Anglia. Unchiul Lambert și tata stăteau pe șezlonguri lângă ușa din spate și fumau marijuana. Erau vechi

prieteni – Lambert era singura persoană în afară de părinții mei din fotografia de la nunta lor – și îi lega munca: Lambert era poștaș, iar tata era directorul Biroului de Expediții al Poștei Regale. Aveau în comun un simț sec al umorului și o lipsă de ambiție pe care mama nu o privea cu ochi buni în cazul nici unuia dintre ei. În timp ce fumau și se plângeau de lucrurile pe care nu poți să le faci cu mama, eu îmi treceam mâinile printre lujerii roșiilor și-i lăsam să mi se răsucească pe după încheieturi. Majoritatea plantelor lui Lambert mi se păreau amenințătoare, erau de două ori cât mine, și tot ce planta el creștea sălbatic: un desiș în care se încurcau vițe, ierburi înalte și niște tărtăcuțe umflate obscen, ca niște tigve. Pământul este de mai bună calitate în sudul Londrei – în nord avem prea mult lut dar la vremea aceea nu știam acest lucru și nu aveam lucrurile prea clare în minte: credeam că atunci când îl vizitam pe Lambert mă duceam în Jamaica, grădina lui Lambert era pentru mine Jamaica, mirosea a Jamaica, acolo mâncai înghețată cu cocos, și chiar și acum, în memoria mea, este mereu cald în grădina lui Lambert, mi-e sete și mi-e frică de insecte. Grădina era alungită și îngustă, orientată spre sud, latrina se învecina cu gardul din dreapta, așa că puteai privi soarele cum coboară în spatele ei, făcând aerul să vălurească în timp ce scăpăta. Simțeam o nevoie nebună să merg la toaletă, dar hotărâseră să mă țin până vedeam iar nordul Londrei – mi-era frică de latrina aia. Podeaua era de lemn și creșteau diferite plante printre scânduri, fire de iarbă, ciulini și păpădie care te murdărea pe genunchi când urcai pe colac. Pânzele de păianjen uneau colțurile. Era o grădină a belșugului și a degradării: roșiile erau prea coapte, marijuana, prea tare, gândacii de piatră se ascundeau sub orice. Lambert locuia singur acolo, și mie mi se părea un loc în care să te duci să mori. Chiar și la vârsta aceea mi se părea ciudat că tata călătorea

doisprezece kilometri până la Lambert acasă să primească alinare, când Lambert părea să fi suferit deja abandonul de care tara se temea așa de tare.

Sătulă să mai merg printre șirurile de legume, m-am dus la capătul grădinii și am observat cum cei doi bărbați își ascundeau, fără prea mare succes, jointurile în pumn.

— Te-ai plictisit? M-a întrebat Lambert.

Am mărturisit că da.

— Hăt demult casa asta era plină ochi de pici, a spus Lambert, da' acu picii au și ei picii lor.

În minte îmi apărea o imagine cu niște copii de vârsta mea cu copii mici în brațe: era o soartă pe care o puneam în legătură cu sudul Londrei. Știam că mama plecase de acasă ca să scape de toate astea, pentru ca fiica ei să nu ajungă niciodată un copil cu copil, căci orice fiică a ei trebuia să facă ceva mai mult decât să supraviețuiască – cum fusese cazul cu mama –, ea trebuia să ajungă departe, să învețe multe lucruri inutile, ca de exemplu step. Tata s-a întins după mine și am urcat în poala lui, i-am acoperit chelia din ce în ce mai mare cu mâna și i-am simțit șuvițele subțiri de păr ud pe care și le pieptăna de-a curmezișul.

— E rușinoasă, ai? Nu ți-e rușine de unchiu' Lambert, nu?

Lambert avea ochii congestionați și pistruii că ai mei, dar ieșiți în relief; avea fața rotundă și simpatică, ochi căprui-deschis care confirmau, se presupune, prezența sângelui chinezesc în genealogia familiei. Dar mi-era rușine de el. Mama – care nu mergea niciodată în vizită la Lambert, mai puțin de Crăciun – insista în mod bizar ca eu și tata să ne ducem, deși mereu cu o condiție: să nu ne lăsăm „trași înapoi". În ce? M-am sucit pe după corpul tatei până am ajuns în spatele lui și i-am văzut peticul de păr pe care și-l lăsa lung la ceafa și pe care era așa de hotărât să-l păstreze. Deși avea numai treizeci de ani, nu-l văzusem niciodată cu o chică bogată, niciodată blond și nu aveam să-l

văd nici cărunt. Era falsul maro-nucă pe care-l cunoșteam, care ți se lua pe degete dacă-l atingeai și a cărui adevărată sursă o zărisem, o cutie rotundă, puțin adâncă, lăsată fără capac pe marginea căzii, cu un inel unsuros maro în jurul buzei, din al cărei conținut mai rămăsese doar un petic în mijloc, la fel ca la tata.

— Are nevoie de tovărășie, s-a agitat el. O carte nu merge, nu? Niciun film. Îți trebuie ceva adevărat.

— Nu po' să te-nțelegi cu muierea aia. Mi-am dat seama de când era mică. Avea o voință de fier.

Așa era. Nu te înțelegeai cu ea. Când am ajuns acasă, urmărea o prelegere de la Open University, cu un caiet de însemnări și cu creionul în mână, frumoasă, senină, ghemuită pe canapea cu picioarele goale sub fund, dar când s-a întors am văzut că era enervată, voia mai mult timp, mai multă liniște, ca să poată învăța. Eram ca vandalii din templu. Învăța sociologie și politică. Nu știam de ce.

PATRU

„Dacă Fred Astaire reprezenta aristocrația, eu reprezentam proletariatul", a spus Gene Kelly, iar după această logică, Bill „Bojangles" Robinson ar fi trebuit să fie dansatorul meu, pentru că Bojangles dansa pentru dandy-ul din Harlem, pentru puștiul din ghetou, pentru țăranul din sudul Statelor Unite – pentru toți descendenții sclavilor. Pentru mine însă, un dansator era un om de niciunde, fără părinți sau frați, fără țară sau popor, fără vreo obligație, și exact asta era calitatea care-mi plăcea. În rest, toate amănuntele își pierdeau importanța. Ignoram subiectele ridicole ale filmelor acelora: vânzoleala ca la operă, schimbarea neașteptată a norocului, insuportabilele

coincidențe în urma cărora se întâlnesc ea și el, trubadurii, servitoarele și majordomii. Pentru mine erau toate drumuri care duceau spre dans. Povestea era prețul pe care trebuia să-l plătești ca să ai parte de ritm. „Mă scuzi, băiete, ăsta e trenul spre Chattanooga?" Fiecare silabă își găsea mișcarea corespondentă de picioare, abdomen, fese, tălpi. În schimb, la cursul de balet, noi dansam pe melodii clasice – „muzică pentru albi", cum îi spunea Tracey fără ocolișuri – pe care domnișoara Isabel le înregistra de la radio pe mai multe casete. Dar cu greu o recunoșteam drept muzică, nu-i auzeam metrul și, cu toate că domnișoara Isabel încerca să ne ajute, strigându-ne ritmul fiecărei măsuri, nu puteam nicicum să fac legătura dintre numerele astea și marea muzicală ce se revărsa peste mine din viori sau din bubuiturile copleșitoare ale secțiunii de alămuri. Știam mai multe decât Tracey: știam că ceva nu era chiar în ordine cu categorisirile astea rigide ale ei – muzică pentru negri, muzică pentru albi –, că trebuie să existe pe undeva o lume în care cele două se împletesc. În filme și fotografii văzusem bărbați albi la pian, în timp ce niște fete de culoare stăteau lângă ei în picioare și cântau. Doamne, cât îmi doream să fiu ca fetele acelea!

La unsprezece și un sfert, chiar după ora de balet, la mijlocul primei noastre pauze, domnul Booth intra pe hol cu o geantă mare, neagră, cum aveau pe vremuri medicii de țară, în care avea partiturile pentru curs. Dacă eram liberă – adică dacă puteam să scap de Tracey –, mă duceam iute la el, mergeam în urma lui când se apropia ușor de pian, apoi mă așezam ca fetele pe care le văzusem eu în filme și-l rugam să cânte „All of Me", „Autumn în New York" sau „42nd Street". La cursul de step trebuia să cânte aceleași câteva melodii la nesfârșit, iar eu trebuia să dansez pe ele, dar înainte de curs – în timp ce fetele erau pe hol, vorbeau, mâncau și beau – îl îndemnam să cânte o

melodie împreună cu mine; cântam mai încet decât pianul dacă mi-era rușine și un pic mai tare dacă nu-mi era. Uneori, când cântam, părinții care fumau în fața clădirii la umbra cireșilor intrau să asculte, iar fetele care se pregăteau pentru dansuri – își trăgeau ciorapii, își legau panglicile – se opreau din ce făceau și se întorceau să mă privească. Am devenit conștientă că vocea mea – cât timp nu cântam dinadins mai încet decât pianul – avea ceva fermecător, care atrăgea oamenii. Nu era un dar tehnic: aveam un registru vocal minuscul. Era mai degrabă o chestiune de emoție. Eram capabilă să exprim foarte clar ce simt, puteam să „transmit”. Făceam în așa fel încât melodiile triste să fie foarte triste, iar cele vesele, pline de voioșie. Când a venit momentul „testării abilităților”, am învățat să-mi folosesc vocea ca să distrag atenția, așa cum magicienii te fac să te uiți la gura lor când ar trebui să te uiți la mâini. Dar pe Tracey nu puteam s-o păcălesc.

Am văzut-o când am ieșit de pe scenă, stătea în culise cu brațele încrucișate pe piept și cu nasul în vânt. Deși întotdeauna depășea pe toată lumea și panoul de plută din bucătăria mamei ei gemea de medalii de aur, nu era niciodată mulțumită, voia aurul și la categoria „mea” – cântec și dans –, deși abia dacă putea să cânte vreo notă. Era greu de înțeles. Eu credeam sincer că, dacă aș fi fost în stare să dansez ca Tracey, nu mi-aș mai fi dorit nimic pe lume. Unele fete aveau ritmul în picioare și mâini, altele în solduri sau în șale, dar ea avea ritmul în fiecare ligament, probabil în fiecare celulă. Fiecare mișcare era pe atât de clară și de exactă cum spera fiecare copil să poată executa, trupul ei reușea să se armonizeze cu orice cadență, indiferent cât de complicată ar fi fost. Probabil se putea spune că uneori era prea exactă, nu foarte creativă și fără prea mult suflet. Dar niciun om întreg la minte nu-i putea critica tehnica. Eu eram

– și încă sunt – fascinată de tehnica lui Tracey. Știa când era momentul potrivit pentru orice.

CINCI

O duminică de la sfârșitul verii. Eram pe balcon, mă uitam la câteva fete care stăteau la același etaj cu noi, săreau coarda lângă tomberoane. Dintr-odată am auzit-o pe mama strigându-mă. M-am uitat și am văzut că intra în complex, de mână cu domnișoara Isabel. Am făcut cu mâna, ea a ridicat privirea, a zâmbit și a strigat: „Stai acolo!” Nu le văzusem niciodată pe mama și pe domnișoara Isabel împreună în afara cursurilor, și chiar și din locul meu de observație îmi dădeam seama că domnișoara Isabel era dusă cam cu forța. Voiam să mă duc să discut cu tata, care zugrăvea un perete în camera de zi, dar știam că mama, așa de fermecătoare cu străinii, era irascibilă cu rudele ei, iar acel „Stai acolo!” exact asta însemna. Am privit ciudata pereche traversând curtea și intrând pe casa scării, reflectată în blocurile de sticlă asemenea unei presărări de galben, roz și maro-mahon. În acest timp, fetele de lângă tomberoane au schimbat direcția corzii, o nouă amatoare s-a prins curajoasă în bucla ce se mișca frenetic și au început un nou cântecel, cel cu maimuța care s-a înecat.

În cele din urmă, mama a venit la mine, m-a studiat – avea un aer sfios – și primul lucru pe care i-a spus a fost:

— Scoate-ți pantofii.

— Nu trebuie neapărat acum, a șoptit domnișoara Isabel, dar mama a întrerupt-o:

— Mai bine să aflăm acum decât mai târziu.

A dispărut în apartament și, peste foarte puțin timp, a revenit cu o pungă mare de făină cu agent de creștere pe care a început s-o presare peste tot

prin balcon, până când s-a format un strat alb ca la prima ninsoare. Trebuia să calc pe el cu tălpile goale. M-am gândit la Tracey. Mă întrebam dacă domnișoara Isabel se ducea pe rând acasă la fiecare fată. Ce risipă cumplită de făină! Domnișoara Isabel s-a așezat pe vine să se uite. Mama s-a rezemat de balcon, cu coatele sprijinite pe el, fumând o țigară. Stătea în unghi față de balcon, avea țigara pieziș în gură și purta o beretă de parcă ar fi fost cel mai firesc lucru din lume. Stătea în unghi față de mine, o deviere ironică. Am ajuns în capătul celălalt al balconului și m-am uitat înapoi la urmele tălpilor mele.

— Asta e, a spus domnișoara Isabel.

Ce anume? Platfusul. Instructoarea mea și-a scos un pantof și și-a lipit talpa spre comparație: la urma ei vedeai doar degetele, partea de sub ele și călcâiul, la a mea, tot conturul plat al unei tălpi omenești. Pe mama o interesa foarte tare rezultatul acesta, dar, văzând ce față făcusem, domnișoara Isabel mi s-a adresat cu blândețe:

— Balerinele au nevoie de arcuirea din talpă, așa este, dar se poate să faci step chiar dacă ai platfus, sigur că se poate.

Eu nu credeam că e adevărat, dar era frumos din partea ei, m-am agățat de vorbele astea și am mers mai departe la curs, continuând astfel să-mi petrec timpul cu Tracey, exact lucrul pe care încercase mama să-l împiedice, după cum am înțeles mai târziu. Se gândise că, de vreme ce eu și Tracey învățam la școli diferite, în cartiere diferite, aveam în comun doar cursul de dans, dar, când a venit vara și cursul s-a întrerupt, s-a văzut că asta nu conta, ne-am apropiat tot mai mult până când, în august, am ajuns să fim împreună aproape în fiecare zi. De pe balconul meu vedeam complexul ei și viceversa, nu trebuia să dăm telefon și nici să stabilim ceva oficial, și, deși mamele noastre abia dacă dădeau din cap una la alta pe stradă, a început

să fie un lucru obișnuit să intrăm și să ieșim fiecare din clădirea celeilalte.

ȘASE

Eram altcineva în fiecare apartament. În al lui Tracey ne jucam și testam noi jucării, din care părea să existe o rezervă inepuizabilă. Catalogul de la Argos, de pe paginile căruia mi s-a dat voie să-mi aleg trei jucării ieftine de Crăciun și una de ziua mea, era pentru Tracey Biblia de zi cu zi, îl citea cu religiozitate, își încercuia alegerile, deseori în compania mea, cu un pix mic cu mină roșie pe care-l ținea special pentru acest scop. Dormitorul ei era o revelație. Dărâma toate ideile pe care mi le făcusem despre asemănarea dintre situațiile noastre. Patul ei avea forma mașinii sport roz a lui Barbie, avea perdele cu volănașe, toate dulapurile erau albe și lucioase, iar în mijlocul camerei ai fi zis că cineva a răsturnat pur și simplu sania lui Moș Crăciun pe covor. Trebuia să înoți printre jucării. Jucăriile stricate formau un fel de temelie peste care se așternea fiecare nou val de achiziții, în straturi arheologice corespunzând, mai mult sau mai puțin, reclamelor la jucării difuzate la televizor în momentul respectiv. În vara aia, găselnița era păpușa pișăcioasă. Îi dădeai apă și făcea pipi peste tot. Tracey avea mai multe versiuni ale acelei tehnologii extraordinare și reușea să pună în scenă tot felul de drame cu ajutorul ei. Uneori bătea păpușa pentru că făcuse pipi. Alteori o punea, rușinată și goală, la colț, cu picioarele de plastic în unghi față de fundul mic, cu gropițe. Noi două jucam rolul părinților bietului copil incontinent, și din dialogul pe care mi-l dădea Tracey să-l recit răzbăteau uneori ecourile ciudate, rușinoase ale propriei vieți de familie sau

ale numeroaselor seriale melodramatice pe care le urmărea, nu-mi dădeam prea bine seama.

— E rândul tău. Zi așa: „Târfă ce ești, nici măcar nu e plodu' meu! E vina mea că se pișă pe ea?" Hai, e rândul tău!

— Târfă ce ești, nici măcar nu e fiică-mea! E vina mea că se pișă pe ea?

— „Auzi, frate, ia-o tu! Ia-o și vezi dacă tu ești mai breaz!" Acum zi: „Slabe speranțe, păpușă!"

Într-o sâmbătă, moartă de frică, i-am pomenit mamei de existența păpușilor pișăcioase, având grijă să spun „fac pipi", în loc de „se pișă". Învăța. A ridicat ochii din cărți cu un amestec de neîncredere și dezgust.

— Tracey are una din astea?

— Tracey are *patru* din astea.

— Vino o clipă.

A deschis brațele și mi-am simțit obrazul lipindu-se de pielea de pe pieptul ei, întinsă și caldă, debordând de viață, de parcă în interiorul mamei ar fi fost o a doua tânără, plină de grație, care murea de dorință să iasă. Își lăsase părul să crească, de curând și-l „aranjase", și-l împletea sub forma unui coc ca o scoică la ceafă, ca o sculptură.

— Știi ce citesc eu acum?

— Nu.

— Citesc despre *sankofa.* Știi ce e asta?

— Nu.

— Este o pasăre, se uită înapoi, așa. Și-a întors capul frumos înapoi cât de mult a putut. Din Africa. Se uită înapoi spre trecut și învață din ce s-a întâmplat. Unii oameni nu învață niciodată.

Tata era în chicineta minusculă, gătea în liniște – el era bucătarul-șef al familiei –, iar discuția asta îi era de fapt adresată lui, el era cel care trebuia s-o audă. Ei doi începuseră să se certe așa de mult, încât deseori eu eram singurul canal prin care puteau circula informațiile, uneori abuziv – „Explică-i maică-tii" sau „Poți să-i transmiți lui

taică-tău din partea mea” – și alteori așa, cu o ironie delicată și aproape frumoasă.

— Ah, am făcut eu.

Nu vedeam legătura cu păpușile pișăcioase. Știam că mama se pregătea să devină, sau încerca să devină, „intelectuală”, pentru că tata îi arunca deseori în față acest cuvânt în certurile lor ca pe o formă de insultă. Dar nu înțelegeam ce însemna cuvântul acela, în afară de un om care studia la Open University, căruia îi plăcea să poarte beretă, folosea des sintagma „Îngerul istoriei”, ofta când restul familiei voia să se uite la emisiunile de sâmbăta seara și se oprea să se certe cu troțkiștii pe Kilburn High Road când toată lumea traversa strada să-i evite. Pentru mine, principala consecință a transformării ei era noua și uimitoarea ei exprimare pe ocolite. Părea să facă mereu glume de oameni mari peste capul meu, să se amuze sau să-l irite pe tata.

— Când ești cu fata aia, mi-a explicat mama, e frumos să te joci cu ea, dar ea a fost crescută într-un fel anume și nu are decât prezentul. Tu ai fost crescută altfel, să nu uiți. Cursul ăla idiot de dans e toată lumea ei. Nu e ea de vină, așa a fost crescută. Dar tu ești deșteaptă. Nu contează dacă ai platfus, nu contează, pentru că tu ești deșteaptă, tu știi de unde vii și încotro te îndrepți.

Am încuviințat din cap. Îl auzeam pe tata lovind cratițele cu subînțeles.

— Să nu uiți ce ți-am spus, da?

I-am promis că n-aveam să uit.

În apartamentul nostru nu erau deloc păpuși, așa că, atunci când venea Tracey, era nevoită să împrumute alte obiceiuri. Aici scriam, cu o oarecare frenezie, pe o serie de caiete galbene A4 dictando, pe care le aducea tata de la serviciu. Era un proiect la care lucram în colaborare. Tracey, din cauza dislexiei – deși pe atunci nu știam că așa se chema –, prefera să dicteze, în timp ce eu mă chinuiam să țin pasul cu sinuozitățile gândirii ei

melodramatice de la natură. Aproape toate poveștile noastre aveau legătură cu o prim-balerină crudă și afectată de pe „Oxford Street” care-și rupea piciorul în ultimul moment, ceea ce-i permitea bravei noastre eroine – deseori o modestă costumieră de scenă sau o umilă femeie de serviciu de la teatru – să ia frâiele și să salveze situația. Am observat că erau mereu blonde fetele astea brave, cu părul „ca mătasea” și cu ochi mari, albaștri. O dată am încercat să scriu „ochi căprui”, dar Tracey mi-a luat pixul din mână și a tăiat. Scriam pe burtă, întinse pe podeaua din camera mea, iar dacă trecea mama din întâmplare și ne vedea așa, era singurul moment în care se uita la Tracey cu ceva ce aducea a tandrețe. Profitam de momentele astea să capăt și mai multe concesii pentru prietena mea – „Poate să rămână Tracey la cină?”, „Poate să stea Tracey peste noapte?” deși știam că, dacă mama s-ar fi oprit să citească ce scriam pe caietele alea galbene, Tracey nu ar mai fi avut niciodată voie să calce în apartamentul nostru. În mai multe povești, niște bărbați africani „pândeau printre umbre” cu bare de fier, să le rupă picioarele dansatoarelor cu pielea albă ca un crin; în una din ele, prim-balerina avea un secret cumplit: era „metisă”, cuvânt pe care tremuram în timp ce-l scriam, deoarece știam din experiență cât de tare o înfuria pe mama. Dar, dacă mă încerca jena din cauza acestor detalii, era o senzație neimportantă pe lângă plăcerea pe care mi-o oferea colaborarea noastră. Eram cu totul absorbită de poveștile lui Tracey, îmbătată de nesfârșitele prelungiri ale satisfacției narative, poate și acesta un lucru pe care-l împrumutase din seriale sau pe care-l extrăsese din lecțiile dure pe care le învăța de la viață. Căci, tocmai când credeai că vine sfârșitul cel fericit, Tracey găsea o minunată și nouă modalitate să-l distrugă sau să-l abată în altă direcție, așa că momentul încheierii – care cred că pentru amândouă însemna pur și simplu că publicul se ridică în picioare și aclamă –

părea să nu mai sosească niciodată. Mi-aș dori să mai am caietele acelea. Dintre toate miile de cuvinte pe care le-am scris despre balerine aflate în diferite situații de pericol fizic, am reținut o singură frază: „Tiffany și-a luat avânt să-și sărute prințul și și-a întins degetele de la picioare, ah, era așa de sexy, dar atunci glonțul i-a străpuns coapsa”.

ȘAPTE

În toamnă, Tracey s-a dus la școala ei de fete din Neasden, unde majoritatea elevelor erau indience sau pakistaneze și lipsite de orice reținere: eu le vedeam pe cele mai mari în stația de autobuz, cu uniformele adaptate – cu cămășile descheiate și fusta ridicată – strigându-le obscenități băieților albi care treceau. O școală dură, cu multe bătăi. A mea, din Willesden, era mai blândă, mai amestecată: jumătate negri, un sfert albi, un sfert de pe continentul indian. Din jumătatea de negri, cel puțin o treime erau „metiși”, o țară minoritară în interiorul altei țări, deși adevărul era că mă irita să-i observ. Voiam să cred că eu și Tracey eram surori și spirite înrudite, singure pe lume, și că aveam mare nevoie una de alta, dar acum nu puteam evita să-i văd în fața ochilor pe numeroșii copii pe care mama încercase toată vara să mi-i bage pe gât, fete care proveneau dintr-un mediu asemănător, dar, cum spunea mama, cu „orizonturi mai largi”. Era una pe nume Tasha, jumătate guyaneză, jumătate tamilă, al cărei tată chiar era tigru al eliberării Tamilului[3], lucru care pe mama o impresiona foarte tare, ceea ce n-a făcut decât să-mi întărească hotărârea de a nu avea niciodată de-a face cu fata aia. Era alta cu dinții ieșiți în afară pe nume Irie, mereu prima din clasă, ai cărei părinți erau și ei la fel ca noi, dar se mutaseră din

complexul rezidențial și acum locuiau în Willesden Green într-un apartament elegant. Mai era o fată pe nume Anoushka, tatăl ei era din Saint Lucia și mama ei, rusoaică, iar unchiul ei era, din câte spunea mama, „cel mai important poet revoluționar din Caraibe”, dar aproape fiecare cuvânt din recomandarea aceea era de neînțeles pentru mine. Mie nu-mi stătea mintea la școală sau la vreunul dintre cei de acolo. Pe terenul de joacă îmi înfigeam piuneze în tălpile pantofilor și uneori petreceam toată pauza de o jumătate de oră dansând singură, mulțumită că n-aveam prieteni. Iar când ajungeam acasă – înaintea mamei și de aceea în afara jurisdicției ei – îmi aruncam ghiozdanul, îl lăsam pe tata să pregătească cina și mă duceam glonț la Tracey, să repetăm împreună pașii de step pe balcon, după care mâncam fiecare câte un bol de Angel Delight, care era „nemâncare” pentru mama, dar ceva oricum delicios după părerea mea. Până să ajung eu acasă, o ceartă zdravănă era deja în toi, fiecare tabără având preocupările sale. Grija tatei era o problemă domestică măruntă: cine când dăduse cu aspiratorul, cine se dusese sau ar fi trebuit să se ducă la spălătoria automată. Mama, răspunzându-i, divaga la alte subiecte: importanța conștiinței revoluționare, relativa lipsă de importanță a iubirii sexuale în comparație cu necazurile oamenilor de rând sau moștenirea sclaviei în inima și mintea tinerilor, și așa mai departe. Deja terminase cu bacalaureatul, se înscrisese la Politehnica Middlesex din Hendon și, mai mult ca oricând, nu țineam pasul cu ea, eram o dezamăgire, trebuia să ne explice mereu termenii pe care îi folosea.

La Tracey acasă, singurele voci răstite veneau de la televizor. Știu că trebuia să-mi fie milă de Tracey pentru că nu avea tată – nenorocire care lovea un apartament din două de la etajul nostru – și să fiu recunoscătoare că eu aveam doi părinți căsătoriți, dar ori de câte ori stăteam pe canapeaua

ei uriașă, albă, de piele, mâncam Angel Delight și urmăream în liniște *Parada de Paște* sau *Pantofiorii roșii* – mama lui Tracey suporta numai musicalurile tehnicolor –, nu puteam să nu observ liniștea dintr-o gospodărie mică în care trăiau numai femei. În casa lui Tracey, dezamăgirea provocată de bărbat era de domeniul trecutului: niciodată nu așteptaseră prea mult de la el, pentru că nu fusese aproape niciodată acasă. Nimeni nu se mira că tatăl lui Tracey nu reușise să declanșeze o revoluție sau să realizeze orice altceva. Totuși, Tracey era neclintită și loială amintirii lui, erau mai multe șanse să-i ia ea apărarea tatălui ei absent decât să vorbesc eu frumos despre tatăl meu foarte grijuliu. Ori de câte ori se apuca mama ei să-l bârfească, Tracey avea grijă să mă ducă în camera ei sau într-un alt loc ferit și integra rapid cele mai recente acuzații în propria versiune oficială, și anume că tatăl ei nu o părăsise, nu, nici vorbă, era doar ocupat, pentru că era unul dintre dansatorii lui Michael Jackson. Puțini oameni puteau ține pasul cu Michael Jackson când dansa, de fapt, mai nimeni nu reușea, poate numai vreo douăzeci de dansatori din toată lumea erau în stare. Tatăl lui Tracey se număra printre ei. Nici măcar nu trebuise să termine proba, era așa de bun, încât și-au dat imediat seama. De aceea venea rar pe acasă: era permanent în turneu mondial. Ajungea la Londra poate de Crăciunul viitor, când Michael avea concert pe Wembley. În zilele senine, vedeam stadionul de pe balconul lui Tracey. Mi-e greu acum să spun cât de mult îi credeam povestea – cu siguranță, o parte din mine știa că, după ce în sfârșit scăpase de familia lui, Michael Jackson dansa acum singur, dar, la fel ca Tracey, nu aduceam niciodată subiectul în discuție în prezența mamei ei. De fapt, în mintea mea, era în același timp pe de-a-ntregul adevărat și evident o minciună, și poate numai copiii sunt în stare să accepte asemenea adevăruri cu două fețe.

OPT

Eram la Tracey, mă uitam la *Top of the Pops,* când au difuzat videoclipul *Thriller,* era prima oară când îl vedeam. Mama lui Tracey parcă înnebunise: fără să se ridice în picioare, dansa ca lovită de streche, agitându-se în fotoliu.

— Haideți, fetelor! Hai să vă vedem! La dans, haide!

Ne-am dezlipit de pe canapea și am început să ne mișcăm înainte și înapoi pe covor, eu ca vai de lume, Tracey, cu multă pricepere. Ne răsuceam, ridicam piciorul drept și legănam din laba piciorului de parcă era al unei păpuși, ne smuceam corpul de zombi. Erau atâtea informații noi: pantalonii roșii de piele, geaca roșie de piele, tunsoarea pe vremuri afro care acum se transformase în ceva și mai tare decât buclele lui Tracey! Și, desigur, mulatra drăguță îmbrăcată în albastru, posibila victimă. Oare și ea era „metisă”?

„Datorită convingerilor mele ferme, vreau să subliniez că acest film nu încurajează în niciun fel credința în ocult”.

Așa scria pe generic la început, erau cuvintele lui Michael, dar ce însemnau? Înțelegeam doar seriozitatea cuvântului „film”. Nu urmăream nicidecum un videoclip muzical, era un film de artă care trebuia văzut cum se cuvine la cinematograf, era un eveniment mondial, un mesaj. Eram moderni! Aceasta era viața modernă! În general mă simțeam departe de viața modernă și de muzica ei – mama făcuse din mine o pasăre *sankofa* –, dar întâmplarea a făcut ca tata să-mi spună o poveste despre Fred Astaire, cum că se dusese odată acasă la Michael, ca un fel de discipol, îl implorase să-l învețe să facă moonwalk și lucrul ăsta mi se pare logic chiar și acum, pentru că un mare dansator nu ține de timp sau de generație, el străbate perpetuu lumea, așa că orice

dansator din orice epocă îl poate recunoaște. Picasso ar fi de neînțeles pentru Rembrandt, dar Nijinski l-ar înțelege pe Michael Jackson.

— Nu vă opriți, fetelor, ridicați-vă! a strigat mama lui Tracey când ne-am oprit o clipă să ne sprijinim de canapea. Nu vă opriți până nu vă săturați! Hai, mișcarea!

Ce lung părea cântecul – mai lung decât viața însăși. Simțeam că nu se va opri niciodată, că eram prinse într-o buclă temporală și că va trebui să dansăm veșnic așa de îndrăcit, ca biata Moira Shearer în *Pantofiorii roșii*: „Timpul se scurge, dragostea se scurge, viața se scurge, dar pantofiorii roșii dansează în continuare…” Apoi însă, clipul s-a terminat.

— A fost dat dracu’, a oftat mama lui Tracey, uitând cu cine vorbea, iar noi ne-am înclinat, am făcut o reverență și am fugit în camera lui Tracey.

— Îi place la nebunie când îl vede la televizor, mi-a mărturisit Tracey odată ce am rămas singure. Așa, dragostea lor e mai puternică. Îl vede și știe că încă o iubește.

— Care era? am întrebat.

— Al doilea rând, în capătul din dreapta, a răspuns Tracey fără nicio tresărire.

∵

Nu am încercat – era imposibil – să integrez aceste „date” despre tatăl lui Tracey în cele câteva ocazii în care chiar l-am văzut, dintre care prima a fost cea mai groaznică, la începutul lui noiembrie, nu la mult timp după ce văzuserăm *Thriller.* Eram toate trei în bucătărie, încercam să facem cartofi copți umpluți cu brânză și bacon, ne pregăteam să-i înfășurăm în folie și să mergem în Roundwood Park, unde urma să vedem focul de artificii. Bucătăriile apartamentelor din blocul lui Tracey erau și mai mici decât bucătăriile din al nostru: când deschideai ușa de la cuptor, aproape că zgâriai peretele de vizavi. Ca să stea trei persoane în ea în același timp, una – în cazul ăsta Tracey –

trebuia să se așeze pe blat. Era misiunea ei să scoată coaja cartofului și apoi, în timp ce stăteam în picioare lângă ea, era misiunea mea să amestec brânza rasă și bucățelele de bacon tăiate cu o foarfecă, apoi mama ei punea totul înapoi în coajă și vâra cartoful în cuptor să se rumenească. În ciuda aluziilor permanente ale mamei că mama lui Tracey era neglijentă, că atrăgea haosul ca un magnet, bucătăria ei mi se părea și mai curată, și mai ordonată decât a noastră. Mâncarea nu era niciodată sănătoasă, și totuși era gătită cu seriozitate și grijă, în vreme ce mama, care aspira la hrana sănătoasă, nu putea sta cincisprezece minute într-o bucătărie fără să cadă pradă unei manii autocompătimitoare, și adesea tot experimentul ăsta nechibzuit (prepararea unei lasagne vegetariene, a „ceva" cu bame) devenea așa o tortură pentru toată lumea, încât începea scandalul și ea ieșea tunând și fulgerând. Până la urmă mâncam din nou clătite Findus Crispy. La Tracey, lucrurile erau mai simple: începeai cu intenția clară de a face clătite Findus Crispy sau pizza (din cea congelată) sau cârnați cu cartofi prăjiți, era delicios și nu țipa nimeni din cauza asta. Cartofii ăștia erau ceva special, o tradiție din Noaptea Focului de Artificii. Afară era întuneric, deși era doar ora cinci după-amiaza, și peste tot prin complex se simțea miros de praf de pușcă. Fiecare apartament avea propriul arsenal, iar bubuiturile aleatorii și micile conflagrații locale începuseră cu două săptămâni mai devreme, imediat ce magazinele de dulciuri începuseră să vândă artificii. Nu aștepta nimeni evenimentul oficial. Pisicile erau cele mai frecvente victime ale piromaniei generalizate, dar din când în când ajungea la Urgențe și câte un copil. Din cauza tuturor bubuielilor – și cât de obișnuiți eram cu bubuitul –, la început, zgomotul produs de bătăile cuiva în ușa de la intrare a lui Tracey nu ne-a atras atenția, dar apoi am auzit pe cineva acum urlând,

acum șoptind, și am recunoscut panica și precauția cum se războiau. Era vocea unui bărbat, care spunea: „Dă-mi drumul în casă! Dă-mi drumul în casă! Ești acolo? Deschide, femeie!”

Eu și Tracey ne-am uitat la mama ei, care a rămas și ea cu ochii țintă la noi, cu o tavă cu cartofi cu brânză perfect umpluți în mână. Fără să se uite la ce făcea, a încercat să lase tava pe blat, dar, apreciind greșit distanța, a scăpat-o jos.

— Louie? a spus ea.

Ne-a înșfăcat pe amândouă, a tras-o pe Tracey de pe blat și, călcând în cartofi, ne-a târât pe hol și ne-a împins în camera lui Tracey. Trebuia să nu mișcăm niciun mușchi. A închis ușa și ne-a lăsat singure. Tracey s-a dus direct să se cocoațe în pat și a început să joace Pac-Man. Nu voia să se uite la mine. Era clar că nu puteam s-o întreb nimic, nici măcar dacă pe tatăl ei îl chema Louie. Am rămas să aștept unde mă lăsase mama ei. Nu mai auzisem niciodată o asemenea agitație în casa lui Tracey. Indiferent cine era acest Louie, fusese lăsat să intre – sau intrase cu forța – „fut” era fiecare al doilea cuvânt pe care-l rostea, se auzeau niște bufnituri puternice, zdrobitoare în timp ce răsturna mobila și un văicărit sfâșietor de femeie, de parcă țipa o vulpe. Am stat lângă ușă și am privit-o pe Tracey, care era cuibărită încă în patul ei Barbie, dar nu părea să audă ce auzeam eu sau măcar să mai țină minte că eram acolo: nu a ridicat nicio clipă privirea din Pac-Man. După zece minute, s-a terminat: am auzit ușa de la intrare trântindu-se. Tracey a rămas în patul ei, iar eu nu m-am clintit din locul unde fusesem postată; oricum eram incapabilă de vreo mișcare. După un timp, s-a auzit o bătaie ușoară în ușă și a intrat mama lui Tracey, rozalie de la plâns, cu o tavă cu Angel Delight, în aceeași nuanță de roz ca fața ei. Am stat jos și am mâncat în liniște, iar mai târziu am mers la focul de artificii.

NOUĂ

Domnea un fel de neglijență printre mamele pe care le cunoșteam – sau neglijență li se părea celor din afară, dar noi o cunoșteam după alt nume. Cei de la școală aveau probabil impresia că nu le păsa îndeajuns cât să vină la ședințele cu părinții, acele momente când profesorii stăteau fiecare în banca lui privind în gol, așteptând răbdători mamele care nu veneau niciodată. Și îmi dau seama că mamele noastre păreau probabil un pic neglijente când, informate de un profesor în privința unui comportament condamnabil de pe terenul de joacă, în loc să certe copilul, începeau să țipe la profesor. Dar noi le înțelegeam pe mamele noastre puțin mai bine. Știam că, la vremea lor, le fusese și lor frică de școală exact cum și nouă acum ne era frică de regulile arbitrare care ne făceau să ne rușinăm, de noile uniforme pe care nu și le permiteau, de obsesia derutantă față de liniște, de corectarea neîncetată a dialectului sau a accentului cockney, de sentimentul că oricum nu erau niciodată în stare să facă nimic bine. O teamă profundă să nu „fie certate” – pentru ce erau, pentru ce făcuseră sau nu făcuseră și acum pentru faptele copiilor lor; nu au scăpat niciodată de frica asta mamele noastre, dintre care multe deveniseră mamele noastre când erau și ele doar niște copile. Așa că ședința cu părinții era, în mintea lor, nu foarte diferită de punerea la colț. Era în continuare un loc în care puteau fi făcute de rușine. Diferența era că acum erau mature și nu mai puteau fi forțate să participe.

Spun „mamele noastre”, însă, desigur, a mea era diferită: ea avea furia, dar nu și rușinea. Ea mergea la ședința cu părinții de fiecare dată. În anul acela, cine știe de ce, s-a ținut de Ziua îndrăgostiților: sala era decorată fără vlagă cu inimioare roz din hârtie prinse pe pereți, și fiecare bancă etala un trandafir ofilit din hârtie de mătase deasupra unui

curățător verde de pipă. Am mers în urma ei în timp ce umbla prin sală și-i teroriza pe profesori, ignorând orice încercare de a discuta evoluția mea și ținându-le în schimb o serie de prelegeri improvizate despre incompetența administrației școlii, despre lipsa de clarviziune și prostia consiliului local, despre nevoia disperată de a avea „profesori de culoare” – cred că a fost prima oară când am auzit noul eufemism „de culoare”. Bieții profesori se agățau cu disperare de marginile băncilor. La un moment dat, ca să-și sublinieze o afirmație, a lovit cu pumnul într-un pupitru, împrăștiind pe podea trandafirul din hârtie și multe creioane: „Copiii aceștia merită mai mult!” Nu eu în special, „copiii aceștia”. Cum mi-a rămas în memorie gestul ei și ce minunat arăta, ca o regină! Eram mândră că sunt copilul ei, fiica singurei mame din cartier care nu se rușina. Am ieșit din sală împreună, mama triumfătoare, eu uluită, niciuna din noi neștiind mai multe despre cum mă descurcam la școală.

Îmi amintesc totuși de un moment de rușine, cu câteva zile înainte de Crăciun, o după-amiază târzie de sâmbătă după cursul de dans, după ce fusesem la Lambert, eram la noi acasă cu Tracey și mă uitam la o secvență cu Fred și Ginger, *Pick Yourself Up,* pe care o reluam la nesfârșit. Tracey avea ambiția ca într-o bună zi să recreeze întreaga scenă – acum mi se pare ca și când te-ai uita la Capela Sixtină și ai spera să o recreezi pe tavanul dormitorului tău –, deși ea nu exersa decât rolul masculin, nici uneia din noi nu-i trecea prin cap să învețe vreodată rolul lui Ginger. Tracey stătea în pragul camerei de zi, bătea step – acolo nu era covor –, iar eu stăteam în genunchi lângă aparatul video, derulam și opream după cum era nevoie. Mama era în bucătărie pe un taburet înalt, învăța. Tata – lucru neobișnuit – „se dusese pe afară”, fără nicio explicație, pur și simplu „pe afară”, pe la patru, fără să spună scopul și fără nicio treabă

anume, din câte știam eu. La un moment dat m-am aventurat în bucătărie să iau două pahare cu Ribena. În loc s-o văd pe mama aplecată deasupra cărților, cu dopurile în urechi, fără să mă bage în seamă, am găsit-o uitându-se pe fereastră, cu fața udă de lacrimi. Când m-a zărit a avut o scurtă tresărire, de parcă ar fi văzut o fantomă.

— Au venit, a spus, aproape ca pentru sine.

I-am urmărit privirea și l-am văzut pe tata traversând complexul cu doi tineri albi în urma lui, un băiat de vreo douăzeci de ani și o fată care părea să aibă cincisprezece sau șaisprezece ani.

— Cine a venit?

— Niște oameni pe care vrea să ți-i prezinte tatăl tău.

Iar rușinea pe care o simțea, cred, era rușinea lipsei de control: neavând legătură cu situația aceasta, nu putea s-o domine, nici să mă protejeze de ea. În schimb, s-a dus iute în camera de zi și i-a spus lui Tracey să plece, dar Tracey își strângea lucrurile tărăgănând dinadins: voia să se uite bine la ei. Erau un adevărat spectacol. Văzut de aproape, băiatul avea părul blond și încâlcit și barbă, purta haine murdare, urâte, care păreau vechi, avea blugii peticiți și o mulțime de insigne cu trupe rock prinse pe rucsacul tocit de pânză: părea să-și promoveze fără rușine sărăcia. Fata era la fel de ciudată, dar mai îngrijită, cu adevărat „albă ca zăpada”, ca într-o poveste, cu părul negru tuns într-un stil de bob foarte abrupt, drept pe frunte și în unghi ascuțit la urechi. Era îmbrăcată complet în negru, purta o pereche de bocanci mari și negri și era minionă, cu trăsături delicate – cu excepția unui piept mare, indecent, pe care părea să încerce să-l ascundă cu tot negrul acela. Eu și Tracey i-am studiat cu atenție.

— E timpul să te duci acasă, i-a spus tata lui Tracey, și, în timp ce o priveam îndreptându-se spre ușă, mi-am dat seama că, lăsând la o parte tot

restul, îmi era aliată, deoarece fără ea mă simțeam complet vulnerabilă în momentul acela.

Adolescenții albi au intrat în micul nostru living. Tata le-a spus să ia loc, dar numai fata i-a urmat îndemnul. M-am alarmat când am văzut-o pe mama, care de obicei nu era o persoană nevrotică, tremurând agitată și împiedicându-se în cuvinte. Băiatul – îl chema John – n-a vrut să se așeze. Când mama i-a spus pe un ton încurajator să ia loc, nu s-a uitat la ea și nici nu i-a răspuns, apoi tata a zis ceva atipic de tăios, iar John a ieșit din apartament sub privirile noastre. Am dat fuga pe balcon și l-am văzut jos, pe spațiul verde, nu se ducea nicăieri – trebuia s-o aștepte pe fată –, bătea din picioare într-un cerc mic, strivea sub tălpi chiciura.

Așa că rămânea doar fata. O chema Emma. Când m-am întors în living, mama mi-a spus să mă așez lângă ea.

— Ea e sora ta, a spus tata, după care s-a dus să pună de ceai.

Mama stătea în picioare lângă bradul de Crăciun, făcându-și de lucru cu luminițele. Fata s-a întors spre mine și ne-am privit fără ocolișuri una pe alta. În mod clar nu aveam trăsături comune, toată povestea asta era ridicolă și vedeam că fata, Emma, era exact de aceeași părere cu mine. Pe lângă faptul comic de evident că eu eram neagră și ea albă, eu eram osoasă, iar ea era îngustă, eu eram înaltă pentru vârsta mea, iar ea, scundă pentru a ei, eu aveam ochii mari și căprui, iar ai ei erau îngușți și verzi. Dar atunci, în același moment, am avut senzația că am observat amândouă; gura cu comisurile lăsate, ochii triști. Nu-mi amintesc să fi gândit logic, nu m-am întrebat, de exemplu, cine era mama acestei Emma, sau cum și când putuse să-l cunoască pe tata. Nu m-am dus așa de departe cu gândul. Îmi trecea prin cap numai: „A făcut una ca mine și una ca ea. Cum pot apărea ființe atât de

diferite din aceeași sursă?” Tata s-a întors în cameră cu o tavă cu ceai.

— Ce surpriză, nu? a spus el întinzându-i Emmei o cană. Pentru toată lumea. De mult n-am mai văzut… Dar, înțelegi, mama ta a decis brusc… Mă rog, e genul de femeie pe care o apucă brusc câte o toană, nu? Sora mea s-a uitat inexpresiv la tata, iar el a renunțat brusc la ce voia să spună și a trecut la flecăreală. Am aflat că Emma face balet. Aveți un lucru în comun. A fost la Royal Ballet o vreme – cu bursă completă dar a trebuit să renunțe.

Adică balet pe scenă? La Covent Garden? Ca interpretă principală? Sau în „trup”, cum îi zicea Tracey? Nu, „bursă” părea ceva legat de școală. Atunci exista o școală Royal Ballet? Dar, dacă exista o asemenea școală, pe mine de ce nu mă trimiseseră acolo? Iar dacă Emma fusese trimisă acolo, cine plătea? De ce trebuise să renunțe? Pentru că avea pieptul așa de mare? Sau îi trecuse un glonț drept prin coapsă?

— Poate într-o bună zi o să dansați împreună! a spus mama în liniștea care se așternuse, genul de stupiditate maternă la care se deda foarte rar.

Emma i-a aruncat o privire temătoare – era prima oară când îndrăznea să se uite la ea direct –, iar ce-o fi văzut acolo a avut puterea s-o îngrozească din nou: a izbucnit în lacrimi. Mama a plecat din cameră.

— Ieși puțin. Haide. Ia haina pe tine, mi-a spus tata.

Am coborât ușor de pe canapea, mi-am luat haina de stofa din cuier și am ieșit. Pe când străbăteam pasarela, am încercat să combin puținul pe care-l știam despre trecutul tatei cu această nouă realitate. Era din Whitechapel, dintr-o familie numeroasă din East End, nu la fel de numeroasă ca a mamei, dar nici prea departe, iar tatăl lui fusese un soi de borfaș, ba la închisoare, ba în libertate, și de aceea, mi-a explicat odată mama, se implica tata așa de mult în creșterea mea: gătea, mă ducea

la școală și la cursurile de dans, îmi pregătea prânzul și așa mai departe, toate astea activități neobișnuite pentru un tată în perioada respectivă. Eram o compensație – răsplată – pentru copilăria lui. Mai știam și că fusese și el „o secătură” la un moment dat. Odată ne uitam la televizor, era ceva despre gemenii Kray[4] și a tata a spus ca din întâmplare:

— Toată lumea îi cunoștea, n-aveai cum să nu-i cunoști la vremea aceea.

Nenumărații lui frați erau „secături”, East End în general era „o hazna”, toate astea întărindu-mi convingerea că ne aflam, în colțișorul nostru din Londra, pe un pisc cu aer curat, deasupra unei mocirle generalizate în care riscai oricând să fii tras înapoi din mai multe direcții. Dar nimeni nu a pomenit niciodată de vreun fiu sau de vreo fiică.

Am coborât scările spre zona comună, m-am sprijinit de un stâlp de beton și m-am uitat la „fratele” meu cum lovea cu piciorul mici petice din peluză pe jumătate înghețate. Cu părul lățos, barba lungă și cu fața aceea ascuțită, mi se părea că seamănă cu un Iisus adult, pe care-l știam numai de pe crucea atârnată pe peretele sălii de balet a domnișoarei Isabel. Spre deosebire de reacția pe care mi-o stârnise fata – intuiția că se pregătea un fel de înșelătorie privindu-l pe băiat, mi-am dat seama că nu-i puteam nega corectitudinea intrinsecă. Era corect că era fiul tatălui meu, oricine se uita la el sesiza logica acestui fapt. Ce nu avea logică eram eu. M-a copleșit o obiectivitate rece: sub impulsul aceluiași instinct care îmi permitea să-mi separ vocea de gât ca obiect de analiză și studiu, m-am uitat la băiatul acesta și m-am gândit: „Da, el este corect și eu sunt o eroare, nu-i așa că e interesant?” Presupun că mă puteam considera pe mine adevărata progenitură, băiatul nefiind decât o imitație, dar m-am abținut.

S-a întors să mă studieze. Ceva de pe fața lui îmi spunea că-i era milă de mine și m-am emoționat când, cu o bunătate căznită, a început să se joace de-a v-ați ascunselea cu mine pe după stâlpii de beton. Ori de câte ori i se ițea capul blond cu părul încurcat de după un bloc, aveam senzația aia extracorporală: „Iată-l pe fiul tatei, seamănă exact cu fiul tatei, nu-i așa că e interesant?" în timp ce ne jucam, am auzit voci răstite de la etaj. Am încercat să le ignor, dar noul meu tovarăș de joacă s-a oprit, s-a dus sub balcon și a ascultat atent. Peste câteva clipe, cu furia scăpărându-i din nou în ochi, mi-a spus:

— Ascultă la mine: lu' ăsta nu-i pasă de nimeni. Nu-i cum pare. E stricat la creier. Auzi tu, să se însoare cu cioara aia nenorocită!

Apoi fata a coborât în fugă scările. Nu a venit nimeni după ea, nici tata, nici mama. Încă plângând, s-a dus la băiat și s-au îmbrățișat, și, îmbrățișați încă, au traversat peluza și au ieșit din complexul rezidențial. Zăpada cădea ușor. I-am urmărit cu privirea. Nu i-am mai văzut până să moară tata și nimeni n-a mai adus vorba despre ei în copilăria mea. Mult timp am crezut că avusesem halucinații sau că poate împrumutasem ideea dintr-un film prost. Când m-a întrebat Tracey, i-am spus adevărul, deși înfrumusețat: am pretins că o clădire de pe Willesden Lane pe lângă care treceam noi zilnic, cea cu copertina albastră zdrențăroasă, era școala Royal Ballet și că sora mea cea albă, rea și înțepată se ducea la școala aia, avea mare succes, dar nu voia nici măcar să-mi facă cu mâna de la fereastră, „poți să crezi așa ceva?" În timp ce asculta, am văzut că pe fața ei se ducea o mare luptă dacă să mă creadă, conflict pe care-l exprimau în mare măsură nările ei. Desigur, cel mai probabil Tracey intrase în clădirea aia și știa foarte bine ce era de fapt: o sală de evenimente amărâtă, unde se desfășurau nunțile ieftine din cartier și uneori partide de bingo. Peste câteva

săptămâni, în timp ce stăteam pe bancheta din spate a mașinii ridicole a mamei – un Citroën 2CV minuscul, alb, francez la modul ostentativ, cu un abțibild al CND[5] lângă cel care dovedea plata taxei de circulație –, am observat o mireasă cu o față acră, aproape înghițită de tul și cârlionți, fumând o țigară în fața la ceea ce hotărâsem eu că era Royal Ballet, dar n-am lăsat imaginea asta să-mi strice fantezia. Deja ajunsesem să împărtășesc insensibilitatea prietenei mele la realitate. Iar acum – de parcă am fi încercat amândouă să urcăm într-un balansoar în același timp – niciuna din noi nu apăsa prea tare și era posibil să atingem un echilibru precar. Eu aveam dreptul la balerina malefică dacă ea se putea alege cu dansatoarea din trupă. Poate că niciodată n-am scăpat de obiceiul înfrumusețării realității. Douăzeci de ani mai târziu, la un prânz apăsător cu mama, am readus în discuție chestiunea fraților mei fantomatici, iar ea a oftat, și-a aprins o țigară și a spus: „Sper să presari și ceva zăpadă în povestea asta”.

ZECE

Mama avea o minte înclinată spre politică cu mult timp înainte să facă din asta o carieră: era în natura ei să se gândească întotdeauna la oameni ca parte a unei colectivități. Chiar și în copilărie am observat lucrul ăsta, și simțeam în adâncul meu că era ceva înfiorător și hain în abilitatea ei de a-i analiza cu atâta precizie pe oamenii printre care trăia: prietenii, comunitatea, propria familie. Eram cu toții, în același timp, oameni pe care-i cunoștea și-i iubea, dar și obiect de studiu, întruchiparea vie a tot ce părea să învețe la politehnica Middlesex. Se ținea deoparte, întotdeauna. Niciodată nu ceda, de exemplu, în fața cultului pentru „eleganță” al cartierului – în fața pasiunii pentru treningurile

lucioase și strasurile scăpărătoare, pentru zilele întregi petrecute la coafor, copiii cu pantofi sport de cincizeci de lire, canapelele plătite în rate pe o perioadă de mai mulți ani –, deși nici nu l-ar fi condamnat vreodată în totalitate. „Oamenii nu sunt săraci pentru că au făcut alegeri proaste", îi plăcea mamei să spună, „fac alegeri proaste pentru că sunt săraci". Dar, deși era senină și antropologică în eseurile de la facultate – sau în timp ce ne dăscălea pe mine și pe tata la cină –, știam că în viața de zi cu zi era deseori exasperată. Nu mă mai lua de la școală – acum se ocupa tata de asta – pentru că locul ăla o tulbura prea tare, mai ales felul în care, în fiecare după-amiază, timpul se prăbușea și toate mamele acelea redeveneau copii, copii care veniseră să-și ia copiii, și toți acești copii, împreună, se îndepărtau de școală cu ușurare, în sfârșit liberi să vorbească între ei în felul lor, să râdă, să glumească, să mănânce înghețată din furgoneta care aștepta la colț și să facă ce socoteau ei că era o cantitate normală de zgomot. Mama nu mai făcea parte din toate astea. Încă ținea la grup – din punct de vedere intelectual, politic –, dar nu mai făcea parte din el.

Din când în când se trezea prinsă în el, de obicei dintr-o eroare de calcul, și era nevoită să poarte o discuție cu o mamă, deseori a lui Tracey, pe Willesden Lane. Cu aceste ocazii era posibil să devină insensibilă, ținea neapărat să pomenească de fiecare nouă reușită școlară a mea – sau inventa ea câteva –, deși știa că tot ce putea oferi în schimb mama lui Tracey erau noile laude ale domnișoarei Isabel, ceea ce pentru mama era un lucru complet lipsit de valoare. Mama era mândră că se străduia mai mult decât mama lui Tracey, decât toate mamele, că mă dăduse la o școală de stat mai acătării, nu în una dintre numeroasele școli groaznice. Se întrecea cu celelalte cui îi pasă mai mult, dar adversarele ei, precum mama lui Tracey, erau așa de defavorizate când le comparai cu ea,

încât era o bătălie fatalmente inegală. Deseori mă întrebam: „Oare e vreun troc? Oare trebuie să piardă alții ca să putem câștiga noi?”

*

Într-o dimineață de la începutul primăverii, eu și tata ne-am întâlnit întâmplător cu Tracey la blocul nostru, lângă garaje. Părea agitată și, deși a spus că doar scurta drumul prin complexul nostru în drum spre casă, eram sigură că mă aștepta pe mine. Părea înfrigurată: m-am întrebat dacă fusese la școală. Știam că uneori chiulea, cu aprobarea mamei ei. (Mama fusese șocată să le vadă pe amândouă, într-o după-amiază în timpul orelor, ieșind din What She Wants de pe șoseaua principală, râzând și cărând o mulțime de sacoșe de cumpărături.) M-am uitat la tata cum o saluta cu căldură pe Tracey. Spre deosebire de mama, el nu avea niciun fel de neliniști din cauza ei, i se părea drăguță pasiunea ei neabătută față de balet și, în același timp, cred, admirabilă – se potrivea cu felul în care concepea el etica muncii –, și era foarte evident că Tracey îl adora pe tata, era chiar puțin îndrăgostită de el. Îi era teribil de recunoscătoare că-i vorbea ca un tată, deși uneori el exagera cam mult în privința asta, nu înțelegea că, după ce împrumuți un tată câteva minute, urmează durerea înapoierii lui.

— Se apropie examenele, nu-i așa? a întrebat-o acum. Cum merge treaba?

Tracey a ridicat mândră nasul în aer.

— Dau la toate cele șase categorii.

— Sigur că da.

— Dar la modern nu dau singură, dau în pereche. La balet sunt cea mai tare, apoi la step, apoi la modern, apoi la cântec și la dans. Contez pe trei de aur cel puțin, dar o să fiu mulțumită și dacă iau două de aur și patru de argint.

— Cum ar fi și cazul.

Tracey și-a pus mâinile mici în șolduri.

— Veniți să ne vedeți?

— Ah, sigur că vin. Abia aștept. Îmi încurajez fetele.

Lui Tracey îi plăcea la nebunie să se laude în fața tatei, înflorea în prezența lui, uneori chiar și roșea, iar răspunsurile monosilabice „da” și „nu” pe care le dădea de regulă tuturor adulților, inclusiv mamei mele, dispăreau, erau înlocuite de pălăvrăgeala asta neîntreruptă, de parcă ar fi considerat că, dacă făcea o pauză, risca să piardă atenția tatei.

— Am niște vești, a spus ea ca din întâmplare, adresându-mi-se, și în momentul acela am înțeles de ce o găsiserăm acolo. A rezolvat-o mama.

— Ce a rezolvat? am vrut să știu.

— Plec de la școala mea. Vin la școala ta.

Acasă i-am spus mamei veștile; a fost și ea uimită și, am bănuit, puțin nemulțumită, în principal de această dovadă de strădanie din partea mamei lui Tracey. Și-a supt dinții și a murmurat:

— Sincer, n-aș fi crezut-o în stare.

UNSPREZECE

A fost nevoie să se mute Tracey în clasa mea ca să înțeleg cum era, de fapt, clasa. Eu crezusem că era o sală plină de copii. De fapt, era un experiment social. Fiica doamnei de la cantină împărțea banca cu fiul unui critic de artă, un băiat al cărui tată era acum în închisoare era coleg de bancă cu fiul unui polițist. Fiica unui lucrător la poștă era colegă de bancă cu fiica unuia dintre dansatorii lui Michael Jackson. Unul din primele gesturi ale lui Tracey în calitate de colegă de bancă a fost să exprime aceste diferențe subtile printr-o analogie simplă și irezistibilă: Cabbage Patch Kids contra Garbage Pail Kids[16]. Fiecare copil era pus într-o categorie sau alta, și mi-a dat foarte clar de înțeles că orice prietenie legasem înainte de sosirea

ei era de acum – în măsura în care încălca această împărțire – nulă și neavenită, inutilă, pentru că oricum nu existase de la bun început. Nu putea exista o prietenie adevărată între Cabbage Patch și Garbage Pail, nu acum, nu în Anglia. A golit banca de iubita mea colecție de cartonașe cu Cabbage Patch Kids și le-a înlocuit cu cartonașele ei cu Garbage Pail Kids, care, cam ca tot ce făcea Tracey în școală, au devenit noua modă. Până și copiii care, după părerea lui Tracey, erau genul Cabbage Patch au început să colecționeze Garbage Pail Kids, le colecționa chiar și Lily Bingham, și ne întreceam care are cele mai dezgustătoare cartonașe: puștiul Garbage Pail cu muci pe față sau cel înfățișat pe toaletă. Cealaltă inovație impresionantă a lui Tracey a fost că nu voia să stea jos. Stătea doar în picioare lângă bancă și se apleca să scrie. Învățătorul nostru, un domn cumsecade și plin de energie, domnul Sherman, s-a luptat cu ea o săptămână, dar voința lui Tracey, la fel ca a mamei mele, era de fier, și până la urmă profesorul i-a permis să stea cum voia ea. Nu cred că lui Tracey îi plăcea în mod deosebit să stea în picioare, principiul conta. Principiul ăsta putea fi oricare, de fapt, dar ideea era că avea să câștige. Era clar că domnul Sherman, întrucât pierduse bătălia, simțea că trebuie să se impună într-o altă privință și, într-o dimineață, în timp ce noi făceam entuziasmați schimb de Garbage Pail Kids, în loc să ascultăm ce spunea el acolo, a turbat brusc, a început să țipe ca un smintit, s-a dus de la o bancă la alta și a luat cartonașele, uneori din bănci și alteori din mâinile noastre, până când a strâns pe catedră un morman, din care apoi a făcut un turn înclinat, l-a măturat într-un sertar și l-a încuiat ostentativ cu o cheiță. Tracey n-a spus nimic, dar nasul ca de purcel i s-a lăbărțat; m-am gândit: „Dumnezeule, oare domnul Sherman nu-și dă seama că n-o să-l ierte niciodată?”

*

Chiar în după-amiaza aceea, după ore, am mers împreună acasă pe jos. Nu voia să vorbească cu mine, era încă furioasă, dar, când am încercat să cotesc spre complexul meu, m-a prins de încheietură și m-a condus vizavi, la al ei. Cât am urcat cu liftul n-am spus niciuna nimic. Mi se părea că urma să se întâmple ceva important. Îi simțeam furia ca pe o aură, aproape că vibra. Când am ajuns la apartamentul ei, am văzut că ciocanul de bătut la ușă – leul lui Iuda din alamă, cumpărat de pe șoseaua principală de la una din tarabele la care se vindeau obiecte africane – era rupt și acum atârna într-un cui, iar eu m-am întrebat dacă venise din nou tatăl ei. Am urmat-o pe Tracey în camera ei. Odată ce a închis ușa, m-a luat în colimator, m-a fulgerat cu privirea, de parcă eu aș fi fost domnul Sherman, și m-a întrebat tăios ce voiam să fac în continuare, din moment ce tot mă aflam acolo. Habar n-aveam: niciodată nu mă mai întrebase ce să facem, ea era cu ideile, niciodată nu mai plănuisem eu nimic până în acea zi.

— Atunci ce rost are să vii dacă n-ai habar?

S-a prăbușit pe pat, a luat consola de Pac-Man și a început să se joace. Am simțit că obrajii îmi iau foc. Am sugerat supusă să repetăm bătaia triplă la step, dar asta a făcut-o să mormăie.

— Nu e nevoie. Eu sunt la săritura în laterale.

— Eu nu pot să fac săritura în laterale încă!

— Să fie clar, a spus ea fără să ridice ochii de la ecran, nu poți să iei argint dacă nu faci săritura în laterale, ce să mai zic de aur. Așa că de ce să vină tatăl tău și să vadă cum o dai în bară? N-are rost, nu?

Mi-am privit picioarele proaste care nu știau să facă săritura în laterale, apoi m-am așezat și am început să plâng ușurel. Asta n-a schimbat cu nimic lucrurile și, după un minut, gândindu-mă că eram jalnică, m-am oprit. M-am decis să mă ocup de șifonierul lui Barbie. Toate hainele îi fuseră îndesate în mașina decapotabilă a lui Ken. Aveam

de gând să le scot, să le netezesc, să le pun pe umerașele mici și să le bag înapoi în dulap, joc care acasă îmi era interzis din cauză că sugera oprimare domestică. Pe la jumătatea migăloasei proceduri, în mod miraculos, lui Tracey i s-a făcut milă de mine, așa că a coborât din pat și s-a așezat turcește pe podea. Și împreună am pus ordine în viața femeiuștii albe.

DOISPREZECE

Aveam o rolă de film preferată, care purta eticheta „Desene animate pentru ziua de sâmbătă și *Piccolino*” și era mutată săptămânal din apartamentul meu în al lui Tracey și înapoi; o puseserăm așa de des, încât acum banda se ciupise pe margini, și sus, și jos. Nu puteam risca să derulăm înainte în timp ce mergea, pentru că s-ar fi stricat și mai rău, așa că derulam orbește, apreciind durata după lățimea benzii negre, în timp ce zbura de pe o bobină pe alta. Tracey derula înainte cu mare pricepere, părea să știe în ființa ei exact când trecuse de desenele neimportante și când să dea „stop” ca să ajungă, de exemplu, la cântecul „Cheek to Cheek”. Acum mă gândesc că, dacă vreau să văd fragmentul ăsta – cum am făcut cu câteva minute în urmă, chiar înainte să scriu aceste cuvinte –, nu e niciun efort, durează o clipă, introduc titlul în caseta de căutare și gata. Pe vremea aceea era nevoie de pricepere. Eram prima generație care avea acasă mijloacele să deruleze înainte și înapoi realitatea: chiar și un copil mic putea să apese pe butoanele acelea butucănoase și să vadă cum „ce a fost” devine „ce este” sau „ce va fi”. Când Tracey se ocupa de lucrul ăsta, era concentrată la maximum, nu apăsa pe Play până nu-i prindea pe Fred și Ginger exact unde voia ea, pe balcon, printre tufele de bougainvillea și

coloanele dorice. Moment în care începea să studieze dansul, cum eu nu puteam niciodată; ea vedea tot, cum penele rătăcite de struț loveau podeaua, mușchii subțiri de pe spatele lui Ginger, felul în care trebuia Fred s-o smulgă din poziția întins pe spate, stricând curgerea mișcării, linia. Observa lucrul cel mai important dintre toate, și anume lecția de dans din interpretare. Cu Fred și Ginger vezi întotdeauna lecția de dans. Într-un fel, lecția de dans este chiar interpretarea. Nu o privește cu dragoste, nici măcar cu dragoste din aceea falsă, din filme. Se uită la ea cum se uita la noi domnișoara Isabel: nu uita cutare, te rog să ții minte cutare, brațul sus acum, piciorul jos, răsucire, coborâre, înclinare.

— Uită-te la ea, spunea Tracey, zâmbind ciudat și apăsând cu degetul pe fața lui Ginger pe ecran. Face pe ea de frică.

Cu prilejul uneia din vizionările astea am aflat ceva nou și important despre Louie. Atunci nu era nimeni acasă și, cum pe mama lui Tracey o enerva când ne uitam la același fragment de mai multe ori, în după-amiaza aia ne-am servit din plin. În momentul în care Fred s-a oprit și s-a sprijinit de balustradă, Tracey s-a apropiat în patru labe, a apăsat iar pe buton și gata, ne-am întors la ce fusese cândva. Probabil că am urmărit același fragment de cinci minute de cel puțin zece ori. Până când, la un moment dat, ne-am săturat: Tracey s-a ridicat și mi-a spus să vin după ea. Era întuneric afară. Mă întrebam când avea să se întoarcă mama ei acasă. Am trecut pe lângă bucătărie și ne-am dus în baie. Era exact la fel ca baia mea. Aceeași podea din plută, aceleași obiecte sanitare verzi. S-a așezat în genunchi și a împins panoul lateral al căzii: a intrat ușor. Într-o cutie de pantofi Clarks de lângă țevi era un pistol mic. Tracey a luat cutia și mi l-a arătat. Mi-a spus că era al tatălui ei, că îl lăsase acolo și, când Michael venea pe Wembley de Crăciun, Louie avea să fie

garda lui de corp, nu numai dansatorul lui, trebuia să fie așa ca să zăpăcească lumea, era strict secret. „Dacă spui cuiva, ești terminată”, mi-a zis, apoi a pus panoul la loc și s-a dus în bucătărie să facă ceai. Eu am pornit spre casă. Eram invidioasă, țin minte, că viața de familie a lui Tracey era atât de plină de farmec pe lângă a mea, plină de secrete și cu potențial exploziv, și pe drum am încercat să mă gândesc la o dezvăluire asemănătoare pe care să i-o fac la următoarea întâlnire, o boală cumplită sau un bebeluș în familie, dar nu era nimic, nimic, nimic!

TREISPREZECE

Stăteam pe balcon. Tracey ținea o țigară în mână, furată de la tata, iar eu eram gata să i-o aprind. Înainte să apuc, a scuipat-o din gură, a dat-o cu piciorul la spate și a arătat în jos spre mama, care, după cum s-a dovedit, era chiar sub noi pe peluză, ne zâmbea. Era o dimineață de duminică de la mijlocul lunii mai, era cald și soare. Mama agita o cazma uriașă, ca un țăran sovietic, și purta o costumație extraordinară: o salopetă de blugi, o bluză subțire bej, scurtă, care îi venea perfect pe piele, o pereche de sandale Birkenstock și pe cap un batic pătrat, galben, împăturit în formă de triunghi. Îl avea prins la ceafa cu un nod mic și elegant. Ne-a explicat că-și luase sarcina de a săpa spațiul verde, un dreptunghi de doi metri și jumătate pe un metru, cu scopul de a face o grădină de legume de care să se poată bucura toată lumea. Eu și Tracey ne uitam la ea. A săpat un timp, oprindu-se din când în când să se odihnească, cu piciorul pe muchia cazmalei, și să strige la noi informații despre lăptuci, diferitele specii, despre momentul cel mai potrivit în care să le plantezi, lucruri cu care nu aveam nici în clin,

nici în mânecă, însă tot ce spunea devenea brusc interesant datorită costumației. Am văzut cum mai multe persoane au ieșit din apartamente să-și arate îngrijorarea sau să-i pună la îndoială dreptul de a face ce făcea, dar nu se puteau măsura cu ea, și am observat cu admirație cum trimitea tații la plimbare în câteva minute – în esență privindu-i în ochi –, în timp ce din partea mamelor a întâmpinat rezistență, da, cu mamele a trebuit să se lupte un pic mai mult, înecându-le în cuvinte până când au înțeles ce depășite erau de situație și firicelul firav de obiecții a fost înghițit definitiv de șuvoiul năvalnic al discursului mamei. Tot ce spunea părea așa de convingător, așa de imposibil de contrazis! Era un val care te împresura, de neoprit. Cui nu-i plăceau trandafirii? Cine era așa de îngust la minte încât să-i refuze unui copil de la periferie șansa de a planta o sămânță? Nu eram cu toții africani la origine? Nu eram noi oamenii pământului?

A început ploaia. Mama, nefiind îmbrăcată pentru ploaie, s-a întors în casă. A doua zi de dimineață, înainte de ore, abia așteptam să continuăm spectacolul: mama, un fel de Pam Grier[7], săpa o groapă mare și ilegală, fără voie de la primărie. Cazmaua era exact unde o lăsase, însă groapa era plină cu apă, semănând cu un mormânt săpat pe jumătate. A doua zi a plouat iar și s-a terminat cu săpatul. În a treia zi, un mâl cenușiu a început să urce și să se împrăștie pe iarbă.

— Lut, a spus tata, băgând un deget în el. Acu a încurcat-o.

Dar se înșela: el o încurcase. Cineva îi spusese mamei că lutul este doar un strat superficial și că, dacă sapi destul de adânc, treci de el, după care nu trebuie decât să te duci la magazinul cu produse de grădinărit, să iei niște compost și să-l torni în groapa mare și ilegală pe care ai făcut-o… Ne-am uitat în groapa la care acum săpa tata: sub stratul de lut era încă un strat de lut. Mama a coborât, s-a uitat și ea înăuntru și s-a prefăcut „foarte

bucuroasă” că era lut. N-a mai adus niciodată vorba de legume, iar dacă cineva încerca să pomenească de ele, adopta discret noua linie a partidului, și anume că ideea nu fusese niciodată să planteze lăptuci, ci dintotdeauna să caute lut. Care acum fusese descoperit. De fapt, avea două roți de olărit care stăteau degeaba în apartament! Ce resursă extraordinară pentru copii!

Roțile erau mici și foarte grele, le cumpărase pentru că „îi plăcea aspectul lor” într-o zi friguroasă de februarie, când era o problemă cu ușile de la lift: tata se proptise bine pe genunchi, făcuse un pătrat cu mâinile și urcase afuriseniile alea trei șiruri de scări. Erau rudimentare, grosolane într-un fel, o unealtă țărănească, și în apartamentul nostru nu avuseseră niciodată alt rol decât acela de a ține deschisă ușa camerei de zi. Acum aveam să le folosim, trebuia să le folosim: dacă nu, ar fi însemnat că mama săpase ditamai groapa pe spațiul verde fără niciun rost. Eu și Tracey am primit sarcina să aducem clienți. Am reușit să convingem numai trei copii din complexul rezidențial; ca să iasă la număr, am luat-o și pe Lily Bingham. Tata a pus lut cu o lopățică în sacoșe și le-a cărat în apartament. Mama a scos o masă pe o capră de lemn pe balcon și ne-a trântit fiecăreia în față un morman de lut. Era o treabă murdară, probabil ne-am fi descurcat mai bine în baie sau în bucătărie, dar balconul permitea afișarea în public: de acolo, noul concept al mamei despre educarea copiilor putea fi văzut de toată lumea. În esență, punea o întrebare întregului complex. Ce-ar fi dacă nu ne-am mai posta copiii în fața televizorului în fiecare zi să se uite la desene animate și la seriale? Ce-ar fi dacă, în schimb, le-am da o bucată de lut, am turna apă peste el și le-am arăta cum să-l răsucească, până când ar prinde formă în mâinile lor? Cum ar fi societatea? Am privit cum se răsucea lutul în palmele ei. Semăna cu un penis – un penis lung și

măsliniu deși doar când mi-a șoptit Tracey ideea la ureche mi-am permis să iau în seamă gândul pe care-l avusesem.

— E o vază, a pretins mama, simțind imediat nevoia să clarifice: Pentru o singură floare.

Eram impresionată. M-am uitat în jur la ceilalți copii. Oare mamele lor se gândiseră vreodată să scoată o vază din pământ? Sau să crească o singură floare ca s-o pună în ea? Dar Tracey n-o lua deloc în serios, încă era șocată la gândul unui penis de lut și acum îmi dăduse și mie idei; mama s-a încruntat la amândouă și, îndreptându-și atenția spre Lily Bingham, a întrebat-o ce voia să facă, o vază sau o cană. În șoaptă, Tracey a sugerat din nou a treia opțiune obscenă.

Râdea de mama – ce senzație eliberatoare. Nu-mi imaginasem niciodată că mama putea fi ținta batjocurii, și totuși lui Tracey i se părea totul ridicol la ea: felul respectuos în care ne vorbea, de parcă am fi fost oameni mari, cum ne dădea de ales între diferite lucruri, deși Tracey credea că nu era treaba noastră să alegem, și permisivitatea pe care ne-o acorda în general, cum ne lăsa să facem toată murdăria aceea deloc necesară pe balcon – când toată lumea știa că o mamă adevărată nu poate să sufere murdăria – și apoi avea tupeul s-o numească „artă”, tupeul s-o numească „artizanat”. Când i-a venit rândul lui Tracey și mama a întrebat-o ce voia să facă la roată, o vază sau o cană, Tracey s-a oprit din râs și s-a încruntat.

— Am înțeles, a spus mama. Ce-ai vrea să faci?

Tracey a ridicat din umeri.

— Nu trebuie să fie ceva util, a insistat mama. Arta înseamnă ceva ce nu trebuie neapărat să fie util! De exemplu, în Africa de Vest, acum o sută de ani, erau niște sătence care făceau niște vase cu forme ciudate, deloc practice, iar antropologii nu înțelegeau de ce-și băteau atâta capul, dar asta numai pentru că ei, oamenii de știință, se așteptau ca oamenii ghilimele primitivi am închis

ghilimelele să facă numai lucruri utile, când, de fapt, ele făceau vasele doar pentru că erau frumoase – exact ca munca unui sculptor –, nu pentru apă, nu pentru cereale, doar pentru frumusețea lor și ca să afirme: „Am fost aici în acest moment din timp și asta am făcut”. Ei bine, ai putea și tu să faci la fel, nu? Da, ai putea face ceva ornamental. În asta constă libertatea ta! Profită! Cine știe? Poate ești viitoarea Augusta Savage[8]!

Eram obișnuită cu tendința mamei de a ține discursuri – aveam obiceiul s-o ignor când se întâmpla așa – și eram familiarizată și cu felul în care strecura în discuțiile obișnuite ceea ce învăța în săptămâna respectivă, dar Tracey sunt convinsă că nu auzise așa ceva în viața ei. Ea nu știa ce e acela un antropolog, cu ce se ocupă un sculptor, cine a fost Augusta Savage sau chiar ce înseamnă „ornamental”. Ea credea că mama încerca să se facă de râs. De unde era să știe ea că mamei îi era imposibil să vorbească normal cu copiii?

PAISPREZECE

Când Tracey ajungea acasă de la școală, apartamentul ei era aproape întotdeauna gol. Cine știe pe unde umbla mama ei? „La șoseaua principală”, spunea mama, și cu asta voia să spună „după băutură”, dar eu treceam pe lângă Sir Colin Campbell în fiecare zi și n-am văzut-o niciodată acolo. În momentele în care chiar am văzut-o, de obicei era pe stradă, bătea pe cineva la cap, deseori plângea și-și tampona ochii cu o batistă sau stătea în stația de autobuz de partea cealaltă a zidului complexului rezidențial, fuma și privea în gol. Orice, numai să nu stea în apartamentul acela micuț, și nu o condamnam. Prin comparație, lui Tracey îi plăcea să stea în casă, nu voia niciodată

să meargă la terenul de joacă sau să stea pe stradă. Ținea o cheie în penar, intra singură, se ducea direct la canapea și începea să urmărească serialele australiene până începeau cele britanice, operațiune care se declanșa la ora patru și se încheia odată cu genericul de la *Coronation Street.* La un moment dat în acest interval, fie își lua singură un ceai, fie sosea mama ei cu mâncare la pachet și se ducea lângă ea pe canapea. Visam la o libertate ca a ei. Când ajungeam acasă, ai mei, fie mama, fie tata, voiau să știe „ce s-a întâmplat azi la școală", insistau pe acest subiect, nu mă lăsau în pace până nu le spuneam ceva și atunci, în mod firesc, am început să-i mint. La momentul acela îi consideram doi copii, mai naivi decât mine, pe care era de datoria mea să-i protejez de lucrurile stânjenitoare pe care ori le-ar fi întors pe toate părțile (mama), ori le-ar fi luat ca pe o povară emoțională (tata). În vara aceea, problema a devenit spinoasă, pentru că adevăratul răspuns la întrebarea „Cum a fost azi la școală?" era: „Pe terenul de joacă e moda ca băieții să-ți bage degetul în vagin", începuseră trei băieți din complexul rezidențial al lui Tracey, dar acum îl juca toată lumea, copiii irlandezi, copiii greci, chiar și Paul Barron, fiul anglo-saxon sadea al unui polițist. Era ca un fel de leapșa, dar fetele nu erau niciodată în tabăra prinzătorilor, doar băieții. Noi, fetele, pur și simplu fugeam mâncând pământul, până când ne trezeam încolțite într-un loc retras departe de privirile doamnelor de la cantină și ale supraveghetorilor de pe terenul de joacă, moment în care ne trăgeau chiloții într-o parte și o mânuță ni se înfigea în vagin, ne gâdilau violent, apoi băieții fugeau și totul se relua, îți dădeai seama cât de bine văzută era o fată după cât de mult și de asiduu era alergată. Tracey, cu chicotul ei isteric, cu fuga ei dinadins înceată, era, ca de obicei, prima. Dorindu-mi să fiu la fel de bine văzută, uneori alergam și eu încet, iar adevărul stânjenitor

este că voiam să mă prindă – îmi plăcea fiorul care-mi pleca din vagin și-mi ajungea la ureche chiar și în așteptarea mânuței fierbinți –, dar la fel de adevărat este că, atunci când mâna respectivă chiar apărea, ceva reflex din mine, un instinct de conservare adânc înrădăcinat, moștenit de la mama, mă făcea să strâng tare picioarele și să mă opun atacului, lucru care, până la urmă, era întotdeauna imposibil. Nu reușeam decât să fiu și mai prost văzută, pentru că mă împotriveam în acele prime momente.

Dacă voiai să te alerge mai degrabă un băiat decât altul, asta era o chestiune care nu interesa pe nimeni. Nu exista o ierarhie a dorinței, dorința era un element foarte neconvingător și practic inexistent al jocului. Conta că erai privită ca genul de fată care merită alergată. Nu era un joc sexual, ci o chestiune de statut, de putere. Nu-i doream pe băieți și nici nu eram îngrozite de ei, ne doream și eram îngrozite doar de ideea de a fi sau a nu fi dorite. Excepția era băiatul cu eczema aia înfiorătoare, de care eram cu adevărat și sincer îngrozite, Tracey la fel ca oricare dintre noi, pentru că îți lăsa în chiloți bucățele de piele cenușie, moartă. Când jocul nostru s-a transformat dintr-o poznă de pe terenul de joacă în risc din timpul orelor, băiatul cu eczemă a devenit coșmarul meu zilnic. Acum jocul era așa: un băiat scăpa un creion pe podea, mereu într-un moment în care domnul Sherman era cu spatele la noi și cu ochii la tablă. Băiatul se târa sub bancă să ia creionul, ajungea între picioarele unei fete, îi trăgea chiloții într-o parte, băga degetele înăuntru și le lăsa acolo cât credea că poate fără să riște nimic. De acum, caracterul aleatoriu dispăruse: jucau jocul numai primii trei băieți și se duceau doar la fetele care erau aproape de băncile lor și despre care presupuneau că nu se vor plânge. Tracey era una din aceste fete, la fel și eu, și o fată de la etajul meu pe nume Sasha Richards. Fetele albe, care

participaseră la nebunia de pe terenul de joacă, acum, în mod misterios, nu mai erau incluse: ai fi zis că nici măcar nu fuseseră implicate de la bun început. Băiatul cu eczemă stătea la o bancă de mine. Uram degetele alea solzoase, mă îngrozeau și mă dezgustau, și totuși nu mă puteam abține să nu mă delectez cu încântătoarea și incontrolabila electricitate care-mi pleca din chiloți și-mi ajungea la ureche. Desigur, nu se putea să le descriu asemenea lucruri părinților mei. De fapt, e prima oară când le expun cuiva în vreo formă sau alta, chiar și în fața mea.

E ciudat când mă gândesc că aveam cu toții numai nouă ani pe atunci. Dar, reflectând la perioada aceea, încă simt o anume recunoștință pentru ceea ce am ajuns să consider un noroc relativ. Era vremea sexului, e drept, dar în același timp era, în toate modurile vitale, lipsită de sexul în sine – și oare asta nu e o definiție utilă a copilăriei fericite pentru o fată? Nu am cunoscut și nici nu am apreciat acest aspect al norocului meu până când, la maturitate, am început să descopăr în mai multe cazuri decât aș fi bănuit că pentru prietenele mele, indiferent de mediul din care se trăgeau, vremea sexului din copilărie fusese exploatată și distrusă de ticăloșiile unor unchi, tați, veri, prieteni, necunoscuți. Mă gândesc la Aimee: supusă abuzurilor la șapte ani, violată la șaptesprezece. Și, dincolo de norocul personal, există și norocul geografic și istoric. Ce li se întâmpla fetelor pe plantații sau în azilurile victoriene pentru săraci? Am fost cel mai aproape de această situație în depozitul sălii de muzică, și de fapt nici n-am fost prea aproape, iar pentru asta trebuie să mulțumesc norocului istoric, cu siguranță, dar și lui Tracey, pentru că ea a venit să mă salveze, în felul ei ciudat. Era vineri, la sfârșitul zilei, nu cu mult timp înainte de vacanța de vară, și mă dusesem în depozit să iau cu împrumut partitura piesei „We All Laughed”, pe

care Astaire o cânta așa de simplu și de bine, deoarece voiam să i-o dau domnului Booth sâmbătă dimineața, să putem cânta în duet. Un alt noroc a fost acela că domnul Sherman, învățătorul meu, era și profesorul de muzică al școlii, și amator de cântece vechi ca mine: avea în depozitul acela un fișet plin cu partituri de Gershwin, Porter și alții, iar vinerea îmi dădea voie să iau cu împrumut ce voiam, cu condiția să le aduc înapoi luni. Locul era tipic școlilor de cartier din perioada aceea: haotic, prea înghesuit, fără ferestre, cu multe panouri din tavan lipsă. Lângă un zid erau așezate grămadă cutii vechi de vioară și violoncel, cutii de plastic cu flaute dulci, pline de salivă, cu mușțiucul rontăit ca jucăriile pentru câini. Erau două piane, unul rupt și acoperit cu un strat de praf, unul dezacordat rău, precum și multe rânduri de tobe africane, pentru că erau relativ ieftine și oricine putea cânta la ele. Becul din tavan era ars. Trebuia să-ți dai seama ce vrei cât era ușa deschisă încă, să depistezi amplasarea obiectului respectiv și apoi, dacă nu era destul de aproape, să lași ușa să se închidă și să continui pe întuneric. Domnul Sherman îmi spusese că lăsase dosarul de care aveam nevoie pe fișetul gri, în colțul din spate din stânga; am reperat fișetul și am lăsat ușa să se închidă ușor. Bezna era totală. Aveam dosarul în mână și eram cu spatele la ușă. O rază firavă de lumină a spintecat camera câteva clipe, apoi a dispărut. M-am întors și am simțit niște mâini pe mine. Două mâini le-am recunoscut imediat, băiatul cu eczemă, iar celelalte două am înțeles curând că-i aparțineau celui mai bun prieten al lui, un copil deșirat care-și coordona prost mișcările, pe nume Jordan, retardat, ușor de convins și uneori de o impulsivitate periculoasă, un set de simptome care pe vremea aceea nu aveau un diagnostic anume, sau cel puțin nu unul pe care să-l afle vreodată Jordan și mama lui. Jordan mi-era coleg de clasă, însă eu nu-i ziceam niciodată Jordan, îi

ziceam Dambla, la fel ca toată lumea; dacă se voia a fi o jignire, nu o mai considera de mult ca atare și răspundea vesel, de parcă ar fi fost numele lui. Avea un statut ciudat în clasa noastră: în ciuda bolii lui, indiferent care era aceea, era înalt și frumos. În timp ce noi arătam ca niște copii, el părea adolescent, avea brațe musculoase și părul tuns elegant, ras pe laterale într-o frizerie adevărată. Nu era bun la carte, nu avea prieteni apropiați, dar era gorila utilă și pasivă a băieților cu planuri infame și foarte des ajungea în atenția profesorilor: cea mai mică întrerupere cauzată de el genera un efect disproporționat, lucru interesant pentru noi, ceilalți. Tracey putea să-i spună unui profesor să se ducă în pizda mă-sii și chiar îi spunea, fără să fie trimisă să stea în picioare pe hol, dar Jordan petrecea mare parte din timp pe hol, pentru lucruri care nouă, celorlalți, ni se păreau mici abateri – pentru că răspundea sau nu-și scotea șapca – și după un timp am început să înțelegem că profesorii, mai ales femeile albe, se temeau de el. Noi respectam lucrul ăsta: părea ceva special, o realizare să faci o femeie în toată firea să se teamă de tine, deși aveai numai nouă ani și erai debil mintal. Eu, una, mă înțelegeam bine cu el: îmi băgase din când în când mâna în chiloți, dar nu eram niciodată convinsă că știa de ce o face și, în drum spre casă, dacă din întâmplare mergeam împreună, uneori îi cântam – melodia din „Top Cat”, un desen animat de care era obsedat –, iar lucrul ăsta îl liniștea și-l făcea fericit. Mergea cu capul aplecat spre mine și scotea un gângurit gros, ca un copil fericit. Nu îl consideram agresor, însă acum era în depozitul sălii de muzică, mă atingea peste tot, chicotea frenetic, relua și imita râsul mai calculat al băiatului cu eczemă, și nu încăpea nicio îndoială că nu era jocul de pe terenul de joacă sau din clasă, era o escaladare nouă și poate periculoasă. Băiatul cu eczemă râdea și trebuia să râd și eu, se voia a fi un soi de glumă,

dar, ori de câte ori încercam să țin ridicat un articol de îmbrăcăminte, ei mi-l trăgeau în jos și ar fi trebuit să râd și atunci. Apoi râsul a încetat și s-a înstăpânit ceva presant, lucrau în liniște și am tăcut și eu. În momentul acela, șuvița firavă de lumină a apărut iar. Tracey era în cadrul ușii: i-am văzut silueta conturată în lumină. A închis ușa în urma ei. Nu a spus nimic imediat. A stat împreună cu noi în întuneric, în liniște, fără să facă nimic. Mâinile băieților au încetinit: era o versiune copilărească de absurd sexual – cunoscut adulților –, când ceva care părea așa presant și mistuitor cu o clipă înainte, acum, deodată, pare (deseori în combinație cu o lumină aprinsă) mărunt și fără rost, ba chiar tragic. M-am uitat la Tracey, pe care încă o aveam imprimată pe retină în relief: îi vedeam silueta, nasul cârn, codițele perfect împărțite, cu fundițe de satin. În cele din urmă s-a dat un pas în spate, a deschis ușa larg și a ținut-o așa.

— Te așteaptă Paul Barron la poartă, mi-a spus.

Am privit-o lung și a repetat, de data asta iritată, de parcă o țineam dintr-o treabă. Mi-am tras fusta în jos și am trecut repede pe lângă ea. Știam amândouă că nu era posibil ca Paul Barron să mă aștepte la poartă, îl lua mama lui în fiecare zi cu Volkswagenul, tatăl lui era polițist, buza de sus îi tremura permanent și avea niște ochi mari, umezi și albaștri ca de cățeluș. Nu schimbasem două vorbe cu Paul Barron toată viața mea. Tracey pretindea că-i băgase mâinile în chiloți, dar eu îl văzusem jucând jocul acela și observasem că alerga pe terenul de joacă fără țintă, în căutarea unui copac după care să se ascundă. Aveam bănuiala că nu voia să prindă pe nimeni. Dar numele lui a picat la țanc. Mă puteau lua drept țintă cât timp mă considerau parte din acele elemente ale școlii care nu sperau și nu meritau mai mult de atât, însă Paul Barron făcea parte din lumea cealaltă, cu el nu te puteai pune, iar legătura asta închipuită cu el, chiar și pentru o clipă, mi-a

oferit un soi de protecție. Am coborât dealul în fugă până la poartă și l-am văzut pe tata, mă aștepta. Am luat înghețată de la furgonetă și am mers acasă împreună. La semafor am auzit multă gălăgie; uitându-mă în spate, am zărit-o pe Tracey cu băiatul cu eczemă și cu cel pe care-l porecleam Dambla, râdeau, se băteau și se hârjoneau, înjurau fără rețineri și păreau să se delecteze cu țâțâitul și dezaprobarea pe care le trezeau și care-i înconjurau ca un nor de musculițe dinspre coada din stația de autobuz, de la proprietarii de magazine care stăteau în prag, de la mame și tați. Chiar tatăl meu cel miop s-a uitat cu ochii mijiți pe partea cealaltă a drumului la agitația aceea:

— Asta nu e Tracey, nu?

PARTEA A DOUA

DEVREME ȘI TÂRZIU

UNU

Eram copil încă atunci când drumul meu s-a intersectat cu al lui Aimee – dar cum aș putea să-i spun soartă? Drumul tuturor s-a intersectat cu al ei în același moment, imediat ce și-a făcut apariția n-a mai aparținut unui spațiu și timp, nu s-a intersectat cu un singur drum, ci cu toate – erau toate ale ei, ca ale reginei din *Alice în Țara Minunilor,* toate drumurile erau drumul ei – și, desigur, milioane de oameni simțeau la fel. Ori de câte ori îi ascultau albumele, simțeau că o cunosc pe ea – și cred în continuare la fel. Primul ei single a fost lansat în săptămâna în care împlineam zece ani. Ea avea douăzeci și doi la vremea aceea. Până la sfârșitul aceluiași an, mi-a povestit ulterior, nu mai putea să meargă pe stradă, nici la Melbourne, nici la Paris, New York, Londra, Tokyo. O dată, când zburam împreună pe deasupra Londrei în drum spre Roma și purtam o discuție despre Londra ca oraș, despre virtuțile și dezavantajele ei, a recunoscut că nu a mers niciodată cu metroul, nici măcar o dată, și nu-și putea imagina prea bine experiența. I-am sugerat că metroul e cam la fel peste tot prin lume, dar a spus că ultima oară fusese cu un tren de orice fel când plecase din Australia la New York, cu douăzeci de ani în urmă. În momentul respectiv trecuseră numai șase luni de când își părăsise orășelul de provincie, a devenit o vedetă *underground* la Melbourne într-o clipită și i-a luat încă doar jumătate de an să scape de calificativul acela la New York. De atunci era o vedetă indiscutabilă, lucru care nu o întristează, nu o nevrozează și nici nu-i stârnește sentimente de

autocompătimire, acesta fiind unul dintre lucrurile impresionante la Aimee: nu are o latură tragică. Acceptă tot ce i s-a întâmplat ca fiind destinul ei și nu e mai surprinsă sau străină de propria-i esență decât îmi imaginez că era surprinsă Cleopatra că era Cleopatra.

Am cumpărat albumul ei de debut drept cadou pentru Lily Bingham, cu ocazia împlinirii vârstei de zece ani, care, din întâmplare, era cu câteva zile înainte de a mea. Și eu, și Tracey am fost invitate la petrecere, invitațiile micuțe, făcute în casă, ni le-a înmânat chiar Lily, într-o sâmbătă dimineața la cursul de dans, în mod destul de neașteptat. Eu m-am bucurat foarte tare, dar Tracey, care poate bănuia că fusese inclusă din politețe, a luat invitația cu o privire acră și i-a dat-o direct maicăsii, care a fost destul de neliniștită încât s-o oprească pe mama pe stradă câteva zile mai târziu și s-o asalteze cu întrebări. Era genul de petrecere unde îți lăsai copilul pur și simplu? Sau se presupunea că ea, mama, trebuia să intre în casă? În invitație se pomenea că mergem la cinematograf – dar cine plătea biletul? Oaspetele sau gazda? Trebuia să duci un cadou? Ce fel de cadou îi luam? Era mama așa de drăguță încât să ne ducă pe amândouă? Era de parcă petrecerea ar fi avut loc într-o țară străină uluitoare, nu la trei minute distanță, într-o casă pe partea cealaltă a parcului. Cu toată superioritatea de care era capabilă, mama a spus că avea să ne ducă ea pe amândouă și că rămânea dacă era cazul. Drept cadou, a sugerat un disc, un single pop, putea fi din partea amândurora, ieftin, dar care sigur avea să fie apreciat: ne ducea ea pe șoseaua principală la Woolworths să găsim ceva potrivit. Dar eram pregătite. Știam exact ce disc voiam să cumpărăm, numele cântecului și al cântăreței și știam că mama – care nu citise niciodată un tabloid și asculta numai posturi de muzică reggae – nu avea nicio idee despre reputația lui Aimee. Singurul lucru

care ne preocupa era coperta: nu o văzuserăm și nu știam la ce să ne așteptăm. Date fiind versurile – și interpretarea pe care o urmăriserăm, cu gura căscată, la *Top of the Pops* – credeam că aproape orice era posibil. Putea fi în pielea goală pe coperta single-ului, putea să stea peste un bărbat – sau o femeie – și să facă sex, putea să arate degetul mijlociu, cum făcuse preț de o clipă în direct într-o emisiune pentru copii cu numai un weekend în urmă. Putea fi o fotografie cu Aimee executând o figură de dans uluitoare, provocatoare, de dragul căreia renunțaserăm pentru o vreme la Fred Astaire, deocamdată voiam doar să dansăm ca Aimee și o imitam ori de câte ori aveam intimitatea necesară și ocazia, exersam răsucirea curgătoare din buric – ca un val de dorință ce-i străbătea corpul – și felul în care-și scutura șoldurile înguste, băiețești și își ridica sânii mici, pentru care mișca discret din niște mușchi pe care noi încă nu-i aveam sub sânii care încă nu ne crescuseră. Când am ajuns la Woolworths, i-am luat-o repede înainte mamei și ne-am dus direct la rafturile cu discuri. Unde era? Am căutat părul blond-deschis tuns băiețește, ochii tulburători, de un albastru așa de deschis, încât păreau cenușii și fața de elf, androgină, cu bărbia ascuțită, un amestec de Peter Pan și Alice. Dar n-am găsit pe nicăieri imaginea lui Aimee, nici goală, nici altfel: erau numai numele ei și titlul cântecului de-a lungul marginii stângi a copertei, în timp ce restul spațiului era ocupat de uimitoarea – pentru noi – imagine a unei piramide cu un ochi care plutea deasupra, plasat în vârful unui triunghi. Coperta era de un verde murdar, iar deasupra și dedesubtul piramidei erau niște cuvinte într-o limbă pe care n-o înțelegeam. Nedumerite și ușurate, i l-am dus mamei, care și l-a apropiat de față – era puțin mioapă, deși era prea înfumurată să poarte ochelari –, s-a încruntat și a întrebat dacă era „un cântec despre bani”. Am avut mare grijă când am răspuns.

Știam că mama era mult mai rușinoasă în privința banilor decât a sexului.

— Nu e despre nimic. E un cântec și atât.

— Credeți că o să-i placă prietenei voastre?

— O să-i placă, a spus Tracey. Tuturor le place. Putem să luăm și noi unul?

Încruntată încă, mama a oftat, a întins mâna să mai ia un exemplar din suport, s-a dus la casă și le-a achitat pe amândouă.

∵

Era genul de petrecere la care părinții nu stăteau – mama, care era mereu curioasă în legătură cu interioarele celor din clasa de mijloc, a fost dezamăgită –, însă nu părea o petrecere organizată ca acelea pe care le cunoșteam noi, nu se dansa și nu erau jocuri, iar mama lui Lily nu era frumos îmbrăcată, aproape că părea un om fără adăpost, abia dacă se pieptănase. Am lăsat-o pe mama la ușă după un schimb jenant – „Ce șic sunteți, fetelor!”, a strigat mama lui Lily când ne-a văzut – după care ne-a adăugat la mulțimea de copii din camera de zi, numai fete, niciuna cu vestimentația elaborată a lui Tracy, cu paiete și volane roz, dar nici cu rochia neagră din catifea, în stil victorian, cu guler alb pe care mama o considera „perfectă” și pe care o „descoperise” pentru mine în magazinul caritabil din cartier. Fetele celelalte erau îmbrăcate cu salopete și pulovere vesele sau șorțulețe simple de bumbac în culori primare, iar când am intrat în cameră s-au oprit toate și s-au întors să se uite.

— Nu-i așa că arată frumos? a spus mama lui Lily din nou, apoi a ieșit și ne-a lăsat cu ale noastre.

Eram singurele fete de culoare și, în afară de Lily, nu cunoșteam pe nimeni. Tracey a devenit imediat ostilă. Pe drum, ne certaserăm cine trebuia să-i dea lui Lily cadoul nostru comun – firește, câștigase Tracey –, dar acum a aruncat single-ul împachetat în hârtie de cadouri pe canapea fără să

mai pomenească de el, iar când a auzit ce film urma să vedem, *Cartea junglei,* l-a criticat bombănind că era „copilăresc”, un „desen animat amărât” plin de „animale mici și cretine”, cu o voce care deodată mi se părea foarte zgomotoasă și răstită și care scăpa prea multe t-uri.

Mama lui Lily a apărut din nou. Ne-am înghesuit într-o mașină lungă, albastră, care avea mai multe rânduri de scaune, ca un mic autobuz, iar când s-au umplut locurile, mie, lui Tracey și altor două fete ni s-a spus să stăm în spațiul din spate, în portbagaj, care era acoperit cu un covor murdar în carouri, plin de păr de câine. Mama îmi dăduse o bancnotă de cinci lire, în caz că trebuia să plătim ceva, și mi-era teamă să n-o pierd: o tot scoteam din buzunarul de la haină, mi-o netezeam pe genunchi și apoi o împătuream iar în patru. Între timp, Tracey le distra pe celelalte două fete, arătându-le ce făceam de obicei când stăteam în spatele autobuzului școlar care ne ducea, o dată pe săptămână, în parcul Paddington Rec pentru ora de sport: s-a ridicat în genunchi, cât i-a permis spațiul, a pus două degete în V de o parte și de alta a gurii și a scos limba spre șoferul rușinat al mașinii din spate. Când ne-am oprit, după cinci minute, pe Willesden Lane, m-am bucurat că se terminase călătoria, dar eram dezamăgită din cauza destinației. Îmi imaginasem că mergeam la unul din cinematografele mari din centrul orașului, însă parcaserăm în fața micului cinema de cartier, Odeon, lângă Kilburn High Road. Tracey era încântată: era teritoriul ei. În timp ce mama lui Lily avea treabă la casa de bilete, Tracey ne-a arătat tuturor cum să luăm bomboane fără să plătim și apoi, când am ajuns în întunericul cinematografului, cum să stăm în echilibru pe scaunul ridicat ca să nu vadă nimeni din spatele nostru ecranul și cum să lovim scaunul din față până când se întorcea persoana respectivă.

— Ajunge, tot mormăia mama lui Lily, însă nu-și putea impune autoritatea, părea s-o împiedice rușinea.

Nu voia să facem gălăgie, dar, în același timp, nu suporta să facă gălăgia necesară ca să ne împiedice pe noi să mai facem gălăgie și, imediat ce Tracey a înțeles lucrul ăsta – și a înțeles și că mama lui Lily nu avea de gând s-o plesnească, s-o insulte sau s-o târască afară din cinematograf de ureche, cum ar fi făcut mamele noastre –, s-a simțit foarte liberă. A comentat tot filmul, a râs de subiect și de cântece și a descris numeroasele feluri în care narațiunea s-ar fi abătut violent și de la viziunea lui Kipling și de la cea a lui Disney dacă ar fi fost ea în locul oricăruia dintre personaje. „Dacă eram eu șarpele ăla, deschideam gura și-l înfulecam pe prost dintr-o înghițitură!” sau: „Dacă eram eu maimuța aia, îl omoram pe băiatul ăla imediat ce-și arăta mutra la mine!” Celelalte invitate la petrecere erau încântate de intervențiile astea, iar eu râdeam cel mai tare.

După aceea, în mașină, mama lui Lily a încercat să înceapă o discuție civilizată despre meritele filmului. Câteva fete au spus lucruri frumoase, apoi Tracey, care stătea din nou chiar în spate – eu, ca o trădătoare, mă mutasem pe rândul al doilea –, a intervenit:

— Tipu’ ăla, cum îl cheamă, Mowgli? Seamănă cu Kurshed, este? De la noi din clasă. Este?

— Așa e, am strigat. Seamănă exact cu băiatul ăsta, Kurshed, de la noi din clasă.

Mama lui Lily a afișat un interes exagerat și a întors capul cât eram oprite la semafor.

— Poate că părinții lui sunt din India.

— Nț, a făcut Tracey cu nonșalanță mutându-și privirea spre fereastră. Kurshed e paki[9].

Ne-am întors acasă în liniște.

*

Avea tort, deși era urât decorat și făcut în casă, și am cântat „Mulți ani trăiască”, dar tot mai era o

jumătate de oră până trebuiau să vină să ne ia părinții, iar mama lui Lily, cum nu era pregătită pentru situația asta, a părut îngrijorată și a întrebat ce ne-ar fi plăcut să facem. Prin ușa de la bucătărie vedeam un spațiu lung și înverzit, cu o bogăție de lujeri de viță și tufe, și tânjeam să mă duc acolo, dar varianta aceasta a fost exclusă: era prea frig.

— Ce-ar fi să vă duceți sus și să explorați, să aveți parte de o aventură?

Puteam citi uimirea pe chipul lui Tracey. Oamenii mari ne spuneau să „ne ferim de necazuri" și „să ne ducem să ne facem de lucru" sau „să mergem și să facem și noi ceva util", dar nu eram obișnuite să ni se spună – să ni se ordone! – să avem parte de o aventură. Era o propoziție dintr-o altă lume. Lily, mereu amabilă, mereu prietenoasă, mereu drăguță, și-a condus toate musafirele în camera ei și ne-a arătat jucăriile, vechi și noi, îndemnându-ne să luăm ce ne plăcea, fără vreo urmă de țâfnă sau posesivitate. Până și eu, care mai fusesem doar o dată acasă la ea, am reușit să mă simt mai posesivă cu lucrurile lui Lily decât ea. M-am plimbat prin cameră și i-am arătat lui Tracey numeroasele comori de acolo, de parcă ar fi fost ale mele, stabilind cât putea ține cutare sau cutare lucru, explicându-i proveniența obiectelor de pe pereți. I-am arătat ceasul Swatch uriaș – i-am spus că nu trebuia să-l atingă – și i-am arătat un poster care făcea reclamă la o luptă cu tauri, cumpărat când familia Bingham fusese, de curând, în Spania; sub imaginea matadorului, în loc de numele acestuia, era imprimat, cu litere uriașe roșii cu înfloriturі, „Lily Bingham". Voiam să se mire și Tracey cum mă mirasem și eu prima oară când îl văzusem; în schimb, ea a ridicat din umeri, mi-a întors spatele și i-a spus lui Lily:

— Ai video? Dăm spectacol.

Tracey era foarte bună la jocurile de imaginație, mai bună decât mine, iar jocul pe care îl prefera tuturor celorlalte era „datul unui spectacol". Îl

jucam adesea, mereu numai noi două, însă acum voia să le implice și pe cele câteva fete în jocul „nostru”: pe una a trimis-o jos să aducă single-ul împachetat în hârtie pentru cadouri, el avea să fie muzica de fundal, pe altele le-a pus să facă bilete pentru spectacolul care urma și apoi un poster pentru reclamă, altele luau perne și pernițe din diferite camere să le folosim pe post de scaune, iar Tracey le-a arătat unde să facă liber pentru „scenă”. Spectacolul trebuia să se țină în camera fratelui adolescent al lui Lily, unde se afla pick-up-ul. El nu era acasă, și noi i-am tratat camera de parcă aveam vreun drept asupra ei. Dar, când aproape totul a fost pus la punct, Tracey și-a anunțat brusc muncitoarele că, în cele din urmă, în spectacol aveam să apărem doar eu și ea, toate celelalte aveau să facă parte din public. Când unele fete au îndrăznit să pună la îndoială măsura aceasta, Tracey, la rândul ei, a trecut la un interogatoriu agresiv. Făceau ele cumva vreun curs de balet? Câștigaseră cumva medalii de aur? La fel de multe ca ea? Câteva dintre fete au început să plângă. Tracey a schimbat placa, puțin: cutare putea să se ocupe de „lumini”, cutare se putea ocupa de „recuzită” și „costume” sau să prezinte spectacolul, iar

Lily Bingham putea să filmeze totul cu camera de filmat a tatălui ei. Tracey le vorbea de parcă ar fi fost copii mici și m-am mirat cât de repede le-a potolit. Și-au preluat posturile stupide, inventate, părând mulțumite. Apoi toată lumea a fost surghiunită în camera lui Lily, în timp ce noi „făceam repetiție”. În momentul ăsta mi-a arătat „costumele”: două piese din dantelă luate din sertarul cu lenjerie intimă al doamnei Bingham. Înainte să apuc să spun ceva, Tracey îmi trăgea costumul pe cap.

— Tu îl porți pe ăla roșu, m-a informat.

Am pus discul și am început să repetăm. Îmi dădeam seama că ceva nu era cum trebuie, că nu

semăna cu niciun dans de până atunci, dar aveam sentimentul că nu mai ținea de mine. Tracey era, ca de obicei, coregraful: singura mea misiune era să dansez cât de bine mă pricepeam. Când a decis că eram gata, a invitat publicul înapoi în camera fratelui lui Lily și le-a cerut să se așeze pe podea. Lily stătea în spate, cu aparatul greu pe umărul mic și roz, cu ochii de un albastru-deschis nedumeriți, chiar de dinainte să începem dansul, când a văzut că două fete erau îmbrăcate în hainele provocatoare ale mamei ei, pe care probabil nu le mai văzuse niciodată. A apăsat pe butonul pe care scria „înregistrare" și astfel a declanșat un lanț cauză-efect care, după mai bine de un sfert de secol, nu poate fi pus decât pe seama sorții, ar fi aproape imposibil să nu-l consideri soartă, dar – indiferent ce părere ai despre soartă – a avut o consecință practică incontestabilă: acum nu mai este cazul să descriu dansul în sine. Au fost însă și lucruri pe care nu le-a surprins aparatul de filmat. Când am ajuns la refrenul final – momentul în care eu stau călare pe Tracey, pe scaun –, acela a fost și momentul în care mama lui Lily Bingham, care venise sus să ne spună că venise mama lui cutare, a deschis ușa de la dormitorul fiului ei și ne-a văzut. De aceea se întrerupe așa de brusc înregistrarea. A rămas înmărmurită în prag, înțepenită ca soția lui Lot. Apoi a explodat. Ne-a desprins una de alta, ne-a smuls costumele de pe noi, le-a cerut spectatoarelor să se ducă înapoi în camera lui Lily și a stat tăcută deasupra noastră cât noi ne îmbrăcam în liniște în rochiile noastre idioate. Eu mă scuzam întruna, Tracey, care avea mereu la îndemână o replică obraznică pentru adulții furioși, n-a spus absolut nimic, dar fiecare gest al ei era disprețuitor, până și ciorapii și i-a tras cu sarcasm. S-a auzit iar soneria. Mama lui Lily Bingham s-a dus jos. Nu știam dacă s-o urmăm. În următoarele cincisprezece minte, cât soneria a sunat întruna, am rămas pe loc. Eu am stat

nemișcată, dar Tracey, cu ingeniozitatea ei tipică, a făcut trei lucruri. A scos caseta video din aparat, a pus discul înapoi în copertă și pe amândouă în geanta roz de mătase cu șiret pe care maică-sii i se păruse nimerit să i-o atârne de umăr.

∵

Mama, care întârzia întotdeauna, la orice, a sosit ultima. Mama lui Lily a condus-o la etaj, ca pe o avocată care venise să discute cu clienții ei printre barele arestului, și pe drum i-a relatat cu dificultate cu ce ne îndeletniciserăm, incluzând și întrebarea retorică: „Nu te întrebi de unde împrumută niște copii de vârsta asta asemenea idei?” Mama a devenit defensivă: a început să înjure, și cele două femei au tras o ceartă scurtă. M-a șocat. În momentul ăla nu părea cu nimic diferită de toate celelalte mame puse în fața purtării urâte a copilului la scoală – ba chiar i-a revenit și ceva din dialect – și nu eram obișnuită s-o văd pierzându-și controlul. Ne-a apucat de spatele rochiilor și ne-a tras în viteză pe scări, însă mama lui Lily ne-a urmat pe hol și a repetat ce spusese Tracey despre Kurshed. Era atuul ei. Restul putea fi trecut cu vederea de către mama, acea „moralitate tipic burgheză”, dar nu putea ignora cuvântul „paki”. La vremea aceea eram „negri și sud-asiatici”, bifam „negri și sud-asiatici” pe formularele medicale, intram în grupurile de ajutorare a familiilor de „negri și sud-asiatici” și stăteam în secțiunea pentru „negri și sud-asiatici” din bibliotecă: era considerată o chestiune de solidaritate. Și totuși, mama i-a luat apărarea lui Tracey, spunând: „E copil, repetă ce-a auzit”, la care mama lui Lily a replicat calm: „Fără îndoială”. Mama a deschis ușa de la intrare, ne-a scos și a trântit ușa cu toată puterea. Odată ajunse afară însă, și-a îndreptat toată furia către noi, doar către noi, ne târa ca pe doi saci de gunoi pe stradă și striga:

— Credeți că sunteți ca ele? Așa credeți?

Îmi amintesc precis senzația că mă târa după ea, că degetele mele de la picioare lăsau dâre pe trotuar, țin minte cât de tare mă uimeau lacrimile mamei, strâmbătura care-i schimonosea fața frumoasă. Îmi amintesc cu lux de amănunte a zecea aniversare a lui Lily Bingham, dar nu mi-o amintesc absolut deloc pe a mea.

Când am ajuns la drumul care separa complexul nostru rezidențial de al lui Tracey, mama i-a dat drumul la mână și i-a ținut o predică scurtă, dar nimicitoare despre istoria epitetelor rasiste. Am lăsat capul în jos și am plâns în plină stradă. Tracey era de neclintit. Și-a ridicat bărbia și nasul ca de purcel, a așteptat-o pe mama să termine, apoi a privit-o direct în ochi.

— E doar un cuvânt, a spus.

DOI

În ziua în care am aflat că Aimee urma să vină nu peste mult timp la birourile noastre din Camden, de pe Hawley Lane, toată lumea a fost afectată de veste, nimeni nu era complet imun. Sala de conferințe a fost traversată de un strigăt de exaltare și până și cei mai călițI salahori de la YTV au dus cafeaua la buze, s-au uitat spre canalul fetid și au zâmbit amintindu-și fiecare de o versiune mai tânără a lui, care dansa pe primele melodii disco deșucheate ale lui Aimee – în copilărie, în livingul de acasă – sau îi dădea papucii unei drăguțe din facultate pe una din baladele ei lacrimogene din anii ’90. În locul acela exista respect pentru o vedetă pop autentică, indiferent de preferințele noastre muzicale, iar pentru Aimee în mod special: soarta ei și cea a postului erau legate de la bun început. Era o artistă video până în măduva oaselor. Puteai să asculți cântecele lui Michael Jackson fără să-ți vină în minte imaginile care le

însoțeau (ceea ce probabil înseamnă că muzica lui avea o viață proprie), dar muzica lui Aimee era parte integrantă a videoclipurilor ei, uneori părând să existe cu adevărat numai în lumea aceea, și ori de câte ori îi auzeai cântecele – într-un magazin, într-un taxi, chiar dacă era doar ritmul care reverbera din căștile unui copil aflat în trecere te duceau cu gândul la amintirea vizuală, la mișcarea mâinii, picioarelor, trunchiului sau șoldurilor, la culoarea părului ei din perioada respectivă, la hainele ei, la ochii aceia reci. Din acest motiv, Aimee – și toate imitatoarele ei – stăteau, de bine, de rău, la temelia modelului nostru de afaceri. Știam că postul american YTV fusese construit în parte în jurul legendei ei, ca un altar închinat unui zeu răutăcios, iar faptul că acum catadicsea să intre în locul de închinăciune mult mai modest pe care i-l clădiserăm noi în Marea Britanie era considerat o mare victorie, ne punea pe toți în versiunea noastră de alertă maximă. Șefa secției mele, Zoe, a cerut să se organizeze o ședință separată numai cu echipa noastră, pentru că, într-un fel, Aimee venea la noi, la departamentul de căutare a talentelor și relații cu artiștii, să înregistreze discursul de acceptare a unui premiu pe care nu putea să-l primească personal la Zürich luna următoare. Și aveau să fie cu siguranță multe clipuri de reclamă de filmat pentru diferite piețe emergente („Sunt Aimee și urmăriți YTV Japonia!”) și poate, dacă se lăsa convinsă, un interviu pentru *YTV News*, poate chiar un spectacol live, înregistrat în subsol pentru *Dance Time Charts.* Treaba mea era să strâng toate aceste solicitări – venite de la birourile noastre europene din Spania, Franța, Germania și din țările nordice, din Australia, de peste tot – și să le prezint într-un singur document, pe care să li-l trimit prin fax oamenilor lui Aimee din New York înainte de sosirea ei, care urma să aibă loc peste patru săptămâni. Dar apoi, pe măsură ce ședința se apropia de final, s-a întâmplat un lucru minunat:

Zoe s-a dat jos de pe biroul pe care stătea, îmbrăcată cu pantaloni de piele și maiou – sub care se întrezărea un abdomen cafeniu tare ca piatra, cu un piercing ca o pietricică prețioasă în buric –, și-a scuturat coama ca de leu cu cârlionți semicaraibi, s-a întors spre mine și, pe nepusă masă, de parcă n-ar fi fost mare lucru, mi-a zis:

— Va trebui s-o iei de la intrare în ziua aceea și s-o aduci în Studioul B12, să stai cu ea și să-i aduci tot ce-i trebuie.

Am ieșit din sala de conferințe ca Andrey Hepburn când plutea pe scări în *My Fair Lady,* pe un nor de muzică în crescendo, gata să străbat lungimea biroului în plan deschis în pași de dans, să fac piruete și să ies pe ușă tot într-o piruetă, și așa s-o țin până acasă. Aveam douăzeci și doi de ani. Și totuși, nu eram deosebit de surprinsă: aveam senzația că tot ce văzusem și trăisem în ultimul an mergea în direcția asta. YTV avea o veselie smintită în acele zile muribunde ale anilor ’90, o atmosferă de succes nebun, construit pe o temelie incertă, cumva sugerată și de clădirea pe care o ocupam: trei etaje și subsolul fostelor studiouri din Camden ale emisiunii TV *Trezirea, Anglia* (încă aveam pe fațadă un soare uriaș, la răsărit, galben ca un gălbenuș și acum complet nejustificat). Sediul VH1 era înghesuit deasupra noastră. Sistemul nostru extern de încălzire, cu tuburi vopsite în culori primare, stridente, semăna cu un Centru Pompidou pentru săraci. Interiorul era elegant și modern, luminat discret și cu mobilier închis la culoare, ca bârlogul dușmanului lui James Bond. Locul cu pricina fusese mai demult un showroom pentru mașini la mâna a doua – înainte de posturile TV muzicale și de emisiunile matinale iar întunericul dinăuntru părea calculat să ascundă natura improvizată a construcției. Canalele de aerisire erau așa de prost finisate, încât urcau șobolani dinspre Regent’s Canal, își făceau cuib acolo și-și lăsau fecalele. Vara – când era

pornită aerisirea – etaje întregi de persoane se îmbolnăveau de gripă estivală. Când răsuceai butoanele fistichii de lumină, cel mai adesea rămâneai cu ele în mână. Era o firmă care punea mare preț pe aparențe. Recepționere de douăzeci și ceva de ani deveneau asistente de producție doar pentru că păreau „simpatice” și „puse pe treabă”. Șefa mea de treizeci și unu de ani devenise din stagiară la producție conducătoarea Departamentului de Talente în numai patru ani și jumătate. În cele opt luni cât am stat acolo am fost promovată de două ori. Uneori mă întrebam ce s-ar fi întâmplat dacă aș fi rămas – dacă digitalul nu ar fi ucis vedetele video. Pe atunci mă simțeam norocoasă: deși nu aveam niciun plan anume pentru cariera mea, cariera mea avansa oricum. Alcoolul jucase un rol. La Hawley Lane era obligatoriu să bei: să ieși la băute, să reziști la băutură, să-i bagi pe ceilalți sub masă, să nu refuzi niciodată ceva de băut, chiar dacă luai antibiotice, chiar dacă erai bolnav. Dornică fiind, în acel moment din viața mea, să evit serile petrecute doar în compania tatei, mă duceam la toate băutele și petrecerile de la birou și reușeam să rezist la băutură, mai ales că-mi perfecționam acel talent așa de britanic de la vârsta de treisprezece ani. Marea diferență la YTV era că băutura era gratis. Banii se revărsau prin firmă. „Pomană” și „băutură gratis” se numărau printre cuvintele cel mai des rostite la birou. În comparație cu locurile de muncă pe care le avusesem înainte – chiar în comparație cu anii facultății simțeam că era o perioadă prelungită de joacă, în care așteptam mereu sosirea adulților care nu mai veneau niciodată.

Una dintre primele mele sarcini a fost să mă ocup de lista de oaspeți pentru petrecerile departamentului, care aveau loc cam o dată pe lună. De regulă, se desfășurau în localuri luxoase din centrul orașului, iar participanții primeau o mulțime de lucruri gratis: tricouri, adidași, playere

MiniDisc, teancuri de CD-uri. Sponsorizate oficial de vreo companie producătoare de votcă sau alta, neoficial de cartelurile de droguri columbiene. Intram și ieșeam buluc în și din cabinele de toaletă. A doua zi dimineață urmau sângerările nazale și târâtul cu coada-ntre picioare și cu pantofii cu toc în mână. O altă sarcină era să îndosariez bonurile de la taxiurile închiriate de firmă. Unii luau taxiul când se întorceau acasă după o aventură de o noapte sau până la aeroport când plecau în vacanță. Chemau taxiul la ore mici în weekend ca să meargă la petreceri private ori să facă drumul dus-întors până la magazinele non-stop care vindeau alcool. O dată am luat și eu taxiul până la unchiul Lambert. Un director a devenit celebru în firmă pentru că a chemat taxiul să-l ducă la Manchester, deoarece se trezise târziu și pierduse trenul. După ce am plecat, am auzit că au impus restricții, dar pe atunci cheltuielile anuale cu transportul depășeau o sută de mii de lire. O dată i-am cerut lui Zoe să-mi explice, iar ea mi-a spus că în cazul călătoriilor cu metroul exista riscul să fie „afectate" casetele video, pe care deseori angajații le aveau la ei. Dar majoritatea angajaților nici măcar nu știau că asta era scuza oficială, călătoriile gratis cu taxiul erau un lucru care credeau că li se cuvine, un fel de drept al celor care lucrau „în mass-media", considerau că măcar atâta lucru meritau și ei. Cu siguranță era așa în comparație cu ce găseau foștii colegi de facultate – care aleseseră, în schimb, domeniul bancar sau juridic – de fiecare Crăciun în plicurile cu bonusuri.

Cel puțin bancherii și avocații munceau tot timpul. Noi aveam timp din belșug. Telefoanele pe care trebuia să le dau le rezolvam, de obicei, până la 11.30 – ținând seama de faptul că ajungeam la birou pe la zece. Ah, timpul se scurgea altfel pe vremea aia! Când îmi luam o oră și jumătate pentru masa de prânz, atât făceam: luam masa de prânz. Încă nu aveam e-mail la birou și nici telefon

mobil. Ieșeam prin zona de încărcare, ajungeam direct la canal și mergeam pe malul apei, cu sandvișul tipic britanic înfășurat în folie de plastic în mână, contemplând lumina zilei, schimburile dintre dealerii de droguri și clienți, rațele grase care măcăneau cerșind firimituri de pâine de la turiști, ambarcațiunile locuite ornamentate și tinerii goth triști care chiuleau de la școală și stăteau cu picioarele atârnate peste marginea podului, umbre ale ființei mele din urmă cu zece ani. Deseori mă duceam până la grădina zoologică. Acolo mă așezam pe malul acoperit cu iarbă și mă uitam la voliera Snowdon, în jurul căreia zbura un stol de păsări africane cu penajul alb-murdar și ciocuri roșii ca sângele. Nu le-am știut numele până când nu le-am văzut pe continentul lor, unde, oricum, li se spunea altfel. După masa de prânz porneam înapoi, uneori cu o carte în mână, fără să mă grăbesc în mod deosebit; ce mă uimește acum este că nimic din toate astea nu mi se părea neobișnuit sau un noroc prea mare. Și pentru mine, timpul liber era un drept de la Dumnezeu. Da, în comparație cu excesele colegilor, mă consideram muncitoare, serioasă, cu un simț al măsurii care celorlalți le lipsea, rod al mediului din care proveneam. Prea puțin importantă în ierarhie ca să merg în vreuna dintre numeroasele „excursii corporatiste de socializare”, eu eram cea care le făcea rezervare la avion – la Viena, la Budapesta, la New York – și mă miram în sinea mea de prețul unui loc la clasa business, de însăși existența clasei business, nefiind niciodată capabilă să decid, în timp ce îndosariam aceste „cheltuieli”, dacă așa se întâmplase dintotdeauna, peste tot în jur, în copilăria mea (dar invizibil pentru mine, la un nivel care-mi depășea cunoștința), sau dacă devenisem matură într-un moment deosebit de dinamic din istoria Angliei, o perioadă în care banii aveau o altă semnificație și utilitate, și un concept precum „gratuitatea” devenise o formă de

principiu social, care nu pătrunsese în cartierul meu, și totuși era normal în altă parte. „Gratuitismul”: practica de a oferi lucruri gratis oamenilor care n-au nevoie de ele. Mă gândeam la toți copiii de la școală care ar fi putut cu ușurință să facă munca mea de acum – care știau mult mai multe decât mine despre muzică, care chiar erau cool, cu adevărat „de pe stradă”, cum eram eu considerată în mod eronat –, dar care aveau la fel de multe șanse să apară într-un birou din ăsta cât să ajungă pe Lună. Mă întrebam: de ce eu?

În teancul mare de reviste glossy, și ele gratis, lăsate prin birou, citeam că Marea Britanie era cool – sau un termen echivalent care nici măcar mie nu mi se părea cool – și după un timp am început să înțeleg că probabil firma naviga pe acest val de optimism. Optimism amestecat cu nostalgie: băieții din biroul nostru arătau ca o versiune modernă a tineretului din anii ’60 – cu tunsori în stilul celor de la The Kinks de acum treizeci de ani –, iar fetele ca niște Julie Christie blonde platinate, cu fuste scurte și cu ochii machiați cu tușe negre groase. Toată lumea venea cu Vespa la serviciu, fotografia cu Michael Caine în *Alfie* sau *Jaf în stil italian* părea nelipsită din compartimentul de lucru al fiecăruia. Era o nostalgie după o perioadă și o cultură care oricum nu însemnaseră nimic pentru mine. Poate că din cauza asta eram cool, după părerea colegilor: pentru că nu eram ca ei. Ultimele piese de hip-hop american din noul val îmi erau aduse solemn în birou de niște directori între două vârste care presupuneau că mă pricepeam, și, de fapt, puținul pe care-l știam chiar părea mult în acest context. Până și sarcina de a mă ocupa de Aimee în ziua aceea am primit-o, sunt sigură, pentru că cineva își imagina că eram prea cool ca să-mi pese. Deja se presupunea că dezaprob majoritatea lucrurilor: „Nu te deranja s-o întrebi pe ea, n-o să-i placă”. Spus ironic, cum era

totul pe vremea aceea, dar cu o notă rece de mândrie defensivă.

Aliata mea cea mai neașteptată era șefa mea, Zoe. Începuse și ea ca stagiară, dar fără să dispună de un fond fiduciar sau de părinți cu bani, ca restul, și nici măcar, ca mine, de o locuință gratis oferită de familie. Ea trăise într-o gaură sordidă din Chalk Farm, stătuse neplătită peste un an, și totuși venea în fiecare dimineață la nouă la serviciu – punctualitatea era considerată la YTV o virtute de neconceput –, unde muncea pe brânci. Orfană plimbată de la un centru de plasament din Westminster la altul – îmi era cunoscut genul ei de la alți copii care trecuseră prin sistemul acela. Avea aceeași poftă nebună de tot ce i se oferea și o personalitate disociativă hipermaniacală – trăsături pe care le găsești uneori la reporterii de război sau la soldați. Avea toate motivele să se teamă de viață. În schimb, era de o îndrăzneală la limita inconștienței. Opusul meu. Totuși, la birou, eu și Zoe eram considerate interschimbabile. Toată lumea presupunea care erau opțiunile ei politice, la fel ca ale mele, deși în cazul ei colegii se înșelau: era o adeptă pătimașă a lui Thatcher, genul care socotea că, dacă ea reușise prin propriile puteri, toată lumea trebuia să-i urmeze exemplul. Cine știe de ce, „se vedea pe ea în mine”. Îi admiram curajul, dar eu nu mă vedeam pe mine în ea. În definitiv, eu terminasem o facultate, ea nu; ea se droga, eu nu; se îmbrăca precum tipa de la Spice Girls cu care semăna, nu ca o directoare, cum era de fapt; făcea glume nesărate cu tentă sexuală, se culca cu stagiarii cei mai tineri, cei mai snobi, cu părul fără vlagă, cei mai albi și mai indie; în pudibonderia mea, nu o aprobam. Dar ea mă plăcea oricum. Când era beată sau drogată, îi plăcea să-mi aducă aminte că eram surori, două mulatre care aveau o datorie una față de cealaltă. Chiar înainte de Crăciun, m-a trimis la Premiile Muzicale Europene, pe care le decerna compania

noastră la Salzburg, unde una dintre sarcinile mele era s-o însoțesc pe Whitney Huston la repetiția de dinainte de concert. Nu-mi aduc aminte ce piesă a cântat – niciodată nu mi-au plăcut prea mult cântecele ei dar, în timp ce stăteam în sala goală de concerte și o ascultam cântând fără acompaniament, fără niciun fel de ajutor, am descoperit că simpla frumusețe a vocii ei, doza ei monumentală de suflet, durerea intrinsecă îmi depășeau toate opiniile conștiente, inteligența critică, sentimentalismul sau la ce s-or referi oamenii când vorbesc despre bunul lor gust, și emoția mi-a pătruns direct în coloana vertebrală, unde mi-a zdruncinat un mușchi și m-a dezintegrat. În spate, lângă semnul cu EXIT, am izbucnit în lacrimi. Până să ajung înapoi la Hawley Lane, povestea făcuse înconjurul biroului, deși nu mi-a dăunat nicidecum, dimpotrivă – a fost interpretată ca un semn că susțineam cu adevărat cauza.

TREI

Acum pare nostim, aproape ridicol – și poate numai tehnologia poate reuși să se răzbune astfel pe amintirile noastre dar, când ne vizita un artist și trebuia să-i fac un dosar menit să ajungă la jurnaliști, la cei din publicitate și așa mai departe, mergeam în mica bibliotecă de la subsol și scoteam o enciclopedie în patru volume intitulată *Biografia rockului.* Știam deja tot, lucruri importante sau mărunte, din articolul dedicat lui Aimee – se născuse la Bendigo, era alergică la nuci –, cu excepția unui detaliu: culoarea ei preferată era verdele. Luam notițe de mână, ordonam toate solicitările relevante, stăteam în sala copiatorului lângă un fax zgomotos, băgăm documentele în el și mă gândeam la cineva din

New York – un oraș de vis pentru mine – care aștepta lângă o mașinărie similară în timp ce documentul meu ajungea la el, exact în momentul în care îl trimiteam eu, lucru care părea așa de modern prin natura sa, un triumf asupra distanței și timpului. Și apoi, desigur, ca să mă întâlnesc cu ea aveam nevoie de haine noi, poate să-mi aranjez părul, să adopt un nou fel de a vorbi și de a merge, o atitudine față de viață complet nouă. Ce să port? Singurul loc din care-mi făceam cumpărăturile pe vremea aia era Camden Market, și din mormanul acela de bocanci Dr. Martens și șaluri hippy am scos cu bucurie o pereche uriașă de pantaloni militărești verde aprins, dintr-un material ce amintea de mătasea de parașută, o bluză verde scurtă și mulată – care, ca bonus, avea imprimată coperta albumului *The Low End Theory* într-un chenar negru, verde și roșu cu sclipici – și o pereche de Air Jordan în stil space age[10], tot verzi. Am încheiat cu un inel fals în nas. Nostalgică și futuristă, hip-hop și indie, punkeriță feministă în stilul Violent Femme[11]. Deseori, femeile consideră că hainele vor rezolva o problemă, într-un fel sau altul, dar în marțea de dinainte de sosirea lui Aimee am înțeles că nimic din ce purtam nu mă putea ajuta, aveam prea mari emoții, nu eram în stare să muncesc sau să mă concentrez la nimic. Stăteam în fața monitorului meu gri uriaș și ascultam huruitul modernului, anticipam ziua de joi și scriam întruna, distrată, numele întreg al lui Tracey în dreptunghiul mic și alb. Asta făceam la serviciu când eram plictisită sau neliniștită, deși niciodată asta nu rezolva vreo problemă. Mai făcusem așa de multe ori până atunci, deschideam Netscape, așteptam să se stabilească conexiunea teribil de lentă prin apel telefonic și descopeream mereu aceleași trei insulițe de informații: apartenența lui Tracey la Equity[12], pagina ei personală de internet și o cameră de chat pe care o frecventa, sub pseudonimul Truthteller_LeGon.

Lista cu nume din Equity era statică, nu se schimba niciodată. Menționa că în anul precedent făcuse parte din ansamblul din *Băieți și fete,* dar nu mai fuseseră adăugate și alte spectacole, nu apăreau știri noi. Pagina ei se schimba tot timpul. Uneori verificam de două ori pe zi și descopeream că melodia era alta sau că imaginea cu focul roz de artificii fusese înlocuită cu o explozie de inimioare în culorile curcubeului. Pe pagina asta pomenise cu o lună mai devreme de camera de chat și pusese un hyperlink – „Uneori adevărul este greu de acceptat!!!" –, trimiterea asta fiind tot ce-mi trebuia: ușa era deschisă și am început să mă plimb pe acolo de câteva ori pe săptămână. Nu cred că altcineva care dădea click pe linkul acela – în afară de mine – ar fi știut că „cea care spune adevărul" în discuția aceea ciudată era chiar Tracey. Dar oricum, din câte vedeam eu, nimeni nu-i citea pagina. Avea o puritate tristă și austeră: cântecele pe care le alegea nu le asculta nimeni, cuvintele pe care le scria – aforisme banale, de obicei („Arcul Universului Moralității este Lung, dar Înclină spre Dreptate") – nu le citea nimeni niciodată în afară de mine. Numai în camera aceea de chat părea să facă parte din lume, deși era o lume așa de ciudată, plină doar de ecourile vocilor unor oameni care păreau să fie deja de acord unii cu alții. Din câte îmi dădeam seama, petrecea groaznic de mult timp acolo, mai ales noaptea; i-am citit toate conversațiile, și pe cele actuale, și pe cele arhivate, până când am reușit să înțeleg logica – mai bine spus nu mai eram șocată de ea, iar acum puteam să urmăresc și să apreciez argumentația. Eram mai puțin dornică să le povestesc colegilor despre fosta mea prietenă nebună Tracey, despre aventurile ei ireale din camerele de chat, despre obsesiile ei apocaliptice. N-o iertasem – nici n-o uitasem –, dar îmi displăcea să mă mai folosesc de ea în felul ăsta.

Unul dintre lucrurile cele mai ciudate era că bărbatul de care părea fermecată, gurul însuși, fusese mai demult reporter la o emisiune matinală, lucrase chiar în clădirea în care mă aflam eu acum, și țin minte că în copilărie deseori stăteam cu Tracey cu bolurile cu cereale la gură, așteptând să se termine emisiunea lui plicticoasă pentru oameni mari și să înceapă desenele noastre animate de sâmbăta dimineața. Odată, în timpul primei mele vacanțe de iarnă de la facultate, m-am dus să cumpăr niște manuale dintr-o librărie de pe Finchley Road, iar în timp ce căutam prin secția de filme, l-am văzut chiar înaintea ochilor, își lansa o carte într-un colț îndepărtat al uriașului magazin. Stătea la o masă albă, simplă, îmbrăcat complet în alb, cu părul bogat încărunțit înainte de vreme, cu fața spre un public apreciabil. În apropierea mea, două angajate tinere priveau ciudata adunare din spatele unor rafturi și râdeau de el. Dar pe mine nu mă uimea atât ce spunea, cât neobișnuita componență a publicului. Erau câteva femei albe între două vârste, cu pulovere cu un model plăcut, de Crăciun, cu nimic diferite de gospodinele care l-ar fi îndrăgit cu zece ani în urmă, dar de departe partea cea mai numeroasă a publicului era formată din tineri de culoare, cam de vârsta mea, cu exemplare tocite din cărțile lui pe genunchi, care ascultau cu o concentrare și o hotărâre absolute o complexă teorie a conspirației. Că lumea e condusă de șopârle cu înfățișare omenească: Rockefellerii sunt o familie de șopârle, la fel și clanul Kennedy și aproape toată lumea de la Goldman Sachs, William Hearst a fost șopârlă, la fel și Ronald Reagan și Napoleon – și e în plină desfășurare un complot mondial al șopârlelor. În cele din urmă, vânzătoarele s-au săturat de chicoteli și au plecat. Eu am stat până la sfârșit, profund tulburată de ce văzusem, neștiind ce să înțeleg din toate astea. Doar mai târziu, când am început să citesc conversațiile lui Tracey – care,

dacă puteai lăsa deoparte premisa smintită de la care plecau, erau uimitoare prin detaliile și erudiția perversă, puneau în legătură multe perioade istorice, și idei, și adevăruri politice, combinându-le pe toate într-un fel de teorie despre tot, care, chiar și în strâmbătatea ei comică, cerea o anume profunzime a studiului și o atenție îndârjită –, da, abia atunci am crezut că înțeleg de ce toți tinerii aceia serioși se strânseseră atunci în librărie. Căpătasem aptitudinea de a citi printre rânduri. În definitiv, nu era un mod de a explica puterea? Puterea care există cu siguranță în lume? Pe care puțini o dețin și de care majoritatea nu se apropie niciodată? Putere despre care vechea mea prietenă avea impresia, în acel moment din viața ei, că-i lipsea cu desăvârșire?

— Îhh, ce dracu' e chestia asta?

M-am răsucit cu scaunul de birou și am dat de Zoe lângă umărul meu, se uita la o imagine pâlpâitoare cu o șopârlă care purta, pe capul ei de șopârlă, bijuteriile coroanei. Am minimizat pagina.

— O imagine de pe o copertă de album. Proastă.

— Auzi, joi dimineața, rămâne bătut în cuie, au confirmat. Ești gata? Ai tot ce-ți trebuie?

— Stai liniștită. O să fie bine.

— Știu. Dar, dacă ai nevoie de niște curaj, să mă anunți, a spus Zoe atingându-și cu subînțeles nasul.

∵

Nu s-a ajuns până acolo. E greu de spus exact la ce s-a ajuns. Amintirile mele și cele ale lui Aimee nu s-au suprapus niciodată prea mult. Am auzit-o afirmând că m-a angajat deoarece a simțit că „am stabilit imediat o legătură" în ziua aceea sau, alteori, pentru că i-am părut capabilă. Eu cred că s-a întâmplat pentru că am fost, din nebăgare de seamă, nepoliticoasă cu ea, cum puțini oameni erau în viața ei în momentul respectiv și, prin nepolitețea mea, probabil i-am rămas în memorie. Peste două săptămâni, când brusc a avut nevoie de

o nouă asistentă tânără, a dat peste mine acolo, în memoria ei. În tot cazul, a ieșit din mașina cu geamuri fumurii în plină ceartă cu asistenta ei de la vremea aceea, Melanie Wu. Impresara ei, Judy Ryan, mergea cu doi pași în spatele celor două, urlând într-un telefon. Primul lucru pe care l-am auzit vreodată din partea lui Aimee a fost un umilitor: „Orice îți iese pe gură în momentul ăsta e egal cu zero pentru mine”. Am remarcat că nu avea accent australian, că nu mai avea, dar nu era nici prea american sau britanic, ci internațional: New York, Paris, Moscova, Los Angeles și Londra combinate. Desigur, acum multă lume vorbește așa, dar era prima oară când auzeam versiunea lui Aimee.

— Nu numai că nu mă ajuți, ci mai rău, mă încurci, a spus ea acum, la care Melanie a răspuns:

— Îmi este foarte evident lucrul ăsta.

O clipă mai târziu, biata fată s-a trezit în fața mea, s-a uitat la pieptul meu în căutarea unui ecuson, și când a ridicat iar ochii, mi-am dat seama că era distrusă, că se chinuia să nu plângă.

— Deci suntem în grafic, a spus ea pe tonul cel mai ferm pe care l-a putut găsi, și ar fi excelent dacă am putea rămâne în grafic.

Am intrat toate patru în lift fără să scoatem un cuvânt. Eram hotărâtă să vorbesc, dar înainte să deschid gura, Aimee s-a întors spre mine și s-a bosumflat cu ochii la bluza mea, ca un adolescent drăguț și morocănos.

— Interesantă alegere, a zis ea către Judy. Să porți un tricou cu un artist când te întâlnești cu un alt artist? Foarte profesionist.

M-am uitat în jos la mine și am roșit.

— Ah! Nu! Domnișoară… adică doamnă… domnișoară Aimee. N-am vrut să fac…

Judy a scos un singur hohot de râs puternic, ca lătratul unei foci. Am încercat să mai spun ceva, dar s-au deschis ușile liftului și Aimee a ieșit cu pași mari și apăsați.

Ca să ajungem la diferitele destinații trebuia să străbatem coridoarele, iar acestea erau mărginite de oameni la fel ca The Mall în timpul înmormântării Dianei. Nimeni nu părea să muncească. Ori de câte ori ne opream la un studio, oamenii își pierdeau instantaneu calmul, indiferent ce poziție ocupau în firmă. Sub ochii mei, un director i-a mărturisit lui Aimee că o baladă de-a ei fusese primul dans de la nunta lui. Am ascultat chinuită cum Zoe se lansa într-o poveste dezlânată despre ce a însemnat pentru ea „Move with Me", o ajutase să devină femeie, să înțeleagă puterea femeilor, să nu se teamă să fie femeie și tot așa. Când am luat-o, în cele din urmă, pe un alt coridor și am urcat într-un alt lift ca să mergem la subsol – unde, spre încântarea lui Zoe, Aimee a fost de acord să înregistreze un scurt interviu –, mi-am făcut curaj să remarc, în stilul blazat al celor de douăzeci de ani, cât de plictisitor trebuia să fie pentru ea să tot audă lumea spunând, cât era ziua de lungă, genul ăsta de lucruri.

— De fapt, Mică Zeiță Verde, îmi place de mor.

— Ah, bun, mă gândeam…

— Te gândeai că-i disprețuiesc pe cei din tribul meu.

— Nu! Doar că…

— Știi ceva, doar pentru că nu ești din tribul meu nu înseamnă că nu-s oameni de treabă. Fiecare are tribul lui. Apropo, tu din ce trib ești? A stat o clipă să mă cântărească din priviri din cap până în picioare. Mda. Știm deja.

— Adică din punct de vedere muzical? am întrebat.

Am făcut greșeala să mă uit la Melanie Wu, de pe fața căreia am înțeles că discuția ar fi trebuit să se termine cu multe minute în urmă, de fapt, n-ar fi trebuit să înceapă niciodată. Aimee a oftat.

— Sigur.

— Păi… din mai multe. Presupun că-mi place mai mult muzica veche, de exemplu, Billie

Holiday? Sau Sarah Vaughan. Bessie Smith. Nina. Cântărețe adevărate. Nu genul ăla… adică, am sentimentul că…

— Să-mi zici dacă greșesc, a spus Judy, al cărei accent australian bogat rămăsese neatins de deceniile petrecute în străinătate. Interviul n-are loc în liftul ăsta, nu? Mulțumesc.

Am ajuns la subsol. Eram moartă de rușine și am încercat s-o iau înaintea tuturor, dar Aimee a trecut sărind de pe un picior pe altul prin fața lui Judy și m-a luat de braț. Am simțit că-mi urcă inima în gât, cum spun cântecele acelea mai vechi că se poate. M-am uitat în jos – are numai un metru cincizeci și opt – și pentru prima oară m-am confruntat cu fața aceea de aproape, cumva și masculină, și feminină în același timp, cu ochii de o frumusețe de gheață, cenușii, ca de pisică, lăsați în seama lumii să le pună culoare. Cea mai albă australiancă pe care o văzusem vreodată. Uneori, nemachiată, nu părea deloc să vină de pe o planetă caldă și făcea eforturi ca lucrurile să rămână așa, se ferea tot timpul de soare. Avea ceva extraterestru, era un om care aparține unei găști de felul ăsta. Aproape fără să-mi dau seama, am zâmbit. Mi-a zâmbit și ea.

— Ce ziceai? a întrebat.

— Ah! Aăă… cred că mi se pare că vocile sunt… sunt, într-un fel…

A oftat iar și s-a prefăcut că se uită la un ceas inexistent.

— Eu cred că vocile sunt ca hainele, am spus hotărâtă, de parcă ar fi fost o idee la care cugetam de ani de zile, nu un lucru pe care acum îl scoteam de te miri unde. Așa că, dacă vezi o fotografie din 1968, știi că este 68 după hainele pe care le poartă oamenii, iar dacă o auzi pe Janis cântând, știi că e anul ’68. Vocea ei e un semn al vremurilor. E ca istoria sau… cam așa ceva.

Aimee a ridicat devastator dintr-o sprânceană.

— Am înțeles. Mi-a dat drumul la braț. Dar vocea mea, a spus ea la fel de convinsă, vocea mea înseamnă vremurile astea. Dacă ți se pare ca un computer, ei bine, îmi pare rău, dar e așa pentru că astea sunt vremurile. Poate că nu-ți place, poate că trăiești în trecut, dar, în pizda mă-sii, cânt în vremurile astea, acum.

— Da-mi place!

S-a bosumflat iar nostim, adolescentin.

— Dar nu atât cât îți place Tribul. Sau cât nenorocita aia de Lady Day[13].

Judy s-a apropiat de noi cu pas sprințar.

— Mă scuzați, știi la care studio mergem sau trebuie să…

— Hei, Jude! Discut cu tineretul!

Ajunseserăm la studio. Le-am deschis ușa.

— Aș vrea să spun o chestie, cred că am pornit cu… serios, domnișoară, adică Aimee… aveam zece ani când te-ai lansat… ți-am cumpărat single-ul. E incredibil că te-am cunoscut. Să știi că sunt din tribul tău!

Mi-a zâmbit din nou: îmi vorbea de parcă ar fi flirtat cu mine, cum, de fapt, vorbea cu toată lumea. M-a prins delicat de bărbie.

— Nu te cred, mi-a zis, apoi mi-a scos inelul fals din nas cu o mișcare rapidă și mi l-a dat.

PATRU

Iat-o pe Aimee pe peretele lui Tracey – limpede ca lumina zilei. Împărțea locul cu Michael și Janet Jackson, Prince, Madonna și James Brown. Pe parcursul verii își amenajase camera într-un fel de altar închinat oamenilor acestora, dansatorii ei preferați, o decorase cu multe postere uriașe care-i înfățișau pe toți în plină mișcare, așa că pereții erau ca niște hieroglife indescifrabile pentru mine, totuși era în mod clar un mesaj, construit din

gesturi, coate și picioare îndoite, degete răsfirate, zvâcnete din pelvis. Cum nu-i plăceau fotografiile făcute în scopuri publicitare, alegea imagini din concertele la care nu ne permiteam să ne ducem, genul în care vedeai transpirația pe fața dansatorului. Astea spunea ea că erau „reale”. Și camera mea era un altar închinat dansului, dar eu eram prizonieră în lumea fanteziei, mă duceam la bibliotecă, căutam biografii vechi din anii ’70 cu marii idoli ai MGM sau RKO[14], rupeam banalele portrete și le lipeam pe pereții camerei mele cu adeziv Blu-Tack. Așa i-am descoperit pe frații Nicholas, pe Fayard și pe Harold: o fotografie cu ei surprinși în aer, făcând șpagatul, marca intrarea în camera mea, practic săreau peste prag. Am aflat că învățaseră singuri și, deși dansau dumnezeiește, nu aveau niciun fel de pregătire. Mă mândream cu ei de parcă mi-ar fi aparținut, de parcă mi-ar fi fost frați, rude. Mă străduiam să-i trezesc interesul și lui Tracey – cu care dintre frații mei s-ar fi măritat? pe care l-ar fi sărutat? – dar nu mai avea răbdare să vadă nici măcar un fragment scurt din filmul alb-negru, o plictisea totul la el. Nu era „real” – lipseau prea multe, prea multe detalii păreau artificiale. Ea voia să vadă un dansator transpirând pe scenă, nu un gentleman dichisit cu joben și frac. Dar pe mine mă atrăgea eleganța. Îmi plăcea felul în care ascundea durerea.

Într-o noapte m-am visat la Cotton Club: Cab Calloway era acolo, la fel și Harold și Fayard, iar eu stăteam pe o scenă, cu un crin după ureche. În visul meu, eram toți eleganți și niciunul dintre noi nu știa ce este durerea, nu apăruserăm în paginile triste ale cărților de istorie pe care mi le cumpăra mama, niciodată nu ne făcuse nimeni urâți sau proști, nu intraserăm niciodată în vreun teatru pe ușa din spate, nu băuserăm apă de la cișmele diferite și nu ne așezaserăm în autobuz pe locurile din spate. Niciunul dintre ai noștri nu fusese atârnat de gât de un copac, nu fusese aruncat brusc

peste bord, încătușat, în apa întunecoasă – nu, în visul meu eram splendizi! Nimeni nu era mai frumos sau mai elegant decât noi, eram un popor binecuvântat, oriunde ne întâlneai din întâmplare, la Nairobi, Paris, Berlin, Londra sau, în seara asta, în Harlem. Dar când a început orchestra să cânte, în timp ce spectatorii mei stăteau la măsuțe, cu pahare în mână, palpitând de o fericire intrinsecă, așteptându-mă pe mine, sora lor, să cânt, am deschis gura și nu a ieșit niciun sunet. Când m-am trezit, udasem patul. Aveam unsprezece ani.

Mama a încercat să mă ajute, în felul ei. „Uită-te mai atent la Cotton Club, mi-a spus ea. Există o Renaștere din Harlem. Uite-i pe Langston Hughes și pe Paul Robeson. Uită-te mai atent la *Pe aripile vântului*: aici găsești NAACP[15]”. Dar pe atunci ideile politice și literare ale mamei nu mă interesau la fel de mult ca mâinile și picioarele, ca ritmul și cântecul, ca mătasea roșie a jupei lui Mammy sau scârțâitul din vocea lui Prissy. Genul de informații pe care le căutam, de care simțeam că am nevoie ca bază de sprijin, le scoteam în schimb dintr-o carte veche furată de la bibliotecă – *Istoria dansului.* Am citit despre pașii transmiși de-a lungul secolelor, de la o generație la alta. O istorie altfel decât cea a mamei, genul care abia dacă este scrisă, dar care se simte. Și la vremea aceea părea foarte important să simtă și Tracey tot ce simțeam eu, în același moment în care simțeam eu, chiar dacă n-o mai interesa. M-am dus într-o fugă până la ea acasă, am dat buzna în camera ei și i-am spus: „Știi, când cazi în șpagat (ea era singura fată din grupa domnișoarei Isabel care putea să facă așa), știi cum cazi tu în șpagat și ai zis că și tatăl tău poate, că tu ai învățat de la tatăl tău, iar el, de la Michael Jackson, Jackson a învățat de la Prince și poate de la James Brown, ei bine, au luat cu toții mișcarea de la frații Nicholas, frații Nicholas au fost primii, așadar, chiar dacă nu știi sau spui că nu-ți pasă, oricum dansezi ca ei, oricum împrumuți

de la ei”. Fuma o țigară de la mama ei pe fereastra de la dormitor. Părea mult mai mare decât mine când fuma, parcă de patruzeci și cinci de ani, nu de unsprezece, putea chiar să scoată fumul pe nările alea lăbărțate, iar în timp ce rosteam tare lucrul ăsta chipurile foarte important pe care venisem să i-l spun, simțeam cum cuvintele se transformau în cenușă în gura mea. Nici măcar nu știam ce spun sau ce voiam să spun cu asta, de fapt. Ca să nu se umple camera de fum, stătea cu spatele la mine, dar când mi-am terminat demonstrația, dacă asta era, s-a întors spre mine și a spus cu foarte multă răceală, de parcă am fi fost două străine:

— Să nu mai vorbești niciodată de tata!

CINCI

— Nu merge.

Era la vreo lună de când începusem să lucrez pentru ea – pentru Aimee – și imediat ce a spus cuvintele astea mi-am dat seama că avea dreptate, nu mergea, iar problema eram eu. Eram tânără și lipsită de experiență, și păream incapabilă să revin la impresia pe care o avusesem în ziua în care o cunoscusem, că poate era o femeie ca oricare alta. În schimb, reacția mea instinctivă fusese înlocuită cu reacția celorlalți – foști colegi de serviciu, foști prieteni de la școală, părinții mei – și fiecare avea un efect, fiecare icnet sau râset șocat, așa că acum, în fiecare dimineață când ajungeam acasă la Aimee în Knightsbridge sau la birourile ei din Chelsea, trebuia să mă lupt cu sentimentul foarte pregnant că totul era ireal. Ce căutam aici? Deseori mă bâlbâiam sau uitam lucruri simple pe care mi le spusese. Pierdeam șirul discuțiilor în timpul teleconferințelor, prea distrasă de o altă voce din adâncul meu care spunea fără încetare: „Nu e reală, nimic din toate astea nu e real, sunt doar închipuirile tale copilărești”. Era o surpriză la sfârșitul zilei când închideam ușa grea, neagră a

casei ei în stil georgian și mă trezeam nu într-un oraș de vis până la urmă, ci în Londra și la numai câțiva pași de linia de metrou Piccadilly. Mă așezam lângă toți ceilalți navetiști, care citeau ziarul local din orașul lor, deseori luam și eu unul, dar aveam sentimentul că mersesem și mai departe, nu numai din centru până în suburbii, ci dintr-o altă lume înapoi în a lor, lumea care mi se părea, la vârsta de douăzeci și doi de ani, că există în centrul centrului – cel despre care citeau cu toții așa de absorbiți.

— Nu merge pentru că nu te simți în largul tău, m-a informat Aimee de pe canapeaua mare și gri aflată vizavi de o canapea identică pe care stăteam eu. Trebuie să te simți bine în pielea ta lucrând pentru mine. Tu nu te simți bine.

Am închis carnetul de însemnări din poală, am lăsat capul în jos și m-am simțit aproape ușurată: așadar, mă puteam întoarce la munca mea reală – dacă mă mai primeau – și la realitate. Dar, în loc să mă dea afară, Aimee mi-a aruncat jucăușă cu o pernă în cap:

— Ce putem să facem în privința asta?

Am încercat să râd și am recunoscut că nu știam. A înclinat capul spre fereastră. Pe fața ei am văzut aerul de veșnică nemulțumire, de nerăbdare, cu care aveam să mă obișnuiesc mai târziu, când zilele mele de lucru au început să ia aceeași formă cu fluctuațiile neastâmpărului ei. Atunci însă, totul era nou pentru mine și-i interpretam atitudinea drept plictiseală, mai exact plictiseala și dezamăgirea față de mine, și, neștiind ce să fac în această privință, mă uitam de la o vază la alta prin camera uriașă – umplea fiecare colțișor cu flori – și la frumusețea de mai departe, de afară, la soarele care scânteia pe acoperișurile de ardezie gri din Knightsbridge, încercând să găsesc ceva interesant de spus. Încă nu înțelegeam că frumusețea făcea parte din plictiseală. Pe pereți erau atârnate multe tablouri victoriene, portrete cu aristocrați în fața

conacelor lor, dar nu era nimic din secolul ei și nimic evident australian, nimic personal. Asta trebuia să fie casa din Londra a lui Aimee, și totuși nu avea nicio legătură cu ea. Mobila era luxoasă, de un bun-gust generic, ca un hotel european de nivel înalt. Singurul indiciu că Aimee locuia aici era un obiect de bronz de lângă pervaz, cam de mărimea unei farfurii și de aceeași formă, în mijlocul căruia vedeai petalele și frunzele a ceva ce la început părea un nufăr cu tot cu frunză, dar care era, de fapt, un vagin turnat în ghips: vulva, labiile, clitorisul, tot tacâmul. N-am îndrăznit să întreb cine fusese modelul.

— Dar unde te simți cel mai în largul tău? m-a întrebat, întorcându-se iar spre mine.

Am văzut o idee nouă așternută pe fața ei, ca un strat proaspăt de ruj.

— Adică în ce loc?

— În orașul ăsta. Un loc.

— Nu m-am gândit niciodată.

S-a ridicat în picioare:

— Ei bine, gândește-te și hai să mergem acolo.

Heath a fost primul loc care mi-a venit în minte. Dar Londra lui Aimee, asemenea hărților acelora micuțe pe care le iei de la aeroport, era un oraș centrat în jurul cartierului St. James, mărginit în nord de Regent's Park, până în Kensington în vest – cu incursiuni ocazionale în sălbăticia din Ladbroke Grove – și în est numai până la Barbican. Nu știa ce s-ar putea afla în capătul sudic al Hungerford Bridge așa cum nu știa nici ce e la capătul unui curcubeu.

— E un fel de parc mare, i-am explicat. Aproape de cartierul în care am crescut.

— Bun! Hai să mergem acolo.

Am străbătut orașul cu bicicleta, ocolind autobuze și întrecându-ne cu câte un curier, toți trei în șir: întâi bodyguardul ei – se numea Granger –, apoi Aimee și eu. Ideea lui Aimee de a merge cu bicicleta prin Londra a înfuriat-o pe Judy, dar lui

Aimee îi plăcea la nebunie, spunea că asta e libertatea ei în oraș, și poate că la un semafor din douăzeci, șoferul de lângă noi se apleca în față deasupra volanului, lăsa geamul, pentru că remarcase ceva cunoscut la ochii albaștri-cenușii ca de felină, bărbia triunghiulară, drăgălașă… Dar deja se schimba culoarea semaforului și dispăream. Oricum, pe bicicletă purta întotdeauna haine de camuflaj urban – bustieră neagră, maiou negru și o pereche de pantaloni scurți amărâți de ciclism, tociți între picioare – și numai Granger avea șanse să atragă atenția cuiva: un bărbat de culoare de un metru nouăzeci și trei și o sută cincisprezece kilograme, se clătina pe o bicicletă de curse cu cadru de titan și se oprea din când în când să scoată din buzunar un ghid al străzilor și să-l studieze furios. Era de fel din Harlem – „unde avem cvartale” –, și incapacitatea londonezilor de a-și numerota străzile era un lucru pe care nu putea să-l ierte, disprețuia tot orașul din cauza asta. După părerea lui, Londra era o întindere de mâncare proastă și vreme urâtă, în care singura lui sarcină – aceea de a-i garanta siguranța lui Aimee – se dovedea mai grea decât ar fi fost cazul. La Swiss Cottage ne-a făcut semn să ne oprim la un refugiu pentru pietoni și și-a scos geaca de aviator, expunând o pereche de bicepși uriași.

— Să fie clar, habar n-am unde e locul ăsta, a mormăit el lovind ghidonul cu cărțulia. Ajungi la jumătatea unei străduțe – Christchurch Close, Hingleberry Corner, în mama mă-sii – și apoi zice: „dați la pagina 53”. În pizda mă-tii, sunt pe bicicletă!

— Curaj, Granger, i-a spus Aimee cu o imitație groaznică de accent britanic, apoi i-a tras capul mare pe umărul ei, strângându-l tandru.

Granger a scăpat de strânsoare și a săgetat soarele cu privirea.

— De când e așa de cald?

— E vară. Uneori, vara e foarte cald în Anglia. Ar fi trebuit să-ți iei un șort.

— Nu port șort.

— Nu cred că ajungem nicăieri cu discuția asta. Suntem pe un refugiu pentru pietoni.

— Până aici. Ne întoarcem, a decretat Granger.

Părea foarte hotărât, eram uimită că cineva îi vorbea în felul ăsta lui Aimee.

— Nu ne întoarcem.

— Atunci ia-l tu pe ăsta, a spus Granger aruncându-i ghidul străzilor în coșul din fața bicicletei. Pen' că io nu știu să mă uit pe el.

— Știu drumul de aici, m-am oferit, jenată că eu eram cauza problemei. Nu e prea departe.

— Ne trebuie mașină, a insistat Granger, fără să se uite la mine.

Aproape niciodată nu ne priveam. Uneori mă gândeam că suntem ca doi agenți în adormire care din greșeală primiseră aceeași țintă și se fereau să se privească, de teamă să nu-și distrugă reciproc acoperirea.

— Am auzit că sunt ceva băieți drăguți pe aici, a spus Aimee cu un glas lălăit, încercând să-l imite pe Granger. Se piiitulă prin copaaci.

A pus piciorul pe pedală, s-a împins și și-a reluat drumul.

— Nu amestec munca cu distracția, a pufnit Granger disprețuitor, încălecându-și cu demnitate bicicleta delicată. Sunt profesionist.

Am început să urcăm iar dealul, monstruos de abrupt, suflând greu, în urma râsetului lui Aimee.

∵

Pot oricând să găsesc Heath – toată viața am luat-o pe poteci care m-au dus, cu sau fără voie, în Heath dar niciodată nu am căutat și nu am găsit Kenwood cu bună știință. Dădeam de el doar din întâmplare. A fost la fel și de data asta: îi conduceam pe Aimee și pe Granger pe alei, pe lângă helești, peste un deal, întrebându-mă care era cel mai drăguț, mai liniștit și mai interesant loc

în care să mă opresc cu o supervedetă care se plictisea rapid, când am văzut portița din fontă și, dincolo de copaci, coșurile albe.

— Nu e voie cu bicicleta, a citit Aimee un semn; Granger, intuind ce urma, a început iar să protesteze, dar a fost învins. Stăm vreo oră, a spus ea coborând de pe bicicletă și dându-i-o. Poate două. Te sun eu. Ai chestia aia?

Granger și-a încrucișat brațele pe pieptul uriaș.

— Da, dar nu ți-o dau. Dacă eu nu sunt aici. Nici vorbă! Ia-ți gândul.

Însă, în timp ce coboram de pe bicicletă, am văzut-o pe Aimee întinzând o mână mică și fermă și primind un obiect mic, învelit în folie de plastic, apoi strângându-l în palmă, ceva care s-a dovedit a fi un joint – pentru mine. Lung și american ca aspect, fără urmă de tutun în el. Ne-am așezat sub magnolie, chiar în fața Kenwood House, m-am sprijinit de trunchi și am fumat, în timp ce Aimee s-a întins pe iarbă cu șapca neagră lăsată pe ochi, cu fața întoarsă spre mine.

— Te simți mai bine?

— Dar… tu nu vrei?

— Eu nu fumez. Normal.

Transpira ca pe scenă, s-a apucat de maiou și a început să-l fluture ca să creeze un tunel de aer, așa că am surprins o porțiune albă din abdomenul care odată cucerise lumea.

— Am o cutie de cola destul de rece în geantă.

— Nu beau porcărie din aia și n-ar trebui să bei nici tu.

S-a ridicat pe coate să mă vadă mai bine.

— Nu mi se pare că ai fi prea în largul tău.

A oftat și s-a întors pe burtă, cu fața spre mulțimile estivale care se perindau prin parc, se duceau la vechile grajduri să-și ia chifle și ceai sau intrau pe ușile conacului în căutare de artă și istorie.

— Am o întrebare, am spus, conștientă că eu eram varză, iar ea nu, dar cu greu păstram în

memorie a doua jumătate a propoziției. Așa faci cu toți asistenții tăi?

A meditat puțin, apoi a zis:

— Nu, nu tocmai. Oamenii sunt diferiți. Mereu fac câte ceva. Nu pot să stau douăzeci și patru de ore pe zi și șapte zile pe săptămână cu cineva care e timid în prezența mea. N-am timp. Și nu-mi permit luxul de a te cunoaște puțin câte puțin sau de a fi de o politețe englezească în privința asta, să spun „te rog" și „mulțumesc" ori de câte ori vreau să faci ceva – dacă lucrezi pentru mine, trebuie să te dezinhibi. Sunt de ceva timp în domeniul ăsta și mi-am dat seama că dacă-i dedic omului câteva ore la început, economisesc mult timp, mă scutesc de neînțelegeri și rahaturi mai târziu. Tu scapi ușor, crede-mă. Cu Melanie am făcut baie.

Am încercat să fac o glumă tâmpită plecând de la asta, în speranța de-a o auzi iar râzând, însă ea a mijit ochii la mine.

— Ar trebui să mai știi un lucru: nu că nu înțeleg ironia ta britanică, dar nu-mi place. Mi se pare adolescentină. În nouăzeci și nouă la sută din dățile când mă întâlnesc cu britanici, îmi vine să le zic: „Maturizează-te!" Amintindu-și de scena din cadă cu Melanie, mi-a explicat: Voiam să știu dacă are sfârcurile prea lungi. Era obsedată.

— Și le avea?

— Ce să aibă?

— Sfârcurile. Lungi.

— Drace, sunt ca niște degete.

Am scuipat puțin din cola în iarbă.

— Ești nostimă.

— Mă trag dintr-un lung șir de oameni nostimi. Dumnezeu știe de ce-și imaginează britanicii că numai ei au voie să fie nostimi pe lumea asta.

— Eu nu sunt chiar așa de britanică.

— Oh, draga mea, mai britanică decât tine nu se poate!

Și-a băgat mâna în buzunar după telefon și a început să se uite prin mesaje. Cu mult înainte să

devină o boală generală, Aimee trăia în telefonul ei. Era o deschizătoare de drumuri și în privința asta, ca în multe altele.

— Granger, Granger, Granger, Granger. Nu-i în apele lui dacă n-are nimic de făcut. E ca mine. Avem aceeași manie. Îmi amintește cât de obositoare pot fi și eu. Pentru ceilalți. Stând cu degetul mare deasupra telefonului ei Blackberry nou-nouț, a adăugat: Tu sper să fii relaxată, calmă, stăpână pe tine. Nu mi-ar prinde rău așa ceva aici. Doamne, mi-a trimis deja vreo cincisprezece SMS-uri. Trebuie doar să țină bicicletele. Zice că e aproape de… ce naiba e „helești bărbaților”?

I-am spus, în detaliu. A făcut o față sceptică.

— La cum îl cunosc eu pe Granger, e imposibil să înoate în ape naturale, nu înoată nici măcar la Miami. E un împătimit al clorului. Nu, poate doar să țină bicicletele. Bine, am terminat aici? m-a întrebat ea înfigându-mi un deget în burtă. Mai am una, dacă îți trebuie. E o ocazie unică, profită. O dată pentru fiecare asistent. În restul timpului, lucrezi când lucrez și eu. Adică mereu.

— Sunt așa de relaxată în momentul ăsta!

— Bravo! Dar se mai poate face și altceva aici în afară de asta?

Și așa am ajuns să rătăcim prin Kensington House, urmărite, un timp, de o fetiță de șase ani cu ochi de șoim, a cărei mamă cu gândul aiurea a refuzat să asculte de excelenta ei intuiție. În timp ce mergeam cu ochii roșii în spatele noii mele șefe am observat pentru prima oară felul ei aparte de a privi tablourile, cum, de exemplu, ignora toți bărbații, nu pictorii, ci subiecții, a trecut pe lângă un autoportret al lui Rembrandt fără să se oprească, a ignorat toți conții și ducii și a respins cu o singură propoziție – „Mai tunde-te!” – un marinar de pe o corabie comercială care avea ochii surâzători ai tatei. De asemenea, nici peisajele nu-i spuneau nimic. Îi plăceau câinii, animalele, fructele, țesăturile și mai ales florile. De-a lungul

anilor am învățat să mă aștept ca buchetul de anemone pe care tocmai îl văzuserăm la Prado sau bujorii de la Galeria Națională să reapară după vreo săptămână în vaze, peste tot prin casa sau hotelul în care ne aflam atunci din întâmplare. De asemenea, mulți căței pictați săreau din pânze în viața ei. Kenwood a fost sursa lui Colette, un spaniel ca aceia din tablourile lui Joshua Reynolds cumpărat de la Paris câteva luni mai târziu, pe care apoi a trebuit să-l plimb de două ori pe zi timp de un an. Dar, mai mult decât oricare din aceste lucruri, îi plăceau tablourile care înfățișau femei: fețele lor, hainele elegante, coafurile, corsetele, pantofiorii ascuțiți.

— Doamne, asta e Judy!

Aflată în partea cealaltă a încăperii căptușite cu damasc roșu, în fața unui portret în mărime naturală, Aimee râdea. Am venit prin spatele ei și m-am uitat la tabloul de Van Dyck în discuție. Nu încăpea îndoială: era Judy Ryan în toată splendoarea ei groaznică, dar acum patru sute de ani, îmbrăcată cu un cort alb-negru din dantelă și satin care nu o avantaja deloc; cu mâna dreaptă, într-un gest pe jumătate matern, pe jumătate amenințător, se sprijinea pe umărul unui paj tânăr anonim. Ochii lăsați ca de bloodhound, bretonul oribil, fața lungă, fără bărbie, nu lipsea niciun ingredient. Am râs așa de tare, încât mi se părea că ceva s-a schimbat între noi, o anume rigiditate sau teamă se topise, așa că peste câteva minute, când Aimee s-a declarat fermecată de o pânză cu titlul *The Infant Academy,* am avut destul curaj să nu fiu de acord cu ea.

— E un pic sentimental, nu? Și ciudat…

— Îmi place! Îmi place că e ciudat. Niște bebeluși goi se pictează unii pe alții goi. În momentul de față sunt înnebunită după bebeluși. A privit visătoare un băiețel cu un rânjet timid pe fețișoara de heruvim. Îmi amintește de copilul meu. Chiar nu-ți place?

Pe atunci nu știam că Aimee era însărcinată cu Kara, al doilea copil. Probabil nu știa nici ea. Mie mi se părea evident că tabloul era ridicol, iar bebelușii cu obraji rozalii erau dezgustători, dar, când m-am uitat la fața ei, am văzut că vorbea serios. „Ce sunt copiii", îmi amintesc că m-am gândit, „dacă le pot face așa ceva femeilor? Au oare puterea să-și reprogrameze mamele? Să facă din mamele lor genul de femei pe care versiunea lor mai tânără nici măcar nu le-ar recunoaște?" Ideea mă înspăimânta. M-am limitat să spun că fiul ei, Jay, era mult mai frumos decât acești heruvimi, însă, din cauza ierbii, nu eram prea convingătoare sau coerentă. Aimee s-a întors încruntată spre mine.

— Nu vrei copii, asta e faza? Sau crezi că nu vrei.

— Ah, știu sigur că nu vreau.

M-a lovit ușor pe creștet, de parcă n-ar fi fost doisprezece ani între noi, ci patruzeci.

— Câți ani ai? Douăzeci și trei? Lucrurile se schimbă. Exact la fel eram și eu.

— Nu, eu am știut dintotdeauna. De când eram mică. Nu sunt genul matern. Nu mi-am dorit niciodată și n-o să-mi doresc niciodată. Am văzut ce i-au făcut mamei.

— Ce i-au făcut?

Fiind întrebată așa de direct, am fost nevoită să meditez la răspuns.

— A devenit mamă când era foarte tânără, apoi a fost mamă singură. Își dorea să devină cineva, dar n-a putut atunci, era prizonieră. Trebuia să lupte pentru orice moment în care să se poată ocupa de ea însăși.

Aimee și-a pus mâna în șold și a luat un aer pedant.

— Și eu sunt mamă singură. Și te asigur că Jay nu mă împiedică să fac ce vreau. Dacă vrei să știi, drace, chiar mă inspiră. E un echilibru, desigur, dar trebuie să-ți dorești destul.

M-am gândit la bona jamaicană, Estelle, care-mi dădea drumul în casa lui Aimee în fiecare dimineață și apoi dispărea în camera copilului. Aimee nu părea să remarce că exista o divergență practică între situația mamei și a ei, și asta a fost una dintre primele lecții pe care le-am învățat despre felul în care vedea ea diferențele dintre oameni, care nu erau niciodată structurale sau economice, ci întotdeauna diferențe de personalitate. M-am uitat la culoarea obrajilor ei, apoi la mâinile mele – le țineam în față, eram ca un politician care explica o chestiune – și mi-am dat seama că discuția devenise rapid ciudat de aprinsă, deși niciuna din noi nu voia acest lucru, de parcă însuși cuvântul „copil” ar fi fost un fel de catalizator. Am lăsat din nou mâinile pe lângă corp și am zâmbit.

— Pur și simplu nu e pentru mine.

Am străbătut din nou galeriile pe drumul de întoarcere, în căutarea ieșirii, mergând în pas cu un ghid turistic care spunea o poveste pe care o știam din copilărie, despre o fată mulatră – fiica unei sclave caraibe și a stăpânului ei britanic – adusă în Anglia și crescută într-o casă mare și albă de niște rude bogate, dintre care una era judecătorul suprem. O anecdotă preferată a mamei. Atât că mama nu o spunea ca ghidul, ea nu credea că mila unui frate al bunicului față de nepoata lui mulatră avea puterea să pună capăt sclaviei în Anglia. Am luat o broșură de pe o măsuță și am citit că tatăl și mama fetei „se cunoscuseră în Caraibe”, de parcă s-ar fi plimbat printr-o stațiune de la mare înainte de cină. Amuzată, m-am întors să-i arăt lui Aimee, dar era în camera alăturată, îl asculta atentă pe ghid, la marginea grupului, de parcă ar fi făcut parte din el. Întotdeauna o emoționau poveștile care dovedeau „puterea dragostei” – dar ce conta pentru mine dacă era așa? Neputându-mă abține, am început s-o imit pe mama, răspunzând ironic comentariului, până ce ghidul s-a enervat și și-a

condus grupul afară. Când am pornit și noi spre ieșire, am devenit eu ghidul lui Aimee: am condus-o printr-un tunel scund de iederă, modelat sub forma unei pergole, și i-am spus povestea masacrului de pe *Zong,* de parcă marea corabie ar fi plutit chiar pe lacul dinaintea noastră. Era o imagine simplu de evocat, o cunoșteam bine, plutise de atât de multe ori prin coșmarurile copilăriei mele. În drum spre Jamaica, dar departe de traseul obișnuit din cauza unei erori de navigație, cu rezerve mici de apă de băut, plină de sclavi înșetați („Da?", a făcut Aimee, rupând un trandafir ruginiu din tufă) și condusă de un căpitan care, de teamă că sclavii nu vor supraviețui până la destinație – dar deloc dispus să sufere o pierdere financiară în prima lui călătorie –, a strâns o sută treizeci și trei de bărbați, femei și copii și i-a aruncat peste bord, prinși cu cătușe unii de alții, marfa stricată pe care mai târziu putea încasa asigurarea. Celebrul frate milos al bunicului a analizat și el cazul – i-am spus lui Aimee cum îmi spusese și mie mama – și l-a considerat vinovat pe căpitan, dar numai pe motiv că făcuse o greșeală. El, nu asigurătorii, trebuia să-și asume pierderea. Trupurile acelea care se zbăteau erau tot marfă, puteai să arunci o marfă peste bord ca să protejezi restul mărfii. Dar nu puteai fi despăgubit pentru ea. Aimee a aprobat din cap, și-a vârât trandafirul pe care-l rupsese între urechea stângă și șapca de baseball și s-a lăsat brusc în genunchi să mângâie un grup de căței care-l trăgeau după ei pe omul care-i plimba.

— Ce nu te omoară te face mai puternic, am auzit-o spunându-i unui teckel, după care s-a ridicat și s-a întors spre mine: Dacă nu murea tata de tânăr? Nu mai ajungeam eu aici. E din cauza durerii. Evreii, homosexualii, femeile, negrii – nenorociții de irlandezi. În asta stă puterea noastră.

M-am gândit la mama – care nu avea răbdare să citească povești sentimentale din istorie – și m-am

înfricoșat. Am lăsat câinii și am mers mai departe. Pe cer nu era niciun nor, Heath era plin de flori și frunziș, heleștieiele erau niște bălțoace aurii de lumină, însă nu puteam scăpa de sentimentul de disconfort și dezechilibru, iar când am încercat să-i descopăr sursa, m-am trezit din nou în fața acelui paj anonim din galerie, cu un ineluș de aur în ureche, care o privea implorator pe dublura lui Judy, cât noi râdeam de ea. Ea nu-i întorcea privirea, nu putea, fusese pictată astfel încât acest lucru să fie imposibil. Dar nu-i evitasem și eu privirea, așa cum o evitasem și pe a lui Granger, și el pe a mea? Acum îl vedeam pe micul maur cu o limpezime absolută. Parcă ar fi stat pe potecă înaintea mea.

∵

Aimee a insistat să încheiem ciudata după-amiază cu o partidă de înot în heleștieul doamnelor. Granger a așteptat iar la porți, cu trei biciclete la picioare, răsfoind furios paginile unui Machiavelli în ediția de buzunar de la Penguin. O ceață de polen plutea chiar pe deasupra apei, părea prizonieră în aerul dens, adormitor, deși apa era rece. Am intrat fără tragere de inimă, în chiloți și tricou, coborând scara cu pași minusculi, în timp ce două englezoaice șolduroase cu costume zdravene de baie Speedo și căști de înot pluteau prin apropiere, oferindu-le încurajări necerute de nimeni tuturor celor care se pregăteau să li se alăture. („Foarte plăcut odată ce ai intrat”. „Doar dă din picioare până le simți”. „Dacă a putut să înoate Woolf până aici, poți și tu!”) Femeile din dreapta și din stânga mea, unele de trei ori mai în vârstă ca mine, alunecau direct de pe platformă în apă, dar eu nu reușeam să mă afund mai sus de brâu. Ca să câștig timp, m-am întors și m-am prefăcut că admir scena: doamne cu părul alb care se mișcau într-un cerc maiestuos printre lintițele rău-mirositoare. O libelulă în nuanța de verde preferată a lui Aimee a trecut pe acolo. M-am uitat

la ea cum aterizează pe platformă, chiar lângă mâna mea și își închide aripile iridescente. Unde era Aimee? M-a cuprins un moment de paranoia paralizantă, cauzată de iarbă: oare intrase înaintea mea, în timp ce eu îmi făceam griji din cauza lenjeriei? Se înecase deja? Oare a doua zi aveam să fiu interogată, pusă să explic lumii întregi de ce lăsasem o australiancă cu asigurări beton și iubită de toată planeta să înoate neînsoțită într-un helești rece ca gheața din nordul Londrei? Un urlet de banshee[16] a străpuns civilizata scenă: m-am întors și am văzut-o pe Aimee, goală, venea în fugă dinspre vestiar spre mine; s-a lansat pe deasupra capului meu și peste scară cu mâinile întinse, cu spatele perfect arcuit, de parcă ar fi ridicat-o de jos un prim-balerin invizibil, după care a lovit de-a dreptul apa.

ȘASE

Nu știusem că tatăl lui Tracey era la închisoare. Mama mi-a spus, la câteva luni după ce s-a întâmplat:

— Văd că a intrat iar.

Nu a trebuit să spună mai mult, nici nu mi-a zis să petrec mai puțin timp cu Tracey, se întâmpla oricum de la sine. Se răcea relația noastră, cum li se mai întâmplă fetelor. La început am fost mâhnită, credeam că e permanent, dar, de fapt, era doar o perioadă, una din multele pe care urma să le avem, care durau câteva luni, uneori mai mult, dar se încheiau întotdeauna – deloc întâmplător – când tatăl ei ieșea din nou sau se întorcea din Jamaica, unde trebuia să fugă de fiecare dată când lucrurile se complicau în cartier. Atunci când el era „înăuntru” sau plecat, Tracey intra parcă în standby, se oprea ca o casetă video. Deși la școală nu mai eram colege de bancă (fuseserăm despărțite

după petrecerea lui Lily, mama a venit la școală și a cerut acest lucru), o vedeam foarte bine în fiecare zi și miroseam imediat când erau „probleme acasă", era evident în tot ce făcea sau nu făcea. Îi complica existența profesorului pe cât de mult posibil, nu printr-un comportament urât ca noi, ceilalți, nu înjurând sau bătându-se, ci închizându-se complet în sine. Corpul ei era prezent, dar nimic altceva. Nu răspundea la întrebări, nici nu punea, nu se implica în nicio activitate, nu copia nimic pe caiet, nici măcar nu deschidea caietul de exerciții, și în asemenea momente înțelegeam că pentru Tracey timpul se oprise. Dacă domnul Sherman începea să țipe, Tracey stătea impasibilă în banca ei, cu privirea ațintită într-un punct deasupra capului lui, cu nasul în vânt, și nimic din ce-ar fi putut spune el – nicio amenințare și nicio intensitate a tonului – nu avea efect. După cum prevăzusem, nu uitase povestea cu cartonașele Garbage Pail Kids. Iar perspectiva de a fi trimisă în biroul directoarei nu o înspăimânta câtuși de puțin: se ridica în picioare cu haina pe care oricum nu o dăduse nicio clipă jos și ieșea din clasă, de parcă n-ar fi contat unde se duce sau ce i se întâmplă. Când era în starea asta de spirit, profitam să fac lucrurile pe care, când eram cu Tracey, nu aveam pornirea să le fac. Petreceam mai mult timp cu Lily Bingham, de exemplu, mă delectam cu buna ei dispoziție și firea ei blândă: încă se juca cu păpuși, nu știa nimic despre sex, îi plăcea să deseneze și să facă obiecte din carton și lipici. Cu alte cuvinte, încă era copil, cum uneori îmi doream și eu să pot fi. În jocurile ei, nimeni nu murea, nu se temea, nu se răzbuna, nu se temea să fie dat în vileag că e impostor și nu exista nici urmă de alb și negru, pentru că, după cum mi-a explicat solemn într-o zi, în timp ce ne jucam, ea era „indiferentă la culoare" și vedea numai ce e în inima omului. Avea un mic teatru din carton cu Baletele Ruse, cumpărat din Covent Garden, și pentru ea o după-

amiază perfectă însemna să-l plimbe pe prințul de carton pe scenă, să-i scoată în cale o prințesă de carton, iar el să se îndrăgostească de ea, fundalul muzical fiind asigurat de discul zgâriat cu *Lacul lebedelor* al tatălui ei. Adora baletul, deși ea dansa prost, avea picioarele prea strâmbe ca să poată nutri speranțe îndreptățite, cunoștea toți termenii franțuzești și tragicele povești de viață ale lui Diaghilev și Pavlovei. Stepul n-o interesa. Când i-am arătat exemplarul meu tocit din *Stormy Weather,* a reacționat într-un fel la care nu mă așteptam, a fost jignită, ba chiar rănită. De ce era toată lumea de culoare? Era urât, a spus ea, să fie numai oameni de culoare în film, nu era drept. Poate în America era posibil așa ceva, dar nu aici, în Anglia, unde oricum toată lumea era egală și nu avea rost „s-o ții una și bună". „Nici nouă nu ne-ar plăcea", a continuat ea, „dacă cineva ne-ar spune că numai cei de culoare pot să vină la ora de balet a lui Isabel, nu ar fi frumos sau drept față de noi, nu? Am fi triști. Sau că numai cei de culoare ar putea veni la școala noastră. Nu ne-ar plăcea, nu-i așa?" N-am zis nici pis. Mi-am băgat *Stormy Weather* înapoi în rucsac și am plecat acasă printr-un apus tipic pentru Willesden, în nuanțele petrolului, cu nori care-și schimbau repede direcția, derulându-mi iar și iar în minte ciudata lecție și întrebându-mă ce voise să spună cu „noi".

ȘAPTE

Când relația mea cu Tracey era rece, sâmbetele mi se păreau grele, mă bazam pe domnul Booth pentru conversație și sfaturi. Eu îi aduceam noi informații – pe care mi le procuram de la bibliotecă – și el completa ce știam eu sau îmi explica lucrurile pe care nu le înțelegeam. Domnul Booth nu știuse, de exemplu, că, de fapt, nu-l chema Fred Astaire, ci Frederick Austerlitz, dar înțelegea ce înseamnă Austerlitz, mi-a explicat că

numele probabil nu era american, ci european, probabil german sau austriac, posibil evreiesc. Pentru mine, Astaire însemna America – nu m-ar fi mirat deloc dacă ar fi apărut pe steag –, dar atunci am aflat că petrecuse mult timp la Londra, de fapt, aici devenise celebru, dansând cu sora lui, iar dacă m-aș fi născut cu șaizeci de ani mai devreme aș fi putut să merg la Teatrul Shaftesbury și să-l văd cu ochii mei. Mai mult de atât, a spus domnul Booth, sora lui era o dansatoare mult mai bună decât el, așa spunea toată lumea, ea era vedeta, pe când el era perdantul, „nu știa să cânte, nu știa să interpreteze, chelea, știa să danseze puțin, ha, ha, ha, dar le-a arătat el, nu?” Ascultându-l pe domnul Booth, m-am întrebat dacă era posibil să devin și eu cineva care se va dezvălui mai târziu în viață, mult mai târziu, așa încât într-o zi – peste mult timp – să stea Tracey în primul rând la Teatrul Shaftesbury să mă vadă dansând, pozițiile noastre să fie complet inversate și superioritatea să-mi fie în sfârșit recunoscută de toată lumea. Mai târziu, spunea domnul Booth luându-mi cartea de la bibliotecă din mână și citind din ea, mai târziu obiceiurile i-au rămas practic neschimbate față de prima perioadă a vieții. Se trezea la cinci dimineața și lua micul dejun, doar un ou fiert, așa își păstra constant greutatea la șaizeci de kilograme. Era obsedat de serialele de televiziune precum *Guiding Light* și *As the World Turns*, își suna menajera rugând-o să urmărească serialele și să-i spună și lui ce se întâmplase. Domnul Booth a închis cartea și a spus: „Ce om ciudat!”

Când m-am plâns domnului Booth în legătură cu o imperfecțiune a lui Astaire – faptul că, după părerea mea, nu știa să cânte –, m-a surprins tăria cu care m-a contrazis, de obicei eram de acord în toate privințele și râdeam mereu împreună, dar acum a cântat la pian tema din *All of Me* și a spus:

— Să cânți nu înseamnă numai să răgi, nu? Nu contează cine are vocea mai tremurată sau atinge

nota cea mai înaltă, nu, importante sunt frazarea, delicatețea, trebuie ca artistul să descopere sentimentul care zace în cântecul acela, sufletul lui, astfel încât, atunci când deschide gura să cânte, ceva să se întâmple în sufletul ascultătorului. Nu preferi să încerci un sentiment autentic, în loc să-ți vuiască urechile, săracele de ele?

S-a oprit și a cântat tot *All of Me* și am cântat și eu împreună cu el, încercând dinadins să redau fiecare frază la fel ca Astaire în *Silk Stockings* – scurtând unele versuri, abia rostindu-le pe altele – deși nu mi se părea firesc. Împreună, eu și domnul Booth ne-am gândit cum ar fi să iubești estul, vestul, nordul și sudul cuiva, să stăpânești în totalitate acea persoană chiar dacă ea, în schimb, iubește numai o părticică din noi. De obicei cântam cu o mână pe pian, cu fața spre exterior, pentru că așa cântau fetele din filme și așa puteam să fiu atentă la ceasul de deasupra ușii bisericii ca să aflu când a intrat și ultimul copil și, prin urmare, când era momentul să mă opresc, însă de data asta, dorința de a cânta în armonie cu melodia aceea delicată – voiam să mă adaptez la stilul de a cânta al domnului Booth, nu doar să „rag", ci să transmit un sentiment autentic – m-a făcut instinctiv să mă întorc spre interior la jumătatea versului, iar când m-am întors, am văzut să domnul Booth plângea, foarte încet, dar era clar, plângea. M-am oprit.

— Și încearcă s-o convingă să danseze, a spus el. Fred vrea s-o facă pe Cyd să danseze, dar ea nu vrea, nu? Ea e ceea ce s-ar numi o intelectuală, din Rusia, nu vrea să danseze și îi spune: „Problema cu dansul e «hai, hai, hai, dar nu ajungi nicăieri!»" Iar Fred răspunde: „Mie-mi spui?" Superb! Superb! Draga mea, începe cursul. Ar fi bine să te încalți.

În timp ce ne legam șireturile și ne pregăteam să intrăm înapoi în rând, Tracey i-a spus mamei ei cu glas tare, ca s-o aud eu:

— Vezi? Îi plac toate cântecele alea vechi și ciudate.

Avea un ton acuzator. Știam că lui Tracey îi plăcea muzica pop, dar mie nu mi se părea că melodiile sunt așa de frumoase și am încercat să i-o spun. Tracey a ridicat din umeri, retezându-mi-o. Când ridica din umeri, parcă punea stăpânire pe mine. Putea pune capăt oricărui subiect. S-a întors iar spre mama ei și a adăugat:

— Și-i plac și perverșii bătrâni.

Reacția mamei ei m-a șocat: s-a uitat la mine și a zâmbit arogant. În momentul ăla, tata era afară, în curtea bisericii, în locul lui obișnuit de sub cireși; îl vedeam cu punguța cu tutun într-o mână și cu foița de țigară în cealaltă, nu se mai deranja să-mi ascundă lucrurile astea. Dar pentru nimic în lume nu s-ar fi putut întâmpla ca eu să-i spun ceva răutăcios altui copil și tata – sau mama – să zâmbească arogant ori să-mi ia partea în vreun fel. Am înțeles că Tracey și mama ei erau de aceeași parte a baricadei, lucru care mie mi se părea anapoda. Păreau să fie conștiente de asta, pentru că în anumite situații ascundeau acest fapt. Eram sigură că, dacă tata ar fi fost de față, mama lui Tracey n-ar fi îndrăznit să zâmbească așa.

— Ai face bine să te ferești de bătrânii necunoscuți, a spus ea arătând spre mine.

Dar, când am protestat că domnul Booth nu era necunoscut, că era dragul și bătrânul nostru pianist și că noi îl iubeam, mama lui Tracey și-a luat un aer plictisit, încrucișându-și mâinile pe pieptul uriaș și privind drept înainte.

— Mama zice că e pedofil, mi-a explicat Tracey.

∵

Am plecat de la curs ținându-l strâns pe tata de mână, dar nu i-am spus ce s-a întâmplat. Nu mă mai gândeam să le cer părinților ajutorul în nicio privință, mai curând mă gândeam să-i protejez. Căutam îndrumare în altă parte. Cărțile își făcuseră intrarea în viața mea. Nu cărțile bune, încă nu, mă

interesau tot biografiile acelea vechi din domeniul showbizului pe care le citeam, în absența textelor religioase, de parcă ar fi fost texte religioase, și ele îmi ofereau o formă de alinare, deși erau cărți comerciale scrise pentru un ban ușor, de care autorilor abia dacă le păsa, fără îndoială, dar pentru mine erau importante. Țineam câteva pagini îndoite și citeam pasajele iar și iar, ca o doamnă din epoca victoriană care-și citea psalmii. „Nu face cum trebuie" – asta era foarte importantă. La asta afirma Astaire că se gândea ori de câte ori se vedea pe ecran, și am remarcat că folosea persoana a treia. Asta înțelegeam eu de aici: că, pentru Astaire, omul din film nu avea prea mare legătură cu el. Asta m-a afectat, sau, mai bine spus, mi-a amintit de un sentiment pe care-l aveam deja, că e important să te tratezi ca pe un fel de străin, să rămâi independent și lipsit de prejudecăți cu tine însuți. Credeam că așa trebuie să gândești ca să realizezi ceva în lumea asta. Da, mi se părea o atitudine foarte elegantă. La fel de mult m-a impresionat și celebra teorie a lui Katharine Hepburn despre Fred și Ginger: „El îi dă ei distincție, ea îi dă lui sex". Oare asta era o regulă generală? Oare toate prieteniile – toate relațiile – implică acest schimb discret și misterios de calități, acest transfer de putere? Se aplică și popoarelor, și țărilor, sau era un lucru valabil doar pentru oameni? Ce îi dădea tata mamei – sau viceversa? Ce ne ofeream unul celuilalt eu și domnul Booth? Ce-i dădeam eu lui Tracey? Și ce-mi dădea Tracey mie?

PARTEA A TREIA

ANTRACT

UNU

„Guvernele sunt inutile, nu poți avea încredere în ele”, mi-a explicat Aimee, „organizațiile caritabile au o agendă proprie, iar bisericile se ocupă mai mult de suflet decât de trup. Așa că, dacă vrem să vedem o schimbare reală în lumea aceasta”, a continuat ea, ajustând înclinația bandei de alergat până când eu, care mergeam pe una din vecinătate, parcă o urmăream cum urcă pe versantul muntelui Kilimanjaro, „ei bine, atunci chiar noi trebuie să aducem schimbarea, da, noi trebuie să fim schimbarea pe care vrem s-o vedem”. Când spunea „noi”, se referea la cei ca ea, cu mijloace financiare, personalități de talie internațională, care respectă libertatea și egalitatea, vor dreptate, simt obligația să facă bine dacă ei au avut noroc. Era o categorie morală, dar și economică. Iar dacă-i urmai logica până la capătul bandei rotative, după câțiva kilometri ajungeai la o idee nouă, că bogăția și moralitatea sunt în esență același lucru, deoarece, cu cât are mai mulți bani un om, cu atât are mai multă bunătate sau o potențială bunătate. M-am șters de transpirație cu maioul și m-am uitat la monitoarele din fața noastră: Aimee, unsprezece kilometri, eu, doi și jumătate. Terminase în sfârșit, așa că am coborât de pe aparate, i-am dat un prosop și am mers împreună la sala de editare. Voia să revizuiască un fragment preliminar dintr-o reclamă pe care o făceam pentru posibilii donatori, înregistrare care încă nu avea muzică sau sunet. Am stat în spatele regizorului și al editorului și am privit o versiune a lui Aimee, una tăcută, săpând pentru construirea

unei școli cu o cazma mare în mână și punând piatra de temelie cu ajutorul unui bătrân al satului. Am privit-o dansând cu fiica ei de șase ani, Kara, și cu un grup de școlărițe frumoase, cu uniforme verde cu gri, pe o muzică pe care nu o auzeam, iar fiecare bătaie din picioare ridica nori mari de praf roșu. Îmi aminteam că văzusem aievea toate lucrurile astea cu câteva luni mai devreme, chiar în momentul în care se întâmplau, și m-am gândit ce diferite păreau acum, în formatul acesta, în timp ce editorul făcea schimbări cu ușurința pe care i-o permitea softul, punând-o alături pe Aimee din America cu Aimee din Europa și cu Aimee din Africa, așezând evenimente cunoscute mie într-o ordine nouă. „Așa se face treaba", a zis ea după cincisprezece minute, apoi s-a ridicat mulțumită, i-a ciufulit părul tânărului regizor și s-a dus spre dușuri. Am rămas să ajut la terminarea editării. Un aparat de înregistrat cu filmare accelerată fusese montat pe șantier în februarie, și acum puteam vedea cum se ridică școala în câteva minute, în timp ce muncitorii ca niște furnicuțe, care se mișcau prea repede ca să-i deosebești unii de alții, roiau primprejur, o ireală demonstrație a ceea ce se poate face atunci când oamenii buni cu posibilități materiale hotărăsc să se implice. Genul de oameni care pot construi în câteva luni o școală pentru fete într-un sat din vestul Africii, pur și simplu pentru că așa au decis ei.

∵

Mamei îi plăcea să spună că modul în care acționa Aimee era „naiv", dar Aimee era de părere că deja încercase calea mamei, calea politicii. Sprijinise candidați la prezidențiale în anii '80 și '90, organizase dineuri, contribuise la campanii electorale, ținuse discursuri pe scene montate pe stadioane. Când am intrat eu în peisaj, terminase cu toate astea, la fel cum terminată era și generația pe care mai demult o încurajase să se prezinte la urne, generația mea. Acum era hotărâtă să „aducă

schimbarea pe teren”, voia numai să „lucreze cu comunitățile, la nivel de comunitate” și, sincer, îi respectam hotărârea; numai ocazional – când tovarășii ei de fapte bune veneau în casa ei din Hudson Valley să ia prânzul, să înoate sau să discute o acțiune sau alta – îmi era foarte greu să nu văd lucrurile așa cum le vedea mama. În acele momente, chiar o simțeam pe mama în spatele meu, o conștiință invizibilă sau un comentariu ironic, îmi turna otravă în ureche de la mii de kilometri distanță, în timp ce încercam să-i ascult pe toți acei oameni cu posibilități materiale – celebri pentru felul în care cântau la chitară, cântau din gură, creau haine sau se prefăceau că sunt altcineva – pălăvrăgind, în timp ce beau un cocktail, despre planurile lor de a pune capăt malariei în Senegal sau de a construi puțuri curate în Sudan și așa mai departe. Dar eu știam că Aimee nu avea un interes abstract față de putere. Ea era motivată de altceva, de nerăbdare. Pentru Aimee, sărăcia era una dintre gafele lumii, una din multele, și putea fi îndreptată cu ușurință dacă oamenii se concentrau pe probleme atât cât se concentra ea. Detesta ședințele și discuțiile lungi, nu-i plăcea să analizeze o chestiune din prea multe perspective. Nimic n-o plictisea mai mult decât „pe de o parte” și „pe de altă parte”. În schimb, își punea încrederea în puterea propriilor decizii, și pe acestea le lua cu „inima”. Deseori, aceste decizii erau bruște și niciodată nu și le schimba sau anula odată luate, pentru că ea credea în puterea momentului, în momentul în sine, o forță mistică, un fel de soartă care acționa atât la nivel global, cosmic, cât și personal. De fapt, în mintea lui Aimee, aceste trei niveluri erau unite. Momentul bine ales al sorții, după cum considera ea, făcuse ca sediul britanic al YTV să ia foc pe 20 iunie 1998, la șase zile după vizita ei, cumva instalația electrică o luase razna, în miez de noapte, făcând să izbucnească un incendiu acolo, distrugând

kilometri întregi de casete video care, până atunci, fuseseră ferite de influența distrugătoare a metroului londonez. Ni s-a spus că peste nouă luni birourile aveau să fie din nou utilizabile. Între timp, toată lumea a fost mutată într-o clădire de birouri urâtă și amorfă din King's Cross. Naveta mea era cu douăzeci de minute mai lungă, mi-era dor de canal, de piață, de păsările de la Snowdon. Dar am stat numai șase zile la King's Cross. S-a terminat în momentul în care Zoe mi-a adus un fax la birou, adresat mie, cu un număr de telefon trecut pe el, la care trebuia să sun, fără nicio explicație. De la celălalt capăt al firului s-a auzit vocea impresarei lui Aimee, Judy Ryan. Mi-a spus că Aimee îi ceruse personal ca fata mulatră în verde să vină la birourile ei din Chelsea la un interviu pentru un posibil post. Eram uluită. M-am plimbat prin fața clădirii aceleia jumătate de oră înainte să intru, tremurând tot drumul până sus în lift și pe hol, dar când am intrat în încăperea aceea, am văzut pe fața ei că deja luase o decizie. Pe Aimee nu o încerca neliniștea și nici îndoiala: după părerea ei, nimic din toate astea nu era o coincidență, noroc sau chiar o întâmplare fericită. Era „Soarta". „Marele Incendiu", după cum îl botezaseră angajații, era numai o parte dintr-un efort conștient, în numele universului, de a ne aduce împreună, pe mine și pe Aimee, univers care, în același timp, refuza să intervină în așa de multe alte chestiuni.

DOI

Aimee avea o atitudine neobișnuită față de timp, dar abordarea ei era foarte pură și am ajuns s-o admir. Nu era ca restul găștii ei. Ea nu avea nevoie de chirurgi, nu trăia în trecut, nu măsluia datele și nu recurgea la niciuna din formele curente de distragere sau distorsiune. În cazul ei, totul era o chestiune de voință. Peste zece ani am văzut cât de

nemaipomenită putea fi voința aceea, ce putea realiza ea. Și tot efortul pe care-l depunea – toată mișcarea fizică, toată orbirea deliberată, inocența cultivată, epifaniile spirituale pe care, cine știe cum, reușea să le aibă spontan, multele feluri în care știa să se îndrăgostească și să se dezdrăgostească, la fel ca o adolescentă – toate astea au ajuns să mi se pară o formă de energie în sine, o forță capabilă să dilate timpul, de parcă s-ar fi deplasat cu viteza luminii, departe de noi ceilalți – naufragiați pe Pământ, îmbătrânind mai repede decât ea – în timp ce Aimee ne privea de sus și se întreba care era motivul.

Efectul era cel mai uimitor când îi făcea o vizită unul din frații ei din Bendigo, sau când era cu Judy, pe care o știa din liceu. Ce legătură aveau toți acești oameni între două vârste, cu familiile lor distruse, cu ridurile, cu dezamăgirile, căsătoriile dificile și beteșugurile lor – ce legătură aveau toate astea cu Aimee? Cum era posibil ca vreuna din femeile astea să fi crescut cu ea, să se fi culcat cândva cu aceiași băieți sau să fi putut alerga la fel, cu aceeași viteză pe aceeași stradă în același an? Nu numai că Aimee părea foarte tânără – deși desigur, așa era –, ci și pulsa prin ea o tinerețe aproape incredibilă, îi ajungea până în oase, influența felul în care stătea așezată, se mișca, gândea, vorbea, totul. Unii, precum Marco, țâfnosul ei bucătar italian, erau cinici și plini de resentimente, spuneau că banii erau cauza, totul era un efect secundar al banilor obținuți prin nemuncă, niciodată dintr-o muncă adevărată. Dar, în călătoriile noastre cu Aimee, am cunoscut mulți oameni cu o grămadă de bani care nu făceau nimic sau făceau mult mai puțin decât Aimee – care, în felul ei, muncea enorm – și majoritatea păreau matusalemici. Așa că era logic să presupui, și mulți erau de aceeași părere, că iubiții ei mai tineri îi mențineau tinerețea, în definitiv, ăsta era și argumentul ei de ani de zile – asta și lipsa copiilor.

Dar teoria n-a mai stat în picioare în anul în care a anulat turneele din America de Sud și din Europa ca să-și întâmpine pe lume fiul, Jay, și, doi ani mai târziu, fetița, Kara, timp în care s-a produs expedierea rapidă a proaspătului tată și iubit între două vârste, apoi obținerea și ulterior expedierea și mai rapidă a celui de-al doilea tată și soț care era, ce-i drept, doar un băiețel, la rândul lui. Cu siguranță, s-a gândit lumea, cu siguranță că așa de multă experiență, înghesuită în câțiva ani, va lăsa o urmă, nu? Dar, în timp ce restul echipei a ieșit din această vijelie istovită, stoarsă de puteri, pregătită să zacă un deceniu, Aimee s-a dovedit în mare măsură neafectată, era în linii mari aceeași ca întotdeauna, plină de o cantitate înspăimântătoare de energie. După nașterea Karei s-a întors imediat în studio, la sală, în turneu, au fost angajate mai multe bone, au apărut meditatori, iar peste câteva luni, când situația s-a limpezit, Aimee arăta ca o fată matură de douăzeci și șase de ani. De fapt, avea aproape patruzeci și doi. Eu împlineam treizeci, era un detaliu pe care Aimee decisese să-l repete obsesiv, și preț de două săptămâni tot insistase că vom petrece „ca fetele”, doar noi două, cu telefoanele oprite, concentrare maximă, cu simțurile încordate și o sumedenie de cocktailuri, lucruri la care nu mă așteptasem și pe care nu le cerusem, dar ea nu renunța și pace, iar apoi, desigur, a venit ziua cu pricina și nu a pomenit nimeni nimic de aniversarea mea, am făcut materiale de presă pentru Norvegia de dimineață până seara, apoi Aimee a mâncat cu copiii ei, în timp ce eu am stat singură în camera mea și am încercat să citesc. La zece, ea era încă în sala de dans când m-a întrerupt Judy, vârându-și pe ușă capul, cu al său păr tuns etern în trepte, moștenire a tinereții petrecute la Bendigo, ca să-mi spună, fără să-și ridice ochii din telefon, că trebuia să-i amintesc lui Aimee că a doua zi de dimineață plecam la Berlin. Eram la New York. Sala de dans

a lui Aimee era mare cât o sală de bal, o cutie cu oglinzi cu o bară de nuc care se întindea peste tot primprejurul camerei. Fusese amenajată în subsolul casei. Când am intrat, stătea în șpagat pe podea, complet nemișcată, de parcă ar fi fost moartă, cu capul înainte, iar fața îi era acoperită de un breton lung, roșu la vremea aceea. Muzica era pornită. Am așteptat să văd dacă se întoarce spre mine. În schimb, a țâșnit în picioare și a început un număr de dans, tot timpul cu fața spre imaginea ei din oglinzi. N-o mai văzusem de ceva timp dansând. Rareori mai stăteam în public la spectacole: acel aspect al vieții ei mi se părea foarte departe, numărul artificial al unui om pe care ajunsesem să-l cunosc prea bine la un nivel mai profund, granular. Un om căruia îi programasem avorturi, îi angajasem oameni care să-i plimbe câinii, îi comandasem flori, îi scrisesem ilustrate de Ziua Mamei, îi dădusem cu cremă, îi făcusem injecții, îi storsesem coșuri, îi șterșesem, ocazional, lacrimile provocate de despărțiri și așa mai departe. În cele mai multe zile n-aș fi știut că lucram pentru o artistă. În mare parte din timp munceam cu și pentru Aimee în mașini sau pe canapele, în avioane și birouri, pe multe feluri de ecrane și în mii de e-mailuri.

Dar, iat-o, dansa. Pe o melodie pe care n-o recunoșteam – nici pe la studio aproape că nu mai treceam –, dar pașii mi se păreau cunoscuți, nu se schimbaseră prea mult de-a lungul anilor. Mare parte din numărul ei a constat dintotdeauna într-o formă stridentă de mers: un pas apăsat care marchează granițele spațiului în care se află, ca o felină care se plimbă metodic prin cușca ei. Ce mă surprindea acum era forța ei erotică neestompată. De obicei, când îi facem un compliment unui dansator îi spunem că, după cum dansează el, pare simplu. Nu este cazul lui Aimee. În parte, secretul ei, mi se părea mie în timp ce o priveam, era felul în care reușea să extragă bucurie din efort, căci

nicio mișcare a ei nu curgea instinctiv sau firesc din următoarea, fiecare „pas” era clar vizibil, rod al coregrafiei, și totuși, în timp ce asuda executându-l, efortul în sine părea erotic, era ca și când ai fi urmărit o femeie trecând linia de la capătul maratonului sau îndreptându-se spre orgasm. Aceeași revelare extatică a voinței unei femei.

— Lasă-mă să termin! a strigat Aimee la imaginea ei din oglindă.

M-am dus în colțul opus, m-am prelins pe peretele de sticlă, m-am așezat pe podea și am deschis din nou cartea. Decisesem să-mi stabilesc o nouă regulă: să citesc o jumătate de oră în fiecare seară, indiferent ce se întâmplă. Cartea pe care o alesesem nu era mare, dar nu citisem prea mult din ea. Cititul era în mare măsură imposibil când lucrai pentru Aimee, restul echipei îl considera un lucru profund nepractic și cred că, într-un fel, fundamental neloial. Chiar dacă era un zbor lung – chiar dacă ne întorceam în Australia –, oamenii ori răspundeau la e-mailuri care aveau legătură cu Aimee, ori răsfoiau un teanc de reviste, ceea ce putea părea muncă, pentru că Aimee fie apărea în revista pe care o aveai în mână, fie avea să apară curând. Aimee citea rar cărți, uneori cărți acceptabile, recomandate de mine, cel mai adesea cu sfaturi de dezvoltare personală sau aiureli despre dietă pe care i le dădeau Judy sau Granger, dar lecturile lui Aimee erau un lucru separat, în definitiv era Aimee și putea face ce poftea. Uneori împrumuta idei din cărțile pe care i le dădeam – o perioadă, o idee politică sau un personaj care apoi sfârșeau, într-o formă diluată și vulgară, într-un videoclip sau în vreun cântec. Dar asta nu schimba ideea pe care o avea Judy în general despre citit, pentru ea era un fel de viciu, deoarece ne ocupa timp prețios pe care, altfel, am putea să i-l dedicăm lui Aimee. Totuși, uneori era necesar, chiar și pentru Judy, să citească o carte, întrucât urma să

stea la baza unui film în care să joace Aimee sau era necesară pentru un proiect – și în aceste situații profita de zborurile lungi ca să citească o treime din cartea aceea, cu picioarele în sus și cu o față de parcă ar fi mâncat o lămâie. Nu citea niciodată mai mult de o treime – „am prins ideea de bază” –, iar când termina, ne servea una din patru păreri posibile. „Vioaie” – ceea ce însemna că e bună; „importantă” – ceea ce însemna foarte bună; „controversată” – ceea ce putea însemna fie că e bună, fie că e proastă, nu se știa niciodată; sau „literaaară”, cuvânt pe care-l pronunța cu un oftat și dând ochii peste cap, însemnând că era foarte proastă. Dacă încercam să-i iau apărarea, Judy ridica din umeri și spunea: „Ce știu eu? Sunt o biată fată înapoiată din Bendigo”, iar cuvintele astea, rostite prin apropierea lui Aimee, ucideau orice proiect. Aimee nu subestima niciodată importanța locului de suflet. Deși plecase din Bendigo – nu mai vorbea ca oamenii de acolo, cântase dintotdeauna cu un accent pseudoamerican și deseori se referea la copilăria ei ca și când ar fi fost iadul pe pământ –, încă își considera orașul natal un posibil simbol, aproape un fel de barometru. Teoria ei era că o vedetă are New York-ul și Los Angelesul în buzunar, că o vedetă poate cuceri Parisul, Londra și Tokyo, dar numai o supervedetă poate cuceri Cleveland, Hyderabad și Bendigo. O supervedetă cucerește pe toată lumea de pretutindeni.

— Ce citești?

Am ridicat cartea să i-o arăt. Și-a apropiat iar picioarele – de unde aterizaseră, înapoi într-un șpagat – și s-a strâmbat la copertă.

— N-am auzit niciodată de ea.

— *Cabaret?* Cam asta e.

— O carte făcută după film?

— Cartea după care s-a făcut filmul. M-am gândit că ar fi util, dat fiind că mergem la Berlin. M-a trimis Judy să stau pe capul tău.

Aimee s-a strâmbat în oglindă.

— Judy poate să mă pupe undeva. Mi-a făcut zile fripte în ultima vreme. Crezi că o fi la menopauză?

— Crezi că poate ești tu stresantă?

— Ce nostimă ești!

S-a întins pe jos, a ridicat piciorul drept înainte și a așteptat. M-am dus și am îngenuncheat în fața ei, împingându-i genunchii îndoiți în piept. Eu eram mult mai solidă – mai mare, mai înaltă, mai grea –, prin urmare, ori de câte ori o întindeam așa, mi se părea că trebuia să am grijă, că era fragilă și riscam s-o rup, deși avea mușchi cum eu nici nu-mi puteam imagina să am vreodată și o văzusem ridicând dansatori tineri aproape la nivelul capului.

— Norvegienii au fost plictisitori, nu? a mormăit ea, după care i-a venit o idee, de parcă n-am fi purtat niciuna din conversațiile din ultimele trei săptămâni: Ce-ar fi să ieșim pe afară? Chiar acum. Judy n-o să afle. Ieșim prin spate. Bem câteva cocktailuri? Mi-e poftă. Nu ne trebuie niciun motiv.

I-am zâmbit gândindu-mă cum o fi să trăiești în lumea asta a datelor nestatornice, care se mișcă sau dispar în funcție de dispoziția ta.

— E ceva amuzant?

— Nț. Hai să mergem!

A făcut un duș și s-a îmbrăcat în haine civile: blugi negri, maiou negru și o șapcă neagră trasă mult pe ochi, ceea ce făcea să-i iasă urechile prin păr și-i dădea un aer neașteptat de bleg. Lumea nu mă crede când spun că-i plăcea să meargă la dans și, ce-i drept, nu ieșeam prea des, mai ales în ultimii ani, dar se întâmpla, și asta nu cauza niciodată prea multă tevatură, probabil pentru că mergeam târziu și în localuri pentru homosexuali; când ajungeam noi acolo, băieții erau de obicei deja varză, veseli și plini de un fel expansiv de bunăvoință: simțeau nevoia s-o protejeze. Le aparținuse lor cu mulți ani în urmă, înainte să

aparțină cuiva, și faptul că aveau grijă de ea acum era un mod de a demonstra că încă era a lor. Nimeni nu cerea autografe, n-o punea să pozeze pentru fotografii, nu suna nimeni la ziare – dansam pur și simplu. Singura mea misiune era să demonstrez că nu țineam pasul cu ea și nici nu trebuia să mă prefac, chiar nu țineam pasul cu ea. În momentul în care mie îmi ardeau gambele și eram transpirată de parcă m-ar fi udat cineva cu furtunul, Aimee încă dansa, iar eu trebuia să mă așez și s-o aștept. Asta făceam, în zona împrejmuită cu un cordon, când am simțit o lovitură zdravănă pe umăr și ceva ud pe obraz. Am ridicat ochii. Aimee stătea deasupra mea, zâmbea larg și se uita în jos, iar transpirația de pe fața ei se scurgea pe a mea.

— În picioare, soldat. O ștergem.

Era unu dimineața. Nu era prea târziu, dar voiam să plec acasă. În schimb, atunci când aproape ajunseserăm în Village, Aimee a coborât peretele despărțitor și i-a spus lui Errol să treacă de casa ei, să pornească spre Seventh și Grove, iar când Errol a încercat să protesteze, Aimee a scos limba la el și a ridicat peretele despărțitor. Am oprit în fața unui piano bar micuț, cu un aspect neîngrijit. Deja auzeam un bărbat cu un vibrato strident ca de pe Broadway, cânta o piesă din *Audiții pe Broadway.* Errol a coborât geamul și a săgetat cu privirea ușa deschisă. Nu voia s-o lase să se ducă. S-a uitat implorator la mine, solidar, eram doi oameni aflați în aceeași barcă – Judy avea să ne considere pe amândoi vinovați a doua zi –, dar nu aveam ce-i face lui Aimee odată ce-i intra ceva în cap. A deschis portiera și m-a tras din mașină. Eram amândouă bete: Aimee, exaltată, cu bateriile reîncărcate periculos de mult, eu, epuizată, de un sentimentalism bahic. Am stat într-un colț întunecos – tot barul era plin de colțuri întunecate – cu câte un votca martini adus de un barman de vârsta lui Aimee, așa de copleșit să o

servească, încât nu era clar cum avea să treacă peste chestiunea practică a așezării băuturilor în fața noastră înainte să leșine. I-am luat paharele din mâinile tremurătoare și am suportat-o pe Aimee în timp ce-mi povestea despre Stonewall, a nu știu câta oară, Stonewall așa, Stonewall pe dincolo, de parcă eu n-aș fi fost niciodată la New York și nu știam nimic despre el. La pian, un grup de femei albe de la o petrecere a burlăcițelor cântau ceva din *Regele Leu,* aveau niște voci oribile, stridente și tot uitau versurile. Știam că era o copilărie, dar eram furioasă la culme din cauza zilei mele de naștere, furia era singurul lucru care mă ținea trează, mă hrăneam din ea în felul acela moral în care poți s-o faci dacă nu pomenești niciodată cu glas rare nedreptatea care ți se face. Mi-am dat cocktailul de dușcă și am ascultat fără niciun comentariu cum Aimee trecea de la Stonewall la începuturile ei ca dansatoare de ocazie, în Alphabet City, la sfârșitul anilor ’70, când toți prietenii ei erau „niște băieți de culoare nebuni, poponari, niște dive; acum sunt toți oale și ulcele”, povești pe care le auzisem de atâtea ori, încât aproape că le puteam spune și eu, și mă gândeam cu disperare cum să fac să-i închid gura când a anunțat că se duce la „căcăstoare”, cu un accent la care recurgea numai când era pulbere. Știam că nu era prea familiarizată cu toaletele publice, dar, înainte să mă ridic în picioare, era la șase metri în fața mea. În timp ce încercam să trec printre burlăcițele bete, pianistul s-a uitat la mine plin de speranță și m-a prins de încheietură:

— Surioară. Cânți?

În același moment, Aimee a coborât sărind de pe un picior pe altul treptele spre subsol și a dispărut din vedere.

— Ce zici de asta? A dat din cap spre partitură și și-a trecut o mână istovită peste luciul de abanos al capului chel. Nu suport să le mai ascult pe fetele astea. O știi? Din *Gypsy*?

A dus degetele elegante pe clape și a cântat acordurile de început, celebrul preambul, în care numai morții stau acasă, în timp ce oamenii ca Mama, ah, ei sunt altfel, ei nu stau și îndură, ei au visuri și curaj, nu stau și putrezesc, ei vor lupta întotdeauna să se ridice și să scape!

Am pus o mână pe pian, m-am întors spre el, am închis ochii și-mi amintesc că m-am gândit să încep ușor, cel puțin așa intenționam să fac în partea conștientă a creierului meu – să încep ușor și așa să o țin –, să cânt încet, să nu fiu remarcată, sau nu prea mult, din mai vechea mea timiditate. Dar și din respect față de Aimee, care nu era o cântăreață înnăscută, chiar dacă era un lucru pe care nu ni-l spuneam. De fapt, nu era o cântăreață mai înnăscută decât burlăcițele care stăteau în fața mea și beau Mai Tai pe scaunele de bar. Dar eu eram cântăreață înnăscută, nu? Sigur că eram, nu-i așa? Și am descoperit că nu puteam s-o țin ușor, ochii mi-au rămas închiși, dar glasul mi s-a înălțat și mi s-a tot înălțat, am prins din ce în ce mai mult volum, nu simțeam că-l puteam controla prea exact, era ceva ce eliberasem și care acum se ridica, se îndepărta și-mi scăpa din mână. Aveam mâinile în aer, loveam cu călcâiele în podea. Simțeam că toți cei prezenți în încăpere erau la picioarele mele. Ba chiar am avut o viziune romantică, făceam parte dintr-un lung șir de frați și surori plini de îndrăzneală, compozitori, cântăreți, muzicieni, dansatori, căci nu aveam și eu darul atât de frecvent atribuit rasei mele? Puteam transforma timpul în fraze muzicale, în ritmuri și note, mai lent, mai rapid, controlându-mi timpul vieții, în sfârșit, aici pe scenă, dacă nu în altă parte. M-am gândit la Nina Simone, care separa fiecare notă de următoarea cu atâta malițiozitate, cu o asemenea precizie, cum o învățase Bach, idolul ei, și m-am gândit cum îi spunea ea – „muzică clasică neagră” –, fiindcă detesta cuvântul „jazz”, îl considera un cuvânt prin care albii îi desemnau pe oamenii de

culoare, îl respingea total – și m-am gândit la vocea ei, cum putea să ducă o notă dincolo de punctul tolerabilității și să-și forțeze publicul să accepte acest lucru, m-am gândit la scara ei temporală, la viziunea ei despre cântec, la faptul că era așa de necruțătoare cu publicul și așa de neobosită în căutarea propriei libertăți! Dar, fiind prea absorbită de gândul la Nina, n-am văzut că se apropie finalul, credeam că mai am un vers, am cântat peste acordul final, când a venit, și am continuat puțin până mi-am dat seama, ah, da, da, oprește-te, s-a terminat. Dacă au fost aplauze tumultuoase, nu le-am auzit, păreau să fi încetat. Am simțit doar cum mă bătea ușor pianistul pe spatele lipicios și rece de la transpirația uscată de la clubul de dinainte. Am deschis ochii. Da, zarva din bar se oprise, sau poate nu fusese niciodată, totul părea ca înainte, pianistul vorbea deja cu următorul interpret, burlăcițele beau fericite și vorbeau de parcă nu se întâmplase nimic. Era două și jumătate noaptea. Aimee nu era pe scaun. Nu era în bar. Am mers clătinându-mă prin locul înghesuit și aglomerat de două ori, am deschis cu piciorul fiecare cabină din toaleta groaznică, cu telefonul la ureche, suna, suna, dar îmi intra robotul. Mi-am croit iar drum prin bar și am urcat scările spre stradă. Scânceam panicată. Ploua, și părul, pe care mi-l îndreptasem, acum începea să se încrețească la loc cu o iuțeală înfricoșătoare, fiecare picătură de ploaie care mă lovea declanșa un cârlionț, mi-am dus mâna la el și era ca blana de miel, cu arcuri umede, groase și vii. S-a auzit un claxon. Am ridicat privirea și l-am văzut pe Errol parcat unde-l lăsaserăm. A coborât geamul din spate, Aimee s-a aplecat pe el și a aplaudat lent.

— Ah, bravo!

M-am dus repede la ea și mi-am cerut scuze. A deschis portiera:

— Treci înăuntru.

M-am așezat lângă ea continuând să-mi cer scuze. S-a aplecat înainte să-i ceară lui Errol:

— Mergi până în centru și înapoi.

Errol și-a scos ochelarii și și-a prins între degete puntea nasului.

— E aproape trei, am zis, dar peretele despărțitor s-a ridicat și mașina s-a pus în mișcare.

Preț de vreo zece străzi, Aimee nu a spus absolut nimic și nici eu. Când am trecut prin Union Square, s-a întors spre mine:

— Ești fericită?

— Poftim?

— Răspunde la întrebare.

— Nu înțeleg de ce-mi pui întrebarea asta.

Și-a lins degetul mare și mi-a șters rimelul care nu-mi dădusem seama că mi se scurgea pe față.

— De când suntem împreună? De cinci ani?

— Aproape șapte.

— Bun. Atunci ar trebui să știi deja un lucru: nu vreau ca cei care lucrează la mine, mi-a explicat ea lent, de parcă ar fi vorbit cu o idioată, să fie nefericiți cât lucrează la mine. Nu văd rostul.

— Dar nu sunt nefericită!

— Atunci cum ești?

— Fericită!

Și-a scos șapca de pe cap și a tras-o peste a mea.

— În viața asta, a spus sprijinindu-se de pielea banchetei, trebuie să știi ce vrei. Trebuie să vizualizezi și apoi să împlinești. Dar am vorbit de multe ori despre asta. De multe ori.

Am dat din cap și am zâmbit, prea beată ca să pot face mai mult. Aveam fața înfiptă între lemnul de nuc și fereastră, și de aici vedeam orașul într-un fel neobișnuit, de sus în jos. Vedeam grădina de pe terasa unui apartament de la mansardă înainte să-i văd pe cei câțiva oameni rătăciți care încă erau afară la ora asta, împroșcând prin băltoacele de pe trotuare, și tot găseam în această perspectivă aliniamente ciudate, nebunești. O chinezoaică bătrână cu o pălărie conică, demodată, care

strângea carton, trăgea după ea mormanul – sute, poate mii de cutii strânse într-o folie uriașă de plastic – pe sub ferestrele unei clădiri unde știam că stă un miliardar chinez, un prieten al lui Aimee, cu care odată discutase să deschidă un lanț de hoteluri.

— Iar în orașul ăsta, chiar trebuie să știi ce vrei, spunea Aimee, dar eu nu cred că tu știi deocamdată. Bun, ești deșteaptă, știm. Tu crezi că ce-ți spun nu ți se aplică ție, dar ți se aplică. Creierul este conectat la inimă și la ochi – totul se reduce la vizualizare. Vrei, vezi, iei. Fără să-ți ceri scuze. Eu nu-mi cer niciodată scuze pentru ceea ce vreau! Dar te văd pe tine – și văd că toată viața îți ceri scuze! Parcă ai avea sindromul supraviețuitorului! Dar nu mai suntem în Bendigo! Ai plecat din Bendigo, nu? Cum Baldwin a plecat din Harlem. Cum Dylan a plecat… de unde dracu' era el. Uneori trebuie să pleci – să dispari dracu' din Bendigo. Bendigo s-a dus! Slavă Domnului, am plecat amândouă. Acum mult timp. Bendigo s-a dus. Înțelegi ce spun, nu?

Am dat de multe ori din cap, deși habar n-aveam la ce se referea, de fapt, aveam doar puternicul sentiment care mă năpădea de obicei în prezența lui Aimee: nutrea impresia că povestea ei era universal valabilă, cu atât mai mult când era beată, că în aceste momente cu toții eram din Bendigo și că toți aveam tați care muriseră când eram mici, că toți ne vizualizaserăm norocul și-l atrăseserăm spre noi. Granița dintre Aimee și restul lumii devenea incertă, greu de distins exact.

Mi-era greață. Mi-am atârnat capul ca un câine în noaptea newyorkeză.

— Uite ce e, n-o să faci toată viața chestia asta, am auzit-o spunând puțin mai târziu, când am intrat în Times Square și am trecut pe lângă un fotomodel somalez de douăzeci și cinci de metri cu o tunsoare afro de o jumătate de metru, care dansa de bucurie pe marginea unei clădiri, îmbrăcată cu

pantaloni militărești complet banali de la Gap. E așa de evident, dracu'. Așa că întrebarea este: Ce-o să faci după asta? Ce-o să faci cu viața ta?

Știam că răspunsul potrivit presupunea să-mi „deschid" ceva ori un proiect de o creativitate amorfa, ca de exemplu „să scriu o carte" ori „să înființez un refugiu de yoga", deoarece Aimee considera că pentru a realiza genul ăsta de lucruri trebuia doar să intri, să spunem, în biroul unui editor și să-l anunți ce intenții ai. Așa fusese în cazul ei. De unde era să știe ea despre valurile de timp care te împresoară, unul după altul? De unde era să știe ea că viața este doar supraviețuirea temporară, mereu parțială, a acelui proces? Mi-am ațintit privirea pe modelul somalez care dansa.

— E bine! Sunt fericită!

— Eu cred că ești prea cerebrală, a spus ea, lovindu-se ușor pe frunte. Poate ar trebui să ți-o tragi mai mult… Niciodată nu-mi lași impresia că ți-o tragi. Oare e vina mea? Eu te cuplez, nu? Mereu. Niciodată nu-mi spui cum merge.

Lumina a invadat habitaclul. Provenea de la o reclamă digitală uriașă, dar în mașină părea delicată și naturală, ca revărsatul zorilor. Aimee s-a frecat la ochi.

— În tot cazul, am niște proiecte pentru tine, a spus, dacă asta vrei. Știm cu toții că ești în stare de mai mult decât faci. În același timp, dacă vrei să părăsești corabia, acum ar fi un moment potrivit. Iau foarte în serios proiectul ăsta din Africa – nu, nu da ochii peste cap; trebuie să punem la punct detaliile, sigur că știu, nu sunt proastă – dar o să se întâmple. Judy a vorbit cu mama ta. Știu că nici asta nu vrei să auzi, dar a vorbit, iar mama ta nu spune numai tâmpenii cum crezi tu. Judy e de părere că zona… Mă rog, acum sunt varză și nu-mi amintesc unde e, o țară micuță… din vest? Dar ea crede că asta ar putea fi o direcție interesantă pentru noi, are potențial. Așa spune Judy. Și se pare că onorabila ta mamă parlamentară știe multe

despre ea. Așa spune Judy. Treaba e că am nevoie să se implice toată lumea, oameni care vor să fie aici, a adăugat Aimee arătând spre inima ei. Nu oameni care încă se întreabă ce caută aici.

— Vreau să fiu aici, am spus, uitându-mă la locul pe care mi-l arăta, deși, sub influența votcii, sânii ei mici se dublau, apoi se intersectau, apoi se uneau.

— Virez aici? a întrebat Errol plin de speranță în microfon.

Aimee a oftat:

— Virează aici. Mă rog, a spus ea întorcându-se spre mine, te porți ciudat de câteva luni, de la Londra încoace. E multă energie negativă. E genul ăla de energie negativă care trebuie eliminată, altfel circulă întruna prin rețea și afectează pe toată lumea. Făcând o serie de gesturi care sugerau o lege a fizicii necunoscută până atunci, a zis: S-a întâmplat ceva la Londra?

TREI

Până am terminat răspunsul, făcurăm o buclă și ajunseserăm în Union Square, unde am ridicat privirea și am văzut numărul de pe panoul pe care timpul trecea rapid, iar din gaura roșie, dantescă din centru ieșea un fum cu rotocoale. Parcă îmi tăia respirația. Multe din lucrurile care se întâmplaseră în lunile acelea la Londra îmi tăiaseră respirația: în sfârșit renunțasem la apartamentul meu, pentru că nu-l foloseam, stătusem pe estrada aglomerată și așteptasem toată noaptea să văd un om cu cravată albastră urcând pe scenă și acordându-i victoria mamei mele, care purta o rochie roșie. Văzusem un fluturaș de reclamă pentru un concert hip-hop nostalgic, din anii ’90 la Jazz Café și-mi dorisem imediat să mă duc și eu, dar nu-mi venise în minte niciun prieten pe care

să-l pot lua cu mine, pur și simplu călătorisem prea mult în ultimii câțiva ani, nu eram pe niciunul din site-urile obișnuite, nu răspundeam prea des la e-mailurile personale, în parte din lipsă de timp și în parte pentru că Aimee nu era de acord să „socializăm” on-line, de teamă să nu spunem ce nu trebuie și să dezvăluim informații. Fără să-mi dau seama, îmi lăsasem prieteniile să se ofilească. Așa că m-am dus singură, m-am îmbătat și până la urmă m-am culcat cu unul dintre paznici, un american uriaș din Philadelphia care pretindea că fusese baschetbalist profesionist. Ca majoritatea celor care făceau meseria asta – asemenea lui Granger –, fusese angajat pentru înălțimea și culoarea lui, pentru amenințarea considerată implicită în combinația celor două. Două minute de fumat cu el mi-au dezvăluit un suflet blând împăcat cu universul, nepotrivit în rolul lui. Eu aveam o punguță cu cocaină la mine, mi-o dăduse bucătarul lui Aimee, și când paznicul meu a luat pauză, ne-am dus la cabinele de toaletă și am prizat multă, de pe o ieșitură strălucitoare din spatele toaletelor, care părea creată special pentru acest scop. Mi-a spus că ura munca asta, atmosfera agresivă, că era îngrozit de gândul că ar fi putut să bată pe cineva. Am plecat împreună când i s-a încheiat tura și am chicotit în taxi în timp ce el îmi masa picioarele. Când am ajuns în apartamentul meu, unde totul era aranjat în cutii, pregătit să ajungă în depozitul uriaș al lui Aimee din Marylebone, s-a apucat de bara pe care o prinsesem plină de optimism deasupra ușii de la dormitor, dar pe care n-o folosisem niciodată, a încercat să se ridice și a smuls prostia aia din perete cu tot cu o bucată de tencuială. În schimb, în pat, abia îl simțeam în mine – i se zbârcise de la cocaină, poate. Nu a părut să-i pese. A adormit vesel peste mine ca un urs uriaș de pluș și apoi, la fel de vesel, pe la cinci dimineața, mi-a urat toate cele bune și a plecat. M-am trezit de dimineață cu

sângele curgându-mi din nas și cu sentimentul foarte limpede că tinerețea mea, sau cel puțin versiunea aceasta a tinereții, se terminase. Șase săptămâni mai târziu, într-o duminică dimineață, în timp ce Judy și Aimee îmi trimiteau SMS-uri disperate în legătură cu depozitarea la Milano a unei părți din costumele de scenă ale lui Aimee, dintre anii 1992 și 1998, eu mă aflam, fără știința lor, la clinica spitalului Royal Free, așteptând rezultatele analizelor pentru boli cu transmitere sexuală și SIDA și urmărind cum mai multe persoane, mult mai puțin norocoase decât m-am dovedit eu a fi, erau duse în camere separate să plângă. Nu i-am spus nimic despre asta lui Aimee. În schimb, i-am vorbit despre Tracey. Tocmai despre Tracey. Cronologia poveștii noastre aluneca cherchelită înainte și înapoi prin timp și votcă, cu toate resentimentele la vedere, i-am mărturisit despre plăcerile fie împuținate, fie distruse, și cu cât vorbeam mai mult, cu atât vedeam și înțelegeam mai clar – de parcă adevărul ar fi fost un obiect scufundat care se ridica dintr-o fântână de votcă să-mi vină în întâmpinare – că, de fapt, se întâmplase un singur lucru la Londra: o văzusem pe Tracey. După atâția ani în care n-o văzusem pe Tracey, o văzusem. Restul nu conta. Era de parcă în perioada de când ne văzuserăm ultima oară și până în prezent nu se mai întâmplase nimic.

— Stai puțin… a spus Aimee, prea beată și ea ca să-și disimuleze lipsa de răbdare față de monologul altuia. Ea e cea mai veche prietenă a ta, nu? Da, știu. Eu am cunoscut-o?

— Niciodată.

— Și e dansatoare?

— Da.

— Cel mai tare soi de oameni! Lor le spune corpul ce să facă!

Stătusem pe marginea banchetei, dar acum m-am dezumflat și mi-am lăsat capul în colț, pe perna

rece formată din geamul fumuriu, lemnul de nuc și tapițeria din piele.

— Prietenii vechi sunt neprețuiți, a anunțat Aimee în așa fel încât puteai să presupui că afirmația îi aparținea. Ce m-aș face eu fără draga mea Jude? De la cinșpe ani! I-a tras-o tipului pe care-l luasem cu mine la balul școlii! Dar îmi spune când întrec măsura, da, exact. Nu mai face nimeni așa ceva…

Mă obișnuisem cu Aimee, care din toate poveștile mele făcea povești despre ea, de obicei acceptam, dar băutura mă făcuse destul de îndrăzneață încât să cred în momentul acela că viețile amândurora aveau, de fapt, aceeași greutate, erau la fel de demne de a fi povestite, la fel de demne de a li se acorda timp.

— După ce am luat prânzul cu mama, am explicat ușor. În noaptea în care am ieșit cu tipul ăla, Daniel? La Londra? Întâlnirea aia dezastruoasă.

Aimee s-a încruntat.

— Daniel Kramer? Eu ți-am făcut lipeala cu el. Finanțistul? Vezi, nu mi-ai spus nimic de chestia asta!

— Păi a fost un dezastru – ne-am dus să vedem un spectacol. Și juca și ea în el, în pizda mă-sii.

— Ai vorbit cu ea.

— Nu! N-am mai vorbit cu ea de opt ani. Ți-am spus adineauri. Tu asculți ce vorbesc?

Aimee și-a dus două degete la tâmple.

— Nu mi-e clar când s-a întâmplat fiecare lucru, a șoptit. În plus, mă doare capul. Uite care e treaba… Doamne, nu știu ce să zic… poate ar trebui s-o suni! Îmi dai senzația că așa vrei. Sun-o acum – în pizda mă-sii, vorbesc eu cu ea.

— Nu!

Mi-a luat telefonul din mână – râzând, mi-a căutat prin contacte – și, când am încercat să mă întind după el, l-a scos pe fereastră.

— Dă-mi-l înapoi!

— Haide, o să-i facă mare plăcere.

Am reușit să trec peste ea, i-am smuls telefonul și l-am strâns între coapse.

— Tu nu înțelegi. Mi-a făcut un lucru groaznic. Aveam douăzeci și doi de ani. Un lucru groaznic.

Aimee și-a înălțat sprânceana pensată la perfecție – era renumită pentru asta – și a ridicat peretele despărțitor pe care Errol, dorind să știe spre ce intrare a casei ne îndreptam, spre cea din față sau cea din spate, tocmai îl coborâse.

— Ei bine, acum sunt foarte interesată…

Am cotit spre Washington Square Park. Casele din jurul pieței erau roșii și nobile, cu fațadele învăluite într-o lumină caldă, dar totul în parc era întunecat și acoperit cu picături de apă, nici țipenie de om, mai puțin cei câțiva vagabonzi de culoare din colțul din dreapta, care stăteau la mesele de șah, înfășurați în saci de gunoi cu găuri pentru mâini și picioare. Mi-am lipit fața de fereastră, am închis ochii, am simțit urmele de ploaie și am povestit cele întâmplate așa cum mi le aminteam eu, cu ficțiunea și realitatea lor, cu o grabă colțuroasă, dureroasă, de parcă aș fi alergat pe cioburi, dar când am deschis iar ochii, am auzit-o pe Aimee râzând din nou.

— Nu e nimic de râs, în pizda mă-sii!

— Stai puțin, tu vorbești serios? A încercat să-și tragă buza de sus în gură și să și-o muște. Nu crezi că e posibil să faci din țânțar armăsar?

— *Poftim*?

— Sincer, singurul om pentru care îmi pare rău din scenariul ăsta – dacă e adevărat – e tatăl tău. Bietul de el! Singur cuc, încerca și el să se sloboadă…

— Termină!

— Hai, că nu e Jeffrey Dahmer[17].

— Nu e normal! Nu se face așa ceva!

— Normal? Tu nu înțelegi că orice bărbat din lume cu acces la computer, inclusiv președintele,

în momentul ăsta fie se uită la vagine, fie tocmai s-a uitat la vagine…?

— Nu e același lucru…

— E *exact* același lucru. Atât că tatăl tău nici măcar nu avea computer. Crezi că dacă George W. Bush se uită la „Păsărici tinere asiatice” – ce? E criminal în serie?

— Mă rog…

— Ai dreptate, e un exemplu prost.

Am chicotit, fără voia mea.

— Scuză-mă. Poate sunt eu proastă și nu înțeleg. De ce ești supărată, mai exact? Pentru că ți-a spus? Tocmai ai zis că ți s-a părut că bagă din burtă!

Era neașteptat, după atâția ani în care mă agățasem de logica mea strâmbă, să aud problema din perspectiva preferată, fără sinuozități a lui Aimee. Limpezimea asta mă tulbura.

— Tracey mințea mereu. Îi intrase în cap ideea asta că tata era perfect și voia să mi-l strice, voia să-mi urăsc și eu tatăl cum și-l ura ea pe al ei. După aia nici n-am mai putut să-l privesc în ochi. Și așa a fost până a murit.

Aimee a oftat.

— E cea mai tâmpită chestie pe care am auzit-o vreodată. Te-ai întristat fără niciun motiv.

S-a întins să mă prindă de umăr, dar i-am întors spatele și mi-am șters o lacrimă rebelă de la coada ochiului.

— E cam stupid.

— Nu. Toți avem prostiile noastre. Dar ar trebui s-o suni pe prietena ta.

Și-a făcut pernă din geacă și s-a sprijinit cu capul de fereastră, iar când am traversat Sixth Avenue, deja dormea. Aimee era regina somnului de frumusețe, nu avea încotro, dat fiind că avea stilul acela de viață.

PATRU

Mai devreme în anul acela – cu câteva zile înainte de alegerile locale – luasem masa de prânz cu mama. Era o zi cenușie și umedă, oamenii treceau pe pod lipsiți de orice bucurie, loviți de burniță, și chiar și cele mai impunătoare monumente, chiar și clădirea Parlamentului, mi se păreau posomorâte și deloc impresionante. Totul mă făcea să-mi doresc să fim deja la New York. Îmi doream clădirile înalte și sticla în care se reflectă soarele; după New York urma Miami, apoi cinci opriri în Africa de Sud și în sfârșit turneul european, douăzeci de orașe, încheind la Londra, încă o dată. Putea trece un an întreg în felul ăsta. Îmi plăcea așa. Alți oameni trebuiau să străbată anotimpuri, trebuiau să se târască de-a lungul fiecărui an. În lumea lui Aimee nu trăiam așa. N-am fi putut nici dacă am fi vrut: niciodată nu stăteam destul de mult într-un loc. Dacă nu ne plăcea iarna, mergeam spre vară. Când ne săturam de orașe, ne duceam la plajă – și invers. Exagerez puțin, dar nu cu mult. Trecusem prin ultima parte a celui de-al treilea deceniu de viață într-o stranie stare de atemporalitate, și acum cred că nu oricine s-ar fi putut adapta la o asemenea viață, că probabil eu fusesem pregătită pentru ea. Mai târziu m-am întrebat dacă eram aleși special din acest motiv, tocmai pentru că de regulă eram oameni fără prea multe legături exterioare, fără parteneri de viață sau copii, cu un minimum de familie. Felul în care trăiam ne menținea în felul ăsta. Dintre cele patru asistente ale lui Aimee, numai una a născut, și doar la patruzeci de ani, la mult timp după ce și-a dat demisia. Ca să urci în acel Learjet, trebuia să fii liber. Altfel n-ar fi mers. Eu acum aveam o singură legătură – mama, care, asemenea lui Aimee, era în floarea vârstei, deși, spre deosebire de Aimee, mama avea foarte puțină nevoie de mine. Avea succes și ea, în câteva zile urma să devină membră a Parlamentului în circumscripția Brent West și, când am făcut stânga

spre Oxo Tower, lăsând Parlamentul în spate, am simțit, ca de obicei, propria micime pe lângă ea, anvergura reușitei ei, frivolitatea ocupației mele prin comparație, în ciuda lucrurilor spre care încercase să mă ghideze. Mi se părea mai impresionantă ca oricând. M-am ținut strâns de barieră până la capăt, până am trecut în partea cealaltă.

Era prea umed să stăm afară. Am căutat restaurantul mai multe minute, dar apoi am remarcat-o pe mama afară, sub o umbrelă, ferită de burniță, împreună cu Miriam, deși în timpul discuției la telefon nu-mi pomenise de Miriam. Nu-mi displăcea Miriam. Nu-mi inspira niciun sentiment, de fapt, era greu să ai vreun sentiment față de ea: era așa de mică, de tăcută și de serioasă. Toate trăsăturile banale îi erau aglomerate în mijlocul feței mici, iar părul natural îl avea împletit în codițe afro, încărunțite elegant la vârfuri. Purta o pereche de ochelari cu rame rotunde aurii pe care nu și-i scotea niciodată și care făceau ca ochii să-i pară și mai mici decât erau. Indiferent de ocazie, purta flanele maro simple și pantaloni negri lipsiți de ornamente. Era o ramă de tablou, singurul ei scop era s-o scoată pe mama în evidență. Tot ce mi-a spus vreodată mama despre Miriam a fost: „Miriam mă face foarte fericită”. Miriam nu vorbea niciodată despre sine – vorbea numai despre mama. Trebuise s-o caut pe Google ca să descopăr că era o afro-cubaneză din Lewisham, că mai demult lucrase într-o organizație de ajutorare internațională, dar acum preda la Queen Mary – unde ocupa un post foarte modest – și scria o carte „despre diaspora” de mai mulți ani decât o cunoșteam eu, adică de vreo patru ani. Le fusese prezentată alegătorilor mamei cu un tam-tam minim la un eveniment de la o școală locală, fusese fotografiată, vârâtă lângă mama, ca un pârș timid care stă lângă leoaica lui, iar jurnalistul de la *Willesden and Brent Times* a

primit exact aceeași replică pe care o primisem și eu: „Miriam mă face foarte fericită”. Nimeni nu a părut interesat în mod deosebit, nici măcar jamaicanii bătrâni și evangheliștii africani. Aveam sentimentul că alegătorii ei nu le considerau cu adevărat amante pe mama și pe Miriam, erau pur și simplu doamnele acelea drăguțe din Willesden care salvaseră vechiul cinematograf, luptaseră să extindă centrul social și introduseseră Luna Istoriei Popoarelor de Culoare prin toate bibliotecile locale. Erau o echipă eficientă în organizarea de campanii; dacă mama ți se părea poruncitoare, te mai liniștea pasivitatea cuminte a lui Miriam, în timp ce oamenii care erau plictisiți de Miriam se delectau cu entuziasmul pe care-l stârnea mama oriunde se ducea. Privind-o pe Miriam acum cum dădea repede din cap, receptivă, în timp ce mama îi ținea discursuri, mi-am dat seama că mă bucuram și eu de existența lui Miriam: era o zonă-tampon utilă. M-am dus la ele și i-am pus mamei o mână pe umăr. Nu a ridicat privirea și nici nu s-a oprit din vorbit, dar mi-a sesizat atingerea și a pus o mână peste a mea, acceptând sărutul pe care i l-am lipit pe obraz. Am tras un scaun și m-am așezat.

— Cum te simți, mamă?

— Stresată!

— Mama ta e foarte stresată, mi-a confirmat Miriam, apoi a început să enumere calm diversele cauze ale stresului mamei: plicurile care trebuiau umplute și fluturașii care trebuiau puși la poștă, apropierea ultimului sondaj de opinie, tacticile necinstite ale opoziției și presupusa duplicitate a celeilalte femei de culoare din Parlament, membră a Camerei Comunelor de douăzeci de ani, pe care mama o considera, fără niciun motiv rațional, rivala ei de moarte. Am dat din cap unde se impunea, am studiat meniul și am reușit să-i comand niște vin unui chelner aflat în trecere fără să întrerup șirul vorbirii lui Miriam, cifrele și

procentele, regurgitarea atentă a feluritelor lucruri „geniale” pe care i le spusese mama lui cutare în cutare moment crucial și cum răspunsese acel cutare, neconvingător, la lucrul genial pe care-l zisese mama.

— Dar o să câștigi, am spus, cu o intonație care, mi-am dat seama prea târziu, era plasată neîndemânatic undeva între afirmație și întrebare.

Mama părea serioasă, și-a despăturit șervețelul și l-a așezat în poală, ca o regină care fusese întrebată cu impertinență dacă încă o iubeau supușii ei.

— Dacă pe lumea asta există dreptate, a spus ea.

*

Ne-a sosit mâncarea. Comandase mama în locul meu. Miriam s-a apucat să ronțăie ca o veveriță – îmi amintea de un mic mamifer care se așteaptă să-și înceapă curând hibernarea dar mama și-a lăsat cuțitul și furculița la locul lor și s-a întins să ia de pe scaunul gol de lângă ea un exemplar din *Evening Standard,* deschis deja la o fotografie cu Aimee, pe scenă, alături de una cu niște copii sărmani din Africa, nu-mi dădeam seama de unde anume. Nu văzusem ziarul și era prea departe de mine ca să citesc textul, dar bănuiam care era sursa: o declarație recentă de presă în care se anunța angajamentul lui Aimee de „reducere a sărăciei din lume”. Mama a lovit cu degetul pe abdomenul lui Aimee din poză.

— Chiar vorbește serios?

Am cântărit întrebarea.

— E foarte pasionată de subiectul ăsta.

Mama s-a încruntat și și-a luat tacâmurile.

— „Reducerea sărăciei”. Bun, dar care e politica, mai exact?

— Nu e politiciană, mamă. Nu are nicio politică. Are o fundație.

— Bun, ce vrea să facă?

I-am turnat niște vin mamei și am silit-o să ia o scurtă pauză ca să ciocnească cu mine.

— Cred că vrea să construiască o școală. O școală pentru fete.

— Pentru că, dacă e serioasă, a spus mama nelăsându-mi timp să continui, ar trebui s-o sfătuiești să discute cu noi, să intre într-un parteneriat cu guvernul într-un fel sau altul… Este evident că are mijloacele financiare și atenția opiniei publice – asta e bine –, dar dacă nu înțelege cum funcționează, toată bunăvoința ei n-o să ducă nicăieri. Trebuie să se întâlnească cu autoritățile competente.

Am zâmbit când am auzit-o pe mama referindu-se, deja, la ea ca la „guvern”.

Ce am spus în continuare a iritat-o în așa măsură, încât s-a întors și, în schimb, i-a răspuns lui Miriam:

— *Te rog,* nu te mai purta de parcă i-aș cere o mare favoare. Nu mă interesează absolut deloc să mă întâlnesc cu femeia aia, absolut deloc. Niciodată nu m-a interesat. Dădeam doar un sfat. M-am gândit că ar fi bine-venit.

— Chiar e bine-venit, mamă, mulțumesc. Dar…

— Serios, ai zice că ea ar vrea să se întâlnească cu noi! În fond, i-am oferit pașaport britanic. În fine, nu contează. Aici – a ridicat iar ziarul – pare să aibă intenții serioase, dar poate nu e așa, poate vrea doar să se facă de râs, n-am de unde să știu. „O femeie albă salvează Africa”. Asta e ideea? E veche de când lumea. Mă rog, e lumea ta, nu a mea, slavă Domnului! Dar ar trebui măcar să stea de vorbă cu Miriam. Miriam are o mulțime de relații utile, în mediul rural, în cel educațional – ea e prea modestă să spună. A fost la Oxfam zece ani, pentru numele lui Dumnezeu! Sărăcia nu e doar un titlu de ziar, draga mea, este o realitate de pe teren – și educația este în centrul problemei.

— Știu ce e sărăcia, mamă.

Mama a zâmbit trist și a înghițit mâncarea din furculiță.

— Nu, draga mea, nu știi.

*

Telefonul meu, la care încercasem, cu toată voința de care dispuneam, să nu mă uit, a vibrat din nou – vibrase de o mulțime de ori de când mă așezasem –, și acum l-am scos și am încercat să mă uit repede peste mesajele strânse, în timp ce mâncam cu telefonul într-o mână. Miriam a început să discute cu mama o chestiune administrativă plictisitoare, cum făcea deseori când se trezea în plină ceartă între noi, dar, în timp ce o discuta, mama a devenit vizibil plictisită.

— Ești dependentă de telefonul ăla. Știi lucrul ăsta?

Nu m-am oprit din scris, dar mi-am așternut pe față cel mai mare calm de care eram capabilă.

— E ceva legat de muncă, mamă. Așa se lucrează în zilele noastre.

— Ca sclavii, vrei să spui?

A rupt o bucată de pâine pe jumătate și i-a oferit bucata mai mică lui Miriam, cum o mai văzusem făcând, așa era dieta în viziunea ei.

— Nu, nu ca sclavii. Mamă, am o viață frumoasă!

A meditat la cuvintele mele cu gura plină, apoi a clătinat din cap.

— Nu, nu e așa, n-ai nicio viață. *Ea* are. Are bărbații și copiii ei, cariera – ea are o viață. Citim despre ea în ziare. Tu îi slujești viața. E ca un aspirator uriaș, îți înghite tinerețea, toată…

Ca să-i închid gura, mi-am împins scaunul în spate și m-am dus la baie, unde am stat în fața oglinzilor mai mult decât era nevoie, am mai trimis e-mailuri, dar, când m-am întors, discuția a continuat neîntreruptă, de parcă n-ar fi trecut nicio clipită. Mama încă se plângea, dar lui Miriam:

— … tot timpul. Distorsionează tot. Din cauza ei n-o să am eu nepoți.

— Mamă, situația mea reproducătoare nu are nicio legătură…

— Tu ești prea aproape, nu vezi. Te-a făcut să n-ai încredere în nimeni.

Am negat, dar săgeata își atinsese ținta. Nu eu eram bănuitoare, mereu în gardă? Pregătită pentru orice semn că mă confruntam cu un „client”, după cum îi spuneam eu și Aimee între noi? Client: o persoană care se folosea de mine cu speranța să se apropie de ea. Uneori, în primii ani, dacă o relație a mea reușea – în ciuda tuturor obstacolelor temporale și geografice – să se mențină timp de câteva luni, prindeam puțină încredere și curaj și i-l prezentam pe respectivul lui Aimee, și, de regulă, asta era o idee proastă. În momentul în care se ducea la baie sau ieșea să fumeze o țigară, îi puneam lui Aimee întrebarea: „Client?” Și venea răspunsul: „Draga mea, îmi pare rău, e clar că e client”.

— Uite cum te porți cu vechii prieteni. Tracey. Erați ca surorile, ați crescut împreună – acum nici nu mai vorbești cu ea!

— Mamă, niciodată n-ai putut s-o suferi pe Tracey.

— Nu asta e ideea. Oamenii au o origine, rădăcini – tu ai lăsat-o pe femeia asta să ți le smulgă din pământ. Nu mai trăiești nicăieri, nu ai nimic, ești mereu în avion. Cât timp poți s-o duci așa? Nici măcar nu cred că vrea să fii fericită. Pentru că atunci ai putea s-o părăsești. Și astfel, ce s-ar alege de ea?

Am râs, dar sunetul pe care l-am scos era urât, până și mie mi se părea așa.

— S-ar descurca foarte bine! Ea este Aimee! Eu sunt doar principala ei asistentă, știi – mai sunt trei!

— Am înțeles. Deci ea poate avea câți oameni vrea în viața ei, dar tu poți s-o ai doar pe ea.

— Nu, nu înțelegi. Mi-am ridicat ochii din telefon. De fapt, în seara asta ies cu cineva. Un tip cu care Aimee mi-a făcut lipeala, așa că…

— Ce drăguț! a spus Miriam.

Lucrul care-i plăcea cel mai mult pe lume era să vadă un conflict rezolvat, orice conflict, așa că mama era o resursă neprețuită pentru ea: oriunde se ducea, declanșa conflicte, pe care apoi Miriam trebuia să le aplaneze.

Mama s-a înveselit:

— Cine e?

— N-ai de unde să-l cunoști. E din New York.

— Nu poți să-mi spui cum îl cheamă? E secret de stat?

— Daniel Kramer. Îl cheamă Daniel Kramer.

— Ah, a murmurat mama, zâmbindu-i insondabil lui Miriam. Încă un evreu simpatic, a adăugat ea în timp ce făceau un schimb enervant de priviri complice.

∵

Când a venit chelnerul să ne ia farfuriile, a apărut și soarele pe cerul plumburiu. Curcubeul a trecut prin paharele de vin, peste tacâmurile ude, prin spătarele scaunelor de plexiglas, răspândindu-se de la inelul de logodnă al lui Miriam spre un șervețel de pânză care era între noi trei. Am refuzat desertul, spunând că trebuia să plec, dar, când am dat să-mi iau impermeabilul de pe spătarul scaunului, mama a clătinat din cap la Miriam, și ea mi-a dat un dosar, cu un aspect oficial, cu spiră, cu capitole și fotografii, liste de contacte, sugestii arhitectonice, o scurtă istorie a educației din regiune, o analiză a „impactului media” posibil, planuri pentru parteneriatul cu guvernul și așa mai departe: „un studiu de viabilitate”. Soarele se târa pe cerul plumburiu, ceața mentală s-a împrăștiat și mi-am dat seama că ăsta fusese scopul prânzului, de fapt, iar eu eram doar canalul prin care trebuiau să treacă informațiile spre Aimee. Și mama era „clientă”.

I-am mulțumit și m-am uitat la coperta dosarului din poala mea.

— Ce zici, a întrebat Miriam clipind nerăbdătoare în spatele ochelarilor, de tatăl tău?

Marți se împlinește, nu?

Era așa de neobișnuit să mi se pună o întrebare personală în timpul unui prânz cu mama – ca să nu mai pomenesc că cineva își amintea de o dată importantă pentru mine –, încât la început n-am fost sigură că-mi era adresată mie. Mama părea și ea alarmată. Era dureros pentru amândouă, ni se amintea că ultima oară ne văzuserăm, de fapt, la înmormântare, cu fix un an înainte. O după-amiază bizară: sicriul se apropiase de flăcări, eu stăteam lângă copiii tatei – acum adulți de treizeci și patruzeci de ani – și în acele momente am retrăit singura ocazie cu care ne întâlniserăm: fiica plângea, fiul stătea sprijinit pe spetează cu mâinile încrucișate pe piept, îndoindu-se de moartea însăși. Iar mie, care nu puteam să plâng, mi s-au părut din nou niște copii mult mai convingători ai tatei decât fusesem eu vreodată. Și totuși, în familia noastră nu voiserăm niciodată să recunoaștem această improbabilitate, noi întotdeauna evitaserăm ceea ce consideram că este banala și lasciva curiozitate a străinilor – „Dar n-o să fie confuză când se face mare?” „Cum o să aleagă între culturile voastre?” – în așa măsură, încât simțeam că tot scopul copilăriei mele era să le demonstreze celor mai puțin luminați că nu eram confuză și că nu mi-era greu să aleg. „Viața însăși e confuză!” – venea replica poruncitoare a mamei. Dar nu se așteaptă lumea să existe o asemănare între părinte și copil? Cred că eram ciudată în ochii amândurora, un copil schimbat la naștere, care nu-i aparținea nici unuia din ei; desigur, acest lucru e valabil în cazul tuturor copiilor, în definitiv – noi nu suntem părinții noștri și ei nu sunt noi –, copiii tatei trebuie să fi aflat acest lucru gradual, odată cu trecerea anilor, și poate aflau din plin abia în momentul ăsta, în timp ce flăcările împresurau lemnul de pin, pe când eu mă născusem cu conștiința acestui fapt, eu am știut dintotdeauna, e un adevăr pe care-l am întipărit pe față. Dar

aceasta era drama mea intimă: după aceea, la parastas, mi-am dat seama că în tot acest timp se petrecuse ceva mai important decât pierderea mea, da, oriunde mergeam prin crematoriu îl auzeam, un bâzâit în atmosferă, „Aimee, Aimee, Aimee”, mai tare decât numele tatei și mai des, cât lumea s-a chinuit să-și dea seama dacă era de față și apoi, mai târziu – când au decis că probabil venise deja și plecase – auzeai din nou, cu un ecou de jelanie, „Aimee, Aimee, Aimee”… am auzit-o chiar pe sora mea întrebându-l pe fratele meu dacă o văzuse. A fost acolo tot timpul, ascunsă la vedere. O femeie discretă, surprinzător de scundă, nemachiată, așa de palidă încât părea translucidă, cu un costum de tweed de fată bătrână, cu vene albastre pe picioare, cu părul ei natural, drept, brunet.

— Cred că mă duc să pun flori, am zis, arătând vag cu mâna dincolo de fluviu, spre nordul Londrei. Mulțumesc de întrebare.

— O zi liberă! a spus mama, întorcându-se să se alăture trenului discuției la o gară de dinainte. În ziua înmormântării lui. O zi!

— Mamă, doar o zi am cerut.

Mama a afișat un soi de ofensă maternă.

— Erai așa de apropiată de tatăl tău. Știu că mereu te-am încurajat. Chiar n-am idee ce s-a întâmplat.

Pentru o clipă, am vrut să-i spun. În schimb, am privit o navă de agrement învolburând Tamisa. Câțiva oameni erau presărați printre șirurile de scaune goale, uitându-se la apa cenușie. M-am întors la e-mailul meu.

— Bieții băieți, am auzit-o pe mama spunând.

Când am ridicat ochii din telefon, am văzut-o dând din cap la podul Hungerford, în timp ce nava trecea pe sub el. Imediat, aceeași imagine despre care știam că-i apăruse ei în minte a plutit și prin mintea mea: doi tineri aruncați în apă peste balustradă. Cel care a scăpat și cel care a murit.

Înfiorată, mi-am strâns mai tare cardiganul pe piept.

— Și a fost și o fată, a adăugat mama, punând un al patrulea cub de zahăr în ceașca de cappuccino cu spumă. Cred că n-avea nici șaisprezece ani. Niște copii, de fapt, toți. Ce tragedie! Probabil că încă sunt în închisoare.

— Sigur că sunt în închisoare, au ucis un om. Am luat o grisină dintr-un vas subțire de porțelan și, rupând-o în sferturi, am spus: în același timp, el e tot mort. Și asta e o tragedie.

— Am înțeles, mi-a retezat-o mama. Am fost în public aproape în fiecare zi la cazul ăsta, dacă mai ții minte.

Țineam minte. Nu plecasem de mult din apartament, și mama avea obiceiul să mă sune în fiecare seară când ajungea acasă de la înalta Curte să-mi spună poveștile zilei – deși nu-i cerusem să-mi spună nimic –, fiecare cu tristețea ei grotescă, dar cumva toate la fel: copii părăsiți de mame sau tați sau și una, și alta, crescuți de bunici sau necrescuți de nimeni, copilării întregi petrecute îngrijind rude bolnave, în blocuri dărăpănate ca niște închisori, toate la sud de fluviu, adolescenți dați afară din scoală sau de acasă sau și una, și alta, consumul de droguri, abuzurile sexuale, jafurile, dormitul pe stradă – cele o mie de moduri în care o viață se poate cufunda în nenorocire aproape înainte să înceapă. Țin minte că una era o studentă care renunțase la scoală. O alta avea un copil de cinci ani și fusese ucisă cu o zi înainte într-un accident de mașină. Erau deja cu toții mici infractori. Iar mama era fascinată de ei, avea o idee vagă să scrie ceva despre caz, pentru ceva ce deja devenise în acel moment doctoratul ei. Dar nu s-a concretizat niciodată.

— Te-am supărat? a spus ea acum, așezându-și o mână peste a mea.

— Doi băieți nevinovați care treceau pe podul ăla nenorocit!

În timp ce vorbeam, am lovit fără să vreau cu pumnul celălalt în masă – un obicei vechi al mamei. M-a privit cu îngrijorare și a așezat la loc solnița răsturnată.

— Dar, draga mea, cine a spus că nu e așa?

— Nu se poate să fim toți nevinovați. Cu coada ochiului, am văzut un chelner, care tocmai venise să vadă dacă achitaserăm nota, retrăgându-se plin de tact. Cineva trebuie să fie vinovat!

— Sunt de acord, a șoptit Miriam, răsucind agitată un șervețel în mâini. Nu cred că e cineva care să nu fie de acord, nu?

— N-au avut nicio șansă, a spus mama pe un ton jos, dar hotărât, și doar mai târziu, în timp ce traversam iar podul, când mi-a trecut enervarea, am înțeles că era o propoziție cu două sensuri.

PARTEA A PATRA

A DOUA TRECERE

UNU

Cel mai mare dansator pe care l-am văzut vreodată este kankurangul[18]. Dar în momentul acela nu am știut cine sau ce era: o figură portocalie cu mișcări turbate, înaltă de un stat de om, dar fără față omenească, acoperită cu multe frunze foșnitoare, suprapuse. Ca un copac în explozia toamnei newyorkeze, care se smulge din rădăcini și pleacă pe stradă în pași de dans. Un grup mare de băieți mergeau în urma lui în praful roșiatic, iar după ei venea o falangă de femei cu frunze de palmier în mâini – mamele lor, am presupus. Femeile cântau și pășeau greoi, fluturau frunze de palmier prin aer, mergeau și dansau în același timp. Stăteam înghesuită într-un taxi, un Mercedes galben rablagit cu o dungă verde prin mijloc. Lamin era lângă mine, pe bancheta din spate, lângă bunicul cuiva, lângă o femeie care-i dădea de mâncare unui bebeluș care urla, două adolescente în uniformă și unul din profesorii de religie de la școală. Era o scenă haotică, pe care Lamin o accepta calm, conștient de statutul lui, de profesor stagiar, cu mâinile prinse în poală ca un preot; semăna, ca întotdeauna – cu nasul lung și turtit, nările late și ochii triști, ușor gălbui – cu o felină odihnindu-se. La casetofonul din mașină se auzea muzică reggae de pe insula mamei, dată excesiv de tare. Dar iureșul ce venea spre noi dansa pe ritmuri de care muzica reggae nu se apropia niciodată. Ritmuri așa de rapide, de complexe, încât trebuia să te gândești – sau să le vezi exprimate de corpul unui dansator –, ca să înțelegi ce auzi. Altfel, puteai să-l confunzi cu

tonul bubuitor al unui bas. Ai fi crezut că este bubuitul tunetului.

Cine bătea în tobe? M-am uitat pe geam și am remarcat trei bărbați, cu instrumentele prinse între genunchi; mergeau precum crabii, iar când au fugit în fața mașinii noastre, întreaga coloană de dansatori s-a oprit din elan, s-a înfipt pe picioare în mijlocul drumului, obligându-ne să ne oprim. Era o schimbare după punctul de control, după soldații posaci cu față de copil și cu mitralierele atârnate lejer pe șold. Când ne opreau soldații – deseori de zece ori într-o singură zi –, amuțeam. Dar acum, în taxi au izbucnit discuții, fluierături, râsete, și elevele au ieșit pe fereastră, au tras de mânerul rupt până când portiera de pe partea pasagerului s-a deschis, și toată lumea, mai puțin femeia care alăpta la sân, s-a revărsat afară.

— Ce e? Ce se întâmplă?

Îl întrebam pe Lamin, el trebuia să fie ghidul meu, dar cu greu părea să-și aducă aminte că existam, cu atât mai puțin că trebuia să pornim spre feribot, să traversăm râul ca să ajungem în oraș și apoi să mergem la aeroport s-o întâmpinăm pe Aimee. Acum nimic din toate astea nu mai conta. Nu mai exista decât prezentul, numai dansul. Și Lamin, după cum s-a dovedit, era dansator. Remarcasem în ziua aceea, înainte să-l cunoască Aimee, cu mult înainte să vadă dansatorul din el. Eu văzusem acest lucru în fiecare răsucire din șold, în fiecare aprobare din cap. Dar nu mai vedeam ființa portocalie, era o mulțime așa de mare între mine și ea, încât doar o auzeam: probabil tropăitul picioarelor, zăngănitul metalului lovit de metal și țipătul pătrunzător, de pe altă lume, la care femeile răspundeau cu cântec, în timp ce dansau și ele. Dansam și eu fără să vreau, lipită de așa de multe trupuri în mișcare. Îmi repetam întruna întrebările – „Ce este? Ce se întâmplă?” – dar engleza, „limba oficială”, haina aceea grea de ceremonie pe care oamenii o purtau

numai în prezența mea, și chiar și atunci cu un plictis evident și cu mare greutate, fusese aruncată pe jos, toată lumea dănțuia pe ea, și m-am gândit, nu pentru prima oară în acea primă săptămână, la adaptarea la care avea să fie obligată Aimee când sosea în sfârșit și descoperea, cum eu descoperisem deja, prăpastia dintre „studiul de viabilitate” și viața cum ți se prezenta ea în fața ochilor pe drum și pe feribot, în sat și în oraș, printre oameni și în cele câteva limbi, în mâncare și în chipuri și în mare și în lună și în stele.

Lumea se cățăra pe mașină să vadă mai bine. L-am căutat pe Lamin și l-am găsit, se urca și el pe capota din față. Mulțimea se împrăștia – râzând, țipând, alergând –, iar la început m-am gândit că probabil explodase o petardă. Un grup de femei a fugit spre stânga, și acum am înțeles de ce: kankurangul agita două macete, lungi cât brațele.

— Haide! a strigat Lamin întinzându-mi mâna, iar eu am urcat lângă el, agățându-mă de cămașa lui albă în timp ce dansa, încercând să-mi mențin echilibrul.

Cu ochii la frenezia de jos, m-am gândit: iată bucuria pe care am căutat-o toată viața.

Direct deasupra mea, o femeie bătrână stătea cuviincios pe plafonul mașinii noastre mâncând dintr-o pungă de alune, ca o jamaicană la Lord’s[19] după o zi de meci. M-a observat și mi-a făcut cu mâna:

— Bună dimineața, ce mai faci?

Același salut politicos, mașinal, care mă urmărea peste tot prin sat – indiferent cum eram îmbrăcată, indiferent cu cine eram – și despre care înțelesesem deja că era o dovadă a îngăduinței față de neapartenența mea la acea țară, lucru care le era evident tuturor pretutindeni. Cu un zâmbet blând, s-a uitat la macetele agitate, la băieții care se tot provocau unii pe alții să se apropie de copacul dansator și să-i imite mișcările frenetice – în vreme ce se fereau de cuțitele în mișcare –, reproducând

cu trupurile lor înguste bătăile din picioare, răsucirile, ghemuirile, șuturile prin aer convulsive și euforia ritmică generală care emana din personajul acela în toate punctele orizontului, prin femei, prin Lamin, prin mine, prin toți cei pe care-i vedeam, în timp ce, sub noi, mașina se cutremura și sărea din loc. Bătrâna a arătat spre kankurang:

— E dansator, mi-a explicat ea.

Un dansator care vine după băieți. Îi duce în tufișuri, unde sunt circumciși, inițiați în cultura lor, li se comunică regulile și limitele, tradițiile sacre ale lumii în care vor trăi, numele plantelor care ajută la cutare sau cutare boală și modul în care pot fi folosite. Kankurangul joacă rolul de prag între copilărie și maturitate, alungă spiritele rele și este garantul ordinii, dreptății, continuității între membrii neamului său și în sinea acestora. El este călăuza care-i conduce pe cei tineri pe dificilul drum al vieții în cursul celei de-a doua treceri[20], de la copilărie la adolescență; la rândul lui, este un tânăr, anonim, ales în mare taină de către bătrâni, acoperit cu frunzele de fara și mânjit cu vopsele vegetale. Dar am aflat toate astea la telefon, după întoarcerea la New York. Am încercat să-l întreb pe ghidul meu de atunci ce însemna totul, cum se potrivea cu practica islamică locală sau cum se deosebea de ea, dar nu m-a auzit din cauza muzicii. Sau n-a vrut să mă audă. Am mai făcut o încercare, puțin mai târziu, după ce kankurangul s-a dus în altă parte și noi am fost înghesuiți iarăși în taxi, alături de doi dintre băieții care dansaseră și acum stăteau întinși în poala noastră, lipicioși de la sudoarea efortului. Dar îmi dădeam seama că întrebările mele enervau pe toată lumea și euforia luase deja sfârșit. Revenise deprimanta atitudine ceremonioasă a lui Lamin, pe care o arăta ori de câte ori mi se adresa.

— O tradiție mandinka, mi-a spus, apoi s-a întors spre șofer și ceilalți pasageri, să râdă și să

discute despre lucruri pe care nu le puteam ghici într-o limbă pe care nu o cunoșteam.

În timp ce ne continuam drumul, m-am întrebat ce se întâmplă cu fetele. Cine vine după ele? Dacă nu vine kankurangul, atunci cine? Mamele lor? Bunicile? O prietenă?

DOI

Când i-a venit vremea lui Tracey, n-a avut cine s-o treacă pragul, s-o sfătuiască sau chiar să-i spună că trecea un prag. Dar corpul i se dezvolta mai repede decât al oricui altcuiva, așa că a trebuit să improvizeze, să se descurce singură. Primul lucru care i-a venit în cap a fost să se îmbrace extravagant. Mama ei a fost considerată vinovată – de obicei mamele sunt considerate vinovate –, dar eu sunt sigură că mama ei abia dacă o vedea sau nu știa nici măcar jumătate din ce se întâmpla. Ea încă dormea când Tracey pleca la școală și nu era acasă când se întorcea ea. Își găsise în sfârșit o slujbă, cred că făcea curățenie într-o clădire de birouri pe undeva, dar mama și celelalte mame îi dezaprobau locul de muncă aproape la fel de mult cât îi dezaprobaseră lipsa locului de muncă. Înainte fusese o „influență negativă”, acum nu era „niciodată acasă”. Atât prezența, cât și absența ei erau cumva un lucru rău, iar felul în care începeau să vorbească despre Tracey căpăta o dimensiune tragică, căci se știe prea bine că numai eroii tragici nu au de ales, nu au căi alternative și soarta le este întotdeauna potrivnică. Dacă o întrebai pe mama, peste câțiva ani Tracey avea să fie cu burta la gură, obligată să renunțe la școală, și „ciclul sărăciei” avea să se încheie, cel mai probabil, la închisoare. Închisoarea era o tradiție de familie. Desigur, închisoarea era o tradiție și în familia mea, dar, cine știe cum, eu aveam o altă soartă: nu aveam să

fiu și nici să fac vreunul din lucrurile astea. Siguranța mamei în privința asta mă îngrijora. Dacă avea dreptate, asta însemna că stăpânirea ei asupra vieții altora se întindea cu mult dincolo de ce-mi imaginasem eu până atunci. Și totuși, dacă cineva ar putea sfida soarta – așa cum se prezenta ea, sub forma mamei –, cu siguranță Tracey era aceea, nu?

Semnele nu erau încurajatoare. Acum, când i se cerea lui Tracey să-și dea jos haina în clasă, nu mai refuza, ci făcea lucrul ăsta cu o desfătare teribilă, își desfăcea fermoarul ușor și în așa fel, încât ne arăta pe cât mai șocant posibil sânii abia ținuți în frâu de o bluză nepotrivită, care îi etala abundența acolo unde noi încă aveam doar sfârcuri și oase. Toată lumea „știa" că te costă cincizeci de penny să-i „atingi sânii lui Tracey". Nu știam dacă era adevărat sau nu, dar toate fetele se coalizau s-o respingă, și negresele, și albele, și mulatrele. Noi eram fete de treabă. Nu permiteam nimănui să ne pună mâna pe sânii inexistenți, nu mai eram nebunele din școala primară. Acum aveam „iubiți", pe care ni-i aleseseră alte fete, în biletele trecute de la o bancă la alta sau în lungi și întortocheate convorbiri telefonice („Vrei să știi cui îi place de tine și le-a spus la toți că-i place de tine?") și, odată ce ne fuseseră repartizați oficial acești iubiți, stăteam solemn cu ei pe terenul de joacă în soarele plăpând de iarnă, ne țineam de mână – cel mai adesea eram cu un cap mai înalte decât ei – până venea inevitabilul moment al despărțirii (moment decis tot de prietenele noastre), când începea iar ciclul bilețelelor și al telefoanelor. Nu puteai participa la acest proces fără să aparții unei găști de femele dornice, iar Tracey nu mai avea prietene, în afară de mine, și asta numai când voia ea să fie drăguță. Și-a luat obiceiul să stea în pauze pe terenul de fotbal al băieților, uneori îi înjura, le lua chiar mingea și-i împiedica să joace, dar cel mai adesea își lua rolul de complice, râdea împreună cu

ei când ne tachinau, niciodată atașată de un băiat anume și totuși, în imaginația școlii, o pipăiau cu toții după bunul plac. Dacă mă vedea printre bare că mă jucam cu Lily ori săream coarda cu celelalte fete de culoare sau mulatre, se întorcea ostentativ să discute cu băieții din jurul ei, vorbea cu ei în șoaptă, râdea, de parcă și ea avea o părere despre purtatul sutienelor și menstruație. Odată, când treceam pe lângă terenul de fotbal plină de demnitate, de mână cu noul meu „iubit” – Paul Barron, fiul polițistului –, s-a oprit, s-a agățat cu mâinile de barele din jurul terenului și mi-a zâmbit. Nu era un zâmbet amabil, ci unul foarte sarcastic, de parcă ar fi spus: „Aha, asta te prefaci acum că ești?”

TREI

Când am scăpat de kankurang, am trecut prin toate punctele de control de pe drum, și după ce taxiul nostru a trecut pe străzile înfundate și pline de gropi ale orășelului și am ajuns în portul pentru feriboturi, deja era prea târziu, nu mai aveam timp, am alergat pe pasarelă, dar rămăseserăm de căruță alături de cel puțin o sută de oameni, tot ce-am putut face a fost să privim prora ruginită, masivă înaintând prin apă. Râul împărțea în două, pe lungime, acest deget de uscat, și aeroportul era pe partea cealaltă. M-am uitat în sus la încărcătura haotică, pe trei etaje a feribotului: mame cu copii, școlari, țărani și muncitori, animale, mașini, camioane, saci cu cereale, bagatele pentru turiști, butoaie de petrol, valize, mobilă. Copiii ne făceau cu mâna. Nimeni nu știa sigur dacă era ultimul feribot. Am așteptat. Timpul se scurgea, cerul a devenit roz. M-am gândit la Aimee la aeroport, nevoită să poarte o conversație nesfârșită cu ministrul Educației – și la Judy furioasă, aplecată

deasupra telefonului, sunându-mă întruna, fără rezultat –, dar aceste gânduri nu au produs efectul pe care mizasem. Eram calmă în timp ce așteptam, resemnată, alături de toți acești oameni care păreau, la rândul lor, să nu trădeze niciun fel de nerăbdare sau, cel puțin, nu-și manifestau nerăbdarea în vreo formă cunoscută mie. Nu aveam semnal, nu aveam ce face. Eram imposibil de contactat, pentru prima oară în ultimii ani. Lucrul acesta mi-a dat un neașteptat, dar deloc neplăcut sentiment de liniște, senzația că eram în afara scurgerii timpului: într-un fel, îmi amintea cumva de copilărie. Am așteptat, sprijinită pe capota taxiului. Alții stăteau pe bagaje ori se cocoțaseră pe canistrele de petrol. Un bătrân se odihnea pe jumătatea unei somiere uriașe. Două fetițe stăteau călare pe o cușcă cu găini. Din când în când, niște camioane cu remorcă înaintau greoi pe pasarelă, ne băgau fum negru de la motorină pe gâtlejuri, claxonau să avertizeze pe oricine stătea sau dormea în calea lor, dar cum nu găseau unde să se ducă și ce să facă, în curând ni se alăturau în această așteptare care părea fără sfârșit: scrutam întinderea apei în căutarea feribotului dintotdeauna și așa aveam să facem pentru eternitate. La apus, șoferul nostru a aruncat prosopul. A întors taxiul, și-a croit drum încet prin mulțime și a plecat. Ca să evit o femeie hotărâtă să-mi vândă un ceas, m-am dus și eu spre malul apei și m-am așezat. Dar Lamin își făcea griji pentru mine, mereu își făcea griji, una ca mine trebuia să stea în sala de așteptare, ceea ce costa două dintre bancnotele murdare și mototolite pe care le făcusem ghemotoc în buzunar, și din acest motiv, firește, nu voia să vină cu mine, dar tot insista că eu trebuia să mă duc acolo, da, sala de așteptare era cu siguranță locul cel mai potrivit pentru una ca mine.

— Dar de ce nu putem să așteptăm aici?

Mi-a oferit zâmbetul acela îndurerat, singurul de care era capabil.

— Pentru mine nu e nicio problemă… dar pentru tine?

Încă erau patruzeci de grade afară: gândul că trebuia să stau într-o încăpere mă umplea de greață. În schimb, l-am forțat să stea cu mine, cu picioarele atârnate deasupra apei, ne loveam cu călcâiele de mulțimea de stridii moarte lipite de stâlpii cheiului. Toți ceilalți tineri din sat aveau muzică dance pe telefon, anume ca să asculte în asemenea momente, dar Lamin, un tânăr serios, prefera BBC World Service, așa că, fiecare la câte o cască, ascultam o știre despre prețul taxelor universitare în Ghana. Dedesubt, pe mal, goi până la brâu, câțiva băieți lați în spate purtau pe umeri niște călători hotărâți prin vadurile cu ape agitate, spre niște ambarcațiuni înguste vopsite strident și cu un aspect periculos. Am arătat spre o femeie foarte grasă, cu un copil atârnat pe spinare, care era urcată pe umerii unuia dintre ei. Coapsele ei striveau capul asudat al tânărului.

— De ce nu putem să facem și noi așa? Am ajunge în partea cealaltă în douăzeci de minute!

— Pentru mine nu e nicio problemă, a șoptit Lamin – ai fi zis că fiecare discuție pe care o purtam îl rușina și nu trebuia să-l audă nimeni din greșeală –, pentru tine, da. Ar trebui să te duci în sala de așteptare. O să dureze mult.

M-am uitat la băiatul de pe plajă, acum ud leoarcă până la coapse, cum își lasă pasagera pe scaunul ei. Părea mai puțin chinuitor pentru el să scape de încărcătură decât pentru Lamin să stea pur și simplu de vorbă cu mine.

∵

Când a început să se întunece, Lamin a intrat în mulțime să pună întrebări; devenise cu totul alt om, nu cel care șoptea monosilabic în prezența mea, ci probabil adevăratul Lamin, serios și respectat de toți, amuzant și volubil, care părea să cunoască pe toată lumea și era salutat cu o afecțiune tandră, fraternă, de oameni frumoși și

tineri oriunde se ducea. „Leat”, așa le zicea el, iar asta însemna fie că locuiseră în același sat, fie că fuseseră colegi de școală, fie colegi de an la școala pedagogică. Era o țară micuță: leatul era omniprezent. Fata care ne-a vândut nuci caju la piață era leatul lui, la fel și un paznic de la aeroport. Uneori leatul se dovedea a fi unul din polițiștii tineri sau cadeții care ne opreau la punctele de control și mereu mi se părea un mare noroc, tensiunea se risipea, luau mâinile de pe arme, se aplecau pe fereastra din dreapta și se lăsau cu bucurie pradă nostalgiei. Leatul îți oferea un preț mai bun, îți dădea biletele mai repede, îți făcea semn să treci. Și acum iată un altul, o fată cu sânii mari de la chioșcul de bilete pentru feribot, cu o combinație de haine pe care o văzusem la multe localnice și pe care abia așteptam să i-o arăt lui Aimee, cu vasta cunoaștere a călătorului care a ajuns cu o săptămână înainte. Blugi mulați, cu talie joasă și cu capse, un maiou minuscul – care dezvăluia marginea fosforescentă a unui sutien de dantelă – și un hijab stacojiu, înfășurat rușinos în jurul feței și prins cu un ac de siguranță roz. M-am uitat mult timp la Lamin și la fată cum stăteau de vorbă, în una dintre multele limbi locale pe care le vorbea Lamin, și am încercat să-mi imaginez cum răspunsurile simple pe care le căutam la întrebările: „Mai e vreun feribot? Când sosește?” puteau fi transformate într-o dezbatere așa de complexă cum păreau să poarte ei acum. La un moment dat, am auzit o sirenă dincolo de golf și am văzut o siluetă mare și întunecoasă venind spre noi pe apă. M-am dus în fugă la Lamin și l-am prins de cot.

— Asta e? Asta e, Lamin?

Fata s-a oprit din pălăvrăgeală și s-a întors să se uite la mine. Își dădea seama că nu eram leatul lor. Mi-a studiat hainele cenușii, practice pe care mi le cumpărasem special să le port în țara ei: pantaloni militărești oliv, cămașă de in cu mânecă lungă,

șifonată, o pereche veche, ponosită de ghete Converse de la un fost iubit și o eșarfă neagră pe care mă simțeam stupid s-o port, așa că o dădusem jos de pe cap și acum o purtam în jurul gâtului.

— Asta e un vapor de marfă, mi-a zis, cu o milă nedisimulată. Ai pierdut ultimul feribot.

Am dat o sumă exorbitantă, după părerea lui Lamin, pe călătoria cu barca, în ciuda unor negocieri aprige, și, când băiatul uriaș m-a așezat pe locul meu, de nicăieri au apărut vreo zece tineri și s-au așezat pe fiecare bucată sănătoasă de ramă a acesteia, făcând din taxiul particular pe apă o barcă pentru transportul în comun. Dar, odată ajunși pe malul celălalt, mi-a venit semnalul, și am aflat că Aimee hotărâse să stea în unul din hotelurile de pe plajă, urmând să pornească spre sat a doua zi. Băiatul cel uriaș a fost încântat: i-am plătit din nou și astfel le-am asigurat încă o călătorie unor copii din partea locului care făceau cale întoarsă. În cele din urmă, am luat-o spre sat cu un microbuz rablagit. Gândul la două vapoare și două taxiuri într-o singură zi era îngrozitor pentru Lamin, chiar dacă plătisem eu al doilea drum, chiar dacă cu prețul cerut – care pe el l-a făcut să tresară – nu puteam cumpăra nici măcar o sticlă de apă pe Broadway. S-a așezat pe plafonul mașinii, alături de un alt băiat care nu putea fi înghesuit înăuntru, și, în timp ce restul pasagerilor vorbeau, dormeau, se rugau, mâncau, hrăneau bebelușii și strigau la șofer să-i lase în niște intersecții pustii, după cum mi se părea mie, îl auzeam pe Lamin bătând un ritm pe plafon, deasupra mea, și timp de două ore a fost singurul limbaj pe care l-am înțeles. Am ajuns în sat după ora zece. Stăteam la o familie din partea locului, nu ieșisem niciodată din complex la ora aceea și nici nu-mi dădusem seama de bezna totală care ne înconjura, pe care acum Lamin o străbătea cu o încredere desăvârșită, de parcă ar fi fost inundat de lumină. Mergeam cu pași iuți în urma lui pe multele poteci înguste,

pline de nisip și gunoaie împrăștiate pe care nu le vedeam, pe lângă panourile de tablă ondulată care separau fiecare complex din BCA cu un singur etaj, până am ajuns la complexul lui Al Kalo, nici mai impunător, nici mai înalt decât celelalte, dar cu un teren viran mare în față, pe care cel puțin o sută de copii, în uniforma școlii lor – școala pe care veniserăm noi s-o înlocuim – erau îngrămădiți sub bolta unui singur arbore de mango. Așteptau de șase ore să danseze pentru o femeie pe nume Aimee: acum era menirea lui Lamin să le explice de ce nu venea astăzi femeia aceea. Dar, când a terminat Lamin de vorbit, șeful a părut că mai voia să-i explice o dată. Am așteptat cât cei doi bărbați au discutat chestiunea, agitând viguros din mâini, în timp ce copiii se plictiseau și se agitau și mai mult, până când femeile au lăsat deoparte tobele la care nu aveau să mai cânte, le-au spus în sfârșit copiilor să se ridice și i-au trimis grupuri, grupuri fuga acasă. Am ridicat telefonul, iar lumina lui artificială s-a revărsat peste Al Kalo. Mă gândeam că nu era cel mai mare șef african la care se gândise Aimee. Mărunțel, cenușiu, ridat, știrb, cu un tricou ponosit cu Manchester United, pantaloni de trening și șlapi Nike, a căror integritate era asigurată de bandă adezivă textilă. Și cât de uimit ar fi fost și Al Kalo, la rândul său, să afle ce personaj devenise pentru noi toți la New York! Totul începuse cu un e-mail de la Miriam – subiectul: Protocol – care rezuma, după părerea ei, ce trebuia să-i ofere lui Al Kalo orice vizitator în semn de respect. În timp ce citea, Judy și-a lansat hohotul tipic de focă și mi-a vârât telefonul în față:
– Asta e o glumă?

Am citit lista:

Ochelari de citit
Paracetamol
Aspirină
Baterii

Gel de duș
Pastă de dinți
Cremă antiseptică

— Nu cred… Miriam nu glumește.

Judy a zâmbit tandru cu ochii în ecran:

— Ei bine, pe asta cred că o putem rezolva.

Nu erau multe lucruri care s-o farmece pe Judy, dar lista aceea a reușit. Pe Aimee a fermecat-o și mai mult, și, timp de câteva săptămâni după aceea, ori de câte ori ne vizitau oameni cumsecade cu posibilități materiale la casa din Hudson Valley sau în Washington Square, Aimee recitea lista cu o solemnitate batjocoritoare și apoi îi întreba pe cei prezenți dacă-și puteau imagina așa ceva, și toți mărturiseau că le venea greu să-și imagineze una ca asta; incapacitatea aceasta de a-și imagina părea să le provoace emoție și să le aducă totodată alinare, fiind considerată un semn de puritate atât pentru Al Kalo, cât și pentru ei înșiși.

— Dar e așa de dificil să transpui chestia asta dintr-o realitate în cealaltă, a comentat într-o seară un tânăr din Silicon Valley – stătea aplecat deasupra sfeșnicului din mijlocul mesei, și fața îi părea luminată de dedesubt de propria pătrundere. E ca și când ai trece prin matrice.

Toți cei prezenți la masă l-au aprobat dând energic din cap, iar mai târziu am putut constata că Aimee adăugase firesc această replică la discursurile ei despre de-acum celebra listă a lui Al Kalo, de parcă i-ar fi aparținut.

— Ce zice? l-am întrebat pe Lamin în șoaptă.

Sătulă să tot aștept, mi-am lăsat telefonul jos. Lamin a pus ușor mâna pe umărul șefului, dar bătrânul a continuat să se adreseze neobosit și agitat întunericului.

— Al Kalo spune, a șoptit Lamin, că lucrurile sunt foarte complicate pe aici.

∵

A doua zi de dimineață m-am dus cu Lamin la școală și mi-am încărcat telefonul în biroul directorului, la singura priză din sat, alimentată de la generatorul cu energie solară plătit de o organizație caritabilă italiană cu câțiva ani înainte. Pe la amiază, semnalul a reapărut în mod misterios. Mi-am citit cele cincizeci de mesaje și am înțeles că mai aveam două zile de petrecut acolo înainte să mă duc iar la feribot s-o iau pe Aimee: se „odihnea" într-un hotel din oraș. La început m-a entuziasmat această singurătate neașteptată, și m-am surprins întocmind tot felul de planuri. I-am spus lui Lamin că doream să merg la celebrul complex al sclavilor rebeli, aflat la două ore distantă, și că voiam să văd în sfârșit cu ochii mei malul de la care plecau odinioară corăbiile cu încărcătura lor umană, având drept destinație insula mamei; după aceea navigau în cele două Americi și în Marea Britanie, ca să transporte zahărul și bumbacul, și în cele din urmă se întorceau, trasând un triunghi care avusese drept rezultat – pe lângă multitudinea de consecințe – propria mea existență. Totuși, cu două săptămâni mai devreme, de față cu mama și Miriam, numisem disprețuitoare toată povestea asta „turism pentru diaspora". Acum i-am spus lui Lamin că aveam să merg singură cu microbuzul la vechile forturi pentru sclavi, unde pe vremuri fuseseră deținuți strămoșii mei. Lamin a zâmbit părând să fie de acord, dar, în practică, a intervenit drastic în aceste planuri. A blocat orice încercare de interacțiune, fie ea personală sau economică, între mine și satul acela incomprehensibil, între mine și bătrâni, între mine și copii, răspunzând la orice întrebare sau solicitare cu zâmbetul acela neliniștit și explicația lui preferată și șoptită: „Lucrurile sunt complicate aici". Nu aveam voie să merg prin tufăriș, să culeg singură nuci caju, să ajut la pregătirea mesei sau să-mi spăl rufele. Am înțeles brusc că mă considera un copil, un om care trebuie

tratat cu mănuși și căruia trebuie să-i prezinți treptat realitatea. Atunci mi-am dat seama că toată lumea din sat gândea la fel despre mine. Când bunicile stăteau ghemuite ca să mănânce din bolul comun, așezate pe vine, și culegeau orez și bucățele de tarpon sau vinete cu degetele, mie îmi aducea cineva un scaun de plastic, cuțit și furculiță, pentru că se presupunea, pe bună dreptate, că eram prea slabă să stau în poziția aceea. Când am turnat un litru întreg de apă în WC-ul turcesc ca să scap de un gândac care-mi dădea fiori, nici măcar una din cele peste zece fete cu care stăteam nu mi-a spus cât mersese în acea zi pentru litrul acela de apă. Când m-am furișat singură la piață să cumpăr un *lappa*[21] cu roșu și mov pentru mama, Lamin a zâmbit neliniștit, dar nu mi-a spus cât din salariul lui de profesor pe un an tocmai cheltuisem pe o bucată de material.

Spre sfârșitul acelei prime săptămâni mi-am dat seama că pregătirile pentru cina mea începeau la câteva clipe după ce mi se servise micul dejun. Dar, când am încercat să mă apropii de colțul curții unde toate femeile și fetele acelea stăteau ghemuite în praf ca să curețe, să toace, să zdrobească și să săreze, au râs de mine și m-au trimis înapoi să-mi văd de leneveala mea, să stau pe scaunul de plastic în camera mea întunecară și să citesc ziarele americane pe care le adusesem cu mine – acum mototolite și comic de irelevante –, așa că n-am aflat niciodată cum anume reușeau să facă, fără cuptor și electricitate, cartofii copți care nu-mi plăceau sau bolurile mari cu mult mai apetisantul orez pe care-l găteau pentru ele. Gătitul nu era o treabă pentru mine, cum nu erau nici spălatul, căratul apei, scosul cepei sau chiar hrănitul caprelor și al găinilor. Eram, la propriu, bună de aruncat. Până și bebelușii mi-i dădeau cu ironie, și lumea râdea când mă vedea ținând unul în brațe. Da, făceau mari eforturi tot timpul să mă ferească de realitate. Mai cunoscuseră ei oameni ca

mine. Știau cât suntem de puțin capabili să facem față realității.

∵

Cu o noapte înainte s-o luăm pe Aimee, m-au trezit foarte devreme chemarea la rugăciune și cocoșii isterici; când am descoperit că încă nu era o căldură înnebunitoare, m-am îmbrăcat pe întuneric și am plecat din complex, singură, fără armata de femei și copii cu care locuiam – așa cum ghidul meu insistase să nu fac niciodată – și m-am dus să-l caut pe Lamin. Voiam să-i spun că mă duceam la vechiul fort pentru sclavi în cursul acelei zile, fie că era de acord, fie că nu. Când s-a crăpat de ziuă, m-am trezit că mă urmăreau mulți copii desculți, curioși – „Bună dimineața, ce mai faci?" –, ca o mulțime de umbre, în timp ce, ici-colo, mă opream să le spun numele lui Lamin zecilor de femei de pe drum, care deja se duceau la lucru la ferma comună. Au dat din cap și mi-au arătat, prin tufăriș, s-o iau pe o potecă și apoi pe alta, pe după moscheea verde aprins din beton, mâncată pe jumătate pe fiecare parte de mușuroiul portocaliu de termite de patru metri, pe lângă curțile prăfuite prin care măturau, la ora aceasta, adolescente posace, îmbrăcate pe sponci, care s-au sprijinit în mături să mă privească. Oriunde mă uitam, femeile lucrau: îngrijeau, săpau, cărau, dădeau de mâncare, curățau, târau, frecau, construiau, reparau. N-am văzut niciun bărbat până să dau de complexul lui Lamin, într-un târziu, la periferia satului, înainte de terenul agricol. Era foarte întunecos și umed, chiar și după standardele locale: nici urmă de ușă la intrare, numai un cearșaf, nicio banchetă uriașă de lemn, doar un scaun de plastic, fără pardoseală, doar pământ și o găleată de tablă cu apă cu care probabil tocmai se spălase, pentru că stătea în genunchi lângă ea, ud leoarcă, purtând doar un șort de fotbal. Pe peretele din BCA din spatele lui distingeam o reproducere nu foarte reușită a logoului echipei Manchester

United, desenat cu vopsea roșie. Gol până în brâu, subțirel, numai mușchi, cu pielea incandescentă de tinerețe – fără cusur. Cât de spălăcită, practic fără culoare, păream eu pe lângă el! Mă ducea cu gândul la Tracey, la multele dăți din copilărie când își pusese mâna lângă a mea, să verifice încă o dată că era puțin mai albă decât mine – cum susținea ea cu mândrie –, în caz că vara sau iarna schimbaseră această stare de fapt de la ultima verificare. Nu îndrăzneam să-i spun că eu stăteam întinsă pe balcon în zilele toride, vizând exact calitatea care pe ea părea s-o îngrozească: mai multă culoare, cât mai închisă, toți pistruii mei să se unească, să se contopească și să capăt același cafeniu-închis ca al mamei. Dar Lamin, ca majoritatea celor din sat, era tot atât de negru cât era mama pe lângă mine, și, în timp ce mă uitam la el acum, mi se părea că acest contrast dintre frumusețea lui și împrejurimi era – printre multe alte lucruri – ireal. S-a întors și m-a văzut deasupra lui. I se citea jignirea pe față – încălcasem o înțelegere nerostită. S-a scuzat. S-a dus de partea cealaltă a unei perdele făcute dintr-o cârpă, care teoretic despărțea o parte a deprimantului spațiu de cealaltă. Dar încă îl vedeam, trăgea pe el tricoul imaculat de la Calvin Klein cu monogramă, pantalonii albi și sandalele albe, rămase toate albe nu-mi puteam imagina cum, dat fiind că eu eram în fiecare zi plină de praf roșu. Tații și unchii lui purtau de cele mai multe ori *djellaba*, numeroșii lui veri și frați mici alergau de colo colo în omniprezentele tricouri de fotbal zdrențuite și blugi sfâșiați, cu picioarele goale, dar Lamin purta haine occidentale albe aproape de fiecare dată când îl vedeam, precum și un ceas mare argintiu, cu pietricele de zirconiu, ale cărui limbi arătau mereu 10.04. Duminica, atunci când tot satul se strângea la întrunire, purta un costum bej cu guler-tunică, stătea lângă mine, îmi șoptea la ureche ca un delegat ONU și traducea numai ce alegea el să-

mi traducă din ce se discuta. Toți profesorii tineri din sat se îmbrăcau așa, cu cămăși tradiționale cu guler-tunică ori cu pantaloni și cămăși elegante, cu ceasuri mari și genți subțiri și negre, și aveau mereu în mână telefoane mobile și dispozitive cu ecrane uriașe, chiar dacă nu mergeau. Era o atitudine de care-mi aminteam din cartierul meu de dinainte, un fel de reprezentare, care în sat însemna să te îmbraci pentru un anume rol: „Sunt unul din tinerii serioși și moderni. Eu sunt viitorul țării mele". Întotdeauna mă simțeam ridicol lângă ei. Pe lângă felul în care erau ei conștienți de propriul destin, eu păream să fi apărut pe lumea asta dintr-o întâmplare, lăsam impresia că nu mă gândisem deloc la ce reprezentam, cu pantalonii mei militărești oliv șifonați și cu tenișii Converse murdari, în timp ce târâm după mine un rucsac ponosit.

Lamin s-a așezat iar în genunchi și, în liniște, și-a reluat prima rugăciune a zilei – și pe asta i-o întrerupsesem. În timp ce-l ascultam șoptind în arabă, m-am întrebat ce formă anume lua rugăciunea lui. Am așteptat privind în jur, la sărăcia pe care spera s-o „reducă" Aimee. Atât vedeam, și nu-mi veneau în minte decât întrebări de genul celor pe care le pun copiii. „Ce e asta? Ce se întâmplă?" Aceeași atitudine cerebrală mă dusese, în ziua sosirii, în biroul directorului, unde am stat și am asudat sub acoperișul topit de tablă, încercând cu disperare să mă conectez la internet, deși aș fi putut, desigur, să caut pe Google la New York ce voiam să știu, mult mai repede, cu mult mai multă ușurință, în orice moment din ultimele șase luni. Aici era o treabă migăloasă. O pagină se încărca pe jumătate, apoi se bloca, energia solară creștea și cădea brusc, și uneori se oprea de tot. Dura mai mult de o oră. Iar când cele două sume de bani pe care le căutam au apărut în sfârșit în ferestrele alăturate, am stat doar și m-am uitat la ele mult timp. Prin comparație, după cum s-a

dovedit, Aimee era puțin mai sus. Și uite așa, produsul intern brut al unei țări întregi putea încăpea într-un singur om, ca o păpușă rusească în alta.

PATRU

În acea ultimă lună iunie de la școala primară, tatăl lui Tracey a ieșit din închisoare și l-am întâlnit pentru prima dată. Stătea pe spațiul verde din fața blocului, se uita în sus la noi și zâmbea. Curtenitor, modern, plin de un fel de bucurie cinetică, dar cumva clasic, în același timp, elegant, Bojangles însuși. Stătea în poziția a cincea, cu picioarele depărtate, cu o geacă de aviator de un albastru electric, cu un dragon chinezesc pe spate, și blugi strâmți albi. O mustață deasă, țepoasă și părul afro în stilul de pe vremuri, fără zone tunse pierdut sau dâre rase prin el și fără chică bogată în creștet. Tracey era foarte fericită, s-a întins peste balcon, de parcă ar fi vrut să-l tragă pe tatăl ei până la ea și i-a strigat să vină – „Vino sus, tată, vino sus!” –, dar el ne-a făcut cu ochiul și a zis:

— Am o idee mai bună, hai pe strada principală.

Am dat fuga până jos și l-am prins fiecare de câte o mână.

Primul lucru pe care l-am observat a fost că avea un corp de dansator și se mișca asemenea unui dansator, ritmic, cu forță, dar și lejeritate, așa că noi trei nu mergeam pur și simplu pe strada principală, ci ieșiserăm la promenadă. Toată lumea se uita la noi, pășeam mândri în lumina soarelui, și mai multe persoane au lăsat totul baltă și au venit să ne salute – să-l salute pe Louie – de pe partea cealaltă a străzii, de la o fereastră urâtă de deasupra coaforului, din pragul puburilor. Când ne-am apropiat de agenția de pariuri, un domn

caraib în vârstă, cu bască și vestă de lână, deși era cald, ne-a aținut calea și a întrebat:

— Îs fetele tale?

Louie ne-a ridicat mâinile, de parcă am fi fost doi boxeri profesioniști.

— Nu, a spus el lăsându-mi mâna să cadă, doar ea.

Tracey s-a luminat de mândrie.

— Am auzit c-ai făcut numa' treișpe luni, a spus bătrânul cu un chicot. Ce norocos ești, Louie!

L-a împuns pe Louie în talia frumoasă, încinsă cu o curea subțire, aurie, ca de supererou. Dar Louie, simțindu-se jignit, s-a îndepărtat de bătrân – un plié amplu, prin alunecare – și și-a supt zgomotos dinții. Și-a corectat cazierul: nu făcuse nici măcar șapte.

Bătrânul a scos un ziar pe care-l avea îndoit la subraț, l-a despăturit și i-a arătat o pagină anume, pe care Louie a studiat-o înainte să se aplece să ne arate nouă. Ne-a spus să închidem ochii și să punem degetul unde aveam noi chef, iar când am deschis ochii, aveam fiecare câte un cal sub deget, încă îmi amintesc cum îl chema pe al meu, Test Teoretic, pentru că cinci minute mai târziu, Louie a ieșit repede pe ușile agenției de pariuri, m-a ridicat de la pământ și m-a aruncat în aer. Câștigase o sută cincizeci de lire după ce pariase cinci. Ne-am abătut spre Woolworths, unde ne-a spus să ne alegem fiecare ce voiam. Lăsând-o pe Tracey la casetele video destinate copiilor ca noi – comediile cu viața din suburbii, filmele de acțiune și serialele SF am mers mai departe și m-am aplecat deasupra coșului mare din sârmă, „coșul cu chilipiruri", lăsat anume pentru cei care aveau puțini bani sau puține opțiuni. Erau întotdeauna o grămadă de musicaluri acolo, nu le voia nimeni, nici măcar doamnele în vârstă, iar eu scotoceam printre ele, destul de bucuroasă, când am auzit-o pe Tracey, care nu se mișcase de la secțiunea cu filme moderne, întrebându-l pe Louie:

— Deci câte putem să luăm? Răspunsul a fost patru, deși trebuia să ne grăbim, îi era foame. Am înșfăcat patru musicaluri cuprinsă de o panică încântătoare:

Ali Baba Goes to Town
Broadway Melody of 1936
Swing Time
Its Always Fair Weather

Singurul pe care-l luase Tracey și de care îmi amintesc este *Înapoi în viitor,* mai scump decât toate ale mele la un loc. L-a strâns la piept și l-a cedat doar o clipă, cât să ajungă la casieră, apoi l-a smuls înapoi, ca un animal care se repede la mâncare.

Când am ajuns la restaurant, ne-am așezat la masa cea mai bună, chiar lângă fereastră. Louie ne-a arătat un mod nostim de a mânca un Big Mac, desfăcând straturile, punând cartofii prăjiți deasupra și dedesubtul fiecărui burger și apoi reconstituind ansamblul.

— Și zi, vii să stai cu noi? l-a întrebat Tracey.

— Hmm. Nu știu ce să spun. Ea ce zice?

Tracey a împuns aerul cu nasul ca de purcel:

— Nu-mi pasă ce zice ea.

Avea mânuțele strânse pumn.

— Nu vorbi urât de mama ta. Are și ea problemele ei.

S-a dus iar la tejghea să cumpere milkshake. Când s-a întors, părea împovărat și, fără vreo introducere oficială în subiect, a început să vorbească despre viața la răcoare, cum descopereai, când erai la răcoare, că nu e ca în cartier, nu, nici pe departe, era cu totul altceva, pentru că, atunci când erai la răcoare, toată lumea înțelegea că trebuie să stai cu ai tăi și așa se prezenta situația, „cin se-aseamănă se-adună”, nu prea găseai să se amestece, nu era ca la apartamente, și nu gardienii, sau altcineva, le

spuneau să facă așa, pur și simplu așa stăteau lucrurile, găștile stăteau împreună, și era chiar și după nuanță, ne-a explicat el suflecându-și mâneca și arătându-ne brațul:

— Prin urmare, toți care erau tuciurii ca mine, ei bine, noi stăm aici, aproape unii de alții, întotdeauna – a tras o line pe masa melaminată –, cei mulatri ca voi două, undeva pe aici, pakistanezii în altă parte, iar indienii în altă parte. Și albii erau împărțiți: irlandezii, scoțienii, englezii. Iar la englezi, unii dintre ei sunt BNP[122]-iști, iar alții sunt de treabă. Ideea e că fiecare stă cu ai lui, e normal. Asta te pune pe gânduri.

Căzute pe gânduri, sorbeam din milkshake fără să scoatem o vorbă.

— Și înveți tot felul de lucruri, a continuat el, afli cine e adevăratul Dumnezeu al omului de culoare! Nu Iisus ăla cu ochi albaștri și părul lung – nu! Și vreau să vă întreb ceva: cum se face că nici măcar n-am auzit de el sau de numele lui înainte să ajung acolo? Căutați. Descoperi multe lucruri pe care nu le afli la școală, pentru că oamenii ăștia nu-ți spun nimic, nimic despre regii africani, nimic despre reginele egiptene, nimic despre Mahomed, ascund tot, ne ascund toată istoria ca să ne simțim ca un nimic, să simțim că suntem la baza piramidei, ăsta e planul lor, dar adevărul e că noi am ridicat piramidele alea, în pizda mă-sii! A, e atâta răutate în ei, dar într-o bună zi, într-o bună zi, dacă vrea Dumnezeu, domnia albilor o să se sfârșească.

Louie a ridicat-o pe Tracey, și-a pus-o în poală și a legănat-o de parcă ar fi fost un copil mult mai mic, apoi i-a mișcat din mâini de jos, ca și când ar fi fost o păpușă, așa că părea să danseze pe muzica din boxele așezate între camerele de supraveghere.

— Mai dansezi?

Era o întrebare pusă la întâmplare, îmi dădeam seama că nu-l interesa în mod deosebit răspunsul, dar Tracey profita mereu de ocazie, indiferent cât

de mică, și acum i-a povestit tatălui ei, cu un belșug vesel și năvalnic de detalii, despre toate medaliile de la balet din anul acela și din anul de dinainte și ce spusese domnișoara Isabel despre cum se descurca ea pe poante, ce spuneau tot felul de oameni despre talentul ei și despre castingul care urma la școala de teatru, subiect despre care auzisem cât de mult putusem suporta. Mama nu-mi dădea voie să merg la școala de teatru, nici măcar dacă primeam o bursă completă, genul pe care paria Tracey. Mă certam cu mama pe tema asta de când auzisem că Tracey avea voie să meargă la casting. Mă omora gândul că trebuia să merg la o școală normală, în timp ce Tracey dansa toată ziua!

— Vedeți voi, a spus Louie, sătul deodată de vorbăria fiică-sii, eu n-am avut nevoie de vreo scoală de dans, eram oricum cel mai tare de pe ring! Fata asta îl moștenește pe taică-său. Crede-mă: știu toate mișcările! Întreab-o pe maică-ta. Ba chiar am făcut și ceva bani din asta pe vremuri. Nu prea mă crezi!

Ca să ne dovedească, să ne alunge îndoielile, s-a ridicat de pe scaun și a săltat piciorul, a scuturat din cap, a dat din umeri, a făcut o piruetă, s-a oprit la fix și a terminat pe vârfurile degetelor. Câteva fete care stăteau vizavi de noi într-un separeu au fluierat și au aclamat; în timp ce-l priveam, aveam sentimentul că înțelegeam ce voia să spună Tracey când îi plasa pe tatăl ei și pe Michael Jackson în aceeași realitate, și nu m-am gândit că era mincinoasă, sau cel puțin am simțit că în minciună se ascundea un adevăr mai profund. Aveau amândoi aceeași moștenire. Iar dacă Louie nu era un dansator celebru ca Michael, pentru Tracey ăsta era doar un detaliu – un accident temporal și spațial –, și acum, în timp ce scriu, când mă gândesc cum dansa, cred că avea întru totul dreptate.

După aceea am decis să mergem iar pe șoseaua principală, luându-ne cu noi milkshake-urile

uriașe. Ne-am oprit să vorbim cu câțiva prieteni de-ai lui Louie – sau poate erau pur și simplu oameni care auziseră destule despre el încât să-i știe de frică –, inclusiv un tânăr muncitor în construcții irlandez, atârnat într-o mână de schela din fața teatrului Tricycle, cu fața roșie de prea mult lucru în soare. S-a întins să dea mâna cu Louie:

— Uite-l pe fantele din Indiile de Vest!

Refăcea acoperișul teatrului Tricycle, lucru care pe Louie l-a uimit, era prima oară când auzea de incendiul devastator din urmă cu câteva luni. L-a întrebat pe tip cât costau lucrările, cu cât erau plătiți pe oră el și restul oamenilor lui Moran, ce ciment foloseau și de la ce angrosiști cumpăraseră, iar eu am observat cum Tracey se umplea de mândrie întrezărindu-l pe acest alt Louie posibil: un antreprenor tânăr și respectabil, capabil să calculeze rapid, bun cu angajații lui, care își ia fiica la serviciu și o ține atât de strâns de mână. Îmi doream ca Tracey să se bucure în fiecare zi de așa ceva.

∵

Nu m-am gândit că va avea consecințe mica noastră ieșire, dar, înainte ca eu să ajung înapoi pe Willesden Lane, cineva i-a spus mamei unde am fost și cu cine. M-a prins când am intrat pe ușă și mi-a dat peste milkshake-ul din mână, iar paharul s-a lovit de peretele opus, lăsând să se scurgă o dâră groasă roz – de un dramatism neașteptat –, și cât timp am mai stat în apartamentul acela, am conviețuit cu o pată discretă de căpșune. A început să țipe. Ce fusese în capul meu? Cu cine credeam eu că sunt? Ignorându-i toate întrebările retorice, am întrebat-o iar de ce nu puteam să merg și eu la casting ca Tracey.

— Numai un prost renunță la educație, mi-a spus mama.

— Ei bine, atunci poate că sunt proastă!

Am încercat să trec pe lângă ea și să merg în camera mea, cu captura de casete video la spate, dar mi-a ținut calea, așa că i-am spus fără ocolișuri că eu nu sunt ca ea și că nici nu vreau să fiu ca ea, că nu-mi pasă de cărțile, hainele, ideile ei sau ceva din toate astea, vreau să dansez și să-mi trăiesc viața așa cum vreau eu. În acel moment, tata a ieșit de unde stătuse ascuns. Am dat din mâini spre el, încercând să subliniez că, dacă era după tata, aș fi avut voie să mă duc la casting, pentru că tata credea în mine, așa cum tatăl lui Tracey credea în ea. Mama a oftat:

— Sigur că te-ar lăsa. Nu-și face griji – știe că n-ai reușit niciodată.

— Ce Dumnezeu! a mormăit tata, dar nu mă putea privi, și am înțeles cu un junghi de durere că probabil era adevărat ce spunea mama.

— Tot ce contează pe lumea asta e ce stă scris, mi-a explicat ea. Dar ce se întâmplă cu ăsta – a spus arătând spre corpul meu – nu va conta niciodată în cultura asta, pentru oamenii ăștia, așa că tu nu faci decât să joci jocul lor, după regulile lor, caz în care, îți jur, n-o să ajungi nici pe departe ce-ai putea fi. O să faci o droaie de copii, n-o să pleci niciodată de aici și o să fii încă o negresă care trăiește degeaba.

— Tu trăiești degeaba, i-am spus.

M-am agățat de replica asta cum se agață un copil de primul lucru pe care pune mâna. Efectul pe care l-a avut asupra mamei mi-a depășit toate închipuirile. Gura i s-a pleoștit și toată stăpânirea de sine și frumusețea i s-au scurs din corp. A început să plângă. Stăteam amândouă în pragul camerei, mama, cu capul plecat. Tata se retrăsese, eram doar noi două. A durat un minut până să-și recapete glasul. Mi-a spus – cu o șoaptă tăioasă – să nu mai fac niciun pas. Dar, imediat ce a rostit aceste cuvinte, și-a înțeles greșeala: recunoștea, era momentul vieții mele când puteam, în sfârșit să mă îndepărtez de ea, cu mulți pași, aveam aproape

doisprezece ani, eram deja aproape cât ea de înaltă – puteam ieși în pas de dans din viața ei –, așa că știrbirea autorității ei era inevitabilă, se petrecea exact în acel moment. Fără o vorbă, am ocolit-o, am intrat în camera mea și am trântit ușa.

CINCI

Ali Baba Goes to Town este un film ciudat. E o variantă după *Un yankeu la curtea regelui Arthur,* în care Eddie Cantor joacă rolul lui Al Babson, un fraier oarecare care ajunge să lucreze la Hollywood ca figurant într-un film de genul *O mie și una de nopți.* Pe platoul de filmare adoarme și visează că este în Arabia secolului al IX-lea. O scenă anume m-a impresionat foarte tare, am vrut să i-o arăt și lui Tracey, dar deja era pasăre rară, nu suna și, când încercam să sun eu la ea acasă, urma întotdeauna o pauză pe fir, după care mama ei îmi spunea că e plecată. Știam că avea motive întemeiate, era ocupată cu pregătirea castingului pentru școala de teatru – la care domnul Booth fusese drăguț s-o ajute – și repeta în majoritatea zilelor săptămânii în sala de la biserică. Dar eu nu eram pregătită s-o las să-și înceapă noua viață. Am făcut multe încercări s-o prind la colț: ușile bisericii erau deschise, soarele se filtra prin vitralii, domnul Booth o acompania la pian, iar dacă Tracey mă vedea spionând-o, îmi făcea cu mâna – salutul adult, distras al unei femei ocupate –, însă niciodată nu ieșea să vorbim. După o logică incertă, preadolescentină, am decis că de vină era corpul meu. Încă eram o puștoaică deșirată, fără sâni, care pândea din prag, în timp ce Tracey, dansând în lumină, era deja o femeiușcă. Cum s-o mai intereseze lucrurile care încă mă interesau pe mine?

— Nț, nu știu ce să zic. Cum ai zis că se numește?

— Tocmai ți-am spus. *Ali Baba Goes to Town.*

Îmi luasem inima în dinți și intrasem în biserică la sfârșitul unei repetiții. Stătea pe un scaun de plastic și-și scotea pantofii de step, în timp ce domnul Booth era încă în colțul lui, se juca interpretând melodia „Can't Help Loving That Man of Mine", acum accelerând ritmul, acum încetinindu-l, interpretând fie în stil jazz, fie în stil ragtime.

— Am treabă.

— Ai putea să vii acum.

— Am treabă acum.

Domnul Booth și-a pus partiturile în geantă și a venit la noi. Tracey a împuns aerul cu nasul, adulmecase miros de laudă.

— A fost trăsnet, a spus el.

— A fost bine, serios?

— Trăsnet! Dansezi de vis.

A zâmbit și a bătut-o ușurel pe umăr, făcând-o să se îmbujoreze de fericire. Era genul de laudă de care aveam și eu parte de la tata zilnic, indiferent ce făceam, însă pentru Tracey trebuie să fi fost un lucru foarte rar, deoarece simpla receptare a complimentului părea să schimbe totul, inclusiv ce simțea ea pentru mine în momentul acela. În timp ce domnul Booth ieșea agale din biserică, Tracey a zâmbit, și-a pus geanta pentru dans pe umăr și mi-a spus:

— Hai să mergem.

*

Scena e pe la începutul filmului. Câțiva bărbați stau pe pământul acoperit cu nisip, par apatici, deprimați. Aceștia, îi spune sultanul lui Al, sunt muzicienii, africanii, pe care nu-i înțelege nimeni, pentru că vorbesc o limbă necunoscută. Dar Al vrea să vorbească cu ei și încearcă de toate: engleză, franceză, spaniolă, italiană, chiar și idiș. În zadar. Apoi se luminează. *„Hi dee hi dee hi dee*

hi!” – strigătul lui Cab Calloway, iar africanii, recunoscându-l, sar în picioare și răspund: *„Ho dee ho dee ho dee ho!”* Entuziasmat, Cantor începe să-și mânjească imediat fața cu o bucată arsă de plută, lăsându-și la vedere numai ochii jucăuși și gura elastică.

— Ce-i asta? Nu vreau să văd așa ceva!

— Nu partea asta. Așteaptă, Tracey, te rog. Așteaptă.

I-am luat telecomanda și i-am spus să se așeze comod pe canapea. Acum Al le cânta africanilor, un vers care părea să zorească timpul însuși, deplasându-se fulgerător înainte, spre un moment în care acești africani nu vor mai fi ca acum, peste o mie de ani, când ei vor stabili ritmul după care va vrea să danseze lumea, într-un loc pe nume Harlem. Când au auzit aceste vești, muzicienii s-au ridicat plini de entuziasm și au început să danseze și să cânte pe o platformă înălțată din piața orașului. Sultana și sfătuitorii ei privesc în jos de la un balcon, arabii se uită în sus de pe stradă. Arabii sunt arabi de la Hollywood, albi în costume de Aladin. Africanii sunt americani de culoare costumați – cu o pânză în jurul șoldurilor, cu pene și cu acoperăminte bizare pentru cap – și cântă la instrumente muzicale primitive, o parodie după viitoarele reprezentații de la Cotton Club: tromboane făcute chiar din oase, clarinete din bețe scobite, genul ăsta. Iar Cantor, în spiritul originii numelui său, este șeful orchestrei, are un fluier la gât, în care suflă să pună capăt unui solo sau să alunge un interpret de pe scenă. Cântecul a ajuns la refren, el le spune că swingul nu se lasă dus cu una, cu două, că nu poți scăpa de el, că trebuie să-și aleagă partenerul și să danseze. Atunci Cantor suflă în fluier și se întâmplă minunea. O fată – a sosit o fată. Am pus-o pe Tracey să se așeze cât mai aproape de ecran, nu voiam să încapă nici urmă de îndoială. M-am uitat în partea cealaltă: i-am văzut buzele dezlipindu-i-se de uimire, cum mi

se întâmplase și mie prima oară când urmărisem scena, și atunci mi-am dat seama că văzuse și ea ce am văzut eu.

Ah, nasul era altfel – nasul fetei era normal și turtit – și în ochii ei nu era nici urmă din cruzimea caracteristică a lui Tracey. Dar după fața în formă de inimă, obrajii adorabili, bucălați, corpul îndesat și totuși cu mădulare lungi, era leită Tracey. Asemănarea fizică era așa de izbitoare, dar totuși nu dansa ca Tracey. Agita din mâini în timp ce se mișca, își zvârlea picioarele înainte și înapoi, era o profesionistă în ale dansului, dar nu era obsedată de tehnică. Și era nostimă: mergea pe vârfuri sau rămânea nemișcată o clipă cu o atitudine absurdă, comică, pe un picior, cu mâinile în aer, ca ornamentul de pe capota unei mașini scumpe. Era îmbrăcată ca ceilalți – cu fustă din buruieni și pene –, dar nimic nu-i putea lua din valoare.

Pentru finalul grandios, fata a ieșit iar pe scenă și li s-a alăturat tuturor celorlalți americani deghizați în africani și lui Cantor, au stat cu toții nemișcați în șir și s-au aplecat înainte la patruzeci și cinci de grade față de podea. Se întorceau din viitor: un an mai târziu, încercam și noi figura pe terenul de joacă, căci tocmai îl văzuserăm pe Michael Jackson într-un videoclip făcând exact același lucru. Și timp de câteva săptămâni după difuzarea videoclipului, eu, Tracey și mulți alți copii de pe terenul de joacă ne-am străduit din răsputeri să imităm mișcarea, dar era imposibil, nu reușea nimeni, cădeam cu toții în nas. La vremea aceea nu știam cum se face. Acum știu. În videoclip, Michael folosea sfori și, câțiva ani mai târziu – când voia să obțină efectul live pe scenă – purta o pereche de pantofi „antigravitaționali”, cu o gaură în călcâi care se potrivea cu un cui de pe scenă; el era co-inventatorul, patentul e pe numele lui.

Africanii din *Ali Baba* își băteau pantofii în cuie în podea.

ȘASE

La hotelul lui Aimee ne-am îmbarcat într-un șir de SUV-uri. Venise tot tribul în acea primă călătorie: copiii ei, bona, Estelle, și, desigur, Judy, plus celelalte trei asistente personale, o fată de la relații publice, Granger, un arhitect francez pe care nu-l mai văzusem în viața mea, o femeie de la Departamentul pentru Dezvoltare Internațională înnebunită după vedete, un jurnalist și un fotograf de la *Rolling Stone* și un tip pe nume Fernando Carrapichano, managerul de proiect. I-am privit pe băieții de serviciu care asudau în uniformele lor din pânză albă urcând genți în portbagaje și arătându-i fiecăruia locul și m-am întrebat din ce sat erau. Mă așteptam să merg în mașină cu Aimee, s-o pun la curent cu ce aflasem în acea săptămână, dar când Aimee l-a văzut pe Lamin a căscat ochii cât cepele, și primul lucru pe care i i-a spus după „Bună” a fost: „Ar trebui să mergi cu mine”. Eu am fost trimisă în a doua mașină, cu Carrapichano. Noi doi trebuia să stăm împreună, așa ni s-a spus, să „punem la punct detaliile”.

Drumul până în sat a fost straniu. Toate dificultățile la care ajunsesem să mă aștept de la călătoria aceea dispăruseră de acum, ca atunci când, în vis, cea care visează este lucidă și poate influența totul în jurul ei. Nu au fost puncte de control, se terminase cu ele, nici șosele cu gropi care să ne oblige să ne oprim și, în loc de canicula epuizantă, înăbușitoare, aveam parte de un mediu perfect răcit, la douăzeci și unu de grade, și de o sticlă cu apă rece ca gheața în mână. Convoiul nostru, care includea două jeepuri pline cu oficialități din guvern și un echipaj de poliție, se deplasa în viteză pe străzi, care uneori păreau să fi fost eliberate artificial și alteori populate artificial – străjuite de copii care fluturau steaguri, ca într-o piesă de teatru. Am luat-o pe un drum ciudat,

alungit, șerpuind printre zone electrificate destinate turiștilor și apoi printr-o serie de enclave suburbane a căror existentă nu o remarcasem, unde niște case uriașe, neterminate, stricate de fier-beton, se chinuiau să se ridice din spatele zidurilor ca de fortăreață. Influențată de această stare de irealitate, vedeam întruna versiuni ale chipului mamei peste tot, la fetele care alergau pe stradă, la bătrânele care vindeau pește în piață, ba o dată chiar la un tânăr atârnat de marginea unui microbuz. Când am ajuns la feribot, era pustiu, nu eram decât noi și mașinile noastre. M-am întrebat ce părere avea Lamin despre toate astea.

∵

Pe Carrapichano nu-l cunoșteam foarte bine, și singura dată când mai vorbiserăm mă făcusem de râs. Eram în avion spre Togo, cu șase luni mai devreme, în vremea în care Togo încă era pe lista scurtă, înainte ca Aimee să jignească mica țară sugerând într-un interviu că guvernul ei nu făcea „nimic pentru oameni”.

— Cum este? îl întrebasem aplecându-mă spre el să privesc afară prin fereastra ovală și vrând să spun, trebuie să recunosc, „Africa”.

— N-am mai fost, a spus el cu răceală, fără să se întoarcă.

— Dar practic trăiești aici, ți-am citit CV-ul.

— Nu. În Senegal, Liberia, Coasta de Fildeș, Sudan, Etiopia, da – dar niciodată în Togo.

— Știi ce-am vrut să spun.

S-a întors spre mine, aprins la față, și m-a întrebat:

— Dacă am merge în Europa și ai vrea să știi cum e Franța, te-ar ajuta dacă ți-aș descrie Germania?

Acum încercam să-mi repar greșeala, să fac conversație, dar era ocupat cu un teanc uriaș de hârtii în care am observat grafice pe care nu le înțelegeam, statistici de la FMI. Mi-a părut puțin rău pentru el, se alesese, de voie, de nevoie, cu noi

și ignoranța noastră, era departe de mediul lui obișnuit. Știam că avea patruzeci și șase de ani, avea un doctorat, era economist de meserie, cu experiență în dezvoltarea internațională; mai știam și că, asemenea lui Miriam, lucrase la Oxfam mulți ani, de fapt, ea ni-l recomandase. Mare parte din anii ’90 îi petrecuse ocupându-se de proiecte caritabile în Africa de Est și de Vest, în sate izolate, fără televizor, iar o consecință interesantă a acestui lucru – în orice caz pentru mine – era că nu știa prea bine cine e Aimee, dincolo de faptul că-i asocia vag numele cu un fenomen din tinerețea lui. Acum trebuia să-și petreacă tot timpul cu ea și, prin urmare, cu oameni precum Mary-Beth, împrăștiata asistentă secundă a lui Aimee, a cărei unică sarcină era să trimită e-mailuri dictate de Aimee și să citească tare răspunsurile. Sau posomorâta de Laura, a treia asistentă, care împărățea peste durerile musculare, produsele de îngrijire personală și alimentația lui Aimee, și nutrea convingerea că aselenizările erau regizate. Trebuia s-o asculte pe Judy citind horoscopul în fiecare dimineață și planificându-i ziua în consecință. În lumea dementă a lui Aimee, eu ar fi trebuit să mă apropii cel mai mult de ideea de aliat al lui, dar fiecare conversație pe care o închegam reușea cumva s-o ia razna, felul în care înțelegea el lumea era așa de profund străin de mine, încât aveam senzația că era viețuitorul unei realități paralele despre care nu mă îndoiam că era cea adevărată, dar la care eu „nu aveam acces”, ca să folosesc una din expresiile lui preferate. Aimee, care era la fel de neajutorată în fața unui grafic, îl plăcea pentru că era brazilian și frumos, cu un păr negru des și ondulat și cu ochelari drăguți cu rame aurii care-i dădeau aerul unui actor care joacă rolul unui economist într-un film. Dar a fost evident de la început că li se anunțau probleme în viitor. Modul în care comunica Aimee se baza pe o înțelegere împărtășită – a lui Aimee însăși, a

„legendei” sale –, iar „Fern”, după cum îi spunea ea, nu cunoștea contextul. Se pricepea de minune să pună la punct detaliile: planuri arhitectonice, negocieri cu guvernele, contracte de vânzare-cumpărare – toate considerentele practice posibile. Dar, când venea vorba să discute direct cu Aimee despre proiect – care pentru ea era o întreprindere personală și emoțională Fern era depășit de situație.

— Ce vrea să spună când zice: „Hai să facem din ea un fel de etos iluminat”?

Și-a împins ochelarii pe nasul frumos și și-a consultat nenumăratele notițe, probabil rezultatul transcrierii cumințí a fiecărei prostii care-i ieșise lui Aimee din gură în timpul zborului de opt ore. A ridicat hârtia, de parcă ar fi putut căpăta sens numai dacă se uita la ea destul de mult.

— Poate am înțeles eu greșit? În ce fel poate fi „iluminată” o școală altfel decât cu becuri?

— Nu, nu, are legătură cu un album al ei, *Iluminare*. Din ’97, cred. Îl consideră cel mai „pozitiv” album al ei, așa că versurile sunt ceva de genul: „Fetelor, luptați pentru visurile voastre, așa și pe dincolo, sunteți puternice, etc. etc. etc., nu vă dați bătute”. Ceva de genul ăsta. În linii mari, vrea să spună: „Vreau să fie o școală care să le dea putere fetelor”.

Părea uluit.

— Dar de ce nu spune așa?

L-am lovit ușurel pe umăr.

— Fernando, nu-ți face griji, o să fie bine.

— Ar trebui să ascult albumul ăsta?

— Sincer, nu cred că ar ajuta.

∵

În față, în mașina următoare, o vedeam pe Aimee aplecată din scaunul din dreapta, cu mâna peste portieră, reacționa la fiecare fluturare de mână, fluierat sau strigăt de încântare de pe stradă, care erau, aș fi băgat mâna în foc, nu reacții la Aimee, ci la cavalcada strălucitoare de SUV-uri

care înaintau prin zonele rurale, unde nici măcar un om din două sute nu avea mașină. În sat, din curiozitate, deseori rechiziționam telefoanele profesorilor tineri, îmi puneam căștile și ascultam cele vreo treizeci de piese pe care de obicei le ascultau la nesfârșit; pe unele le primeau gratis cu minutele, iar pe altele – pe care le îndrăgeau în mod deosebit – petrecuseră timp prețios să le descarce. Hip-hop, R & B, soca, reggae, ragga, grime, dubstep, hi-life – se auzeau fragmente de tonuri de apel din întreaga și minunata diasporă muzicală, însă rareori artiști albi, iar Aimee, niciodată. Acum o priveam cum zâmbea și le făcea cu ochiul soldaților care, scutiți de activitatea lor obișnuită, stăteau degeaba pe marginea drumului, cu armele într-o parte, și ne priveau trecând. Și oriunde era muzică, oriunde dansau copii, Aimee bătea din palme ca să le atragă atenția și le imita pașii cât de bine putea stând așezată. Elementul acesta de haos neîncetat de pe marginea drumului, care pe mine mă afecta și mă tulbura atât de mult, ca un zootrop în plină desfășurare, afișând toate formele de dramă omenească – femei care-și hrăneau copiii, îi cărau, vorbeau cu ei, îi sărutau, îi loveau, bărbați care vorbeau, se băteau, mâncau, munceau, se rugau, animale vii și muribunde, care rătăceau pe stradă cu gâtul sângerând, băieți care alergau, mergeau, dansau, urinau, defecau, fete care șopteau, râdeau, se încruntau, stăteau pe jos, dormeau – toate acestea o încântau pe Aimee, se aplecase atât de mult pe fereastră, încât credeam că o să cadă din iubita ei matrice în plin tumult. Dar era mereu mai fericită în sânul mulțimilor dezlănțuite. Până când a intervenit compania ei de asigurări, deseori intra în mulțime și nu-i era niciodată frică, cum îmi era mie, când brusc o împresurau oamenii în aeroport sau în holul unui hotel. Între timp, singurul lucru pe care-l vedeam prin geamul fumuriu nu părea s-o surprindă sau s-o alarmeze, și când am pomenit de lucrul acesta în

cele câteva minute cât am fost împreună, în timp ce stăteam pe coridor și ne priveam mașinile urcând pe feribotul straniu de pustiu, iar copiii ei alergau încântați pe scările din fier forjat spre puntea superioară, s-a întors spre mine și a izbucnit:

— La dracu'! Dacă o să te șocheze fiecare semn de sărăcie pe care-l vezi aici, călătoria asta o să fie un coșmar. Ești în Africa!

Ca și când aș fi întrebat de ce e lumină afară și mi s-ar fi răspuns: „E ziuă!"

ȘAPTE

Nu-i cunoșteam decât numele, l-am găsit pe generic. Jeni LeGon. Nu știam de unde apăruse, dacă mai trăia sau murise, dacă mai jucase și-n alte filme, aveam doar patru minute din *Ali Baba* – mă rog, eu le aveam. Dacă Tracey voia să le vadă, trebuia să vină la mine, lucru pe care a început să-l facă, din când în când, ca un Narcis care se apleacă deasupra unui ochi de apă. Am înțeles că nu-i va lua mult să învețe tot numărul – mai puțin imposibila aplecare –, dar nu aveam de gând să-i dau caseta video acasă, știam că nu e bine, știam când am un avantaj. Și începusem s-o zăresc pe LeGon ici-colo, în fragmente din filme pe care le văzusem de multe ori. Într-unul era slujnica lui Ann Miller, se lupta cu un pui de mops, altundeva, în rolul unei mulatre cu o soartă tragică, murea în brațele lui Cab Calloway, și încă o dată ca slujnică, o ajuta pe Betty Hutton să se îmbrace. Aceste descoperiri, deși la distanță una de alta, uneori la interval de luni bune, au devenit un motiv s-o sun pe Tracey și, chiar dacă răspundea mama ei, Tracey venea imediat, fără ezitări sau scuze. Se așeza la câțiva centimetri de ecranul televizorului, gata să indice un moment sau altul din acțiune sau

vreo expresie, vreun sentiment de pe fața lui Jeni, o modificare a unui pas sau a altuia, și apoi interpreta tot ce vedea cu o precizie a înțelegerii care mie îmi lipsea și pe care o consideram deja un har numai al lui Tracey. Un dar al observației care părea să-și găsească eliberarea și expresia doar aici, în camera mea de zi, în fața televizorului meu, un talent pe care niciun profesor nu-l văzuse niciodată și pe care niciun examen n-a reușit vreodată să-l consfințească ori să-l scoată în evidență, aceste amintiri fiind poate singura lui atestare.

∵

Totuși, un lucru nu-l observase, și eu n-am vrut să i-l dezvălui: părinții mei se despărțiseră. Eu am aflat doar pentru că mi-a spus mama. Încă locuiau în același apartament și dormeau în aceeași cameră. Unde altundeva se puteau duce? Divorțurile adevărate erau pentru cei care aveau avocați și o altă locuință. Mai era și problema capacităților mamei. Toți trei știam că la divorț, tatăl pleca, dar tata nu putea să plece, nu se punea problema. În absența lui, cine să-mi oblojească genunchiul când cădeam sau să-și aducă aminte când trebuia să iau medicamentele sau cine să mă pieptene răbdător ca să mă scape de ouăle de păduchi? Cine să vină la mine când mă încercau momentele de groază nocturnă? Cine să-mi spele cearșafurile rău-mirositoare, galbene, a doua zi de dimineață? Nu vreau să spun că mama nu mă iubea, dar nu era genul de femeie de casă: viața ei se derula pe tărâmul minții. Abilitatea fundamentală a tuturor mamelor – organizarea timpului – o depășea. Ea măsura timpul în pagini. O jumătate de oră pentru ea însemna zece pagini citite sau paisprezece, în funcție de dimensiunea caracterelor, și când privești astfel timpul nu mai ai timp pentru nimic altceva, nu ai timp să ieși în parc sau să mergi la o înghețată, nu ai timp să culci

copilul, nu ai timp să-l asculți cum îți povestește în lacrimi un coșmar. Nu, tata nu putea să plece.

Într-o dimineață, când mă spălam pe dinți, mama a intrat în baie, s-a așezat pe marginea căzii de culoarea avocadoului și mi-a schițat eufemistic noul aranjament. La început abia dacă am înțeles-o, părea să-i ia foarte mult să spună, de fapt, ce voia să spună, vorbea despre teorii ale psihologiei copilului și despre „locuri din Africa" în care copiii nu erau crescuți de părinți, ci „de sat" și alte lucruri pe care nu le înțelegeam sau de care nu-mi păsa, dar într-un final m-a tras aproape de ea, m-a îmbrățișat foarte tare și mi-a zis:

— Eu și cu tatăl tău o să trăim ca frații.

M-am gândit, țin minte, că ăsta era cel mai pervers lucru pe care-l auzisem vreodată: aveam să rămân singură la părinți, în timp ce părinții mei deveneau frați. Probabil că prima reacție a tatei a fost asemănătoare, pentru că timp de mai multe zile după aia în apartament a fost război pe toate fronturile, și eu a trebuit să dorm cu două perne lipite de urechi. Dar, când a înțeles în sfârșit că nu glumea, că n-avea să se răzgândească, l-a cuprins depresia. A început să zacă weekenduri întregi pe canapea, cu ochii în televizor, în timp ce mama stătea în bucătărie pe scaunul ei de bar, ocupată cu tema pentru licență. Mă duceam singură la cursurile de dans. Mâncam de seară fie cu unul, fie cu celălalt, nu cu amândoi.

La scurt timp după anunțul mamei, tata a luat o decizie uimitoare: a reînceput să distribuie corespondența.

Îi luase zece ani să devină director al Biroului de Expediții, dar, în tristețea lui, a citit romanul *O gură de aer* al lui Orwell, și acesta l-a convins că mai bine făcea „o muncă cinstită", după cum spunea el – și avea restul zilei liber să „fac școala pe care nu am avut niciodată ocazia s-o fac" – mai degrabă decât să facă munca aceea de birou lipsită de suflet, care-i ocupa tot timpul. Era genul de

acțiune deloc practică, mânată de principii înalte pe care mama o aprecia de obicei, iar momentul ales pentru acest anunț nu mi s-a părut, mie cel puțin, întâmplător. Dar, dacă intenția lui era s-o recucerească, nu a dat roade: se trezea din nou în fiecare dimineață la ora trei și se întorcea la unu după-amiaza, deseori citea ostentativ cărți de sociologie șterpelite de pe rafturile mamei, dar, deși mama îl întreba respectuoasă cum fusese la serviciu de dimineață și ocazional despre lecturile lui, nu s-a îndrăgostit iar de el. După un timp, au încetat cu totul să-și mai vorbească. Atmosfera în apartament s-a schimbat. Mai demult, întotdeauna trebuia să aștept rarele pauze din cearta de zece ani a părinților mei ca să încerc și eu să mă strecor. Acum puteam să vorbesc fără să fiu întreruptă, dacă voiam, cu oricare dintre ei, însă era deja prea târziu. În stilul pe repede înainte al copilăriilor la oraș, nu mai erau cei mai importanți oameni din viața mea. Nu, nu prea îmi mai păsa ce credeau părinții mei despre mine. Conta numai părerea prietenei mele, acum mai mult ca oricând, și, sesizând acest lucru, bănuiesc, alegea tot mai des să și-o țină pentru sine.

OPT

Mai târziu s-a spus că i-am fost o prietenă groaznică lui Aimee, că așa fusesem dintotdeauna, că așteptam doar momentul potrivit s-o rănesc, ba chiar s-o distrug. Poate că așa crede ea. Dar prietenul bun este cel care trezește o prietenă din vis. La început m-am gândit că nu trebuia să fiu eu, că avea s-o trezească satul, pentru că nu părea posibil să stai să visezi în locul acela sau să te consideri o excepție în vreun fel. Dar m-am înșelat. La periferia din nordul localității, lângă drumul care ducea în Senegal, era o casă mare roz,

din cărămidă, cu două etaje – singura de felul acesta pe o distanță de câțiva kilometri –, abandonată, dar practic terminată, cu excepția ferestrelor și a ușilor. Fusese construită cu bani trimiși prin mandat poștal, mi-a spus Lamin, de un tânăr din partea locului care se descurcase în viață, ca șofer de taxi în Amsterdam, până când s-a schimbat situația și banii au încetat brusc să mai vină. Acum, casă, care era goală de un an, avea să capete o nouă viață ca „bază de operațiuni" pentru noi. Când am ajuns la ea, soarele se pregătea să apună, iar ministrul Turismului ne-a arătat plin de încântare becurile golașe aprinse în tavanul fiecărei camere.

— Și, de fiecare dată când veniți, ni s-a spus, va fi din ce în ce mai bine.

Satul aștepta de mult lumina – de la lovitura de stat, în urmă cu mai bine de douăzeci de ani –, dar Aimee reușise în două zile să convingă autoritățile competente să pună un generator în casa asta ca o cochilie goală; erau prize la care să ne încărcăm toate telefoanele, iar o echipă de muncitori montase geamuri de plexiglas și uși de MDF gata de folosit, paturi pentru toată lumea și chiar și o sobă. Copiii erau încântați la culme – era ca în drumeție iar pentru Aimee, cele două nopți pe care programase să le petreacă aici au luat forma unei aventuri etice. Am auzit-o spunându-i reporterului de la *Rolling Stone* cât de important era să fii „în lumea reală, printre oameni", iar a doua zi de dimineață, pe lângă sesiunile foto oficiale – săpatul, dansul școlărițelor –, s-au făcut multe fotografii cu Aimee în această lume reală, în timp ce mânca din bolurile comune, se ghemuia cu ușurință alături de alte femei – folosindu-și mușchii pe care și-i formase la bicicleta de fitness – sau se grozăvea cu agilitatea ei cățărându-se în arbori de caju împreună cu un grup de băieți. După masa de prânz își punea pantalonii oliv militărești și împreună făceam turul satului cu femeia de la

DFID[23], a cărei misiune era să indice „zonele deosebit de sărace”. Am văzut toalete turcești în care colcăiau viermi anchilostom, o clinică dată uitării, construită doar pe jumătate, multe camere neaerisite cu acoperișuri din tablă ondulată, în care niște copii dormeau zece într-un pat. După aceea am făcut turul grădinilor comune – să vedem „limitele agriculturii de subzistență” însă, când am intrat pe câmp, din întâmplare soarele arunca umbre lungi, captivante, tulpinile de cartofi erau foarte dese și verzi, din copaci atârnau plante agățătoare, iar tot acest belșug crea un efect de o extraordinară frumusețe. Femeile, tinere și bătrâne, aveau un aer utopic în straiele lor colorate, smulgeau buruieni din pământ, pălăvrăgeau în timp ce munceau, strigau peste rândurile de mazăre sau ardei și râdeau la glumele celorlalte. Când ne-au văzut apropiindu-ne, s-au îndreptat și și-au șters transpirația de pe față, cu baticurile, dacă purtau, dacă nu, cu mâinile.

— Bună ziua. Ce faceți?

— Ah, am înțeles ce se întâmplă, i-a spus Aimee unei femei foarte bătrâne, care fusese destul de îndrăzneață încât s-o cuprindă pe după talia micuță. Aici aveți ocazia să vorbiți ca fetele. Nu se zărește niciun bărbat. Mda, îmi imaginez ce se întâmplă.

Femeia de la DFID a râs prea tare. M-am gândit cât de puțin îmi imaginam eu ce se întâmplă. Nici măcar cele mai simple idei pe care le aveam nu păreau să dea roade aici când încercam să le aplic. De exemplu, în momentul ăsta nu stăteam pe un câmp cu tribul meu, cu suratele mele de culoare. Aici nu exista categoria asta. Erau doar femeile sere, wolof și mandinka, serahuli, fula și jola; cu acestea din urmă mi s-a spus odată, fără tragere de inimă, că semăn, chiar și numai după structura feței: același nas lung și aceiași pometi. De unde eram acum, auzeam chemarea la rugăciune dinspre minaretul dreptunghiular de beton al moscheii

verzi, care se înălța deasupra copacilor și deasupra acestui sat unde femeile acoperite și neacoperite își erau surori, verișoare și prietene, își erau mame și fiice, sau erau acoperite dimineața și descoperite după-amiaza, pur și simplu pentru că venise în vizită vreun leat, băiat sau fată, ori vreo surată se oferise să le împletească părul. Aici, unde Crăciunul era sărbătorit cu o fervoare surprinzătoare, toți oamenii Cărții erau considerați „frați, surori", în timp ce eu, care-i reprezentam pe cei fără niciun Dumnezeu, nu eram dușmanul nimănui, nu, doar un om care ar trebui să stârnească milă și să fie ocrotit – așa mi-a explicat una din fetele cu care împărțeam camera –, cum faci cu o vițică a cărei mamă a murit la naștere.

Acum le priveam pe niște fete aliniindu-se la fântână, umplându-și ligheanele uriașe de plastic cu apă și apoi ridicându-le pe cap ca să-și înceapă lungul drum până în sat. Pe câteva le recunoșteam din complexul în care stătusem în ultima săptămână. Le-am făcut tuturor cu mâna și le-am zâmbit. Mi-au răspuns dând din cap.

— Da, întotdeauna ne uimește cât de multe fac femeile și fetele aici, a spus femeia de la DFID sotto-voce, urmărindu-mi direcția privirii. Fac treburile casei, înțelegeți, dar și toată munca câmpului și, după cum o să vedeți, în mare parte ele se ocupă și de școală, și de piață. Girl Power în cel mai adevărat înțeles al cuvântului.

S-a aplecat să pipăie tija unei vinete, iar Aimee a profitat de ocazie ca să se întoarcă spre mine, să se uite cruciș și să scoată limba. Femeia de la DFID s-a ridicat și a aruncat o privire spre coada din ce în ce mai mare de fete.

— Multe ar trebui să fie la școală, desigur, dar, din păcate, mamele lor au nevoie de ele aici. Și apoi te gândești la băieții ăia pe care tocmai i-am văzut, care se leagănă în hamac printre arborii de caju…

— Educația este soluția pentru dezvoltarea fetelor și femeilor noastre, a intervenit Lamin, cu aerul ușor ofensat și obosit, mi s-a părut mie, al celui care a suportat multe predici din partea reprezentanților DFID. Educație, educație, educație.

Aimee i-a oferit un zâmbet orbitor.

— De-aia suntem noi aici, a spus ea.

∵

În timpul tuturor activităților de peste zi, Aimee l-a ținut pe Lamin aproape, confundându-i tendința de a vorbi în șoaptă cu o intimitate specială a lor, iar după puțin timp a început să vorbească și ea în șoaptă, flirtând ca o școlăriță. Periculos, mi se părea mie, în fața jurnalistului omniprezent, dar nu s-a ivit niciun prilej în care să fim singure și să-i atrag atenția cu fermitate. În schimb, am privit-o cum se străduia să-și înfrâneze nerăbdarea ori de câte ori bietul Carrapichano nu avea de ales și trebuia s-o tragă de lângă Lamin ca s-o îndrepte spre necesarele treburi lumești: semnarea de hârtii, întâlnirile cu miniștri, discuțiile despre taxele de școlarizare, sustenabilitate, programa școlară, plata profesorilor. De câteva ori ne-a oprit pe toți din treabă ca să ascultăm încă un funcționar guvernamental ținând încă un discurs – despre parteneriat și respect reciproc și, în special, despre respectul pe care voia să i-l transmită președintele pe viață lui Aimee, acesta fiind, în sine, singurul răspuns corect pentru respectul pe care Aimee „este clar că-l nutrește pentru iubitul nostru președinte” – în timp ce noi sufeream pe tăcute în soare. Fiecare discurs era aproape identic cu cel de dinainte, de parcă în capitală ar fi existat un text-sursă din care toți acești miniștri fuseseră instruiți să citeze. În timp ce ne apropiam de școală, încet, să nu-l depășim pe fotograf – care mergea cu spatele înaintea noastră –, unul din acești miniștri l-a strâns încă o dată pe Carrapichano de mână, iar când Carrapichano a încercat, în liniște și fără să-l

vadă Aimee, să-l facă să se răzgândească, ministrul a refuzat: s-a proptit în cadrul porții de la școală, blocând intrarea, și și-a început discursul, moment în care Aimee s-a întors brusc cu spatele.

— Fern, uite care-i treaba, nu vreau să fiu nesimțită, dar eu chiar mă străduiesc să mă concentrez în clipa asta. Iar tu îmi îngreunezi misiunea. E cald, ne e tuturor foarte cald și-mi dau seama că nu avem mult timp, așa că eu cred că putem trece peste discursuri. Cred că știm cu toții cum stăm, ne simțim toți bine-veniți, ne simțim respectați, respectul e reciproc. În momentul ăsta sunt aici ca să fac act de prezență. Gata cu discursurile pe ziua de azi, da?

Pe jumătate înfrânt, Carrapichano și-a coborât privirea la clipboard, și o clipă m-am gândit că era gata să se piardă cu firea. Lângă el, ministrul stătea netulburat, nu înțelesese ce spusese Aimee, aștepta pur și simplu ocazia să înceapă iar.

— E momentul să vizităm școala, a spus Carrapichano fără să ridice privirea, ocolindu-l pe ministru și deschizând poarta.

Bona, Estelle, venise cu copiii să ne aștepte; acum, ei alergau prin uriașa curte acoperită cu nisip – goală cu excepția a doua porți de fotbal strâmbe, fără plasă – și băteau palma cu orice pușți care se apropia, încântați că puteau zburda liberi printre atâția copii de seama lor. Jay avea opt ani la vremea aceea, iar Kara, șase, și fuseseră educați la domiciliu toată viața lor. În timp ce ne făceam turul rapid prin șase clase mari, încinse, vopsite în culori vesele, ne-au potopit cu nenumărate întrebări copilărești, întrebări nu cu mult diferite de ale mele, dar ale lor erau needitate și pripite, spre disperarea bonei, care tot încerca, fără succes, să le reducă la tăcere. Îmi doream să adaug și eu câteva la ale lor. De ce are directorul două soții, de ce unele fete poartă baticuri și altele nu, de ce sunt toate cărțile rupte și murdare, de ce li se predă în engleză dacă nu vorbesc engleza acasă, de ce scriu

profesorii greșit cuvintele pe tablă, iar dacă noua școală e pentru fete, ce se va întâmpla cu băieții?

NOUĂ

În majoritatea zilelor de sâmbătă, când se apropia și pentru mine a doua trecere, mergeam cu mama la un marș de protest de vreun fel sau altul, împotriva Africii de Sud, împotriva guvernului, împotriva bombelor nucleare, împotriva rasismului, împotriva reducerilor de salarii, împotriva dereglementării băncilor sau în sprijinul sindicatului profesorilor, pentru GLC sau IRA. Scopul întregii tărășenii mă depășea, dată fiind natura inamicului. O vedeam la televizor în cele mai multe zile – cu o poșetă rigidă, cu o coafură rigidă, neabătută, de neabătut și întotdeauna neafectată de câte persoane reușiseră să strângă mama și camarazii săi pentru marș în sâmbăta precedentă, prin Trafalgar Square și până la ușa ei neagră, lucioasă. Țin minte că mărșăluisem pentru păstrarea Greater London Council, cu un an înainte, și mie mi se păruse că am mers zile în șir – cu un kilometru în spatele mamei, care era în față, discuta aprins cu Ken cel Roșu[24] –, cu o pancartă deasupra capului și apoi, după ce a devenit prea grea, pe umăr, ca Iisus la răstignire, cărând-o pe Whitehall, până când, într-un târziu, am ajuns cu autobuzul acasă, m-am prăbușit în camera de zi, am pornit televizorul și am aflat că GLC fusese desființat cu câteva ore mai devreme. Totuși, mi s-a spus că „nu e timp pentru dansuri” sau, o altă versiune, că „astea nu sunt vremuri pentru dansuri”, de parcă momentul istoric în sine le interzicea. Aveam „responsabilități” care decurgeau din „inteligența” mea, confirmată de curând de o profesoară suplinitoare de la școală, care se gândise să ne ceară să aducem „ce citeam

acasă”. Era unul din acele momente – și au fost multe – când nouă, elevilor, ni se reamintea de naivitatea fundamentală a profesorilor noștri. Ne dădeau semințe primăvara să le „plantăm în grădina noastră”, sau ne cereau, după vacanța de vară, să scriem o pagină pe tema „unde am fost în vacanță”. Nu era un lucru care să mă jignească: fuseserăm la Brighton, de multe ori, o dată în Franța să profităm de prețurile mici, și eram o grădinăreasă de apartament entuziastă. Dar cum era pentru țiganca aceea care mirosea urât, cu o erupție în jurul gurii și săptămânal cu un ochi vânăt? Sau pentru gemenii prea mari și negri ca să-i adopte cineva, care se plimbau de la un orfelinat local la altul? Și pentru băiatul cu eczemă, pe care eu și Tracey l-am zărit printre zăbrelele de la Queen’s Park într-o noapte de vară, singur, dormind pe o bancă? Profesorii suplinitori erau cei mai naivi dintre toți. Îmi amintesc surprinderea acesteia când un număr considerabil de copii au adus fie ghidul emisiunilor de radio, fie ghidul TV.

Eu am adus biografiile dansatorilor, cărți groase având pe copertă portrete din anii ’70, la rezoluție scăzută, ale marilor staruri la bătrânețe – cu halate de mătase și eșarfe la gât, cu pelerine roz cu pene de struț – și, judecând numai după numărul paginilor, s-a decis că viitorul meu trebuia „discutat”. Mama a venit la o discuție, devreme, înainte de începerea orelor, prilej cu care i s-a spus că acele cărți pe care ea mă tachina că le citeam erau dovada inteligenței mele și că asemenea copii „talentați” puteau da un test, iar dacă-l treceau li se oferea posibilitatea să meargă la genul acela de școli bune care acordau burse – „nu, nu, nu, nu se plătesc taxe, să nu vă faceți griji, voiam să spun o școală de stat, care înseamnă cu totul altceva, nu e nevoie să plătești, nu, nu, vă rog, nu vă faceți griji”. Am aruncat o privire la mama, a cărei față nu trăda nimic. „Are legătură cu nivelul de înțelegere a unui text”, a explicat profesoara,

ignorându-ne tăcerea, „vedeți dumneavoastră, ea are un nivel foarte avansat”. Profesoara a studiat-o pe mama din cap până-n picioare – blugii și maioul purtat fără sutien, capul înfășurat în pânză kente, o pereche de cercei uriași în forma continentului african – și a întrebat dacă venea și tatăl. „Tatăl e la serviciu”, a spus mama. „Ah”, a făcut profesoara întorcându-se spre mine, „și cu ce se ocupă tata, draga mea, lui îi place să citească, sau…?” „Tatăl este poștaș”, a spus mama. „Mamei îi place să citească”, am precizat eu. „Bun, în mod normal”, a zis profesoara roșind și consultându-și notițele, „nu recomandăm examenul de admitere la școlile independente, de fapt. Adică, sunt burse disponibile, dar nu are rost să le dăm speranțe deșarte copiilor ăstora… Dar domnișoara Bradwell, care a fost la noi de curând, s-a gândit că poate, mă rog, s-a gândit că, în situația fiicei dumneavoastră, ar putea fi cazul să…”

Am mers acasă în liniște. Nu mai era nimic de discutat. Fuseserăm deja în vizită la uriașul și gălăgiosul gimnaziu la care urma să merg din toamnă, îmi fusese sugerat cu promisiunea că avea un „centru de dans” pe undeva, prin labirintul de coridoare cu pereți zgâriați, clase din prefabricate și toalete temporare. Toți cunoscuții mei – mai puțin Tracey – mergeau acolo, iar ăsta era un lucru care mă liniștea: mergeam și eu cu turma. Dar mama m-a surprins. Când am ajuns acasă, s-a oprit la baza scării și mi-a spus că aveam să dau examenul și să muncesc din greu ca să-l iau. Gata cu dansul la sfârșitul săptămânii, gata cu distracția de orice fel, primisem șansa aceea pe care ea nu o primise niciodată, dat fiind că, la vârsta pe care o aveam eu acum, fusese sfătuită – chiar de profesorii ei – să se antreneze ca să poată dactilografia patruzeci de cuvinte pe minut, ca toate celelalte fete de culoare.

∵

Aveam sentimentul că prinsesem un tren și mă îndreptam spre locul acela spre care se îndreaptă de obicei în adolescență cei ca mine, doar că acum, deodată, ceva se schimbase. Mi se dăduse de veste că urma să mă dau jos la o stație neașteptată, mai departe. M-am gândit la tata, care fusese împins afară din tren după ce abia ieșise din stație. Și la Tracey, așa de hotărâtă să sară, tocmai pentru că mai bine mergea pe jos decât să i se spună la care stație trebuia să coboare ori cât de departe avea voie să meargă. Ei bine, nu era ceva nobil în gestul ei? Nu se vedea că se luptă, măcar – o urmă de sfidare? Mai erau și cazurile revoltătoare din istorie de care auzisem când eram mică de la mama, povești despre femeile teribil de talentate – și toate erau femei în poveștile mamei –, femei care ar fi putut să alerge mai repede decât un tren accelerat dacă ar fi fost libere să facă lucrul ăsta, dar pentru care, dat fiind că nu se născuseră când trebuia, unde trebuia, toate gările erau închise, nici măcar nu li se dădea voie să intre în gară. Oare nu eram eu mult mai liberă decât oricare dintre ele – născută în Anglia în vremurile noastre –, ca să nu punem la socoteală și faptul că aveam pielea mult mai deschisă la culoare, un nas mult mai mic, mai drept, deci mult mai puține șanse să fiu confundată cu esența africanității? Ce m-ar fi putut împiedica să călătoresc mai departe? Totuși, când m-am așezat în aula școlii mele, într-o zi înăbușitoare de iulie, după ore – un moment neobișnuit să mai fi în scoală – și am deschis testele ca să văd șansa pe care mama își dorea s-o „apuc cu amândouă mâinile”, m-a cuprins o mare furie plină de resentimente, nu aveam chef să merg cu trenul lor, am scris câteva cuvinte ici-colo, n-am băgat în seamă paginile de matematică și științe, și am picat cu brio.

ZECE

Câteva săptămâni mai târziu, Tracey a intrat la școala de actorie. Mama ei n-a avut de ales, a trebuit să sune la ușa mamei, să intre în apartament și să ne povestească. A împins-o pe Tracey în fața ei ca pe un scut, a intrat pe hol târșâind picioarele, dar n-a vrut să stea jos sau să bea un ceai. Nu ne mai trecuse niciodată pragul.

— Comisia a spus că n-a mai văzut până acum o asemenea… – mama lui Tracey s-a oprit brusc și și-a privit furioasă odrasla, care i-a oferit cuvântul necunoscut – „coregrafie" originală, niciodată așa. Atât de nouă era. Niciodată! Mereu i-am spus că va trebui să fie de două ori mai bună decât oricare altă fată ca să ajungă undeva, a continuat ea lipind-o pe Tracey de pieptul ei uriaș, iar acum este.

Avea pentru noi o înregistrare de la concurs, pe care mama a luat-o destul de politicoasă. Am găsit-o sub un teanc de cărți din dormitorul ei și am urmărit-o singură într-o noapte. Melodia era „Swing is Here to Stay" și fiecare moment, fiecare clipire, fiecare mișcare din cap erau ale lui Jeni LeGon.

În toamna aceea, în primul trimestru la școala cea nouă, am aflat ce eram fără prietena mea: un trup fără un contur precis. Genul acela de fată care se mută dintr-un grup în altul, care nu e nici binevenită, nici disprețuită, ci tolerată, mereu dornică să evite confruntările. Simțeam că nu las niciun fel de impresie. O vreme, câteva fete cu un an mai mari au crezut că mă mândream cu tenul meu rozaliu, cu nasul meu lung, cu pistruii mei, și mi-au făcut zile fripte, mi-au furat banii, m-au hărțuit în autobuz, dar bătăușii au nevoie să întâmpine rezistență, chiar dacă aceasta se rezumă la lacrimi, iar eu nu le-am oferit niciuna, și curând s-au plictisit și m-au lăsat în pace. Nu-mi amintesc de cei mai mulți ani din școala aia. Chiar în timp ce-i trăiam, o parte încăpățânată din mine nu a acceptat niciodată că era mai mult decât un loc în care trebuia să supraviețuiesc în fiecare zi până ce

redeveneam liberă. Eram mai implicată în ce-mi imaginam despre școala lui Tracey decât în realitatea mea. Țin minte că mi-a zis, de exemplu, la scurt timp după ce a ajuns acolo, că la moartea lui Fred Astaire școala ei a ținut o adunare comemorativă și câtorva elevi li s-a cerut să danseze în cinstea lui. Îmbrăcată ca Bojangles, cu joben alb și frac, Tracey a stârnit aplauze frenetice. Știu că n-am văzut niciodată cu ochii mei, dar chiar și acum simt că-mi amintesc.

Treisprezece, paisprezece, cincisprezece ani, dificila trecere – în perioada aceea n-am văzut-o prea mult. Noua ei viață îi ocupa tot timpul. Nu a fost lângă mine când tata s-a mutat, în sfârșit, sau când mi-a venit ciclul. Nu știu când și-a pierdut virginitatea și dacă sau cine i-a frânt prima oară inima. Ori de câte ori o vedeam pe stradă, mi se părea că o duce bine. Era lipită de un tânăr foarte frumos, cu aspect matur, deseori înalt și tuns pierdut, iar în momentele acelea mă gândeam nu că mergea, ci zburda – cu un aer sănătos, cu părul prins strâns într-un coc de balerină, colanți fosforescenți și o bluză scurtă, dar și cu ochii roșii, vizibil drogată. Electrizantă, charismatică, revoltător de senzuală, plină tot timpul de o energie estivală, chiar și în recele februarie. Iar fiecare întâlnire cu Tracey așa cum era ea de fapt – adică dincolo de imaginea plină de invidie pe care o aveam eu despre ea – constituia o formă de șoc existențial, de parcă aș fi văzut aievea un personaj dintr-o carte de povești; făceam tot posibilul ca întâlnirea să fie cât mai scurtă, uneori treceam strada înainte să ajungă la mine, săream într-un autobuz sau mă prefăceam că mă duc de urgență undeva. Chiar și când am auzit, puțin mai târziu, de la mama și de la alții din cartier, că avea probleme, că dădea din ce în ce mai des de necazuri, nu-mi imaginam cum era cu putință, viața ei era perfectă, după părerea mea. Se prea poate ca acest eșec al imaginației să fie un efect

secundar al invidiei. În mintea mea, problemele ei se terminaseră. Era dansatoare: își găsise tribul. Eu, între timp, eram luată pe nepusă masă de adolescență, încă fredonam în fundul clasei piese de Gershwin, în vreme ce în jurul meu se formau și se consolidau cercurile de prieteni, definite după culoare, clasă, bani, cod poștal, țară, muzică, droguri, politică, sport, aspirații, limbă, sexualitate… În acel uriaș joc al scaunelor muzicale, m-am întors într-o zi și am descoperit că n-aveam unde să mă așez. Dezorientată, m-am făcut goth – acolo sfârșeau cei care nu aveau altă opțiune. Goth erau deja o minoritate, și am nimerit în cea mai ciudată adunare, un grup restrâns de numai cinci puști. Unul era din România și avea picioarele strâmbe, altul era japonez. Tipii goth de culoare erau rari, dar nu excepționali: văzusem câțiva umblând prin Camden și acum îi copiam cât de bine puteam, vopsindu-mi fața în alb fantomatic și buzele cu roșu sângeriu, dându-mi cu spray mov pe păr și împletindu-mi strâns câteva șuvițe. Mi-am cumpărat o pereche de Dr. Martens și i-am acoperit cu simboluri anarhiste cu pastă corectoare. Aveam paisprezece ani: lumea însemna suferință. Eram îndrăgostită de prietenul meu japonez, el era îndrăgostit de blonda fragilă care avea cicatrice peste tot pe mâini și semăna cu o pisică sfrijită lăsată în ploaie – ea nu putea să iubească pe nimeni. Aproape doi ani, ne-am petrecut tot timpul împreună. Nu puteam să sufăr muzica respectivă, și pe deasupra nu aveam voie să dansăm – doar să sărim sau să ne legănăm beți, lovindu-ne unii de alții –, dar îmi plăcea că apatia politică o dezgusta pe mama și că brutalitatea noului meu aspect scotea la iveală latura puternic maternă din tata, care acum își făcea neîncetat griji din cauza mea și încerca să mă îndoape în aceeași măsură în care eu încercam să slăbesc, cum o cerea curentul goth. Mare parte din săptămână chiuleam de la ore: autobuzul care mergea la școală mergea

și la Camden Lock. Stăteam pe promenadă, beam cidru și fumam cu bocancii atârnați deasupra canalului și comentam falsitatea tuturor cunoscuților noștri, discuții la voia întâmplării care ne puteau înghiți zile întregi. Eu o denunțam violent pe mama, îmi denunțam fostul cartier, tot ce ținea de copilăria mea și, mai presus de toate, pe Tracey. Noii mei prieteni erau obligați să asculte fiecare detaliu din trecutul nostru comun, totul repetat cu amărăciune, începând cu ziua în care ne cunoscuserăm, în timp ce traversam curtea unui biserici. La finalul unei după-amiezi petrecute astfel, urcam iar în autobuz, treceam pe lângă școala gimnazială la care nu reușisem să intru și coboram în stația din fața – exact din fata – noului apartament de burlac al tatei, unde puteam să mă întorc fericită în timp, să mănânc mâncarea copilăriei gătită de el și să mă delectez cu vechile plăceri secrete. Judy Garland dându-se drept zulusă și dansând cakewalk[25] în *Ne vedem în St Louis*.

UNSPREZECE

A doua noastră vizită a avut loc peste patru luni, în sezonul ploios. Am sosit pe întuneric, după ce ne-a întârziat avionul, iar când am ajuns la casa roz, nu reușeam să trec peste bizareria clădirii, peste tristețea și pustiul din ea, peste sentimentul că mă mutam în ambiția spulberată a altcuiva. Ploaia răpăia pe plafonul taxiului. I-am spus lui Fernando că, dacă nu-l deranja, aș fi vrut să mă duc înapoi la Hawa.

— Pentru mine nu e nicio problemă. Am mult de lucru.

— Te descurci? Singur, vreau să spun.

A râs:

— Am fost singur în locuri mult mai rele.

Ne-am despărțit la panoul publicitar uriaș, decojit, care marca intrarea în sat. M-am făcut ciuciulete mergând pe jos douăzeci de metri, apoi am deschis ușa de aluminiu a gospodăriei Hawei, care era ținută închisă cu o cutie de ulei plină cu nisip, fiind descuiată ca întotdeauna. Interiorul era aproape de nerecunoscut. În curte, unde cu patru luni în urmă era pământ roșu frumos greblat și stăteau așezați în cerc bunici, veri, nepoți, nepoate, surori și mulți copii până noaptea târziu, acum nu mai era nimeni, doar o groapă de noroi tulbure în care m-am scufundat imediat și mi-am pierdut un pantof. Când m-am aplecat după el, am auzit râsete. Am ridicat ochii și mi-am dat seama că eram urmărită de pe veranda de beton. Hawa și câteva dintre prietenele ei duceau farfuriile de tablă de la cină în locul în care le țineau.

— Ah, ah, a strigat Hawa, râzând în hohote când m-a văzut cum, udă leoarcă, îmi căram ditamai valiza în brațe, pentru că roțile refuzau să meargă prin noroi. Ia uite ce a adus ploaia!

Nu mă așteptasem să mai stau la Hawa, n-o avertizasem, dar nici ea și nici altcineva din complex nu a părut foarte surprins de sosirea mea, și, deși nu fusesem un oaspete prea drăguț sau iubit prima oară, am fost primită ca o rudă. Am dat mâna cu mai multe bunici, iar eu și Hawa ne-am îmbrățișat și ne-am spus cât de dor ne fusese uneia de cealaltă. I-am explicat că de data asta veniserăm doar eu și Fernando – Aimee făcea înregistrări în New York – și că voiam să observăm mai în detaliu ce se făcea în vechea școală și ce se putea îmbunătăți la cea nouă. Am fost invitată să le însoțesc pe Hawa și pe prietenele ei în cămăruța de zi, luminată slab de lămpile solare, mai bine luminată de la ecranul telefonului fiecărei fete. Ne-am zâmbit, eu, fetele și Hawa. Au întrebat politicoase de sănătatea mamei și a tatei – era considerat uimitor faptul că nu am frați –, apoi au întrebat de sănătatea lui Aimee și a copiilor ei, a

lui Carrapichano și a lui Judy, dar cel mai pătimaș de a lui Granger. De fapt, sănătatea lui Granger le interesa, căci el fusese adevărata vedetă a primei vizite, mult mai mult decât Aimee sau oricare dintre noi ceilalți. Noi eram curiozități – pe el îl iubeau. Granger știa toate piesele R&B de prost gust pe care Hawa le adora, Aimee le disprețuia, iar eu nu le auzisem niciodată, el purta genul de adidași pe care Hawa îi admira cel mai mult; pe deasupra, în timpul unei reprezentații date la școală de mamele care cântau la tobe, intrase fără ezitare în cerc, scuturase din umeri, zvâcnise din corp, făcuse câțiva pași de vogue și moonwalk, în timp ce eu mă făcusem mică pe scaunul meu și-mi făceam de lucru cu aparatul foto.

— Ce mai tip și ăsta! a spus Hawa acum, clătinând veselă din cap în timp ce se gândea la Granger cel interesant în comparație cu mine, cea plictisitoare. Dansa ca un nebun! Toți băieții întrebau: „Ăștia sunt pașii noi?” Și nu uita, Aimee a ta ne-a spus: „Nu, ăștia sunt cei vechi!” Mai ții minte? Dar n-a venit cu ține de data asta? Ce păcat! Granger e un tip așa de distractiv!

Fetele din cameră au râs, au clătinat din cap și au oftat, apoi s-a așternut iar tăcerea și mi-am dat seama că întrerupsesem o întâlnire, o ședere plăcută la care se bârfea și care acum, după un minut de liniște stânjenitoare, s-a reluat în wolof. Nu voiam să mă duc în întunericul total al dormitorului, așa că m-am sprijinit cu spatele de speteaza canapelei, m-am lăsat învăluită în discuții și am așteptat să mi se usuce hainele pe corp. Lângă mine, Hawa era în centrul atenției, două ore pline de povești care – din câte îmi dădeam seama – variau de la cele nostime la cele triste, până la cele care lezau moralitatea, dar niciodată nu ajungeau până la furie. Râsetul și oftatul erau călăuza mea, și fotografiile de pe telefonul ei, pe care le arăta în timp ce spunea unele anecdote și explica în grabă în engleză dacă întrebam în mod

special. Am înțeles că avea o problemă în dragoste – cu un polițist tânăr din Banjul pe care-l vedea rar – și un plan complex de a merge la plajă când se terminau ploile, la o reuniune de familie la care avea să fie invitat și polițistul. Mi-a arătat fotografia de la întrunirea din anul precedent: o imagine panoramică în care intrau cel puțin o sută de oameni. Pe ea am observat-o în rândul din față și am remarcat că nu avea batic, în schimb, avea extensii mătăsoase pe cap, cărare pe mijloc și părul până la umeri.

— Aveai altfel părul, am spus, iar Hawa a râs, a dus mâna la hijab și l-a scos, dezvelind zece centimetri de păr natural împletit în codițe.

— Dar crește așa de încet, of!

Mi-a luat ceva timp să-mi dau seama că Hawa era unul dintre acele elemente foarte rare în sat, o fată din clasa de mijloc. Părinții ei erau profesori universitari, însă eu nu-i cunoscusem: tatăl lucra la Milano acum, ca polițist la circulație, iar mama ei locuia în oraș și încă lucra la universitate. Tatăl ei alesese, cum spuneau oamenii din sat, „drumul cel lung”, împreună cu fratele mai mare al Hawei, o luaseră prin Sahara spre Libia și apoi porniseră în acea periculoasă traversare spre Lampedusa. Doi ani mai târziu, când deja era căsătorit cu o italiancă, a trimis după celălalt frate, însă trecuseră șase ani de atunci, iar dacă Hawa încă aștepta s-o cheme și pe ea, era prea mândră ca să-mi spună. Banii pe care îi trimitea acasă tatăl ei aduseseră un oarecare lux în gospodărie, lucru rar în sat: un tractor, un teren mare privat, o toaletă, deși nu era conectată la nimic, și un televizor, deși nu mergea. Gospodăria le adăpostea pe cele patru soții ale bunicului Hawei, mort de ceva timp, precum și mulți dintre copiii, nepoții și strănepoții care rezultaseră din aceste relații, în combinații mereu în schimbare. Niciodată nu reușeai să dai de toți părinții acestor copii: doar bunicile erau statornice, își dădeau bebelușii și copilașii mici de la una la

alta și Hawei care, în ciuda tinereții ei, părea să fie capul familiei, sau cel puțin inima acesteia. Era genul de om la care trage toată lumea. De o drăgălășenie izbitoare, cu o față perfect rotundă de un negru-albăstrui, cu trăsături de o strălucire demnă de Disney, gene lungi foarte drăguțe și ceva adorabil de rătușcă la buza plină și proeminentă de sus. Oricine căuta bună dispoziție, lejeritate sau pur și simplu voia să fie tachinat în joacă o oră-două știa că trebuie să vină la Hawa, iar ea se interesa la fel de mult de toată lumea, voia să audă tot ce se mai întâmplase nou, indiferent cât de obișnuit sau banal era, aparent („Ai fost la piață? Ah, ia spune! Cine era pe acolo? Era vânzătorul de pește?"). Ar fi fost bijuteria coroanei în orice sat, de oriunde. Spre deosebire de mine, ea nu avea nici urmă de dispreț față de viața satului: ei îi plăceau intimitatea, bârfa, repetitivitatea și apropierea familiei. Îi plăcea că treaba tuturor era treaba ei și invers. O vecină a Hawei, cu o problemă în amor mai mare decât a ei, venea zilnic să ne viziteze – se îndrăgostise de un băiat cu care părinții n-o lăsau să se mărite –, o ținea pe Hawa de mâini în timp ce vorbea și plângea și deseori nu pleca până la unu noaptea; cu toate acestea, am remarcat eu, pleca mereu zâmbind. Am încercat să-mi dau seama dacă făcusem vreodată așa ceva pentru o prietenă. Voiam să aflu mai multe despre această problemă amoroasă, însă pe Hawa o plictisea să traducă, iar în versiunea ei expeditivă, două ore de discuție se rezumau rapid în câteva propoziții („Mă rog, zice că tipu' e foarte frumos și de treabă, și că n-o să se căsătorească niciodată. Sunt așa de tristă! Ascultă la mine, n-o să pun geană pe geană în noaptea asta! Dar, serios acum, n-ai învățat și tu măcar un pic de wolof?") Uneori, când veneau musafirele Hawei și mă găseau stând în colțul meu întunecat, își luau un aer precaut și plecau, căci, la fel cum Hawa era cunoscută peste tot drept aducătoarea de lumină, un om a cărui

simplă prezență alina suferința, foarte curând a devenit clar pentru toată lumea că vizitatoarea din Anglia adusese cu ea numai apăsare și durere. Toate întrebările morbide pe care simțeam că trebuie să le pun cu pixul în mână, legate de reducerea sărăciei, de lipsa materialelor la școală sau de greutățile aparente din viața Hawei – la care acum se adăugau și dificultățile sezonului ploios, țânțarii, amenințarea malariei netratate –, toate acestea ne alungau musafirii și puneau la grele încercări răbdarea Hawei. Discuțiile despre politică n-o interesau – doar dacă erau conspirative, profund locale și-i priveau direct pe niște cunoscuți de-ai ei – și nu-i plăceau nici discuțiile prea înverșunate pe tema religiei sau a culturii. Ca toți ceilalți, se ruga și mergea la moschee, dar, din câte îmi dădeam eu seama, religia n-o interesa prea mult. Era genul de fată care vrea un singur lucru de la viață: să se distreze. Îmi aminteam foarte bine de când eram la scoală, ferele astea mă nedumeriseră dintotdeauna – și încă mă nedumeresc – și aveam sentimentul că și eu o nedumeream pe ea. Stăteam întinsă pe podea lângă Hawa în fiecare noapte, pe saltele învecinate, recunoscătoare pentru aura albastră de la Samsungul ei, în timp ce-și derula mesajele și fotografiile, uneori până dimineața, râdea sau ofta la fotografiile care o amuzau, sfâșiind întunericul și alinând nevoia de conversație. Dar nimic nu părea s-o revolte sau s-o deprime profund, și, poate pentru că vedeam atât de multe lucruri care-mi trezeau exact aceste sentimente, zi de zi mă mistuia o dorință perversă de-a i le trezi și ei. Într-o noapte, în timp ce stăteam una lângă alta și ea medita din nou ce simpatic fusese Granger, cât de tare și de distractiv, am întrebat-o ce părere avea despre promisiunea președintelui de a decapita personal orice homosexual din țară. A plescăit și a continuat să deruleze imaginile pe ecran:

— Tipu' spune tot timpul câte o prostie. Oricum, noi nu avem pe aici genul ăsta de oameni.

N-a făcut legătura între întrebarea mea și Granger, dar în noaptea aia m-am dus la culcare moartă de rușine că eram așa de dornică să elimin posibilitatea ca Granger să se mai întoarcă vreodată acolo, și de dragul a ce? A unui principiu? Știam cât îi plăcuse lui Granger în satul acela, chiar mai mult decât la Paris – și mult mai mult decât la Londra – și că simțea lucrul ăsta în ciuda amenințării existențiale pe care o reprezentase neîndoielnic vizita pentru el. Vorbiserăm adesea despre asta, așa mai alungam plictisul din timpul sesiunilor de înregistrări – stăteam amândoi în cabină, îi zâmbeam lui Aimee prin geam, fără s-o ascultăm vreodată cântând și astea au fost cele mai pline de miez discuții pe care le-am avut vreodată cu Granger, de parcă satul descătușase în noi o relație pe care nu știam că o avem. Nu că am fi fost de acord sau am fi făcut aceleași legături. Unde eu vedeam lipsuri, nedreptate, sărăcie, Granger vedea simplitate, o lipsă de materialism, frumusețe comună – opusul Americii în care crescuse el. Unde eu vedeam poligamie, misoginism, copiii fără mame (copilăria insulară a mamei, numai că și mai rău, ridicată la rang de tradiție), el își amintea de un apartament de la etajul șase al unei clădiri fără lift, o garsonieră minusculă pe care o împărțea cu o mamă deprimată, singurătatea, bonurile de masă, lipsa oricărei perspective, amenințarea străzilor de dincolo de ușa de la intrare, și-mi spunea cu lacrimi adevărate în ochi cât de fericit ar fi fost să-l crească nu o femeie, ci cincisprezece.

Uneori, când, din întâmplare, eram doar eu și Hawa în curte și ea îmi împletea părul, încercam iar să aduc vorba despre lucruri complicate, profitând de intimitatea momentului ca s-o întreb despre un zvon pe care-l auzisem, despre o femeie din sat dispărută, pe care se părea că o luase

poliția, mama unui tânăr care participase de curând la o tentativă de lovitură de stat. Nu știa nimeni unde era sau ce i se întâmplase.

— Anul trecut a venit aici o fată, o chema Lindsay, a spus Hawa, de parcă nu mă auzise. Înainte să veniți Aimee și voi toți, era de la Peace Corps – era americancă și foarte de treabă! Jucam 21 și Blackjack. Joci cărți? Îți zic, era foarte simpatică, frate!

A oftat, a râs și m-a tras tare de păr, așa că am renunțat. Subiectul preferat al Hawei era vedeta R&B Chris Brown, dar eu nu aveam mai nimic de spus despre Chris Brown și descărcasem numai o piesă de-a lui în telefon („E o melodie foarte, foarte veche”, m-a informat ea), pe când ea știa tot ce se putea despre el, inclusiv toți pașii lui de dans. Într-o dimineață, chiar înainte să plece la școală, am observat-o în curte, dansa cu căștile în urechi. Purta costumația de profesoară stagiară teoretic decentă, dar care-i scotea în evidență toate formele: o bluză albă, o fustă lungă neagră de lycra, un hijab galben, sandale galbene, un ceas galben și o vestă mulată cu dungulițe pe care și-o strângea bine la spate, ca să-și accentueze talia îngustă și pieptul impresionant. Și-a ridicat privirea admirativă de la pașii rapizi pe care-i executau picioarele ei și, zărindu-mă, a râs:

— Nu care cumva să le spui elevilor mei!

În fiecare zi din cursul vizitei noastre, eu și Carrapichano am asistat la orele ținute de Hawa și de Lamin și am luat notițe. Carrapichano se concentra pe aspectele legate de funcționarea școlii, în timp ce misiunea mea era mai limitată: m-am dus întâi în clasa lui Lamin și apoi a Hawei, în căutarea celor „mai buni și mai străluciți”, după cum mă instruise Aimee. La ora lui Lamin, de matematică, a fost simplu: a trebuit doar să notez numele fetelor care au răspuns corect. Și asta am făcut, după ce l-am așteptat pe Lamin să confirme pe tablă că răspunsurile copiilor erau corecte.

Orice operațiune în afară de adunările și scăderile simple mă depășea, și i-am privit pe copiii de zece ani ai lui Lamin înmulțind mai repede decât mine și găsind răspunsul la împărțiri cu numere mari de care eu nici nu mă puteam apropia. Țineam strâns degetele pe pix, simțind cum îmi transpirau mâinile. Era ca un fel de călătorie în timp.

Mă întorsesem la orele de matematică, mă încerca iarăși sentimentul familiar de rușine; se pare că-mi păstrasem obiceiul din copilărie de a mă minți pe mine însămi, căci îmi acopeream foaia cu mâna când trecea Lamin pe lângă mine și reușeam de fiecare dată să mă conving, odată ce răspunsul ajungea pe tablă, că fusesem foarte aproape să reușesc, dacă n-ar fi fost greșeluța asta sau aia, căldura cumplită din clasă, propria frică irațională față de cifre…

M-am simțit ușurată când am plecat de la Lamin și m-am dus la ora Hawei, o lecție generală. Acolo decisesem să le caut pe noile Tracey, adică pe fetele cele mai inteligente, mai iuți, mai îndărătnice, pe cele plictisite de moarte, pe cele care făceau probleme, pe fetele ai căror ochi ardeau ca laserul propozițiile în engleză aprobate de guvern – propoziții moarte, propoziții lipsite de conținut sau sens –, care erau scrise cu trudă pe tablă de Hawa, după care erau traduse cu la fel de multă trudă în wolof și așa erau explicate. Mă așteptasem să găsesc doar câteva Tracey în fiecare clasă, dar curând a devenit clar că soiul lui Tracey era cel mai bine reprezentat în sălile acestea încinse. Uniformele unora din fetele astea erau așa de prăpădite, încât păreau mai degrabă niște zdrențe, alte fete aveau răni deschise pe picioare sau ochii infectați, și în fiecare dimineață, când trebuiau să le plătească profesorilor taxele școlare, multe nu aveau ce bani să dea. Și totuși, nu renunțaseră, nenumăratele Tracey. Nu se mulțumeau să-i recite răspunsul Hawei, care și ea, cu numai câțiva ani în urmă, probabil stătuse în

băncile acestea și recitase aceleași răspunsuri, strângând tare manualul așa cum făcea și acum. Când vedeai atâta foc făcut cu atât de puține surcele, era, desigur, simplu să te cuprindă disperarea. Dar, ori de câte ori discuția se elibera de inutilele lanțuri ale limbii engleze și permitea trecerea la limbile locale, vedeam iar sclipirile evidente de inteligență – ca niște flăcări ce se preling printr-un grilaj menit să le înăbușe – luând aceeași formă pe care o capătă inteligența naturală în clasele din întreaga lume: replicile, umorul, ciorovăiala. Era nefericita misiune a Hawei să pună capăt tuturor acestor manifestări, oricăror iscodiri și curiozități naturale, și să-i târască pe elevi înapoi la manualul editat de guvern, ca să scrie pe tablă „Ceaunul este pe foc” și „Lingura este în castron” cu o bucată de cretă ruptă, să-i pună să repete și apoi să copieze exact, inclusiv cu greșelile frecvente ale Hawei. După ce am urmărit chinuitorul proces timp de câteva zile, mi-am dat seama că niciodată nu-i verifica punându-i să scrie rândurile acestea după dictare, fără ca răspunsul să fie deja în fața lor, și, într-o după-amiază deosebit de toridă, am simțit că trebuia să lămuresc chiar eu chestiunea. I-am cerut Hawei să stea unde stăteam eu, pe un scaun rupt, ca să pot trece în fața clasei și să le cer să scrie în caiete: „Ceaunul este pe foc”. S-au uitat la tabla goală, apoi nerăbdători la Hawa, așteptând traducerea. N-am lăsat-o să vorbească. Au urmat două minute lungi în care copiii s-au uitat cu ochi goi la caietele jerpelite, îmbrăcate în multe cazuri cu hârtie veche de împachetat. Apoi am început să mă plimb prin clasă, luând caietele să i le arăt Hawei. Într-un fel, îmi făcea plăcere lucrul ăsta. Trei fete din patruzeci scriseseră corect propozițiile în engleză. Celelalte scriseseră un cuvânt sau două, majoritatea băieților nu scriseseră nicio literă, doar niște semne incerte care aminteau de vocale sau consoane, umbra unor litere, dar nu litere propriu-zise. Hawa a dat din cap la fiecare

caiet, fără să trădeze vreo emoție, apoi, când am terminat, s-a ridicat și și-a continuat ora.

∵

Când a sunat de prânz, am străbătut curtea în fugă să-l caut pe Carrapichano, care stătea sub mango notând ceva într-un carnet, și i-am povestit cu o grabă entuziastă toate evenimentele dimineții și implicațiile așa cum le vedeam eu, imaginându-mi cât de lent aș fi avansat dacă profesorii mei ne-ar fi predat, să spunem, mandarina, deși eu nu vorbeam mandarina nicăieri altundeva, nu auzeam vorbindu-se mandarina și nu aveam părinți care să vorbească mandarina…

Carrapichano și-a lăsat pixul și m-a privit lung.

— Am înțeles. Și tu ce crezi că ai realizat?

La început am crezut că nu m-a înțeles, așa că mi-am expus pledoaria de la început, dar m-a întrerupt bătând din picior.

— N-ai făcut decât s-o umilești pe profesoară. În fața clasei ei.

Avea vocea calmă, dar era roșu la față. Și-a scos ochelarii și m-a săgetat cu privirea, și părea de o frumusețe așa de gravă, încât poziția lui căpăta o anume greutate, de parcă cei care au dreptate sunt mereu mai frumoși.

— Dar… e… adică, nu vreau să spun că e o chestiune de pricepere, ci „o problemă structurală” – așa zici și tu mereu –, tot ce zic e că poate ținem o oră de engleză, bun, sigur, dar hai să le predăm restul în limba lor din țara lor, după care pot – ar putea, adică, înțelegi, să ia testele la engleză acasă, ca temă sau ceva de genul ăsta.

Fernando a râs amar și a înjurat în portugheză.

— Temă pentru acasă! Ai fost la ei acasă? Vezi cărți pe rafturile lor? Sau rafturi? Birouri? S-a ridicat și a început să strige: Tu ce crezi că fac copiii ăștia când ajung acasă? Învață? Crezi că au timp să învețe?

Nu venise spre mine, dar m-am trezit că mă dau în spate, până m-am lipit de mango.

— Ce cauți aici? Ce experiență ai tu în domeniul ăsta? Asta e muncă pentru adulți! Tu te porți ca o adolescentă. Dar nu mai ești adolescentă, nu? Nu cumva e momentul să te maturizezi?

Am izbucnit în lacrimi. Undeva a sunat un clopoțel. L-am auzit pe Fernando oftând cu ceea ce mi s-a părut a fi înțelegere, și pentru o clipă nebunească am sperat că era gata să mă îmbrățișeze. În timp ce stăteam cu capul în mâini, am auzit sute de copii dând buzna din clase și alergând prin curte, râzând și urlând, în drum spre următoarea oră sau ieșind pe poartă să-și ajute mamele în fermă, apoi pe Carrapichano lovind piciorul scaunului, răsturnându-l și traversând iar curtea spre clasă.

DOISPREZECE

Sfârșitul trecerii mele s-a produs la jumătatea iernii, momentul ideal în care să fii goth: te potrivești cu toată tristețea din jur, ca un ceas care nimerește ora de două ori pe zi. Mă duceam la tata, ușile autobuzului nu se deschideau din cauza nămeților din fața lor, a trebuit să le deschid cu forța cu mănușile negre de piele și să calc într-un troian, protejată de frigul cumplit de o pereche de Dr. Martens negri cu botul de oțel și de straturile succesive de tricotaj negru și denim negru, de căldura părului afro ca un cuib de pasăre, de aerul îmbâcsit al îmbăierii din an în Paști. Devenisem un animal adaptat perfect la mediul lui. Am sunat la soneria tatei: mi-a răspuns o fată. Să fi avut vreo douăzeci de ani. Avea părul împletit în codițe simple, o față drăguță în formă de lacrimă și o piele fără cusur care strălucea precum coaja unei vinete. Părea temătoare, zâmbea neliniștită, s-a întors și l-a strigat pe tata, dar cu un accent așa de marcat, încât abia dacă era numele lui. Ea a

dispărut și a fost înlocuită de tata, apoi nu a ieșit din dormitor tot restul vizitei mele. În timp ce străbăteam holul comun dărăpănat, treceam pe lângă tapetul scorojit, cutiile poștale ruginite, covorul murdar, mi-a explicat ușor, de parcă ar fi fost misionar și puțin rușinat să dezvăluie adevărata dimensiune a gestului său caritabil, că o găsise pe fata asta în gara King's Cross.

— Era desculță! N-avea unde să se ducă, nicăieri. Știi, e din Senegal. O cheamă Mercy. Ar fi trebuit să suni să spui că vii.

Am luat cina ca de obicei, ne-am uitat la un film vechi – *The Green Pastures* – și, până a venit momentul să plec, niciunul dintre noi n-a mai pomenit despre Mercy, l-am văzut uitându-se peste umăr la ușa de la dormitor, dar Mercy nu s-a mai arătat, așa că am luat-o spre ieșire. Nu i-am spus mamei și nici altcuiva de la școală. Singura persoană care credeam că va înțelege era Tracey, dar n-o mai văzusem de luni bune.

∵

Observasem că și alți oameni aveau darul ăsta adolescentin al „scăpării de sub control", al „luatului razna", dar mecanismul pe care reușeau să-l declanșeze în ei în momente de tristețe sau traumă eu un reușeam să-l găsesc în mine. În schimb, conștient, ca un sportiv care decide un nou program de antrenament, am decis s-o iau razna. Dar nu m-a luat nimeni prea în serios, cu atât mai puțin mama, pentru că mă considera o adolescentă fundamental de încredere. Când alte mame din cartier o opreau pe stradă, cum făceau adesea, să-i ceară sfaturi în legătură cu copiii lor năbădăioși, ea îi asculta compătimitoare, dar deloc preocupată, și uneori punea punct conversației prinzându-mă de umăr și spunând ceva de genul:

— Ce să zic, noi avem mare noroc, încă nu avem genul ăsta de probleme.

Convingerea asta îi era așa de înrădăcinată în minte, încât orice încercare aș fi făcut să mă abat

de la drumul drept pur și simplu nu o vedea: era legată de umbra a ceea ce fusesem cândva și pe aceasta o urma. Și, în fond, nu avea dreptate? Eu nu eram ca noii mei prieteni, nu chiar așa de inconștientă sau pornită pe autodistrugere. Strângeam (deloc necesar) prezervative, eram îngrozită de ace, prea speriată de sânge în general ca să-mi treacă prin minte să mă tai, mereu mă opream din băut înainte să mă fac pulbere, mâncam bine și, când mă duceam în cluburi, o ștergeam de lângă gașca mea – sau făceam în așa fel încât să mă pierd de ea – pe la douăsprezece și un sfert, ca să mă pot întâlni cu mama, a cărei regulă era să vină să mă ia la și jumătate în fiecare vineri noaptea din fața intrării artiștilor de la Camden Palace. Intram în mașină și făceam mare scandal din cauza aranjamentului ăstuia, în timp ce întotdeauna, de fapt, mă bucuram că există. Așa a fost și în noaptea în care am salvat-o pe Tracey, o noapte în care fusesem la Camden Palace. În mod normal, gașca mea mergea acolo la concerte indie, pe care le acceptam de bine, de rău, dar atunci, cine știe cum, ne-am dus la un concert hardcore, chitarele distruse făceau ca boxele să scoată un vacarm înfiorător, și la un moment dat mi-am dat seama că n-aveam să rezist până la miezul nopții – deși mă certasem cu mama exact pentru concesia asta. Pe la unsprezece și jumătate am spus că mă duc la baie și am pornit împleticindu-mă prin vechea clădire unde odinioară se jucau vodeviluri, am găsit un loc liber în una din lojile goale de la etajul întâi și m-am apucat să mă trotilez cu o sticluță de votcă ieftină pe care o țineam în buzunarul trenciului negru. M-am așezat în genunchi pe catifeaua sfâșiată care fusese ruptă de pe scaune și am aruncat o privire spre baza scenei, unde se agita publicul. Îmi dădea un soi de satisfacție tristă gândul că eram poate singurul suflet din clădire în momentul ăla care știa că Chaplin jucase aici, la fel și Gracie Fields, ca să nu

mai pomenesc de uitatele numere ale dresorilor de câini, ale dansatorilor de step și acrobaților, precum și de show-urile *minstrel*[26]. M-am uitat în jos la puștii aceia albi, nesociabili din suburbii, cu toții îmbrăcați în negru, cum se aruncau unul în altul și mi l-am imaginat în locul lor pe G.H. Elliott, „Negrul ciocolatiu", îmbrăcat din cap până în picioare în alb și cântând despre luna argintie. Dintr-odată, am auzit foșnetul perdelei în spatele meu, și un băiat a intrat în lojă. Era alb, foarte slab, nu mai mare decât mine și evident drogat, cu urme adânci de la acnee și o claie de păr negru vopsit pe fruntea presărată cu cratere. Dar avea ochii de un albastru frumos. Și eram din aceeași gașcă-surogat: purtam aceeași uniformă, denim negru, bumbac negru, jerseu negru, piele neagră. Nici măcar nu cred că am vorbit. A venit doar spre mine, iar eu m-am întors cu fața la el, deja în genunchi, și i-am dus mâna la șliț. Ne-am dezbrăcat atât cât era necesar, ne-am întins pe covorul cu aspect de scrumieră și ne-am lipit bazinele vreun minut, în timp ce în rest corpurile ne-au rămas dezlipite, fiecare înfășurat în straturile lui de negru. A fost prima oară în viața mea când sexul s-a petrecut fără umbra lui, umbra ideilor despre sex sau a fanteziilor despre el, de genul care se pot acumula doar cu timpul. În balconul acela totul avea încă drept scop explorarea, experimentarea și aspectele tehnice, în sensul că trebuia să ne dăm seama unde vine fiecare lucru. Nu văzusem niciodată vreo scenă pornografică. Încă era posibil pe atunci.

Părea nepotrivit ca doi puști goth să se sărute, așa că ne-am mușcat de gât ca niște mici vampiri. În cele din urmă s-a așezat în fund și a spus cu un accent mai afectat decât mă așteptasem:

— N-am folosit nimic.

Oare și pentru el era prima oară? I-am spus că nu conta, cu o voce care probabil l-a surprins și pe el la fel de mult, apoi i-am cerut o țigară, pe care

mi-a dat-o dezasamblată – câteva fire de tutun, o foiță de răsucit și un pătrățel de carton. Am convenit să mergem la bar și să bem niște cidru cu bere, dar pe scară l-am pierdut într-o mulțime care dădea buzna sus; simțind brusc nevoia de aer și spațiu, am pornit în schimb spre ieșire și spre Camden la ora la care încep să dea târcoale vrăjitoarele. Toți se grăbeau de colo colo beți, se revărsau din baruri, cu blugii rupți și cămăși ecosez sau complet în negru, unii stăteau pe jos în cerc, cântau din gură sau la chitară, altora le spunea un bărbat să vorbească cu un altul de mai încolo, la care erau drogurile pe care ar fi trebuit să le aibă primul bărbat. Dintr-odată, m-am simțit brutal de trează și singură și mi-am dorit să apară mama. M-am dus la un cerc de necunoscuți care stăteau pe jos și păreau din gașca mea și mi-am rulat țigara.

De unde stăteam eu vedeam pe strada laterală până la Jazz Café, și m-a uimit ce diferiți erau cei strânși la uși, nu în drum spre ieșire, ci în drum spre intrare, deloc beți, căci erau oameni cărora le plăcea să danseze, care nu trebuiau să se îmbete ca să-și convingă trupurile să se miște. Nicio haină de pe ei nu era ruptă, sfâșiată sau mânjită cu pastă corectoare, totul era impecabil, femeile străluceau de-ți luau ochii și nu stătea nimeni pe jos, dimpotrivă, se făcuseră toate eforturile să fie despărțiți clienții de pământ: adidașii bărbaților aveau o pernă de aer de cinci centimetri, iar pantofii femeilor aveau tocuri de două ori mai înalte de atât. M-am întrebat de ce stăteau la coadă. Poate că avea să le cânte o fată mulatră cu o floare în păr. M-am gândit să mă duc până acolo să văd cu ochii mei, dar atunci mi-am dat seama că se stârnise agitație la intrarea în stația de metrou Mornington Crescent, era o problemă cu un bărbat și o femeie, țipau unul la altul, iar bărbatul o lipise pe femeie de perete, striga la ea și o prinsese cu mâna de gât. Băieții cu care stăteam nu s-au

mișcat, nici măcar n-au părut prea îngrijorați, au continuat să cânte la chitară sau să-și ruleze jointuri. Două fete au luat măsuri – o fată rasă în cap, cu un aer dur, și încă una, poate iubita ei –, și m-am ridicat și eu odată cu ele, n-am strigat ca ele, dar am venit iute în urma lor. Dar, pe măsură ce ne apropiam, situația a devenit neclară, nu mai era așa evident dacă „victima" era atacată sau ajutată – am văzut că i se înmuiaseră picioarele și că bărbatul o ținea dreaptă, într-un fel –, așa că am încetinit pasul. Fata rasă în cap a devenit mai puțin agresivă, mai plină de solicitudine, și atunci mi-am dat seama că femeia nu era femeie, ci fată, și că o cunoșteam: Tracey. M-am dus repede la ea. M-a recunoscut, dar nu putea să vorbească, a întins doar mâna și a zâmbit trist. Îi curgea sânge din nas, din amândouă nările. Simțind un miros oribil, am coborât privirea și am văzut vomă, pe piept și într-o băltoacă de pe jos. Bărbatul i-a dat drumul și s-a tras înapoi. Eu m-am apropiat, am ținut-o și i-am spus pe nume – „Tracey, Tracey, Tracey" –, dar a dat ochii peste cap și i-am simțit toată greutatea în brațe. Fiind în Camden, fiecare bețiv și drogat care trecea pe acolo avea o teorie: un ecstasy de proastă calitate, deshidratarea, intoxicația cu alcool, probabil luase o doză de speedball[27]. Trebuia s-o ții în picioare sau s-o întinzi pe jos sau să-i dai niște apă sau să te dai mai încolo s-o lași să respire; începeam să mă panichez când, prin tot acest vacarm, de pe partea cealaltă a drumului, s-a auzit o voce mult mai puternică, cu adevărat autoritară, strigându-ne pe nume pe Tracey și pe mine. Era mama, oprea în fața clădirii după cum căzuserăm de acord, la douăsprezece și jumătate, cu Citroënul ei 2CV. I-am făcut cu mâna, a pornit iar hurducându-se și a parcat lângă noi. Acum că sosise un adult așa de fioros și capabil, toți ceilalți s-au împrăștiat, iar mama nici măcar nu s-a oprit să pună ceea ce mi se păreau a fi întrebările necesare. Ne-a despărțit, a întins-o pe Tracey pe bancheta

din spate, i-a ridicat capul pe un teanc din cărțile serioase pe care le avea tot timpul la ea, chiar și în miez de noapte, și ne-a dus direct la St Mary's. Voiam așa de mult să-i spun lui Tracey despre aventura mea de la balcon, despre cum, măcar o dată, fusesem și eu cu adevărat inconștientă. După ce am ieșit în Edgware Road, Tracey și-a revenit și s-a ridicat în fund. Dar, când mama a încercat să-i explice cu blândețe ce se întâmpla și unde mergeam, Tracey ne-a acuzat pe amândouă că o răpiserăm, că încercam s-o controlăm, noi, care mereu voiserăm s-o controlăm, încă de când era mică, care mereu credeam că știm ce e mai bine pentru ea, ce e mai bine pentru toată lumea, ba chiar încercaserăm s-o furăm de la mama ei, de la tatăl ei! Furia ei se intensifica pe măsură ce mama devenea de un calm mai glacial, până când, la sosirea în parcarea de la Urgențe, s-a aplecat pe banchetă și ne-a scuipat în ceafă. Mama nu s-a lăsat prinsă în capcană sau distrasă. Mi-a spus s-o apuc din partea stângă, în timp ce ea o apuca din dreapta, și, mai târând-o, mai obligând-o, am dus-o în sala de așteptare, unde, spre surprinderea noastră, a devenit brusc supusă și i-a șoptit „speedball" asistentei, după care a așteptat cu o mână de șervețele la nas până a consultat-o un medic. Mama a intrat cu ea. După vreo cincisprezece minute a ieșit – mă refer la mama – și mi-a spus că Tracey urma să stea acolo peste noapte, că trebuiau să-i facă spălături stomacale; mi-a mai povestit că-i făcuse – mă refer la Tracey – mai multe aluzii sexuale explicite, în delirul ei, unui doctor indian stresat din tura de noapte. Avea numai cincisprezece ani.

— Fetei ăsteia i s-a întâmplat ceva grav! a spus mama în șoaptă, apoi a plescăit din buze și s-a aplecat deasupra unui birou să semneze niște hârtii în locul părinților lui Tracey.

Într-un asemenea context, bețiile mele inofensive nu meritau prea mare deranj. Când mi-a

observat sticla de votcă în haină, mama a luat-o, fără nicio discuție, și a aruncat-o într-un coș de gunoi destinat deșeurilor medicale. În drum spre ieșire, mi-am surprins imaginea în oglinda lungă de pe peretele unei toalete dezafectate care, din întâmplare, avea în momentul acela ușa larg deschisă. Mi-am văzut uniforma mohorâtă, neagră și fața machiată absurd – sigur, mă mai văzusem, dar nu în lumina aceea crudă de la spital. Nu mai era fața unei fete, ci o femeie era cea care-mi întorcea privirea. Efectul a fost foarte diferit de tot ce văzusem eu până atunci la lumina becului chior și mov din camera mea cu pereți negri. Trecusem pragul: am renunțat la viața de goth.

PARTEA A CINCEA

NOAPTE ȘI ZI

UNU

Stăteau față în față, părea o atmosferă foarte intimă, dacă reușeai să ignori milioanele de oameni care-i priveau. Mai devreme se plimbaseră prin casa lui neobișnuită, îi priviseră comorile, obiectele stridente de artă, mobila aurită de prost gust, vorbiseră câte-n lună și în stele, iar la un moment dat el a început să cânte și să execute câțiva din pașii care l-au consacrat. Însă noi voiam să știm un singur lucru, și, în cele din urmă, ea s-a pregătit să-l întrebe; până și mama, care trebăluia prin apartament și se prefăcea că nu e interesată, s-a oprit și s-a așezat lângă mine în fața televizorului, curioasă să vadă ce se întâmpla. Am luat telecomanda și l-am dat mai tare. „Bun, Michael", a spus ea, „atunci hai să trecem la lucrul care se discută probabil cel mai mult despre tine, și anume că, în mod evident, culoarea pielii tale este diferită de cea de când erai mai tânăr, eu cred că asta a cauzat multe speculații și controverse legat de ceea ce ai făcut sau faci…"

Michael a coborât ochii și și-a început apărarea. Mama nu a crezut o iotă, și în următoarele câteva minute n-am mai auzit nimic din ce se vorbea, o auzeam doar pe mama certându-se cu televizorul. „Deci sunt sclavul ritmului", a spus el zâmbind, deși părea uluit, disperat să schimbe subiectul, iar Oprah l-a lăsat să-l schimbe și discuția a mers mai departe. Mama a ieșit din cameră. După un timp, m-am plictisit și eu și am oprit televizorul.

Aveam optsprezece ani. Eu și mama n-am mai locuit niciodată împreună după anul ăla și deja nu știam cum să ne purtăm una cu cealaltă în noile

noastre roluri: două femei adulte care ocupau temporar același spațiu. Mai eram mamă și fiică? Prietene? Surori? Colege de apartament? Aveam orare diferite, abia dacă ne vedeam, dar mă temeam că stătusem mai mult decât era cazul, era ca un spectacol care durează prea mult. În general mă duceam la bibliotecă, încercam să recapitulez, în timp ce ea muncea în fiecare dimineață ca voluntar la un centru pentru tinerii cu probleme, iar seara, la un adăpost pentru femeile de culoare, din India și Pakistan. Nu spun că nu făcea lucrul ăsta din tot sufletul și că nu se pricepea, dar în același timp ambele activități par impresionante în CV-ul tău dacă, din întâmplare, candidezi pentru funcția de consilier local. N-o mai văzusem niciodată așa de ocupată. Părea să fie prin tot cartierul în același timp, implicată în toate, și toată lumea era de acord că-i prindea bine divorțul, părea mai tânără ca oricând: întotdeauna mă temusem că la un moment dat, nu peste mulți ani, ne vom apropia de aceeași vârstă. Nu mi se întâmpla prea des să merg pe stradă cu ea și să nu se apropie cineva să-mi mulțumească „pentru tot ce face mama ta pentru noi” sau să-mi ceară s-o întreb dacă avea idee cum trebuia procedat pentru a deschide un club after-school pentru copiii somalezi nou-sosiți sau ce local din zonă era potrivit pentru un curs de ciclism. Nu fusese aleasă în nicio funcție încă, dar lumea din cartier deja o încoronase.

Un aspect important al campaniei ei fusese transformarea vechii barăci pentru biciclete din complexul rezidențial într-un „loc de întâlnire al comunității”, ceea ce a stârnit un conflict între ea și Louie și gașca lui, care foloseau baraca pentru treburile lor. Mama mi-a spus mai târziu că Louie a trimis doi tineri la noi acasă s-o intimideze, dar „le cunoștea pe mamele lor” și nu i-a fost frică, așa că au plecat fără să-și impună punctul de vedere. Și o cred. Am ajutat-o să văruiască baraca în

galben aprins și m-am dus cu ea pe la firmele din apropiere ca să le cerem scaunele de plastic care nu le mai trebuiau. Prețul biletului de intrare a fost stabilit la o liră, incluzând și băuturile răcoritoare, iar într-un colț, Kilburn Books vindea literatură relevantă pe o masă rudimentară. Centrul s-a deschis în aprilie, în fiecare vineri la șase veneau vorbitorii, la invitația mamei, tot soiul de excentrici din zonă: recitatori, activiști politici, consilieri în problema drogurilor, un profesor fără catedră care-și publica singur cărțile despre conspirații istorice dejucate, un businessman nigerian arogant care ne-a ținut o predică despre „aspirațiile negrilor”, o asistentă medicală guyaneză liniștită, care a vorbit într-un stil evanghelic despre untul de shea. Au fost invitați și mulți vorbitori irlandezi – în semn de respect față de acea primă populație locală care acum dispărea rapid –, dar mama putea fi indiferentă la războaiele altor comunități și nu ezita să le facă prezentări exaltate („Oriunde am lupta pentru libertate, aceeași luptă ducem!”) unor gangsteri cu un aer șmecheresc care prindeau drapele tricolore pe peretele negru din spate și treceau din mână-n mână găletușe destinate donațiilor pentru IRA la sfârșitul discursurilor. Unele subiecte care mie mi se păreau obscure din punct de vedere istoric și îndepărtate de situația noastră – cele douăsprezece triburi ale lui Israel, povestea lui Kunta Kinte, orice avea legătură cu Egiptul antic – erau cele mai apreciate, și cu ocaziile astea, mama mă trimitea la biserică să-l rog pe diacon să ne mai dea niște scaune. Dar, când pe vorbitori îi preocupau aspecte mai prozaice ale vieții de zi cu zi – infracționalitatea locală, drogurile, sarcina la adolescente, abandonul școlar –, atunci puteau conta doar pe cele câteva bătrâne jamaicane care veneau indiferent de subiect – de fapt, veneau pentru ceai și biscuiți. Dar mie îmi era imposibil să scap, trebuia să-i ascult pe toți vorbitorii, chiar și

pe schizofrenicul care intra în încăpere cu un morman de notițe – prinse cu benzi elastice și organizate după un sistem numai de el știut – și ne vorbea cu multă pasiune despre aberația rasistă a evoluției, care îndrăznea să stabilească o legătură între Africanul Sfânt și maimuța abjectă și pământească, pe câtă vreme Africanul Sfânt provenea din lumină pură, adică din îngerii înșiși, a căror existență era oarecum dovedită – am uitat în cel fel – de piramide. Uneori vorbea și mama: în serile acelea încăperea era plină ochi. Subiectul ei era mândria, în toate formele acesteia. Nu trebuia să uităm că suntem frumoși, inteligenți, capabili, regi și regine, posesorii unei istorii, ai unei culturi, stăpâni pe noi înșine, și totuși, cu cât umplea mai mult încăperea cu lumina asta chinuită, cu atât simțeam mai clar forma și proporțiile umbrei uriașe care, în fond, plutea deasupra noastră.

Într-o zi mi-a sugerat să vorbesc și eu. Poate că o tânără ar fi fost în stare să comunice mai bine cu tinerii. Cred că era sincer nedumerită cum de discursurile ei, deși apreciate, încă nu le împiedicaseră pe fete să rămână gravide sau pe băieți să fumeze iarbă, să se lase de școală ori să se ducă la furat. Mi-a dat mai multe subiecte posibile, toate necunoscute mie; când am spus lucrul ăsta, a cuprins-o exasperarea:

— Problema ta e că niciodată n-ai cunoscut greutățile!

Și a pornit lungul șir de reproșuri. A atacat materiile „soft” pe care alesesem eu să le studiez, colegiile „inferioare” la care mă înscrisesem, „lipsa ambiției”, după cum o considera ea, pe care o moștenisem de la cealaltă parte a familiei mele. Am plecat. M-am foit puțin pe șoseaua principală, am fumat, după care m-am lăsat în seama inevitabilului și m-am dus la tata acasă. Mercy plecase de mult, nu mai venise nimeni altcineva de atunci, locuia singur din nou și mi s-a părut mai copleșit, mai trist decât îl văzusem vreodată.

Programul lui de lucru – care încă începea în fiecare dimineață înainte să se lumineze de ziuă – îi punea o problemă nouă: nu știa ce să facă după-amiaza. Fiind un familist înnăscut, era pierdut fără familie, și eram curioasă dacă ceilalți copii ai lui, cei albi, îl vizitau vreodată. N-am întrebat – mi-era rușine să întreb. Lucrul de care mă temeam nu mai era autoritatea părinților asupra mea, ci că și-ar fi putut expune fățiș fricile intime, melancolia și regretele. Vedeam deja manifestarea aceasta la tata. Devenise ca oamenii aceia despre care-i plăcea să-mi spună mai demult, pe care-i întâlnea în drumurile lui și pe care-i compătimea, bătrâni cu papuci de casă care se uitau la emisiunile de după-amiază până începeau cele de seară, care abia dacă vedeau pe cineva și nu făceau nimic toată ziua. O dată m-am dus la el și a venit și Lambert, dar, după o scurtă agitație veselă, s-au lăsat înghițiți de întuneric și de paranoia bărbaților între două vârste părăsiți de femei, lucru agravat și de neglijența lui Lambert, care nu adusese nicio alinare sub formă de iarbă. Televizorul mergea și au stat tăcuți în fața lui tot restul după-amiezii, ca doi înecați care se agață de același lemn, în timp ce eu făceam ordine în jurul lor.

Uneori îmi închipuiam că, dacă m-aș fi plâns lui tata de mama, așa am fi putut să ne distrăm amândoi, că era un lucru pe care-l puteam avea în comun, dar niciodată nu mergea bine, pentru că apreciasem foarte greșit cât de mult continua s-o iubească și s-o admire. Când i-am spus de locul pentru întâlniri și de faptul că mă obligase să vorbesc acolo, a zis:

— Hm, pare un proiect foarte interesant. Un centru pentru toată comunitatea.

Părea visător. Cât de fericit ar fi fost, chiar și acum, să care scaune de vizavi, să potrivească microfonul, să reducă la tăcere publicul în așteptarea mamei, care trebuia să vină pe scenă!

DOI

Un teanc de afișe, nu fotocopiate, ci desenate, fiecare, de mână, anunțând o prelegere – „Istoria dansului” – au fost puse peste tot prin complexul rezidențial, unde, ca toate anunțurile publice, curând au fost mâzgălite în moduri creative și obscene, un graffiti atrăgea un răspuns, apoi un răspuns la răspuns. Lipeam unul pe o alee din complexul lui Tracey când am simțit două mâini pe umeri, o apăsare scurtă și tare. M-am întors, și iat-o. S-a uitat la afiș, dar n-a făcut niciun comentariu. Mi-a luat ochelarii cei noi, și i-a pus la ochi și a râs de imaginea pe care și-o vedea în oglinda strâmbă prinsă lângă panoul de anunțuri. A râs iar când mi-a scăpat din mână țigara pe care mi-o oferise, apoi a râs de espadrilele amărâte pe care le purtam, furate din dulapul mamei. Mă simțeam ca un jurnal vechi pe care-l găsisem într-un sertar: îmi amintea de o perioadă mai inocentă și ridicolă din viața ei. Am traversat împreună curtea și ne-am așezat pe iarbă în spatele blocului ei, cu fața la Sfântul Cristofor. A dat din cap spre ușă și a spus:

— Nu era dans pe bune ce făceam noi acolo. Sunt la cu totul alt nivel acum.

Nu mă îndoiam. Am întrebat cum mergea cu recapitularea și am aflat că la genul ei de școală nu existau examene, se terminase cu toate astea la cincisprezece ani. În timp ce eu eram în lanțuri, ea era liberă! Acum totul depindea de un „spectacol de varieteu de final” la care veneau „majoritatea marilor agenți” și la care am fost și eu invitată cu chiu, cu vai („Aș putea să întreb pentru tine”). De acolo erau aleși cei mai buni dansatori, își găseau impresar și începeau să meargă la castinguri pentru stagiunea de toamnă din West End sau pentru trupele ambulante regionale.

Era foarte mândră de ea. Mi se părea că devenise mai lăudăroasă în general, mai ales în privința tatălui ei. Îi construia o casă uriașă la Kingston, așa susținea ea, și în curând avea să se

mute acolo cu el, iar de acolo nu era decât un mic pas până la New York, unde avea să i se ofere ocazia de a juca pe Broadway, acolo dansatorii chiar erau apreciați, nu ca aici. Da, avea să lucreze la New York, dar avea să locuiască în Jamaica, la soare cu Louie, scăpând în fine de ceea ce țin minte că a numit „țara asta nenorocită și jalnică" – de parcă ar fi fost un accident însuși faptul că locuise aici.

Câteva zile mai târziu l-am văzut pe Louie într-un context complet diferit, în Kentish Town. Eram în autobuz, la etaj, și l-am remarcat pe stradă, o cuprindea cu brațul pe însoțitoarea lui gravidă, genul de „femeie de casă", cu cercei mari aurii în formă de piramidă, cu părul dat cu ceară și înțepenit într-un model cu țepi și șuvițe lipite pe față în diferite forme. Râdeau, glumeau împreună și se sărutau din când în când. Ea împingea un cărucior cu un copil de vreo doi ani în el și ținea de mână un altul de șapte, opt ani. Primul meu gând nu a fost: „Cine sunt copiii ăștia?", ci: „Ce caută Louie în Kentish Town? De ce merge pe Kentish Town High Street de parcă ar sta acolo?" Nu puteam să gândesc mai departe de un kilometru și jumătate. Numai când i-am pierdut din ochi am luat în calcul toate ocaziile în care Tracey minți se sau dăduse explicații din burtă legate de absența lui – încetase să mai plângă din cauza asta când era foarte mică –, fără să bănuiască vreodată cât de aproape era el în tot timpul ăsta. Nu la concertele de la școală, la ziua de naștere, la spectacol, la ziua dedicată sportului sau pur și simplu acasă, la cină, deoarece se presupunea că are grijă de o mamă etern bolnavă în sudul regiunii Kilburn sau dansa cu Michael Jackson, sau la mii de kilometri depărtare, în Jamaica, unde construia casa de vis a lui Tracey. Dar monologul de pe bordura aia acoperită cu iarbă îmi confirmase că nu mai puteam vorbi despre lucruri intime. În schimb, când am ajuns acasă, i-am spus mamei ce am

văzut, încerca să pregătească cina, întotdeauna un moment stresant al zilei, și s-a enervat pe mine cu o viteză și o intensitate uimitoare. Nu înțelegeam, știam că-l ura pe Louie – așa că de ce îi lua apărarea? În timp ce trântea oalele de colo colo, mi-a vorbit cu patimă despre Jamaica, nu cea din prezent, ci cea din secolele al XIX-lea, al XVIII-lea și mai de demult – actualul Kentish Town a fost lăsat deoparte ca fiind irelevant –, despre crescătorii de animale și despre berbeci, despre copiii smulși din brațele mamei lor, despre repetiție și revenire de-a lungul secolelor și despre numeroșii bărbați absenți din arborele ei genealogic, inclusiv tatăl ei, cu toții bărbați-fantomă, niciodată văzuți limpede sau de aproape. M-am ferit de ea în timp ce tuna și fulgera, lipindu-mă de ușa caldă a cuptorului. Nu știam ce să fac cu toată tristețea asta. „O sută cincizeci de ani! Îți dai seama cât înseamnă o sută cincizeci de ani în familia unui om?" Când a trosnit din degete, m-a trimis cu gândul la domnișoara Isabel când număra copiii pentru măsurile unui dans. „Atât durează", a spus ea.

∵

O săptămână mai târziu, cineva a dat foc la vechea baracă pentru biciclete, cu o noapte înainte de prelegerea mea, reducând-o la o cutie neagră carbonizată. Am făcut turul ei împreună cu pompierii. Mirosea groaznic de la toate scaunele de plastic care fuseseră puse grămadă lângă perete, iar acum se topiseră, lipindu-se unele de altele. Eu mă simțeam ușurată, mi se părea o intervenție divină, deși toate semnele indicau pe cineva de mai aproape, și curând băieții lui Louie și-au revendicat spațiul. A doua zi după incendiu, când eu îmi vedeam cu mama de treabă, câțiva oameni de bine au traversat strada să ne ofere consolare sau să discute cu ea despre subiect, însă ea și-a țuguiat buzele și s-a uitat la ei de parcă i-ar fi spus ceva grosolan sau personal. Forța brută o revolta,

cred, pentru că depășea mult iubitul ei teritoriu al limbajului, și nu știa cum să reacționeze. În ciuda discursului ei revoluționar, nu cred că mama ar fi fost foarte utilă într-o revoluție adevărată, imediat ce se termina cu discuțiile și întâlnirile și începea violența propriu-zisă. Într-un anume sens, nu putea să creadă în violență, de parcă ar fi fost, după părerea ei, prea prostească încât să existe cu adevărat. Știam – doar de la Lambert – că avusese parte de multă violență în copilărie, și emoțională, și fizică, dar rareori vorbea despre ea altfel decât catalogând-o drept „prostia aia" sau pomenindu-i pe „oamenii ăia ridicoli", deoarece, de când căpătase acces la viața minții, orice altceva în afară de viața minții încetase să existe. Louie era un fenomen sociologic, un simptom politic, un exemplu istoric sau pur și simplu un om crescut în acea sărăcie rurală cumplită pe care o cunoscuse și ea – un om pe care-l recunoștea, și eu cred că-l înțelegea în adâncul ei –, acelui Louie mama putea să-i facă față. Însă aerul neajutorat pe care-l avea când pompierii au condus-o spre colțul îndepărtat al barăcii să-i arate unde fusese pus focul, de către un om pe care-l cunoștea personal, cu care încercase să se înțeleagă omenește, dar care, cu toate acestea, alesese să distrugă prin violență ceea ce ea crease cu atâta dragoste – nu i l-am uitat niciodată. Louie nici nu a trebuit s-o facă personal, după cum n-a trebuit să ascundă că el dăduse ordinul. Dimpotrivă, voia să se știe, așa își etala puterea. La început am crezut că focul distrusese ceva esențial din mama. Dar în câteva săptămâni a reușit să se adune și l-a convins pe preot s-o lase să-și mute reuniunile comunității în încăperea din spate a bisericii. Incidentul s-a dovedit chiar a fi util, într-un fel, pentru campania ei: era confirmarea vizuală, la propriu, a „nihilismului urban" despre care vorbise adesea și în jurul căruia își construise campania. La scurt timp după aceea a devenit consilieră locală. Și așa a început a doua

etapă a vieții ei, cea politică – pe care sunt sigură că o considera viața ei cea adevărată.

TREI

Școala a fost gata la sfârșitul sezonului ploios, în octombrie. Ca să sărbătorim, am decis să organizăm un eveniment în curtea cea nouă, un spațiu curățat cât o jumătate de teren de fotbal. Noi nu ne-am implicat în planificare – s-a ocupat comitetul de supraveghere al satului –, iar Aimee a ajuns doar în dimineața aceleiași zile. Însă eu eram la fața locului de două săptămâni și mă îngrijorau chestiunile de logistică, sistemul audio, mărimea publicului și convingerea împărtășită de toată lumea – copiii și adulții, Al Kalo, Lamin, Hawa, toți prietenii ei – că avea să vină și președintele. Sursa acestui zvon era greu de stabilit. Toată lumea auzise de la altcineva, nu se puteau obține mai multe informații, numai clipiri cu subînțeles și zâmbete, căci se presupunea că noi, „americanii" eram oricum în spatele vizitei.

— Mă întrebi pe mine dacă vine? spunea Hawa râzând, tu nu știi?

Zvonul și anvergura evenimentului au ajuns să se hrănească reciproc: la început voiau să participe trei grădinițe locale la paradă, apoi cinci, apoi cincisprezece, întâi s-a spus că vine președintele, apoi și șefii de stat din Senegal, Togo și Benin, așa că cercului mamelor care băteau în tobe li s-au adăugat câțiva grioți[28] care aveau să cânte la *kora,* instrumentul specific cu griful lung, precum și fanfara poliției. Am început să auzim zvonuri că veneau cu autobuzul și comunități din câteva alte sate și că un DJ senegalez celebru avea să anime atmosfera după evenimentul oficial. Dincolo de toată planificarea asta zgomotoasă, mai era ceva, un zumzăit slab de suspiciune și resentimente, pe

care eu nu l-am auzit la început, dar pe care Fernando l-a recunoscut imediat. Motivul era acela că nimeni nu știa exact câți bani trimiseseră oamenii lui Aimee la banca din Serrekunda, așa că nimeni nu știa sigur cât primise Lamin personal, la fel cum nimeni nu putea spune precis ce parte din suma respectivă pusese el în plicul care a ajuns mai târziu la casa lui Al Kalo și cât îi lăsase în casa aceea lui Fatu, trezoriera noastră, înainte ca restul să ajungă, în sfârșit, în cuferele comitetului sătesc. Nimeni nu lansa acuzații directe. Dar toate discuțiile, indiferent unde începeau, păreau să ajungă în final la această întrebare, de obicei strecurată în construcții sub formă de proverbe, de exemplu: „E departe din Serrekunda până aici”, sau „Mâinile astea, apoi astea, apoi și astelalte. Câte mâini! Cine mai curăță ce au atins atâtea mâini?” Fern – după cum îi spuneam și eu acum – era dezgustat de inepția generală: nu mai lucrase niciodată cu asemenea idioți ca idioții ăștia din New York, creau numai probleme și habar n-aveau de proceduri și de realitățile locale. A devenit și el o mașină de proverbe: „La inundații, apa se duce peste tot, nu trebuie să te gândești prea mult. La secetă, dacă vrei apă, trebuie s-o conduci cu grijă pe fiecare centimetru spre destinație”. Dar grija lui obsedantă, ceea ce el numea „atenția la detalii”, nu mă mai enerva: făceam prea multe greșeli în fiecare zi ca să nu înțeleg deja că el știa mai bine. Nu mai era posibil să ignor adevărata diferență dintre noi, care mergea mult mai departe de educația lui superioară, de doctorat sau chiar experiența profesională. Avea legătură cu calitatea atenției lui. El asculta și observa. Era mai deschis. Ori de câte ori îl remarcam în plimbările mele zilnice prin sat – pe care le făceam pur și simplu de dragul mișcării și ca să scap de claustrofobia din gospodăria Hawei –, Fern era prins în discuții aprinse cu bărbați și femei de toate vârstele și situațiile financiare posibile, stătea ghemuit lângă

ei în timp ce mâncau, trecea la pas pe lângă căruțe trase de măgari, stătea pe jos și bea *ataya* cu bătrânii lângă tarabele din piață și asculta mereu, învăța, cerea mai multe detalii, nu presupunea nimic până nu i se spunea. Am comparat toate astea cu felul meu de a fi. Eu zăceam în camera mea umedă cât mai mult posibil, nu vorbeam cu nimeni dacă se putea, citeam cărți despre regiune la lumina unei lămpi de frunte și mă lăsam cuprinsă de o furie ucigașă, adolescentină prin natura ei, față de FMI și Banca Mondială, față de olandezii care cumpăraseră sclavii, față de căpeteniile locale care-i vânduseră și față de tot felul de abstracțiuni asupra cărora nu puteam interveni în niciun mod.

Partea zilei care-mi plăcea cel mai mult era acum începutul serii, când mă duceam la Fern la casa roz și luam o cină simplă gătită de aceleași femei care duceau mâncare și la școală. Un singur bol, plin cu orez, uneori doar cu o roșie necoaptă sau o vânătă îngropată pe undeva pe acolo, alteori cu o abundență de legume proaspete și un pește foarte subțire, dar delicios pus deasupra, din care, amabil, Fern mă lăsa pe mine să rup prima.

— Acum suntem rude, mi-a spus el prima oară când am mâncat așa, două mâini în același bol. Din câte se pare, au decis că suntem rude.

Generatorul se stricase de la ultima noastră vizită, dar, cum nu-l folosea altcineva în afară de noi, Fern îl considera „o prioritate scăzută” – din același motiv pentru care mie mi se părea o prioritate ridicată – și a refuzat să piardă o zi pe drum ca să meargă în oraș în căutarea unuia de schimb. Așa că acum, odată ce apunea soarele, ne puneam pe cap lămpile mici de frunte, atenți să le ținem înclinate ca să nu ne orbim unul pe altul, și vorbeam până noaptea târziu. Era o companie plăcută. Era un om subtil, plin de compasiune, complex. Asemenea Hawei, nu era predispus la depresie, dar reușea să-și păstreze echilibrul nu

ferindu-și privirea, ci privind atent, urmând fiecare pas logic din oricare problemă, așa că problema în sine umplea orice spațiu mintal disponibil. Cu câteva nopți înainte de eveniment, în timp ce reflectam la sosirea iminentă a lui Granger, a lui Judy și a celorlalți – marcând capătul vieții noastre relativ liniștite acolo –, a început să-mi vorbească despre o nouă problemă de la școală: șase copii lipseau de două săptămâni de la ore. Nu erau rude. Dar absența lor începuse, i-a spus directorul, în ziua în care ne întorseserăm în sat eu și Fern.

— De când ne-am întors noi?

— Da! Și m-am gândit: dar e ciudat, de ce? Întâi am întrebat. Toată lumea spune: „Ah, nu știm. Probabil nu e mare lucru. Uneori copiii au de lucru acasă”. Mă duc înapoi la director și iau lista cu nume. Apoi mă duc în sat la gospodăriile lor, să le iau pe rând. Nu e deloc simplu. Nu există adresă, trebuie să-ți urmezi instinctul. Dar găsesc toate familiile: „Ah, e bolnavă” sau „Ah, e în vizită la vărul din oraș”. Am sentimentul că nimeni nu-mi spune adevărul. Apoi mă uit azi la listă și mi se pare că știu numele. Mă duc iar la hârtiile mele și dau de lista asta pentru microfinanțare – mai ții minte? chestia aia pe care a făcut-o Granger de capul lui. E om de treabă, citește o carte despre microfinanțare… În orice caz, mă uit la listă și descopăr că sunt exact cele șase familii! Mamele sunt femeile cărora le-a dat Granger participațiile de treizeci și doi de dolari, pentru tarabele din piață. Exact aceleași. Așa că mă gândesc: care e legătura dintre participația de treizeci și doi de dolari și copiii absenți? Acum e clar: mamele lor, care n-au putut să dea banii înapoi când au stabilit cu Granger, au presupus că datoria le va fi luată din taxa școlară a copiilor, iar copiii se vor face de râs! Ne văd pe noi, „americanii”, iarăși în sat și se gândesc așa: „Mai bine ținem copiii acasă!” Isteți, ce să zic, are logică.

— Bietul Granger! O să fie dezamăgit. Avea intenții bune.

— Nu, nu, nu… se rezolvă repede. Dar, pentru mine, e un exemplu interesant de continuare. Sau necontinuare. Ideea cu finanțarea e bună, cred, sau nu e rea. Dar s-ar putea să trebuiască să schimbăm termenul de rambursare.

Prin una din ferestrele sparte am văzut un taxi la comun hodorogind pe singurul drum practicabil în lumina lunii. Copiii se agățau de el chiar și la ora asta, și trei tineri stăteau întinși pe burtă pe acoperiș, ținând o saltea cu greutatea corpurilor lor. Am simțit acel val de absurd, de inutilitate, care mă cuprindea de obicei dimineața devreme, când stăteam trează lângă Hawa, care dormea profund, și cocoșii se dădeau de ceasul morții de partea cealaltă a zidului.

— Nu știu… Treizeci de dolari ici, treizeci de dolari colo…

— Da? a făcut Fern vesel – deseori nu reușea să adopte tonul adecvat –, și când am ridicat ochii, am văzut pe fața lui atâta optimism și interes față de problema asta mică și nouă, încât mi-am ieșit din fire. Îmi venea să i-l spulber.

— Nu, ce vreau să spun e că te duci în oraș, în orice sat din apropiere, și-i vezi pe puștii de la Peace Corps, misionarii, pe cei din ONG-uri, toți acești albi plini de intenții bune care mor de grija câtorva copaci – de parcă niciunul n-ați vedea pădurea!

— Acum tu vorbești în proverbe.

M-am ridicat și am început să sap prin mormanul de lucruri din colț, în căutarea aragazului portabil Calor și a ceainicului.

— Nu ați accepta soluțiile astea… *microscopice* în casele *voastre,* în țările *voastre,* așa că noi de ce le-am accepta aici?

— „Noi”? a întrebat Fern, apoi pe chip i-a apărut un zâmbet: Stai puțin! A venit la mine, care mă războiam cu canistra de gaz, și s-a aplecat să

mă ajute s-o cuplez la duza pe care, fiind iritată, o manipulam greșit. Fețele ni s-au apropiat foarte mult. „Albii ăștia plini de intenții bune”. Te gândești prea mult la rasă, ți-a mai spus cineva lucrul ăsta? Dar stai puțin: tu mă consideri alb? Eram așa de speriată de întrebare, încât am început să râd. Fern s-a retras: Mă rog, pentru mine e interesant. În Brazilia nu ne considerăm albi, înțelegi. Cel puțin familia mea, nu. Râzi. Asta înseamnă că da. Așa crezi?

— Of, Fern… Aici nu ne avem decât unul pe celălalt. Mi-am mutat lampa dinspre locul în care luminase o dulce îngrijorare de pe fața lui, nu cu mult mai albă decât a mea. Eu zic că nu contează ce cred, nu?

— Ba contează, a spus el întorcându-se la scaunul lui.

În pofida becului defunct de deasupra noastră, mi s-a părut că-l văd îmbujorându-se. Mi-am concentrat toate eforturile să găsesc păhărușele marocane cu model verde. Îmi spusese cândva că le lua cu el peste tot prin călătorii, asta fiind una din puținele concesii pe care-l vedeam făcându-le plăcerii personale, confortului.

— Dar nu mă simt jignit, nu, mi se pare interesant, a adăugat peste câteva clipe, sprijinindu-se de speteaza scaunului și întinzând picioarele ca un profesor la biroul lui. Ce facem noi aici, ce impact avem, ce vom lăsa în urma noastră și așa mai departe. Trebuie să ne gândim la toate, desigur. Pas cu pas. Casa asta e un bun exemplu. S-a întors spre stânga și a lovit ușor cu palma ghemul de fire la vedere din perete. Poate i-au plătit proprietarului sau poate că el habar n-are că stăm aici. Cine știe? Dar acum noi stăm în ea, tot satul vede că stăm în ea, prin urmare se știe că, în esență, nu-i aparține nimănui sau aparține oricui decide statul când are el chef să i-o dea. Așadar, ce-o să se întâmple când o să plecăm, când școala o să fie funcțională și noi o să venim rareori în

vizită, sau deloc? Poate că se vor muta în ea mai multe familii, poate va deveni centru comunitar. Poate. Eu bănuiesc că o să fie dărâmată cărămidă cu cărămidă. Și-a scos ochelarii și i-a șters cu tivul tricoului. Da, întâi cineva o să smulgă firele, apoi panourile din pereți, apoi gresia, dar, până la urmă, fiecare piatră va fi refolosită. Eu pe asta pariez… Poate mă înșel, va trebui să așteptăm să vedem. Eu nu sunt așa de ingenios ca oamenii ăștia. Nu e nimeni mai ingenios decât oamenii săraci, de oriunde ar fi ei. Când ești sărac, fiecare etapă trebuie gândită bine. Cu bogăția e invers. Când ești bogat, poți să fii nepăsător.

— Eu nu văd nicio ingeniozitate în sărăcie. Nu mi se pare o dovadă de ingeniozitate când faci zece copii, deși nu-ți permiți niciunul.

Fern și-a pus iar ochelarii și mi-a zâmbit trist.

— Copiii pot fi un fel de bogăție.

Am rămas tăcuți amândoi. Fără să vreau, mă gândeam la mașinuța roșie, lucioasă, teleghidată cumpărată de la New York pentru un băiețel din gospodărie care-mi plăcea în mod deosebit, însă cadoul atrăsese după sine și neprevăzuta – neprevăzută de mine – problemă a bateriilor, baterii pentru care uneori erau bani, dar de cele mai multe ori, nu, așa că mașinuța a ajuns pe raftul pe care-l amenajase Hawa în camera de zi, plin cu obiecte decorative, dar fundamental inutile, aduse de vizitatori neghiobi; jucăriei îi țineau de urât mai multe radiouri nefuncționale, o Biblie de la o bibliotecă din Wisconsin și o fotografie de-a președintelui într-o ramă ruptă.

— Eu așa îmi privesc misiunea, a spus Fern cu fermitate, în timp ce ibricul începea să șuiere. Eu nu sunt din lumea ei, asta e clar. Dar sunt aici pentru ca, dacă se plictisește…

— *Când* se plictisește…

— Treaba mea e să am grijă că rămâne și ceva util aici, la fața locului, indiferent ce se întâmplă, oricând va pleca.

— Nu știu cum reușești.

— Ce anume?

— Cum te mulțumești cu picăturile când tu poți să vezi oceanul.

— Încă un proverb! Parcă ai spus că nu poți să le suferi, dar uite că te-ai molipsit de obiceiul local.

— Bem ceai sau ce facem?

— De fapt, e mai simplu, a zis el turnându-mi lichidul închis la culoare în pahar. Am respect pentru persoana care se poate gândi la ocean. Mintea mea nu mai merge așa. Poate când eram tânăr, ca tine, dar acum nu mai e așa.

Nu-mi mai dădeam seama dacă vorbeam despre lumea întreagă, despre continent în general, despre satul ăsta anume sau pur și simplu despre Aimee; deși eram bine intenționați, deși spuneam mereu proverbe, niciunul din noi nu părea în stare să se gândească prea clar la ea.

∵

Cum în cele mai multe zile mă trezeau la cinci cocoșii și chemarea la rugăciune, mi-am luat obiceiul să mă culc la loc și să dorm până la zece sau mai târziu, așa că ajungeam la școală la a doua sau a treia oră. În dimineața sosirii lui Aimee însă, eram hotărâtă să profit de toată ziua cât încă mă puteam bucura de ea. M-am surprins pe mine însămi – la fel și pe Hawa, Lamin și Fern – sosind la ora opt în fața moscheii, unde știam că se întâlneau în fiecare dimineață fără mine să meargă împreună la școală. Frumusețea dimineții a fost o altă surpriză, mi-a amintit de primele mele experiențe în America. New York-ul a fost primul care mi-a dezvăluit posibilitățile luminii, care se prăvălea prin crăpăturile dintre perdele, transformând oamenii, trotuarele și clădirile în icoane de aur, sau umbre negre, în funcție de unde erau față de soare. Dar lumina din fata moscheii – lumina în care stăteam eu când am fost întâmpinată ca o eroină locală, pur și simplu

pentru că mă dădusem jos din pat la trei ore după majoritatea femeilor și a copiilor cu care stăteam – lumina asta era altceva. Te făcea să vibrezi și te ținea în arșița ei, era densă, însuflețită de polen, insecte și păsări, și, pentru că nimic cu mai mult de un etaj nu-i stătea în cale, îți dădea deodată toate darurile ei, binecuvânta totul deopotrivă, o explozie de lumină simultană.

— Cum se numesc păsările alea? l-am întrebat pe Lamin. Cele mici și albe cu ciocul roșu aprins? Sunt frumoase.

Lamin și-a lăsat capul pe spate și a mijit ochii.

— Alea? Sunt niște păsări oarecare, nimic deosebit. Ți se par frumoase? Avem păsări mult mai frumoase de atât în Senegal.

Hawa a râs:

— Lamin, parcă ai fi nigerian! Îți place fluviul ăla? Noi avem un râu mult mai frumos la Lagos.

Fața lui Lamin s-a încrețit într-un zâmbet irezistibil, rușinat.

— E adevărat, avem și noi o pasăre ca asta, dar mai mare, mai impresionantă.

Hawa și-a pus mâinile de o parte și de a alta a taliei sale fine și i-a aruncat o ocheadă cochetă lui Lamin: am văzut cât de tare îi plăcea lui. Ar fi trebuit să-mi dau seama. Sigur că era îndrăgostit de ea. Cine n-ar fi fost? Îmi plăcea ideea și mă simțeam răzbunată. Abia așteptam să-i spun lui Aimee că greșise adresa.

— Eh, acum vorbești ca un american, a pufnit Hawa. Și-a aruncat privirea spre sat. Cred că fiecare loc are frumusețea lui, slavă Domnului! Iar aici e la fel de frumos ca în orice alt loc pe care-l cunosc eu.

O clipă mai târziu, pe fața ei frumoasă s-a așternut un sentiment nou; urmărindu-i privirea, am văzut un tânăr care stătea lângă puțul construit de ONU, se spăla pe mâini până la coate și se uita și el la noi cu o privire la fel de melancolică. În mod evident, cei doi erau o provocare unul la

adresa celuilalt. Când ne-am apropiat, mi-am dat seama că era genul de tip din care mai văzusem pe ici, pe colo, pe feribot, mergând pe marginea șoselei, deseori la oraș, dar rareori în sat. Avea o barbă stufoasă și un turban alb legat slab în jurul capului, purta o boccea de rafie pe spate și pantaloni ciudați, care ajungeau la câțiva centimetri deasupra gleznei. Când Hawa a luat-o la fugă înaintea noastră să-l salute, l-am întrebat pe Lamin cine era.

— E vărul ei, Musa, mi-a explicat Lamin reluându-și tonul șoptit, acum amestecat cu o dezaprobare acidă. Ce păcat că ne întâlnim cu el aici. Nu trebuie să-ți bați capul cu el. Mai demult se prostitua, iar acum e *mashala,* aduce numai necazuri familiei și nu trebuie să-ți bați capul cu el.

Totuși, când am ajuns la Hawa și la vărul ei, Lamin l-a salutat respectuos, chiar puțin stânjenit. Am remarcat că și Hawa se rușina puțin de el – de parcă ar fi fost adult, nu aproape un copil – și, când și-a amintit că-i alunecase eșarfa în jurul gâtului, și-a ridicat-o până i-a acoperit tot părul. Apoi a făcut prezentările politicos, în engleză. Am dat din cap unul la celălalt. Musa părea să se străduiască să-și ia un anume aer, de seninătate blândă, ca un rege venit în vizită dintr-o țară mai luminată.

— Ce faci, Hawa? a mormăit el, iar Hawa, care avea întotdeauna multe de spus la întrebarea asta, s-a depășit pe sine printr-o revărsare emoționată de descrieri.

Ea era bine, sănătoasă, bunicile erau bine, sănătoase, mai mulți nepoți și nepoate erau bine, sănătoși, veniseră americanii și, în fine, a doua zi se inaugura școala, așa că era sărbătoare mare, venea DJ Khali – mai ținea minte când dansase pe plajă pe muzica lui Khali? Doamne, ce distracție! – și veneau oameni și de mai sus, din Senegal, de peste tot, deoarece era un eveniment extraordinar, o școală nouă pentru fete, pentru că educația e

foarte importantă, mai ales pentru fete. Ultima parte îmi era destinată mie, și eu am zâmbit în semn de aprobare. Musa dădea din cap la toate afirmațiile verișoarei sale, un pic neliniștit, mi s-a părut mie, dar acum că Hawa se oprise în sfârșit, s-a întors puțin, mai mult spre mine decât spre ea, și a spus în engleză:

— Din nefericire, eu n-o să fiu aici. Muzica și dansul sunt Șeitan. Ca multe din lucrurile de aici, sunt *aadoo,* obicei, nu religie. În țara asta ne irosim viețile dansând. Totul e un pretext pentru dans. În orice caz, azi plec cu *khuruj* în Senegal. A coborât ochii la sandalele simple de piele pe care le purta, de parcă ar fi verificat că erau pregătite pentru călătoria care le aștepta. Mă duc acolo să fac Da'wah, să-i invit și să-i chem pe ceilalți întru islam.

La aceste cuvinte, Lamin a râs sarcastic. Vărul Hawei i-a răspuns tăios în wolof – sau poate în mandinka –, iar Lamin i-a replicat la rândul lui, însă Musa nu s-a lăsat mai prejos, timp în care eu stăteam cu expresia stânjenită și idioată a celui căruia nu-i traduce nimeni.

— Musa, ne e dor de tine acasă! a strigat brusc Hawa în engleză, pătrunsă de un sentiment sincer.

Și-a luat vărul de mâna slăbănoagă, de parcă numai atât îndrăznea să-l atingă, deși ar fi vrut să-l îmbrățișeze, iar el a dat de multe ori din cap, însă n-a răspuns. M-am gândit că urma să plece – schimbul de cuvinte dintre el și Lamin mi se păruse genul după care cineva chiar ar trebui să plece –, în schimb am mers cu toții spre școală. Musa a dus mâinile la spate și a început să vorbească, un pârâiaș domol, liniștit, mi se părea o prelegere, pe care Hawa a ascultat-o respectuos, dar pe care Lamin o tot întrerupea, cu tot mai multă energie și din ce în ce mai tare, într-un stil pe care nu i-l recunoșteam. Cu mine, aștepta până terminam fiecare propoziție și lăsa lungi momente de liniște înainte să răspundă, liniște pe care am

ajuns s-o consider un cimitir conversațional, unde era înmormântat orice lucru stânjenitor sau neplăcut pe care i l-aș fi putut spune. Acest Lamin furios, pus pe harță era așa de străin de mine, încât simțeam că n-ar fi vrut să-l văd în acțiune. Am iuțit pasul și, când am ajuns cu câțiva metri în fața tuturor, m-am întors să văd ce se întâmpla. Am constatat că și ei se opriseră. Musa îl ținea pe Lamin de încheietură: arăta spre ceasul lui mare, spart și spunea ceva foarte solemn. Lamin și-a smuls mâna și a părut să se bosumfle, iar Musa a zâmbit de parcă ar fi fost totul foarte plăcut, sau cel puțin necesar, l-a scuturat pe Lamin de mână în ciuda aparentei dispute dintre ei, a acceptat ca Hawa să-l strângă iar de braț, a dat din cap spre mine pe partea cealaltă și a făcut cale întoarsă.

— Musa, Musa, Musa, a oftat Hawa, clătinând din cap în timp ce se apropia de mine. Acum totul e *nafs* pentru Musa – totul e o tentație, noi suntem o tentație. E așa de straniu, suntem de-un leat, dintotdeauna ne-am jucat împreună, mi-era ca un frate. Îl iubeam tare mult acasă și ne iubea și el pe noi, dar n-a putut să rămână. Acum suntem prea învechiți pentru el. El vrea să fie modern. Vrea să stea la oraș: doar el, o soție, doi copii și Dumnezeu. În orice caz, are dreptate: când ești tânăr și duci o viață nebună cu familia ta, e greu să fii foarte pur. Mie îmi place viața nebună – ah, nu mă pot abține, dar poate când mai înaintez în vârstă, a spus ea coborând privirea spre propriul corp așa cum vărul ei se uitase la sandale, curioasă, de parcă i-ar fi aparținut altcuiva. Poate când mai înaintez în vârstă, o să fiu mai înțeleaptă. Mai vedem.

Părea oarecum amuzată în timp ce medita la Hawa din prezent și la posibila Hawa din viitor, însă Lamin era agitat.

— Nebunul ăla le spune tuturor: „Nu te ruga așa, roagă-te așa, încrucișează mâinile pe piept, nu le ține pe lângă corp!” Acasă îi numește pe-ai lui

Sila keeba – o critică până și pe bunică-sa! Dar ce înseamnă „musulman de pe vremuri” și „musulman de acum”? Suntem un singur popor! Îi spune: „Nu, n-ar trebui să dai o petrecere mare atunci când un copil își primește numele, ci una modestă, fără muzică, fără dans” – dar bunica lui Musa e din Senegal, ca mine, când vine un prunc pe lume, noi dansăm!

— Luna trecută – a început să spună Hawa, și eu m-am pregătit pentru o poliloghie – verișoara mea Fatu a născut primul copil, pe Mamadu. Să fi văzut cum a fost în ziua aia, am avut cinci muzicanți, dansuri peste dansuri, mâncare din belșug… Doamne! N-am putut să mănânc tot, de fapt, mă dureau toate de la atâta mâncare și dans, iar verișoara mea Fatu se uita la fratele ei cum dansează ca…

— Iar acum Musa e însurat, a intervenit Lamin. Și cum s-a însurat? Abia dacă a fost cineva, fără mâncare – bunica ta a plâns zile în șir!

— Așa e… Bunicilor noastre le place la nebunie să gătească.

— „Nu purta talismane, nu te duce la…” noi le zicem *marabouts*[29] și de fapt eu nu mă duc la ei, a spus Lamine arătându-mi, cine știe din ce motiv, mâna dreaptă și răsucind-o în aer. Probabil că în anumite privințe sunt altfel decât tata, altfel decât tatăl lui, dar le spun eu bunilor mei ce să facă? Și Musa i-a spus bunicii lui că nu poate să se ducă?!

Lamin mi se adresa mie și, cu toate că habar n-aveam ce înseamnă *marabout* sau de ce trebuie să te duci la el, m-am prefăcut revoltată.

— Bunicile noastre se duc tot timpul, mi-a mărturisit Hawa. Bunica mi-a dat asta.

A ridicat mâna și am putut admira o brățară frumoasă de argint cu un talisman mic atârnat de ea.

— Te rog, arată-mi unde scrie că e un păcat să-ți respecți bătrânii, a zis Lamin. N-ai cum. Acum vrea să-și ducă băiatul la spitalul „modern”, nu în

pustietate. Așa a ales el. Dar de ce nu poate avea băiatul parte de o ceremonie a maturizării? Musa o să-i frângă inima bunicii lui și de data asta, jur. Îmi spune mie așa și pe dincolo băiatul ăsta din ghetou care nu știe arabă? *Aadoo,* Șeitan – atâta arabă știe el! A fost la o școală misionară catolică! Eu știu să recit fiecare hadith, fiecare hadith. Nu, nu.

A fost cel mai lung, cel mai susținut și mai pătimaș discurs pe care-l auzisem din partea lui Lamin și părea să-l surprindă chiar și pe el, s-a oprit o clipă să-și șteargă sudoarea de pe frunte cu o batistă albă, împăturită, pe care o ținea anume în buzunarul de la spate.

— Eu zic că mereu vor fi diferențe între oameni… a început Hawa, dar Lamin a întrerupt-o iar.

— Și apoi îmi spune el mie… Lamin a arătat spre ceasul lui spart – „Viața asta nu e nimic în comparație cu veșnicia, viața asta de acum e numai jumătatea de secundă de dinaintea miezului nopții. Nu trăiesc pentru jumătatea asta de secundă, ci pentru ce vine după aceea". Dar el crede că, pentru că se roagă cu mâinile încrucișate pe piept, e mai bun decât mine? Nu. I-am spus: „Eu știu să citesc în arabă, Musa. Tu știi?" Credeți-mă, Musa e dezorientat.

— Lamin… a intervenit Hawa. Cred că ești puțin nedrept, Musa vrea să participe la jihad, nu are nimic dacă…

Probabil că s-a văzut o tresărire pe fața mea, pentru că Hawa a arătat cu degetul spre mine și a izbucnit în râs.

— Uită-te la ea! Doamne! Crede că văru-meu vrea să se ducă să împuște oameni – ce nostim – un *mashala* n-are nici măcar periuță de dinți, darămite pușcă – ha, ha, ha!

Mai puțin amuzat, Lamin și-a dus mâna la piept și și-a reluat șoptitul:

— Gata cu muzica reggae, gata cu umblatul prin ghetou și cu fumatul de marijuana. La asta se

referă. Musa avea codițe mai demult – știi ce sunt alea? Bun, codite până aici! Dar acum poartă un jihad spiritual, în sinea sa. La asta se referă.

— Mi-ar plăcea să fiu și eu așa de pură! a spus Hawa oftând dulce. Of, of… e bine să fii pur – probabil!

— Sigur că este, a zis Lamin încruntat. Cu toții ne dorim să purtăm un jihad, zi de zi, în felul nostru, pe cât putem. Dar nu trebuie să-ți tai pantalonii și să-ți insulți bunica. Musa se îmbracă precum indienii. Nu avem nevoie de un imam străin aici, îl avem pe al nostru!

Ajunseserăm la poarta școlii. Hawa și-a răsucit fusta lungă, care i se sucise de la mers, până și-a aranjat-o iar bine pe șolduri.

— De ce are pantalonii așa?

— Adică scurți? a întrebat Hawa ușor, cu talentul acela al ei de a-mi da senzația că pusesem cea mai evidentă întrebare posibilă. Să nu-i ardă picioarele în iad!

∵

În noaptea aceea, sub un cer incredibil de senin, i-am ajutat pe Fern și o echipă locală de voluntari să așeze trei sute de scaune și să ridice umbrare albe deasupra lor, să urce steaguri pe bețe și să scrie „BUN VENIT, AIMEE” pe un perete. Aimee, Judy, Granger și fata de la PR dormeau la hotelul din Banjul, epuizați după drum sau de gândul la casa roz, cine știe. Toată lumea în jurul nostru vorbea despre președinte. Am îndurat eternele glume: cât știam sau ne prefăceam că nu știm sau care dintre noi doi știa mai mult. Nimeni n-a pomenit nimic de Aimee. Ce n-am reușit să înțeleg în toată marea asta turbată de zvonuri nesfârșite a fost dacă vizita președintelui era așteptată cu nerăbdare sau detestată. „E ca atunci când auzi că se apropie o furtună de oraș”, mi-a explicat Fern în timp ce înfigeam picioarele de tinichea ale scaunelor pliante în nisip. „Chiar dacă te temi de ea, tot ești curios s-o vezi”.

PATRU

Eram cu tata la gara King's Cross dimineața devreme, într-o vizită de ultim moment la o universitate. Tocmai pierduserăm trenul, nu pentru că am fi întârziat, ci pentru că prețul biletului era dublu față de cât îl avertizasem pe tata și, în timp ce discutam ce să facem în continuare – unul din noi să se ducă acum și celălalt să vină mai târziu, sau să nu meargă niciunul sau să mergem amândoi într-o altă după-amiază, la o oră la care biletele nu erau așa de scumpe trenul a plecat de la peron fără noi. Încă ne ciorovăiam în fața panoului de informații când am observat-o pe Tracey urcând de la metrou pe scara rulantă. Ce imagine! Blugi impecabili, albi, și ghetuțe până la gleznă cu toc înalt, o geacă neagră de piele ajustată pe corp și încheiată cu fermoar până la bărbie: părea un fel de armură. Dispoziția tatei s-a schimbat. A ridicat amândouă mâinile ca un controlor de trafic aerian care dirijează un avion. Tracey venea spre noi într-un stil ciudat de ceremonios, pe care tata l-a scăpat total din vedere, așa că a îmbrățișat-o cum făcea pe vremuri, fără să-i observe rigiditatea corpului lipit de al lui sau nemișcarea bățoasă a mâinilor. Tata s-a tras înapoi și a întrebat-o de părinți, a vrut să știe cum își petrecea vara. Tracey a dat o serie de răspunsuri apatice care, după cum mi se părea mie, nu conțineau nicio informație adevărată. L-am văzut pe tata întunecându-se la față. Nu tocmai din cauza cuvintelor ei, ci a felului în care le rostea, cu un stil nou-nouț care părea să nu aibă nicio legătură cu fata nebună, amuzantă, curajoasă pe care credea că o cunoaște. Îi aparținea unei fete complet diferite, dintr-un alt cartier, o altă lume.

— Ce te învață la școala aia ciudată? a întrebat el. Îți dau lecții de dicție?

— Da, a răspuns Tracey cu un aer afectat.

A împuns aerul cu nasul, vrând în mod clar să pună capăt subiectului, însă tata, care niciodată nu se pricepea să prindă aluziile, nu voia să renunțe. O tot tachina, iar pentru a se apăra de glumele lui, Tracey a început să enumere numeroasele abilități pe care și le dezvolta la cursurile de vară de canto și scrimă, dansuri de societate și teatru, lucruri deloc necesare în cartier, dar de care aveai nevoie ca să joci, cum spunea ea acum, pe „scena din West End”. Eram curioasă, dar n-am întrebat-o cum plătea toate astea. Tata se holba la ea ascultând-o cum bătea câmpii, dar la un moment dat a întrerupt-o brusc.

— Tu glumești, Tracey, nu? Termină cu chestiile astea – suntem noi! Nu e cazul să te exprimi așa de fistichiu. Te cunoaștem, te cunoaștem de când erai atâtica, nu face pe cucoana cu noi!

Dar Tracey a început să se agite, să vorbească din ce în ce mai repede, cu tonul ăsta ciudat pe care și-l luase mai nou; credea, poate, că o să-l impresioneze pe tata în loc să-i displacă, însă nu se controla prea bine, așa că aluneca artificial, o propoziție da, una nu, la trecutul care ne lega, după care se hurducăia înapoi în prezentul ei misterios, până când tata nu s-a mai putut abține și a început să chicotească, în plină gară King’s Cross, de față cu toți navetiștii de la ora de vârf. Nu voia să-i facă niciun rău, era doar uimit, dar pe ea am văzut cât o ofensase. Spre cinstea ei, Tracey nu și-a pierdut firea, cum i se dusese vestea că făcea. La optsprezece ani, era deja expertă în arta furiei puse la dospit specifică femeii de o vârstă mai înaintată; prin urmare, s-a scuzat politicoasă și a spus că trebuia să se ducă la un curs.

∵

În iulie, domnișoara Isabel a sunat-o pe mama s-o întrebe dacă eu și Tracey voiam să ajutăm ca voluntare la spectacolul de la sfârșitul verii. M-am simțit măgulită: când noi eram puștoaice, fostele eleve ni se păreau niște zeițe, cu picioare lungi și

independente, care chicoteau împreună și-și rosteau în șoaptă replicile adolescentine în timp ce ne luau biletele, se ocupau de tombolă, serveau gustări și înmânau premii. Dar dimineața aceea dureroasă de la King's Cross încă mi-era proaspătă în memorie. Știam că imaginea domnișoarei Isabel despre prietenia noastră era încremenită în timp, însă nu suportam să i-o stric. Am acceptat prin intermediul mamei și am așteptat să primesc vești de la Tracey. A doua zi de dimineață, domnișoara Isabel a sunat iar: Tracey acceptase. Dar niciuna din noi nu a sunat-o pe cealaltă și n-a făcut nicio încercare să ia legătura. N-am văzut-o până în dimineața spectacolului, când am decis să fiu eu cea matură și să mă duc la ea acasă. Am apăsat de două ori pe sonerie. După o pauză ciudat de lungă, a răspuns Louie. Am fost surprinsă: se părea că fiecare din noi îl surprinsese pe celălalt. Și-a șters transpirația de deasupra mustății și m-a întrebat cu țâfnă ce voiam. Până să apuc să răspund, am auzit-o pe Tracey, cu o voce ciudată – era să n-o recunosc – strigându-i tatălui ei să-mi dea drumul, iar Louie a dat din cap și m-a lăsat să trec, însă a plecat în partea opusă, spre ieșire. L-am urmărit cum a coborât în goană pe scări, a traversat peluza și a dispărut din vedere. M-am întors spre apartament, dar Tracey nu era pe hol, nici în camera de zi și nici în bucătărie: aveam sentimentul că ieșea din fiecare cameră cu o clipă înainte să ajung eu. Am găsit-o în baie. Aș fi spus că plânsese de curând, dar nu sunt sigură. Am salutat-o. În același moment, și-a privit corpul, acolo unde mă uitam și eu, și și-a aranjat bluza scurtă până i-a acoperit din nou bine sutienul.

Am ieșit și am coborât scările. Nu puteam să vorbesc, dar Tracey nu avea niciodată limba înnodată, nici măcar în situații extreme, și acum pălăvrăgea într-un stil vesel, comic, despre „târfele slăbănoage" cu care se confrunta la audiții, despre noii pași pe care trebuia să-i învețe, despre

problema proiectării vocii dincolo de luminile rampei. Vorbea repede și necontenit, de parcă ar fi vrut să se asigure că nu apărea nicio breșă sau pauză în care să pot strecura o întrebare, și așa ne-a scos în siguranță din complexul rezidențial și ne-a dus până la ușa bisericii, unde ne-am întâlnit cu domnișoara Isabel. Ne-a dat câte o cheie, ne-a arătat cum să încuiem cutia cu bani și unde s-o punem, cum să descuiem și să încuiem biserica înainte și după, și alte amănunte de ordin practic. În timp ce noi ne plimbam pe acolo, domnișoara Isabel a întrebat-o pe Tracey o mulțime de lucruri despre viața ei din prezent, despre micile roluri pe care le primea deja la școală și rolurile mari pe care spera să le primească într-o bună zi. Întrebările astea aveau ceva frumos și inocent. Vedeam că Tracey voia să fie fata pe care și-o plăsmuise domnișoara Isabel în minte, genul acela de fată a cărei viață este ordonată și fără suișuri și coborâșuri, care nu are înaintea ei decât obiective clare și luminoase, fără niciun obstacol în cale. Asumându-și acest rol, Tracey a parcurs locul familiar din copilăria noastră, depănând amintiri, având grijă să scurteze vocalele, cu mâinile la spate, ca un turist care rătăcește printr-un muzeu și studiază exponatele unei istorii dureroase, genul de turist care nu este nicicum atașat de ceea ce vede. Când am ajuns în fundul bisericii, unde copiii stăteau la coadă să primească suc și biscuiți, cu toții s-au uitat la ea cu o admirație nestăpânită. Avea părul prins în coc ca balerinele și pe umăr îi atârna o geantă cu Pineapple Studios, mergea cu vârfurile spre exterior, ea era visul pe care-l avuseserăm amândouă cu zece ani în urmă, când stătuserăm și noi la coadă la suc, și noi doar niște copile. Nimeni nu m-a băgat prea mult în seamă pe mine – până și copiii își dădeau seama că nu mai eram dansatoare –, iar Tracey părea fericită să fie înconjurată de atâția mici admiratori. Pentru ei era frumoasă și mare, cu un talent demn de invidiat,

liberă. Privind-o și eu astfel, era simplu să-mi spun că animozitatea dintre noi era rodul imaginației mele.

Mi-am croit drum prin cameră și înapoi în timp, până am ajuns la domnul Booth. Stătea tot pe banca rablagită la pian, puțin mai bătrân, dar neschimbat pentru mine și cânta o melodie anacronică: „Have Yourself a Merry Little Christmas". Și atunci s-a întâmplat lucrul acela firesc care, prin irealitatea lui, îi face pe oameni să deteste musicalurile, sau așa mi se răspunde când declar că-mi plac: am început să cântăm fără discuții prealabile sau repetiție. El știa melodia, eu știam versurile. Am cântat despre prieteni credincioși. Tracey s-a întors spre mine și a zâmbit, cu un zâmbet melancolic, dar afectuos, sau poate doar purta amintirea afecțiunii. Am văzut-o în ea pe fetița de șapte, opt, nouă și zece ani, adolescenta, femeiușcă. Toate aceste versiuni ale lui Tracey străbăteau anii bisericii ca să mă întrebe: „Ce-ai de gând să faci?" La care amândouă știam deja răspunsul. Nimic.

CINCI

Părea mai degrabă anunțul prăbușirii unui vechi regim decât inaugurarea unei școli. O trupă de soldați tineri îmbrăcați cu uniforme de un albastru-închis stăteau în mijloc, cu instrumente de alamă, și asudau abundent. Nu era umbră, și se aflau acolo deja de o oră. Eu stăteam la vreo sută de metri de ei, sub umbrar, cu toată floarea cea aleasă a regiunii din nord, alături de reprezentanții presei locale și internaționale, Granger și Judy, dar fără președinte și, deocamdată, fără Aimee. Trebuia s-o aducă Fern când totul era gata, moment până la care mai aveam de așteptat. Lamin și Hawa, care nu făceau parte din floarea cea aleasă, fuseseră

alungați departe de noi, pentru că ierarhia dispunerii scaunelor era esențială. Din cincisprezece în cincisprezece minute, Judy, uneori Granger, uneori eu, sugeram că cineva ar trebui să le ducă niște apă bieților soldați muzicanți, dar niciunul dintre noi nu a trecut la fapte și nici altcineva. Între timp, s-au adunat grădinițele, fiecare cu uniforma ei aparte, șorțulețe, cămăși și pantaloni scurți în combinații frapante de culori – portocaliu și gri sau mov și galben –, conduse de grupuri mici de femei, educatoarele lor, care se dăduseră peste cap să fie atrăgătoare. Educatoarele de la Grădinița Kunkujang Keitaya purtau tricouri roșii mulate și blugi negri cu strasuri pe buzunare, și aveau părul împletit în codițe elaborate. Educatoarele de la Grădinița Tujereng purtau *lappa* și baticuri cu model asortate, roșu cu portocaliu, și sandale albe, identice, cu platformă. Fiecare echipă avea o abordare diferită de cealaltă, dar, asemenea celor de la The Supremes, păstrau o uniformitate perfectă în grupul lor. Au intrat pe poarta principală, au străbătut țanțoș curtea, trăgând după ele copiii, cu fețe neutre – de parcă nu ne-ar fi auzit pe toți aclamându-i –, și când au ajuns la locul care le era rezervat, două dintre femei au derulat fără niciun zâmbet un banner cu numele grădiniței pe el și au stat în picioare să-l țină, mutându-și greutatea de pe un șold pe altul în timp ce așteptau. Nu cred că am mai văzut vreodată atâtea femei revoltător de frumoase într-un singur loc. Mă îmbrăcasem și eu frumos – Hawa îmi spusese fără ocolișuri că pantalonii mei obișnuiți de camuflaj și bluza de in nu mergeau, așa că împrumutasem o *lappa* cu alb și galben și o bluză de la gazda mea; cum erau prea strâmte, nu le puteam închide la spate, așa că a trebuit să disimulez deschizătura cu o eșarfă lată roșie aruncată la întâmplare pe umeri, deși erau cel puțin treizeci și opt de grade.

În cele din urmă, la aproape două ore după ce ne așezaserăm, toți cei care trebuiau să fie în curte erau prezenți, iar Aimee, înconjurată de o mulțime agitată de simpatizanți, a fost condusă de Fern la locul ei din centru. Blițurile aparatelor foto s-au declanșat. Iar prima întrebare pe care s-a întors să mi-o adreseze a fost:

— Unde e Lamin?

N-am avut ocazia să-i spun; s-au pornit cornii să cânte, începuse evenimentul principal și, lăsându-mă pe speteaza scaunului, m-am întrebat dacă nu cumva înțelesesem greșit tot ce fusesem sigură că am înțeles în ultimele două săptămâni. Deocamdată, în piață intrase o paradă de copii de vreo șapte-opt ani, îmbrăcați ca liderii țărilor africane. Purtau haine din pânză kente, *dashiki* și gulere în stilul lui Nehru sau costume de safari și fiecare avea alaiul lui, format din alți copii care fuseseră costumați în gărzi de corp, în costume negre și ochelari de soare, care se făceau că vorbesc în niște walkie-talkie de jucărie. Mulți dintre micii lideri aveau alături soții la fel de mici, care-și legănau poșeta în mână, deși Lady Liberia mergea singură, iar Africa de Sud venea cu trei soții, care se țineau de braț și mergeau în spatele lui. Dacă te uitai la mulțime, ai fi crezut că nimeni nu văzuse în viața lui ceva mai amuzant, iar Aimee, căreia, de asemenea, i se părea teribil de amuzant, și-a șters lacrimile în timp ce se întindea să-l îmbrățișeze pe președintele Senegalului sau să-l ciupească de obraz pe președintele Coastei de Fildeș. Liderii au mărșăluit pe lângă soldații disperați, asudați, apoi prin fața scaunelor noastre, unde au făcut cu mâna și au stat la pozat, dar fără să zâmbească sau să vorbească. Atunci fanfara a încetat cu suflatul în corn în semn de bun venit și a început să interpreteze zgomotos imnul național. Ne vibrau scaunele. M-am întors și am văzut două mașini uriașe înaintând cu bubuit în curte pe nisipul de pe jos: prima, un SUV, ca acela cu care

merseserăm și noi cu patru luni înainte, iar a doua, un jeep de poliție așa de blindat, încât părea un tanc. Peste o sută de copii și de adolescenți din sat alergau pe lângă aceste mașini, în spate, uneori în față, dar mereu periculos de aproape de roți, aclamând și lansând urale. În prima mașină, în picioare și cu capul scos prin trapa din plafon, era versiunea de opt ani a președintelui însuși, cu *boubou* alb de ceremonie și bonetă albă *kufi,* cu bastonul în mână. Izbutiseră o cât de mică asemănare: era la fel de negru ca președintele și avea aceeași față de broască. Lângă el stătea o fetiță atrăgătoare de opt ani, cam de nuanța mea, cu perucă și o rochie roșie mulată, care arunca bancnote de la Monopoly în mulțime. Pe lateralele mașinii erau atârnate gărzi de corp în miniatură, cu ochelari de soare și arme micuțe cu care-i ținteau pe copiii din jur, dintre care unii au deschis încântați mâinile să-și ofere piepturile micuțe drept țintă copiilor asemenea lor. Două versiuni adulte ale gărzilor, cu aceeași costumație, dar fără armă, sau cel puțin din câte vedeam eu, alergau pe lângă mașină, filmând totul cu camere de ultima generație. În jeepul de poliție, în spate, veneau micii polițiști cu arme de jucărie, alături de polițiști adevărați cu kalașnikovuri adevărate. Și polițiștii mici, și cei mari țineau armele în aer, spre încântarea copiilor, care alergau cât îi țineau picioarele și încercau să urce și ei în spatele jeepului, să ajungă unde era puterea. Adulții printre care stăteam păreau împărțiți între ovații zâmbitoare – ori de câte ori aparatele de filmat se întorceau spre ei – și strigăte îngrozite când mașinile amenințau din clipă în clipă să le lovească odraslele care fugeau.

— Mișcă, am auzit că-i striga un polițist adevărat unui băiat din dreapta, care nu se lăsa cu una, cu două și implora să primească dulciuri. Altfel te calc!

În sfârșit, mașinile au parcat, președintele miniatural a coborât, a mers spre estradă și a ținut un scurt discurs, din care n-am auzit niciun cuvânt din cauza ecoului boxelor. Nu auzeau nici ceilalți, dar am râs și am aplaudat cu toții când a terminat. M-am gândit că, dacă ar fi venit președintele însuși, efectul n-ar fi fost foarte diferit. O demonstrație de forță este o demonstrație de forță. Apoi s-a dus și Aimee la microfon, a spus câteva cuvinte, l-a sărutat pe micuț, i-a luat bastonul și l-a fluturat prin aer, stârnind aclamațiile publicului. Școala a fost declarată deschisă.

∵

Nu am trecut de la ceremonia aceasta oficială la o petrecere separată, ci ceremonia oficială s-a topit imediat și a fost înlocuită de o petrecere. Toți cei care nu fuseseră invitați la ceremonie invadaseră acum zona asfaltată, șirul frumos, colonial de scaune a fost stricat și fiecare și-a luat scaunul de care avea nevoie. Educatoarele atrăgătoare și-au condus clasele în locurile cu umbră și au scos prânzul, care și-a făcut apariția fierbinte și sigilat în vase mari din sacoșele de cumpărături în pătrățele care se vând și în piața Kilburn, simbolul internațional al oamenilor economi și umblați peste mări și țări. În zona cea mai nordică a curții, stația de amplificare promisă a început să funcționeze. Orice copil care putea să scape de un adult sau care nu era cu niciun adult se afla acolo și dansa. Mi se părea muzică jamaicană, un fel de ragga, și, cum se părea că pierdusem pe toată lumea în trecerea aceea bruscă, m-am dus să mă uit la ei. Erau două stiluri de dans. Cel dominant era imitația ironică a mamelor: cu genunchii îndoiți, cu spatele cocoșat, cu fundul înapoi și cu ochii ia picioare, în timp ce țineau ritmul tropăind. Dar, din când în când, mai ales dacă mă observau că-i privesc, mișcările treceau în alte vremuri și locuri, mai cunoscute mie, prin hip-hop și ragga, prin Atlanta și Kingston, și am văzut smucituri,

împingeri, alunecări și frecări. Un băiat frumos și zâmbitor, care nu avea mai mult de zece ani, știa niște mișcări deosebit de obscene și le executa cu mici izbucniri, ca fetele din jurul lui să fie scandalizate periodic, să țipe și să fugă în spatele unui copac, după care ce strecurau înapoi să le vadă și pe următoarele. Mă luase în vizor. Tot arăta spre mine, striga să se audă peste muzică, dar nu-mi dădeam seama ce anume: „Dansezi? Păcat! Dansezi? Dansează! Păcat!” M-am apropiat cu un pas, am zâmbit și am scuturat din cap, deși, trebuie s-o recunosc, luam în calcul posibilitatea.

— Ah, aici erai, a spus Hawa din spatele meu, după care m-a luat de braț și m-a dus înapoi la grupul nostru.

Sub un copac erau strânși Lamin, Granger, Judy, profesorii noștri și o parte din copii; cu toții sugeau din niște piramide înfășurate cu folie de plastic conținând fie sorbet de portocale, fie apă rece ca gheața. Am luat niște apă de la fetița care o vindea, și Hawa mi-a arătat cum să rup un colț cu dinții ca să sug lichidul dinăuntru. Când am terminat, m-am uitat la ambalajul mic și răsucit din mâna mea, ca un prezervativ dezumflat, și mi-am dat seama că n-aveam unde să-l pun, doar să-l arunc pe jos, și probabil că aceste sucuri în formă de piramidă erau sursa tuturor plasticelor răsucite pe care le vedeam mormane pe fiecare stradă, în crengile copacilor, pe jos prin curți, în fiecare tufă, ca niște flori. L-am pus în buzunar ca să amân inevitabilul și m-am dus să mă așez lângă Granger și Judy, care erau în plină ceartă.

— N-am spus asta, a șuierat Judy. Eu am spus că n-am mai văzut așa ceva. S-a oprit să mai sugă din sorbet. Și așa este!

— Mda, poate că nici ei n-au văzut niciodată prostiile pe care le facem noi. Ziua Sfântului Patrick. Ce mama dracu’ e Ziua Sfântului Patrick?

— Granger, sunt australiancă și practic budistă. Nu poți să-mi pui mie în cârcă Ziua Sfântului

Patrick.

— Ideea e că noi ne iubim președintele…

— Ha, vorbește în numele tău!

— … de ce n-ar trebui să-și iubească și oamenii ăștia liderii? Ce treabă ai tu? Nu poți să vii aici pur și simplu fără să cunoști situația și să judeci…

— Nu-l iubește nimeni, a intervenit o femeie cu o privire pătrunzătoare de vizavi de Granger.

Își coborâse *lappa* până la talie și-și alăpta copilul la sânul drept, peste câteva clipe mutându-l la stângul. Avea o față frumoasă și inteligentă și era cu cel puțin zece ani mai tânără decât mine, dar avea aceeași privire de om experimentat pe care începusem s-o văd la unele foste colege de la facultate în lungile și stânjenitoarele după-amiezi când veneau în vizită cu copiii lor plictisitori și cu soții și mai plictisitori. Un văl copilăresc de iluzie se risipise.

— Numai fete, a spus ea coborând glasul, scoțând mâna de sub capul copilului și fluturând-o indiferentă spre mulțime. Unde sunt bărbații? Băieții, da, dar bărbații mai tineri? Nu. Nu-l place nimeni pe el sau ce a făcut aici. Oricine poate pleacă. Drumul cel lung, drumul cel lung, drumul cel lung, drumul cel lung. În timp ce vorbea, arăta spre niște băieți, aproape adolescenți, care dansau lângă noi, și-i alegea de parcă ar fi avut puterea să-i facă să dispară. A țâțâit exact cum ar fi făcut mama. Credeți-mă, aș pleca și eu dacă aș putea!

Granger, care, sunt sigură, presupusese la fel ca mine că femeia asta nu vorbea engleza – cel puțin nu versiunile vorbite de el și Judy – încuviința acum din cap la toate afirmațiile ei, aproape dinainte să le rostească. Toți cei aflați destul de aproape să audă – Lamin, Hawa, unii dintre profesorii tineri de la școala noastră, alții pe care nu-i cunoșteam – murmurau și fluierau, dar fără să adauge altceva. Tânăra cu un aer demn s-a îndreptat pe scaun, afirmându-se drept cea care brusc fusese investită cu puterea grupului.

— Dacă ei l-ar iubi, a spus ea fără să mai șoptească, dar, am remarcat, fără să-i pronunțe numele, n-ar sta aici cu noi în loc să-și rișteviața pe mare? A coborât privirea, și-a aranjat din nou sfârcul și m-am întrebat dacă „ei”, în ceea ce-o privea, nu era ceva abstract, ci un nume, o voce, o legătură cu copilul înfometat din brațe.

— Drumul cel lung e o nenorocire, a șoptit Hawa.

— Fiecare țară are problemele ei, a spus Granger – am auzit ecoul inversat al cuvintelor Hawei din acea dimineață –, sunt probleme serioase în America. Pentru ai noștri, pentru negri. De-aia e o mângâiere pentru sufletul nostru că suntem aici cu voi.

Vorbise rar, prudent, și-și pusese mâna pe suflet, care s-a dovedit a fi exact locul dintre pectorali. Părea gata să plângă. Am simțit pornirea să mă întorc, să-i las intimitate, dar Hawa s-a holbat la fața lui, l-a luat de mână și a spus:

— Uite cum ne simte Granger de fapt – a strâns-o și el de mână nu doar cu mintea, ci cu inima!

O dojană nu prea subtilă la adresa mea. Tânăra aprigă a aprobat din cap, am așteptat să continue, având senzația că numai ea putea să dea o semnificație finală episodului, dar copilul terminase de mâncat și se încheiase vorbăria. Și-a tras *lappa* galbenă și l-a ridicat să-l facă să râgâie.

— E extraordinar că o avem pe sora noastră Aimee alături de noi, a spus una din prietenele Hawei, o tânără plină de viață pe nume Esther, care am remarcat că ura orice umbră de liniște. Numele ei e cunoscut în toată lumea! Dar acum e de-a noastră. Va trebui să botezăm un sat cu numele ei.

— Da, am zis.

Mă uitam la femeia cu *lappa* galbenă care vorbise. Acum se ducea spre locul de dans, cu spatele atât de drept. Îmi venea s-o urmez și să mai stau de vorbă cu ea.

— E aici? Sora noastră Aimee?

— Poftim? Ah, nu… Cred că a trebuit să meargă să dea niște interviuri sau cam așa ceva.

— Ah, e extraordinar. Îl cunoaște pe Jay-Z, le cunoaște pe Rihanna și pe Beyoncé.

— Da.

— Și îl știe și pe Michael Jackson?

— Da.

— Crezi că e și în Illuminati? Sau doar îi cunoaște?

Încă o zăream pe femeia în galben, vizibilă prin mulțime, până când a ajuns în spatele unui copac și al unei toalete, care mi-au blocat imaginea. În clipa următoare n-am mai văzut-o.

— N-aș… Sincer, Esther, nu cred că lucrurile astea sunt adevărate.

— Mă rog, a răspuns Esther senină, de parcă ar fi zis că-i plăcea ciocolata și eu aș fi spus că mie, nu. La noi lucrurile astea sunt adevărate, pentru că e multă putere acolo, sigur. Auzi des vorbindu-se despre asta.

— E adevărat, a întărit Hawa, dar crede-mă, nu poți să crezi tot ce vezi pe internet! De exemplu, mi-a arătat văru-meu niște fotografii cu un alb din America, mare cât patru oameni, așa de gras era! I-am zis: „Tu ești nebun? Nu e adevărată fotografia, serios! Nu e posibil, nu poate fi nimeni așa”. Puștii ăștia sunt nebuni. Cred că tot ce zboară se mănâncă.

Când ne-am întors la gospodăria Hawei, se lăsase întunericul, era lumină doar de la stele. I-am luat de braț pe Lamin și pe Hawa și am încercat să-i tachinez un pic.

— Nu, nu, nu, deși îi zic Soțioară, iar ea îmi spune mie Domnul Soț, serios, suntem doar leat, a protestat Lamin.

— Flirt, flirt și iar flirt, a spus Hawa flirtând, nimic mai mult!

— Nimic mai mult? am întrebat, deschizând larg ușa cu piciorul.

— Categoric, a zis Lamin.

În gospodărie, mulți dintre copiii mai mici erau încă treji și au alergat la Hawa cu aceeași încântare cu care i-a strâns ea în brațe. Am dat mâna cu toate cele patru bunici, gest care trebuia făcut mereu de parcă ar fi fost prima oară, și fiecare femeie s-a aplecat să încerce să-mi spună ceva important – sau, mai exact, mi-a spus ceva important, dar, din întâmplare, nu am înțeles – și apoi, când cuvintele au dat greș, cum se întâmpla mereu, m-au tras ușor de *lappa* spre capătul celălalt al verandei.

— Ah! a făcut Hawa, îndreptându-se într-acolo cu nepotul ei în brațe, iată-l pe frate-meu!

De fapt, era fratele vitreg și nu mi se părea că seamănă cu Hawa, nu era frumos ca ea și-i lipsea flerul ei. Avea aceeași față blândă, serioasă, rotundă, dar avea bărbie dublă, o pereche elegantă de ochelari și un stil vestimentar complet neutru care-mi spunea, înainte să-mi spună el, că probabil trăise în America. Stătea în picioare pe verandă, bea o cană mare de Lipton, cu coatele sprijinite pe buza zidului de beton. Am ocolit stâlpul să dau mâna cu el. Mi-a prins-o cu căldură, dar cu capul tras înapoi și cu un zâmbet destul de afectat, de parcă și-ar fi pus gestul între parantezele ironiei. Îmi amintea de cineva – de mama.

— Văd că stai aici, a zis el dând din cap spre hărnicia tăcută dimprejurul nostru, spre nepotul căruia Hawa îi dăduse drumul în curte. Cum e viața în sat? Întâi trebuie să te obișnuiești cu împrejurările ca s-o apreciezi pe deplin, cred eu.

În loc să-i răspund, l-am întrebat unde învățase engleza aceea perfectă. A zâmbit ceremonios, dar pentru scurt timp privirea i-a devenit dură în spatele ochelarilor.

— Aici. Se vorbește engleza în țara asta.

Neștiind ce să facă în acest moment de stânjeneală, Hawa a chicotit în palmă.

— Îmi place foarte mult, am spus roșind. Hawa a fost foarte amabilă.

— Îți place mâncarea?

— E delicioasă.

— E simplă. S-a lovit ușor pe burta rotundă și i-a dat castronul gol unei fete care trecea. Dar uneori ce e simplu e mai gustos decât ce e complicat.

— Da, așa e.

— Deci, în concluzie, e totul în regulă?

— E totul în regulă.

— Durează până te adaptezi la viața rurală simplă, după cum spun eu. Până și mie îmi ia ceva timp, și eu m-am născut aici.

Cineva mi-a dat un bol cu mâncare, deși mâncasem deja, dar, cum simțeam că tot ce făceam în fața fratelui Hawei era considerat un fel de test, l-am luat.

— Nu poți să mănânci așa, s-a alarmat el când am încercat să sprijin bolul pe zid. Hai să ne așezăm.

Lamin și Hawa s-au sprijinit de zid, în timp ce noi ne-am ghemuit pe niște taburete cam rablagite făcute în casă. Cum nu mai era cu ochii pe el fiecare persoană din curte, fratele Hawei s-a relaxat. Mi-a spus că frecventase o școală bună din oraș, aproape de universitatea la care predase tatăl lui, și de acolo solicitase un loc la un colegiu quaker din Kansas, care acorda zece burse pe an studenților africani, iar el fusese unul dintre aleși. Depuneau solicitări mii de candidați, însă el fusese primit, le plăcuse eseul lui, deși se întâmplase cu atâția ani în urmă, încât abia dacă-și mai aducea aminte pe ce temă era. Absolvise la Boston studiile economice, mai târziu locuise la Minneapolis, Rochester și Boulder, locuri pe care le vizitasem la un moment dat cu Aimee, dar care nu însemnaseră nimic pentru mine, totuși, acum descopeream că voiam să aud mai multe despre ele, poate pentru că o zi petrecută în sat era pentru mine un an – acolo timpul își încetinea scurgerea în așa măsură, încât până și pantalonii bej ai fratelui Hawei și tricoul roșu puteau trezi în mine simpatia nostalgică a

exilatului. I-am pus o mulțime de întrebări foarte specifice despre perioada petrecută în țara care nu era chiar a mea, în timp ce Lamin și Hawa stăteau lângă noi, excluși din peisajul conversațional.

— Dar de ce a trebuit să pleci? l-am întrebat pe un ton mai melancolic decât voisem.

M-a privit cu viclenie.

— Nu m-a obligat nimeni. Puteam să rămân. M-am întors să-mi slujesc țara. Voiam să mă întorc. Lucrez la Ministerul de Finanțe.

— Ah, la guvern.

— Da. Dar pentru el Ministerul de Finanțe e pușculița lui personală… Ești fată deșteaptă. Sunt sigur că ai auzit. A scos o lamă de gumă din buzunar și, în timp ce desfăcea tacticos ambalajul argintiu, a continuat: înțelegi că atunci când spun „îmi slujesc țara", mă refer la toți oamenii, nu la un singur om. Vei înțelege și că în momentul de față avem mâinile legate. Dar nu va fi mereu așa. Îmi iubesc țara. Iar când se vor schimba lucrurile, măcar voi fi aici să văd.

— Babu, acum stai doar o zi! a protestat Hawa îmbrățișându-l. Iar eu vreau să vorbesc cu tine despre nebunia din curtea asta, nu din oraș!

Fratele și sora și-au aplecat afectuos capetele unul spre altul.

— Surioară, nu mă îndoiesc că situația aici e mai complicată… stai, aș vrea să duc până la capăt ideea pentru musafira noastră. Știi, ultima mea oprire a fost New York-ul. Am înțeles bine că ești din New York?

Am spus că da; era mai simplu.

— Atunci probabil știi cum funcționează sistemul claselor sociale în America. Sincer, era prea mult pentru mine. Deja mă săturasem când am ajuns la New York. Desigur, avem și noi un sistem al claselor sociale aici, dar nu și disprețul ăla.

— Disprețul?

— Bun, să vedem… Gospodăria în care stai… Locuiești cu familia noastră. De fapt, cu o foarte mică parte din ea, dar e de ajuns ca să dau un exemplu. Poate ție ți se pare că trăiesc foarte simplu, că sunt oameni de la țară. Dar suntem *foros* la origine, nobili, din partea mamei. Unii din oamenii pe care-i vei cunoaște – directorul școlii, de exemplu, este *nymalos,* ceea ce înseamnă că cei din familia lui erau meșteșugari – sunt de mai multe feluri, fierari, pielari, et cetera… Sau, Lamin, familia ta este *jali,* nu?

Am văzut un aer foarte chinuit pe fața lui Lamin. A încuviințat slab din cap, s-a uitat în sus și apoi în depărtare, la luna plină uriașă care amenința să fie străpunsă de arborele de mango.

— Muzicieni, povestitori, grioți, a zis fratele Hawei, dând din mâini ca și când ar fi cântat la un instrument, în timp ce alții, pe de altă parte, sunt *jongo.* Mulți din satul nostru provin din familii de *jongo.*

— Nu știu ce înseamnă.

— Urmașii sclavilor. A zâmbit în timp ce mă măsura din priviri. Vreau să zic că oamenii încă pot spune: „Sigur, un *jongo* e diferit de mine, însă nu-l disprețuiesc”. În ochii lui Dumnezeu suntem diferiți, dar și egali, de fapt. La New York am văzut oameni din clasa de jos tratați într-un mod cum nu credeam că e posibil. Cu un dispreț absolut. Servesc mâncarea, și clienții nici măcar nu se uită la ei. Dacă îți vine să crezi, și eu am fost tratat așa uneori.

— Poți fi sărac în atât de multe feluri, a șoptit Hawa, cu un influx brusc de inspirație.

Se aplecase să culeagă niște grămăjoare de oase de pește de pe podea.

— Dar și bogat, am spus, și, zâmbind palid, fratele Hawei mi-a dat dreptate.

ȘASE

În dimineața de după eveniment s-a auzit soneria, prea devreme, înainte de ora la care venea poștașul. Era domnișoara Isabel, foarte agitată. Cutiile cu bani dispăruseră, cu aproape trei sute de lire și fără semne că intrase cineva prin efracție. Cineva pătrunsese peste noapte. Mama, în halat, stătea pe marginea canapelei și se freca la ochi din cauza luminii zorilor. Eu ascultam din cadrul ușii, disculpată din start. Discuția avea legătură cu Tracey. După un timp, am fost și eu chemată să mi se pună întrebări, și am spus adevărul: încuiaserăm la unsprezece și jumătate, stivuiserăm toate scaunele, după care Tracey plecase la treaba ei și eu, la a mea. Credeam că băgase cheia înapoi prin fanta pentru corespondență din ușă, dar, desigur, era posibil s-o fi vârât în buzunar. Mama și domnișoara Isabel s-au răsucit spre mine în timp ce vorbeam, însă ascultau fără prea mare interes, cu fețe neutre, iar în clipa în care am terminat, s-au întors și și-au reluat discuția. Cu cât ascultam mai mult, cu atât mă alarmam mai tare. Certitudinea lor dovedea o satisfacție dezgustătoare în privința vinovăției lui Tracey și a nevinovăției mele deopotrivă, deși înțelegeam, rațional, că probabil Tracey fusese implicată în vreun fel. Le-am ascultat teoriile. Domnișoara Isabel credea că probabil Louie furase cheia. Mama era la fel de sigură că i-o dăduse Tracey. Nu mi s-a părut neobișnuit la vremea aceea că niciuna din ele nu a luat în calcul posibilitatea de a suna la poliție.

— Cu o familie ca asta… a spus domnișoara Isabel acceptând o batistuță ca să-și tamponeze ochii.

— Când o să vină la centru, o să stau de vorbă cu ea, a asigurat-o mama.

Era prima oară când auzeam că Tracey venea la centrul pentru tineret, cel unde lucra mama ca voluntar, și acum s-a uitat la mine speriată. A durat o clipă să-și recapete calmul, dar, fără să mă privească în ochi, a început să explice relaxată că

„după incidentul cu drogurile”, firesc, aranjase ca Tracey să primească gratis consiliere și, dacă nu-mi spusese lucrul ăsta, era doar din cauza „confidențialității”. Nu-i spusese nici măcar mamei lui Tracey. Acum îmi dau seama că nimic din toate astea nu era absurd, dar la vremea aia vedeam conspirații materne peste tot, manipulări, încercări de a controla viața prietenilor mei și pe a mea. După ce am protestat puțin, am fugit în camera mea.

Totul s-a petrecut repede după aceea. Domnișoara Isabel, în inocența ei, s-a dus să discute cu mama lui Tracey și aproape că a fost dată afară din apartament, așa că s-a întors la noi zguduită, mai roz la față decât oricând. Mama a invitat-o să se așeze și s-a dus să facă ceai, dar o clipă mai târziu am auzit zgomotul făcut de ușa de la intrare zgâlțâită în cadru: era mama lui Tracey, pe care furia neepuizată o mânase să treacă drumul, să urce scările și să dea buzna în camera noastră de zi, unde a stat destul cât să lanseze și ea o acuzație, una teribilă, despre domnul Booth. A făcut-o destul de tare, încât să aud eu prin tavan. Am coborât scările în fugă și m-am lovit de ea, umplea cadrul ușii, sfidătoare, plină de dispreț… față de mine.

— Tu, cu nenorocita asta de maică-ta, s-a răstit ea. Întotdeauna ați avut impresia că sunteți mai presus de noi, mereu vi s-a părut că ești un fel de copil-minune, dar se pare că nu ești, nu? Copil-minune e Tracey a mea, iar voi sunteți doar invidioase și mai bine mor decât să vă las să-i stați în cale, are toată viața înainte și nu puteți s-o opriți niciuna cu minciunile voastre, niciuna din voi.

Nu-mi mai vorbise niciodată un adult în felul ăsta, de parcă m-ar fi disprețuit. Considera că încercam să-i distrug viața lui Tracey, la fel și mama, domnișoara Isabel, și domnul Booth și multe alte persoane din complexul rezidențial și

toate mamele invidioase de la cursul de balet. Am luat-o la fugă pe scări plângând, iar ea a țipat:

— Bocește până nu mai poți, păpușă!

Am auzit ușa de la intrare trântindu-se, și timp de câteva ore a fost liniște. Chiar înainte de cină, mama a venit în camera mea și mi-a pus mai multe întrebări delicate – singura dată când a intrat în discuție explicit subiectul sexului între noi –, iar eu i-am explicat cât de clar posibil că domnul Booth nu pusese niciodată mâna nici pe mine, nici pe Tracey, pe nimeni altcineva, din câte știam.

N-a ajutat la nimic: până la sfârșitul săptămânii, domnul Booth a fost nevoit să renunțe să mai cânte la pian la cursul de balet al domnișoarei Isabel. Nu știu ce s-a ales de el după aceea, dacă a mai locuit în cartier, dacă s-a mutat, a murit sau pur și simplu a fost distrus de zvonuri. M-am gândit la intuiția mamei – „Fata aia a pățit ceva grav!” – și acum simțeam că avusese dreptate, ca de obicei, iar dacă i-am fi pus lui Tracey întrebările potrivite la momentul potrivit cu mai multă delicatețe, poate am fi aflat adevărul. În schimb, am ales prost momentul, le-am încolțit pe ea și pe mama ei și atunci au reacționat previzibil, violent, dărâmând tot ce le stătea în cale – în cazul ăsta pe bietul domn Booth. Așa că am aflat oarecum adevărul, ceva asemănător, dar nu tocmai adevărul.

PARTEA A ȘASEA

ZI ȘI NOAPTE

UNU

În toamna aceea, după redistribuire, am ajuns la a doua universitate pentru care optasem, urmând să studiez științele comunicării într-un orășel aflat la un kilometru de cenușiul și întinsul Canal al Mânecii, peisaj pe care mi-l aminteam din timpul vacanțelor din copilărie. La marginea apei era o plajă cu pietre maro, triste, ici-colo câte una mare, de un albastru-deschis, bucățele de scoici albe și de coral, cioburi strălucitoare ușor de confundat cu ceva prețios, fiind însă doar sticlă spartă ori bucăți de vase de lut. Am luat cu mine și atitudinea de orășeancă get-beget, alături de o plantă în ghiveci și mai multe perechi de adidași, sigură că fiecare om de pe stradă ar fi fost uimit s-o vadă pe una ca mine. Dar cei ca mine nu erau chiar așa de rari. De la Londra la Manchester, de la Liverpool la Bristol, cu blugi largi și geci de aviator, cu codițe, capete rase sau cocuri strânse, date cu ceară de păr Dax, cu mândra noastră colecție de șepci. În primele săptămâni am gravitat unii spre alții, mergând în gașcă pe malul apei, pregătiți să fim jigniți și să ne apărăm în caz de nevoie, dar localnicii erau mai puțin interesați de noi decât eram noi înșine. Aerul sărat ne crăpa buzele, nu aveai niciodată unde să-ți aranjezi părul, dar „Sunteți la facultate?” era o întrebare sincer politicoasă, nu un atac la adresa dreptului nostru de a ne afla acolo. Și mai erau și alte avantaje, neașteptate. Aici aveam „o bursă pentru întreținere”, care îmi acoperea mâncarea și chiria, iar weekendurile nu erau costisitoare – nu aveam unde să mă duc și nu era nimic de făcut. Ne

petreceam împreună timpul liber, în camera unuia sau a altuia dintre noi, ne întrebam despre trecutul nostru cu o delicatețe care li se părea în regulă celor ai căror arbori genealogici puteau fi trasați numai cu câteva ramuri în urmă, după care se cufundau în anonimat. Era o excepție, un băiat din Ghana: se trăgea dintr-o familie de doctori și avocați și suferea zilnic că nu ajunsese la Oxford. Dar noi, ceilalți, care eram la o generație, uneori două, distanță de tați lăcătuși și mame menajere, de bunici infirmiere și șoferi de autobuz, tot simțeam că înfăptuiserăm un miracol, că eram „primii din familie care au răzbit", și lucrul ăsta era de ajuns. În plus, percepeam ca pe un avantaj faptul că instituția era aproape la fel de recentă ca noi. Aici nu exista un trecut academic măreț, nu trebuia să ne scoatem pălăria în fața nimănui. Materiile noastre erau relativ noi – științele comunicării, studii de gen –, la fel și căminul și tânărul colectiv de profesori. Nouă ne revenea misiunea de a inova. Mă gândeam la Tracey, care fugise devreme în comunitatea aia de balerini, cât de invidioasă fusesem, dar acum, dimpotrivă, îmi părea puțin rău pentru ea, lumea ei mi se părea copilărească, doar un mod de a te juca în fel și chip cu propriul trup, în timp ce eu puteam să merg în sală și să asist la un curs de genul „Analiza dialectică a corpului negru" ori să dansez veselă în camerele prietenilor mei, până noaptea târziu, nu pe coloana sonoră a musicalurilor de pe vremuri, ci pe muzică nouă, Gang Starr ori Nas. Acum, când dansam nu trebuia să mă supun vreunei reguli străvechi, vreunei figuri sau vreunui stil: mă mișcam cum pofteam, cum mă îndemna ritmul. Biata Tracey: programul care începea dimineața devreme, teama cauzată de scări, durerile din scobiturile tălpilor, oferirea trupului ei tânăr spre a fi judecat de alții! În comparație cu ea, eu eram foarte liberă. Aici stăteam până târziu, mâncam ce voiam, fumam iarbă. Ascultam epoca de aur a hip-

hopului, dar nu ne dădeam seama la vremea aceea că trăiam o epocă de aur. Versurile mi le-au explicat alții care știau mai mult decât mine, și luam lecțiile astea neoficiale la fel de serios ca pe orice altceva auzeam în sălile de curs. Acesta era spiritul vremurilor: aplicam teorii sofisticate la reclamele la șampon și plasam videoclipurile trupei N.W.A. într-o perspectivă filosofică. În cercul nostru restrâns, „conștiința" era cel mai important lucru, și, după câțiva ani în care mă chinuisem să-mi îndrept părul cu placa, acum îl lăsam să se cârlionțeze în voie și-mi făcusem obiceiul să port la gât o hartă mică a Africii, în care țările mai mari erau făcute din petice de piele neagră, roșie, verde și aurie. Scriam eseuri lungi și emoționante despre fenomenul „Unchiul Tom".

Când a venit mama să stea la mine trei nopți, spre sfârșitul acelui prim semestru, credeam c-o să fie foarte impresionată de toate astea. Dar uitasem că nu eram chiar ca toți ceilalți, că nu eram „prima din familie care a răzbit". În această cursă cu obstacole, mama era cu un pas înaintea mea, și uitasem că ceea ce era de ajuns pentru alții nu era niciodată de ajuns pentru ea. În timp ce mergeam pe plajă împreună în dimineața de dinainte să plece, a început o propoziție care mi-am dat seama că, cine știe cum, îi scăpase, mersese mult mai departe decât voise; cu toate astea a rostit-o, a comparat facultatea pe care tocmai o terminase ea cu cea pe care eu o începeam, zicând că a mea era o „încropeală de hotel", nu o universitate, doar un mod de a prinde în capcana unui credit studențesc niște pușți care habar n-au pe ce lume trăiesc, ai căror părinți sunt și ei needucați. Vorbele ei m-au scos din fire, așa că ne-am certat cumplit. I-am spus să nu se mai deranjeze să vină pe la mine, și așa a făcut.

∵

Mă așteptam să mă simt nefericită – de parcă aș fi rupt singura legătură cu lumea –, dar sentimentul

nu și-a mai făcut apariția. Pentru prima oară în viața mea aveam un iubit, și eram așa de ocupată cu el, încât simțeam că pot suporta orice pierdere. Era un tânăr inteligent pe nume Rakim – își luase numele ăsta după al rapperului –, iar fața lui prelungă, la fel ca a mea, avea o nuanță mai închisă de cafeniu-auriu, doi ochi foarte pătrunzători și foarte negri afundați în ea, un nas proeminent și dinții de sus mai ieșiți, ceea ce-i dădea un aer delicat, feminin surprinzător, care te ducea cu gândul la Huey P. Newton[30]. Avea codițe subțiri până la umeri, tenișI Converse All Stars indiferent de vreme și ochelari mici și rotunzi ca Lennon. Mi se părea cel mai frumos bărbat din lume. La fel i se părea și lui. Se considera unul dintre cei „cinci la sută”[31], un Dumnezeu în sine – așa cum toți fiii Africii erau Dumnezei și când mi-a explicat prima oară acest concept, la început m-am gândit cât de frumos trebuie să fie să te consideri Dumnezeu, cât de relaxant! Dar, după cum s-a dovedit, era o sarcină grea: nu era simplu să fii împovărat de adevăr, cât timp așa de mulți oameni trăiau în ignoranță, mai exact optzeci și cinci la sută. Dar, mai răi decât ignoranții erau pizmașii, cei zece la sută care știau tot ce pretindea Rakim că știe, dar care trudeau neobosiți să ascundă și să submineze adevărul, ca să-i țină în continuare în ignoranță pe cei optzeci și cinci la sută și să aibă un avantaj în fața lor. (În grupul amăgitorilor perverși, Rakim includea toate bisericile, chiar Națiunea Islamului, mass-media, „establishmentul”.) Avea în camera lui un poster vintage mișto cu Panterele, în care felina părea gata să sară la privitor, și vorbea adesea despre viața violentă din orașele mari americane, despre suferința poporului nostru din New York, Chicago, Baltimore și Los Angeles, locuri pe care nu le vizitasem niciodată și pe care cu greu mi le puteam imagina. Uneori aveam impresia că viața asta de ghetou – deși era la cinci mii de kilometri de noi –

era mai reală pentru el decât priveliștea marină liniștită și plăcută în care trăiam de fapt.

Erau momente în care îl putea copleși stresul cauzat de calitatea de Dascăl Sărman și Virtuos. Trăgea transperantele în cameră, fuma marijuana în pat, lipsea de la cursuri, mă implora să nu-l las singur, studia ore în sir Alfabetul Suprem și Matematicile Supreme, care mie mi se păreau doar caiete peste caiete pline cu litere și cifre în combinații de neînțeles. Alteori părea pregătit pentru sarcina de iluminare mondială. Senin și doxă de cunoștințe, în timp ce stătea turcește ca un guru pe podea, le turna ceai de hibiscus membrilor micului nostru cerc, „ne împărțea cunoașterea” și dădea ușor din cap pe muzica tizului său de la casetofon. Nu mai întâlnisem niciodată un asemenea băiat. Băieții pe care-i cunoscusem nu aveau pasiuni, de fapt, nu-și puteau permite să aibă: nepăsarea era importantă pentru ei. Erau prinși într-o eternă competiție cu ceilalți – și cu lumea – ca să demonstreze cui îi pasă mai puțin, pe care dintre ei îl doare mai tare în cot. Era un mod de a se apăra de pierdere, care li se părea inevitabilă oricum. Rakim era altfel: toate pasiunile lui erau la suprafață, nu le putea ascunde, nici nu încerca – asta îmi plăcea la el. La început n-am observat ce greu îi era să râdă. Râsul nu părea nimerit în cazul unui Dumnezeu cu formă omenească – cu atât mai puțin în cazul iubitei lui Dumnezeu –, și probabil că lucrul ăsta ar fi trebuit să mă pună pe gânduri. În schimb, eu l-am urmat credincioasă în cele mai ciudate locuri. Numerologia! Era înnebunit după numerologie. Mi-a arătat cum să-mi redau numele în cifre și apoi cum să manipulez numerele astea într-un anume fel, în concordanță cu Matematicile Supreme, până când își dezvăluiau semnificația: „Lupta pentru înfrângerea dezbinării din adânc”. Nu înțelegeam eu chiar tot ce spunea – cel mai adesea eram varză în timpul discuțiilor ăstora –,

dar dezbinarea pe care spunea că o vede în adâncul meu o înțelegeam foarte bine, nimic nu-mi era mai simplu de înțeles decât ideea că mă născusem pe jumătate normală și pe jumătate strâmbă, da, atâta timp cât nu mă gândeam la tatăl meu și la dragostea pe care i-o purtam, puteam scoate la iveală acest sentiment din mine cu foarte mare ușurință.

Ideile de felul acesta nu aveau nicio legătură cu studiile lui Rakim: făcea Facultatea de Studii Economice și Hoteliere. Dar ne dominau timpul petrecut împreună, și puțin câte puțin am început să mă simt permanent sub tirul corectării. Nimic din ce făceam nu era bine. Era dezgustat de mass-media, iar obiectele studiului meu – *minstrels* și bone negrese care dansau, soliste și ansambluri de estradă – n-aveau nicio valoare în ochii lui, chiar dacă scopul meu era critica, materia asta era un nimic pentru el, un produs al „Hollywoodului evreiesc", pe care-l includea, în totalitate, în cele zece procente înșelătoare. Dacă încercam să discut cu el despre ce scriam eu – mai ales de față cu prietenii noștri –, avea grijă să-mi desconsidere și să-mi ridiculizeze munca. O dată, fiind prea drogată, am făcut greșeala să încerc să explic de ce mi se păreau minunate originile stepului – echipajul irlandez și sclavii africani care băteau ritmul din picioare pe puntea de lemn a corăbiilor, făceau schimb de pași, creând o formă hibridă –, dar Rakim era și el drogat, și, sub imperiul unei porniri crude, s-a ridicat, a dat ochii peste cap, și-a țuguiat buzele, a scuturat din mâini ca un *minstrel* și a spus: „Oh, conașule, mi-s așa de mulțămit pe corabia asta cu sclavi c-aș fi în stare să dănțuiesc de bucurie". Mi-a aruncat o privire și s-a așezat la loc. Prietenii noștri și-au coborât ochii. Mi-a fost o rușine cumplită: luni la rând după aceea, simplul gând mă făcea să roșesc. Dar la vremea aceea nu-l condamnam că se poartă așa și nici nu simțeam că-l iubesc mai puțin: pornirea mea era mereu să-mi

găsesc mie cusururi. Cel mai mare defect al meu la vremea aceea, după părerea lui și mea, era genul nepotrivit de feminitate. Femeia, în viziunea lui Rakim, trebuia să fie „pământ", ea îl ancora în realitate pe bărbat, care era idee pură, „împărtășea cunoașterea", iar eu eram, după judecata lui, departe de unde ar fi trebuit să fiu, la rădăcina lucrurilor. Eu nu cultivam plante, nu găteam, nu vorbeam niciodată despre copii sau treburi domestice și concuram cu Rakim acolo unde ar fi trebuit să-l sprijin. Iubirea mă depășea: necesita o formă de mister personal de care nu eram capabilă și nici nu-mi plăcea la ceilalți. Nu mă puteam preface că nu-mi crește păr pe picioare, că trupul meu nu produce o varietate de substanțe groaznice sau că tălpile mele nu sunt plate ca niște clătite. Nu știam să flirtez și nici nu vedeam rostul. Nu mă deranja să mă îmbrac frumos pentru necunoscuți – când mergeam la petrecerile de la facultate sau dacă mergeam la Londra în cluburi –, dar în camerele noastre, în intimitate, nu știam să fiu fată, nici nu știam să fiu iubita cuiva, știam doar să fiu un om de sex feminin, iar sexul așa cum îl înțelegeam eu era de genul care se desfășoară între prieteni și egali, punea între paranteze conversația, ca un raft de cărți între suporturi. Rakim punea aceste cusururi profunde pe seama sângelui tatălui meu, care curgea prin mine ca o otravă. Dar erau și opera mea, a minții mele mult prea ocupate. O minte de oraș, îi spunea el, genul care nu cunoaște niciodată astâmpăr, pentru că nu are niciun lucru natural la care să mediteze, numai la beton și imagini, și la imaginile imaginilor – „simulacre", cum spuneam noi pe vremea aceea. Orașele mă stricaseră, masculinizându-mă. Oare nu știam că orașele fuseseră construite de cei zece la sută? Că erau un instrument creat special să oprime? Un mediu nenatural pentru sufletul african? Dovezile lui în sprijinul acestei teorii erau uneori complexe – conspirații guvernamentale dejucate, diagramele

mâzgălite ale unor planuri arhitectonice, citate obscure puse în seama unor președinți și lideri civici pe care trebuia să le iau de bune – și alteori simple și incriminatoare. Știam numele copacilor? Numele florilor? Nu? Dar cum putea trăi așa o africană? În vreme ce el le știa pe toate, deși asta se datora faptului – pe care nu se jena să-l trâmbițeze – că trăise în zona rurală a Angliei, că fusese crescut întâi în Yorkshire și apoi în Dorset, în sate izolate, fiind întotdeauna singurul de felul său pe strada lui, singurul de felul său la școală, lucru care mi se părea mai exotic decât tot radicalismul, tot misticismul lui. Îmi plăcea la nebunie că știe numele țărilor și legăturile dintre ele, numele râurilor, unde și cum anume se varsă în mare, că făcea diferența dintre dudă și mură, dintre crâng și dumbravă. Niciodată în viața mea nu umblasem fără țintă, dar acum așa făceam, îl însoțeam în plimbările lui, pe malul pustiu al mării, pe cheiuri părăsite și uneori până în centrul orașului, pe aleile înguste și pietruite, traversam parcurile și șerpuiam prin cimitire, de-a lungul șoselelor, așa de departe, încât până la urmă ajungeam pe câmp și ne întindeam pe el. În aceste plimbări lungi, nu uita de preocupările lui. Se folosea de ele ca să încadreze ce vedeam, în feluri care aveau puterea să mă surprindă. Grandoarea georgiană a unui semicerc de case cu fața spre mare, fațadele lor albe ca zahărul – acestea erau și ele, îmi explica el, plătite din bani din zahăr, construite de proprietarul unei plantații de pe insula noastră ancestrală, insulă pe care n-o vizitaserăm niciunul niciodată. Și micul cimitir în care ne adunam uneori noaptea să fumăm, să bem și să stăm întinși pe iarbă, acolo se căsătorise Sarah Forbes Bonetta, poveste pe care o spunea cu o asemenea vervă, încât ai fi zis că el o luase de nevastă. Mă așezam cu el pe iarba scurtă din cimitir și ascultam. O fetiță de șapte ani din Africa de Vest, născută într-o familie nobilă, dar prinsă

într-un război dintre triburi, răpită de atacatori din Dahomey[32]. A fost martoră la uciderea familiei sale, mai târziu a fost „salvată” – cuvânt pe care Rakim îl punea între ghilimele cu degetele – de un căpitan englez, care l-a convins pe regele din Dahomey să i-o dăruiască reginei Victoria.

— Un cadou de la regele negrilor pentru regina albilor. Căpitanul i-a spus Bonetta, după numele corabiei lui, și până să ajungă în Anglia și-a dat seama ce fetiță deșteaptă era, cât de neobișnuit de isteață și ageră, la fel de deșteaptă ca orice fată albă, iar când regina a cunoscut-o, a văzut și ea lucrurile astea, așa că a decis s-o crească pe Sarah ca pe fina ei, apoi a măritat-o, mulți ani mai târziu, când a împlinit vârsta, cu un negustor yoruba prosper. În biserica asta, a spus Rakim, în biserica asta s-a întâmplat, chiar aici.

M-am ridicat în coate pe iarbă și m-am uitat la bisericuța aceea modestă, cu crenelurile simple și ușa roșie, solidă.

— Și au fost opt domnișoare de onoare de culoare în procesiune, a continuat el, refăcând traseul de la poartă până la ușa bisericii cu vârful aprins al jointului. Imaginează-ți! Opt de culoare și opt albe, bărbații africani mergeau alături de fetele albe, iar bărbații albi, alături de fetele africane.

Vedeam tot, în ciuda întunericului. Cei doisprezece cai cenușii care trăgeau la trăsură și dantela splendidă, sidefie a rochiei, imensa mulțime adunată să vadă spectacolul, revărsându-se din biserică pe peluză și înapoi până la poarta cu acoperiș, oamenii stând pe zidul jos de piatră și atârnați în copaci, doar s-o zărească pe ea.

∵

Mă gândesc cum strângea Rakim informațiile pe vremea aceea: din bibliotecile publice, din arhivele facultăților, citind cu tenacitate ziare vechi, examinând microfișe, citind note de subsol. Și apoi mă gândesc la el acum, în epoca internetului, cât de fericit trebuie să fie sau cât de mistuit, până la

turbare. Acum pot să aflu și eu imediat numele acelui căpitan și, la același clic, ce părere avea despre fata pe care i-o dăruise unei regine. „De la sosirea în țară a făcut progrese considerabile în studiul limbii engleze, manifestă un mare talent muzical și o inteligență ieșită din comun. Are părul scurt, negru și creț, un semn clar al originii ei africane; are trăsături plăcute, atrăgătoare, maniere blânde și afectuoase față de toți cei din jurul ei". Acum știu că numele ei yoruba era Aina, care însemna „naștere grea", numele pe care i-l dai unui copil care s-a născut cu cordonul ombilical în jurul gâtului. Văd o fotografie cu Aina în corsetul victorian cu guler înalt, cu un aer precaut, cu corpul perfect nemișcat. Îmi amintesc că Rakim avea o vorbă, mereu spusă cu înflăcărare, cu falca împinsă în afară: „Avem și noi regii noștri! Avem și noi reginele noastre!" Eu dădeam din cap de dragul armoniei, dar, de fapt, o parte din mine se revolta mereu. De ce i se părea așa de important să știu că Beethoven i-a dedicat o sonată unui violonist mulatru sau că doamna neagră a lui Shakespeare chiar era neagră sau că regina Victoria binevoise să crească o copilă a Africii, „deșteaptă ca orice fată albă"? Nu voiam să contez pe faptul că fiecare realitate europeană avea umbra sa africană, de parcă fără eșafodajul realității europene tot ce era african se putea preschimba în țărână în mâinile mele. Nu-mi făcea nicio plăcere s-o văd pe fata aceea cu trăsături frumoase îmbrăcată precum unul dintre copiii Victoriei, înțepenită într-o fotografie oficială, cu un nou fel de cordon în jurul gâtului. Eu voiam întotdeauna viață, mișcare.

∵

Într-o duminică liniștită, Rakim a suflat fumul pe gură și mi-a zis că voia să meargă la un „film adevărat". Era franțuzesc și rula la clubul cinematografic al facultății chiar în ziua aia, și pe tot parcursul dimineții am rupt din fluturașul cu

reclama la film ca să facem din hârtia lui lucioasă multe mucuri mici pentru jointuri. Dar încă distingeai fața unei fete mulatre cu un batic albastru, despre care Rakim pretindea acum că are ceva din trăsăturile mele sau eu din ale ei. Se uita direct la mine cu ce-i mai rămăsese din ochiul drept. Ne-am târât prin campus în drum spre sala de vizionare și ne-am așezat pe scaunele pliante incomode. A început filmul. Dar ceața din creier mă împiedica să înțeleg ce văd, părea făcut din multe bucățele, ca un vitraliu, și nu știam ce părți erau importante sau la ce scene credea Rakim că ar trebui să mă concentrez, deși poate toată lumea din sală avea același sentiment, poate ăsta era efectul pe care-l viza filmul, ca fiecare spectator să vadă altceva la el. Nu-mi dau seama ce vedea Rakim. Eu vedeam triburi. Multe triburi diferite, din fiecare colț al lumii, care acționau fiecare după regulile sale interne, apoi formau împreună un tipar complex care părea să aibă, în acel moment, propria logică ciudată. Am văzut japoneze în costum tradițional dansând în formație, executând pași de hip-hop ciudați cu încălțările lor *geta* cu toc. Oameni din Republica Capului Verde care așteptau cu o răbdare desăvârșită, atemporală o barcă, poate venea, poate nu venea. Am văzut copii cu un păr așa de blond, încât părea alb mergând pe o șosea islandeză de altfel pustie, într-un oraș vopsit în negru de cenușa vulcanică. Am auzit vocea dublată și fără trup a unei femei vorbind peste aceste imagini, compara timpul în Africa cu timpul din Europa și timpul cum este el perceput în Asia. A spus că acum o sută de ani omenirea se confrunta cu chestiunea spațiului, dar că problema secolului XX era existența simultană a mai multor noțiuni ale timpului. M-am uitat la Rakim: lua notițe pe întuneric, drogat în ultimul hal. Ajunsese în punctul în care imaginile erau deja prea mult pentru el, putea doar să asculte vocea femeii și să ia notițe, tot mai repede pe măsură ce

se derula filmul, până când a scris jumătate din scenariu în caiet.

Pentru mine, filmul nu avea început și sfârșit, dar nu era o senzație neplăcută, doar misterioasă, de parcă timpul s-ar fi extins ca să facă loc acestei infinite parade de triburi. Și a ținut-o tot așa, refuzând să se termine, recunosc că au fost părți la care am dormit și m-am trezit brusc când mi s-a lovit bărbia de piept, moment în care am ridicat privirea și m-a frapat o imagine bizară – un templu dedicat pisicilor, Jimmy Stewart o alerga pe Kim Novak pe o scară în spirală – imagini cu atât mai străine, cu cât nu văzusem ce fusese înainte și nici nu aveam să văd ce va urma. În una din pauzele astea de luciditate dintre trezire și adormire, am auzit încă o dată aceeași voce fără trup vorbind despre esențiala indestructibilitate a femeilor și despre legătura bărbaților cu aceasta. Căci este datoria bărbaților, a spus ea, să împiedice femeile să-și conștientizeze indestructibilitatea, cât de mult timp posibil. De fiecare dată când mă trezeam cu o tresărire, simțeam că Rakim își pierdea răbdarea cu mine, îi simțeam nevoia de a mă corecta, și am început să mă tem de genericul final, îmi imaginam intensitatea și lungimea dojenii care mă aștepta în acel periculos moment când ieșeam din cinematograf, mergeam înapoi în camera lui și eram departe de martori. Nu voiam să se mai termine filmul.

∵

Peste câteva zile i-am dat papucii lui Rakim, ca o lașă, printr-o scrisoare strecurată pe sub ușă. În ea mă învinovățeam pe mine și-mi exprimam speranța că puteam rămâne prieteni, dar mi-a trimis și el una, scrisă cu o cerneală roșie, lividă, în care mă informa că știe că sunt din cei zece la sută și că de acum înainte o să se ferească de mine. S-a ținut de cuvânt. Tot restul vieții mele studențești se răsucea pe călcâie dacă mă vedea venind, trecea strada dacă mă observa în oraș, ieșea din orice sală

de curs în care intram eu. Doi ani mai târziu, la absolvire, o femeie albă a traversat repede sala, a prins-o pe mama de mânecă și i-a spus:

— Mi s-a părut mie că sunteți dumneavoastră – sunteți cu adevărat un model pentru tinerii noștri, mă bucur așa de mult să vă întâlnesc! El este fiul meu.

Mama s-a întors cu fața împietrită într-o expresie pe care o cunoșteam destul de bine deja – de o superioritate delicată amestecată cu mândrie, același aer pe care-l avea adesea când apărea la televizor, ori de câte ori era chemată să „vorbească în numele celor fără glas”. A întins mâna să-l salute pe fiul acestei femei albe, care inițial n-a vrut să iasă din spatele mamei lui, iar când a ieșit, s-a uitat în pământ, codițele subțiri îi ascundeau fața, deși l-am recunoscut imediat după tenișii Converse All Stars care-i ieșeau din roba de absolvire.

DOI

La a cincea vizită m-am dus singură. Am mers cu pași mari prin aeroport și am ieșit în arșiță, cuprinsă de un splendid sentiment de competență. În stânga și în dreapta mea erau cei pierduți și precauți: turiști care porneau către plajă, evangheliști cu tricouri prea largi și antropologi tineri și foarte serioși. Niciun reprezentant nu m-a condus la mașină. Nu așteptam „restul grupului”. Aveam pregătite monedele pentru infirmii din parcare, banii de taxi deja băgați în spate la blugi și cele câteva formule – *Nakam! Jamun gam? Jama rek!* Pantalonii militărești și cămașa de in sifonată se duseseră de mult. Purtam blugi negri, o cămașă neagră de mătase și la urechi îmi atârnau cercei mari de aur. Credeam că stăpânesc timpul

din partea locului. Acum știam cât durează să ajungi la feribot și în ce moment al zilei, așa că atunci când taxiul meu a tras lângă pasarelă, sute de persoane așteptaseră deja în locul meu, nu a trebuit decât să ies din mașină și să urc direct la bord. Feribotul s-a urnit dinspre mal. Pe puntea de sus, legănarea m-a împins înainte, printre două rânduri de oameni, până la balustradă, și eram fericită că am ajuns acolo, ca acela care tocmai a fost împins în brațele persoanei iubite. M-am uitat la toată viața și mișcarea de dedesubt: oamenii se împingeau, găinile cotcodăceau, delfinii săreau în spumă, ambarcațiunile înguste veneau în urma noastră, câini înfometați alergau de-a lungul malului. Ici-colo, i-am observat pe cei despre care acum știam că se numesc tablighi[33], cu pantalonii prea scurți fluturându-le împrejurul gleznelor, pentru că, dacă erau mai lungi, li se murdăreau, și rugăciunile celor murdari nu sunt ascultate, așa că ajungi să-ți arzi tălpile în iad. Dar, dincolo de haine, nemișcarea era cea care-i făcea să iasă în evidență. În mijlocul acelei agitații, ei păreau opriți, fie citeau din cărțile de rugăciuni, fie stăteau în liniște, deseori ținându-și închiși ochii dați cu kohl și afișând un zâmbet fericit, cuibărit în bărbile colorate cu henna, așa de liniștiți în comparație cu noi, ceilalți. Poate visau la *iman*[34]-ul lor pur și modern: familii mici, nucleare, care îl venerează pe Allah în apartamente modeste, slăvirea fără magie, accesul direct la Dumnezeu, fără intermediari locali, circumcizii sterile făcute la spital, bebeluși aduși pe lume fără dansuri sărbătorești, femei care nu se gândesc să asorteze un hijab roz aprins cu o minijupă verde limetă din lycra. Mă întrebam cât de greu o fi să-ți păstrezi visul ăsta acum, pe feribot, în timp ce credința nesupusă, de zi cu zi se derulează peste tot primprejur.

M-am instalat pe o bancă. În stânga mea s-a așezat unul din tinerii aceștia credincioși, cu ochii

închiși și cu un covoraș de rugăciune strâns la piept. În partea cealaltă, o fată seducătoare cu două rânduri de sprâncene – o pereche desenată ciudat deasupra celor de la natură – agita în mână o punguță cu nuci caju. M-am gândit la toate lunile care mă despărțeau de prima mea călătorie cu feribotul. Academia Iluminată a Fetelor – pe care, din comoditate și ca să scutim pe toată lumea de rușinea de a-i rosti numele, o prescurtam AIF – trecuse cu bine de primul an. Înflorise, dacă apreciai succesul după centimetrii de editoriale. Pentru noi, ceilalți, fusese un chin periodic, intens ori de câte ori interveneau vizitele sau vreo criză îl aducea pe directorul copleșit de probleme în sălile noastre de ședințe din Londra sau New York, prin intermediul unor videoconferințe pline de emoție. În restul timpului era ciudat de retras. Deseori aveam motive să-mi amintesc de Granger, la Heathrow, când ne întorseserăm din prima vizită, cum mă cuprinsese pe după umeri cât stăteam la coadă la vamă:

— Nimic din toate astea nu mi se mai pare real! Ceva s-a schimbat. Nu mai pot fi același om după tot ce am văzut!

Dar peste câteva zile era exact același, ca noi toți: lăsam robinetele să curgă, aruncam sticlele de plastic după câteva guri, dădeam pe o singură pereche de blugi salariul pe un an al unui profesor stagiar. Dacă Londra era ireală, dacă New York-ul era ireal, în orice caz erau spectacole de anvergură: imediat ce ne reintegram în ele, nu numai că păreau reale, ci singura realitate posibilă, iar deciziile luate în acele locuri în legătură cu satul păreau mereu să aibă o anumită plauzibilitate în momentul respectiv, și doar mai târziu, când vreunul dintre noi ajungea înapoi aici și traversa râul acesta, devenea evidentă potențială absurditate a deciziei. În urmă cu patru luni, de exemplu, păruse important, la New York, să-i învățăm teoria evoluționistă pe copiii aceștia – și pe profesorii lor

–, dintre care mulți nici măcar nu auziseră de numele lui Darwin. A părut mult mai puțin important când am ajuns în sat în plin sezon ploios și am găsit o treime dintre copii bolnavi de malarie, tavanul clasei prăbușit pe jumătate, contractul pentru curățarea toaletelor nerespectat și circuitele electrice alimentate cu energie solară ruginite și deteriorate. Dar cea mai mare problemă a noastră, după cum anticipase Fern, nu era reprezentată de iluziile noastre pedagogice, ci de natura oscilantă a interesului lui Aimee. Mai nou era amatoare de tehnologie. Începuse să petreacă mult timp cu tinerii străluciți din Silicon Valley și-i plăcea să se considere din gașca lor, „practic, o tocilară". Începuse să fie sensibilă la viziunea lor despre o lume transformată – salvată – de tehnologie. În primul val de interes nou dobândit nu a renunțat la AIF sau la reducerea sărăciei, ci a adăugat noua preocupare la cele vechi, uneori cu rezultate alarmante („în mama mă-sii, o să-i dăm fiecăreia din fetele astea un laptop: ăsta o să fie caietul lor de exerciții, biblioteca, profesorul, totul!") Lucru pe care Fern a trebuit să-l readucă pe tărâmul realității. El a stat „pe teren" nu câteva săptămâni, ci anotimpuri întregi, în parte din afecțiune pentru sat, pentru că-și lua în serios rolul de acolo, dar și, știam prea bine, ca să evite să lucreze mai aproape de Aimee decât prefera el, de la șase mii cinci sute de kilometri distanță. Fern vedea ce nu mai vedea nimeni altcineva. A observat resentimentele tot mai mari ale băieților, lăsați să se chinuie în școala cea veche, care – deși Aimee trimitea și acolo sporadic ceva bani – acum era aproape un oraș-fantomă, în care copiii își petreceau timpul așteptându-i pe profesorii neplătiți de atâta timp, încât nu mai veneau la serviciu. Guvernul părea să se fi retras din sat în general: multe alte servicii care înainte merseseră bine sau destul de bine lâncezeau cumplit. Clinica nu se redeschisese, o gaură uriașă din asfalt chiar

la ieșirea din localitate fusese lăsată să ajungă cât un crater și să se întindă. Rapoartele unui expert italian despre nivelurile periculoase de pesticide din puțurile alimentate din pânza freatică erau ignorate, indiferent de câte ori încercase Fern să alerteze ministerele de resort. Probabil că genul acesta de lucruri s-ar fi petrecut oricum. Dar nu puteai să nu bănuiești că satul era pedepsit pentru legăturile cu Aimee sau neglijat anume, cu speranța că banii lui Aimee aveau să se scurgă în golul creat.

Era o problemă pe care n-o găseai în niciun raport, dar eu și Fern eram extrem de conștienți de ea, deși o percepeam din perspective opuse. Niciunul dintre noi nu se mai deranja s-o mai discute cu Aimee. („Și ce dacă îl iubesc?" era singurul ei răspuns când ne uneam forțele, prin intermediul teleconferințelor, și încercam să intervenim.) În schimb, încercam să rezolvăm problema pe ocolite și făceam schimb de informații ca doi detectivi privați care lucrează la același caz. Probabil că eu am fost prima care a remarcat, la Londra. Mă duceam peste ea când făcea schimb de dulcegării la computer ori la telefon și le punea capăt sau închidea în momentul în care intram eu în încăpere. Apoi a renunțat la timiditate. Când i-a ieșit negativ testul SIDA pe care îl pusese să-l facă a fost așa de fericită, încât mi s-a confesat. M-am obișnuit să văd capul fără trup al lui Lamin într-un colț, zâmbitor, discutând cu noi în direct, am presupus, de la singurul internet café din Barra. Era acolo la micul dejun cu copiii și le făcea cu mâna în semn de la revedere când soseau meditatorii. Venea la cină, ca orice alt oaspete la masă. A început să fie inclus în ședințe, genul acela ridicol, „creativ" („Lam, ce părere ai despre corsetul ăsta?"), dar și la ședințele serioase cu contabilii, impresarii, cei de la PR. Din perspectiva lui Fern, situația nu era atât grețos de romantică, ci mai concretă: gospodăria lui Lamin

s-a ales cu o ușă nouă, apoi cu o toaletă, apoi cu pereți despărțitori în interior, apoi cu un acoperiș nou din țiglă. Lucrurile astea n-au trecut neobservate. Un televizor cu ecran plat crease cea mai recentă problemă.

— Al Kalo a cerut să se țină o ședință marți, m-a informat Fern când l-am sunat să-i spun că decola avionul. Lamin era la Dakar, în vizită la rude. Au venit în general tinerii. Toată lumea era foarte supărată. Totul s-a rezumat la o lungă discuție, în care toți s-au întrebat cum și când a intrat Lamin în Illuminati…

Tocmai îi trimiteam lui Fern un SMS ca să-i indic locul exact în care mă aflam, când am auzit agitație de partea cealaltă a sălii mașinilor. Ridicând privirea, am văzut oameni care se dădeau în lături ori se îndreptau spre scări ca să evite un bărbat slab, agitat, care acum îmi intra în raza vizuală, urla, flutura din mâinile slăbănoage, în culmea agitației. M-am întors spre bărbatul din stânga mea: fața lui rămăsese calmă, avea ochii închiși. Femeia din dreapta a ridicat ambele perechi de sprâncene și a spus:

— Un bețiv, Doamne!

Au apărut doi soldați și l-au imobilizat într-o clipă, apucându-l fiecare de câte o mână zbuciumată și încercând să-l oblige să se așeze într-un loc de pe bancă puțin mai departe de noi, dar de fiecare dată când fundul mic i se lipea de scaun, țâșnea în sus de parcă lemnul ar fi fost în flăcări, așa că au schimbat planul, acum l-au târât spre intrarea în sala mașinilor, chiar vizavi de mine, vrând să-l împingă cu forța pe ușa mică și apoi pe treptele întunecate spre locul în care nu-l mai vedea nimeni. Deja îmi dădusem seama că era epileptic – vedeam că făcea spume la colțurile gurii – și la început am crezut că soldații nu înțelegeau. În timp ce-l răsuceau și-i scoteau tricoul de pe el, tot strigam:

— E epileptic! E epileptic!

Până când femeia cu patru sprâncene mi-a explicat:

— Surioară, știu și ei.

Știau, dar nu aveau și gesturi delicate în arsenal. Erau genul de soldați instruiți doar să fie brutali. Cu cât omul se zbătea mai tare, cu cât spumega mai mult, cu atât îi înfuria mai tare, și, după o încăierare scurtă lângă ușă, unde s-a zbătut până când membrele i-au devenit rigide ca ale unui bebeluș care refuza să se miște, l-au împins cu picioarele jos pe scări și au tras ușa după ei. Am auzit zgomotele unei confruntări, țipete cumplite și o serie de pumni înfundați. Apoi liniște.

— Ce-i faceți bietului om? a strigat Patru Sprâncene de lângă mine, dar, când ușa s-a deschis din nou, a coborât privirea și și-a văzut de nucile ei caju.

Nici eu n-am spus nimic din ce credeam c-o să spun, mulțimea s-a dat la o parte, iar soldații au coborât nederanjați scările. Noi eram cei slabi, ei erau cei puternici, iar forța care are menirea să medieze între cei slabi și cei puternici nu era de față, nu era pe acest feribot, nici în această țară. Numai când nu s-au mai zărit soldații, *tablighi* care stătea lângă mine și alți doi bărbați din apropiere au intrat în sala mașinilor, l-au luat pe epileptic și l-au scos la lumină. *Tablighi* l-a așezat cu delicatețe în poala lui: părea o pietà. Avea răni la ochi și-i curgea sânge, dar era viu și calm. Cineva i-a făcut loc pe bancă, și tot restul drumului a rămas întins acolo, fără tricou, gemând ușor, până am acostat, moment în care s-a ridicat ca orice alt navetist, a coborât scările și s-a pierdut în mulțimile care se îndreptau spre Barra.

∵

Cât de bucuroasă am fost s-o văd pe Hawa, sincer bucuroasă! Era ora prânzului când am deschis ușa cu piciorul și, de asemenea, sezonul nucilor caju: toți stăteau în cercuri de cinci sau șase persoane, ghemuiți în jurul unor castroane

mari cu nucile înnegrite de foc, care acum trebuiau scoase din cojile arse și puse într-o serie de găleți strident colorate, pestrițe. Chiar și copiii foarte mici puteau să facă treaba asta, așa că toată lumea se implica, chiar și incompetenții precum Fern, care era luat în râs de Hawa pentru grămăjoara lui relativ mică de coji.

— Uită-te și tu la tine! Parcă ai fi domnișoara Beyoncé! Sper că nu ai unghiile prea aranjate, domniță, pentru că acum trebuie să vii să-i arăți bietului Fern cum se procedează. Până și Mohammed are o grămadă mai mare, și are numai trei ani!

Mi-am lăsat rucsacul la ușă – învățasem să-mi fac și bagajele – și m-am dus să îmbrățișez spatele puternic și îngust al Hawei.

— Încă n-ai copil? mi-a șoptit la ureche.

I-am șoptit și eu același lucru, apoi ne-am îmbrățișat și mai tare și am râs lipite una de gâtul celeilalte. Era foarte surprinzător pentru mine că eu și Hawa ne găsiserăm o legătură în această privință, peste continente și culturi, dar așa era. Pentru că, așa cum la Londra și New York, în lumea lui Aimee – și, prin urmare, a mea – dăduseră năvală bebelușii, ai ei și ai prietenilor ei, aveam de-a face cu ei și vorbeam despre ei, nepărând să mai existe nimic în afară de naștere, și nu doar în intimitate, ci și în ziare, la televiziune, cântecele întâmplătoare de la radio mi se păreau obsedate de subiectul fertilității în general și al femeilor ca mine în particular, la fel era presiune și pe Hawa în sat, pe măsură ce trecea timpul și lumea înțelegea că polițistul din Banjul era doar o invenție, iar Hawa era un nou tip de fată, poate neexcizată, cu siguranță nemăritată, fără copii și fără planuri imediate de a face vreunul. „Încă n-ai copil?” devenise formula noastră obișnuită, vorba noastră pentru tot, pentru această situație împărtășită, și părea cel mai amuzant lucru din lume ori de câte ori ne-o spuneam una celeilalte,

chicoteam și suspinam, și doar din când în când îmi dădeam seama – numai când mă întorceam în lumea mea – că aveam treizeci și doi de ani și Hawa, cu zece mai puțin.

Fern s-a îndepărtat de dezastrul pe care-l făcuse cu nucile caju și și-a scuturat cenușa de pe mâini pe pantaloni.

— S-a întors!

Ne-au adus imediat prânzul. Am mâncat într-un colț al curții, cu farfuriile pe genunchi, amândoi destul de înfometați încât să nu băgăm în seamă faptul că nimeni altcineva nu mai lăsa spartul nucilor ca să mănânce.

— Arăți foarte bine, mi-a spus Fern radios. Foarte fericită.

Ușa de tablă din spate era larg deschisă, și prin ea se vedea terenul familiei Hawei. Câțiva acri de nuci caju în nuanțe de mov, tufe galben-deschis și movile arse, negre, acoperite cu cenușă marcau locul în care Hawa și bunicile ei dădeau foc, o dată pe lună, la adevărate ruguri funerare de resturi menajere și gunoaie din plastic. Cumva, era un amestec în același timp luxuriant și arid, dar combinația mi se părea frumoasă. Mi-am dat seama că Fern avea dreptate: era un loc în care eram fericită. Aveam treizeci și doi de ani și un sfert, și în sfârșit îmi luasem și eu un an sabatic.

— Ce e ăla an sabatic?

— Ah, când ești tânăr, stai un an într-o țară îndepărtată ca să-i înveți obiceiurile, să trăiești cu… comunitatea. Noi nu ne-am permis niciodată așa ceva.

— Familia ta?

— Da, dar… mă gândeam mai ales la mine și la prietena mea Tracey. Mai demult ne uitam la cei care își luau un an sabatic și apoi îi bârfeam când se întorceau.

Am râs când mi-am adus aminte.

— „Îi bârfeam”? Asta ce înseamnă?

— Noi le zicem „turiști iubitori de sărăcie”… Știi, genul de studenți care se întorc cu pantalonii ăia cretini cu motive tradiționale și cu statuete africane „cioplite de mână” exagerat de scumpe făcute prin vreo fabrică din Kenya… Nouă ni se păreau așa de idioți!

Dar poate că Fern fusese și el un asemenea tânăr optimist și hipiot. A oftat și și-a luat de jos castronul gol ca să-l ferească de o capră curioasă.

— Ce cinice erați… tu și prietena ta Tracey.

Decojitul nucilor caju avea să continue până noaptea. Ca să nu mi se ceară ajutorul, am sugerat o plimbare până la fântână, cu neconvingătoarea scuză că trebuia să iau apă pentru dușul de dimineață, iar Fern, de obicei așa de conștiincios, m-a surprins când a spus că voia să mă însoțească. Pe drum mi-a povestit că fusese în vizită la Musa, vărul Hawei, să vadă cum se simțea un bebeluș nou-născut. Când a ajuns la destinație, o locuință mică, rudimentară pe care Musa o ridicase cu mâinile lui la marginea satului, l-a găsit doar pe el. Soția și copiii se duseseră la mama ei.

— M-a invitat înăuntru, se simțea puțin singur, cred. Am observat că avea un televizor mic și vechi cu video. Am fost surprins, el e mereu așa de auster, ca orice *mashala,* dar a spus că i l-a lăsat o femeie din Peace Corps care se întorcea în Statele Unite. A ținut să mă anunțe că nu se uită niciodată la filme de la Nollywood[35], vreo telenovelă sau ceva de genul ăsta. Numai „filme pure”. Voiam să văd și eu unul? Am zis că sigur că da. Ne-am așezat, și imediat mi-am dat seama că era un film de antrenament militar din Afganistan, cu băieți îmbrăcați complet în negru, care făceau sărituri înapoi cu kalașnikovuri… I-am zis: „Musa, tu pricepi ce se spune în înregistrarea asta?” Pentru că se auzea o voce monotonă vorbind întruna în arabă – îți imaginezi – și-mi dădeam seama că nu înțelege o boabă. Și el mi-a răspuns, cu un aer visător: „Îmi place tare mult cum sar!” Cred că

pentru el era un videoclip frumos cu dansuri. Un videoclip islamist radical cu dansuri! Mi-a zis: „Felul în care se mișcă mă face să vreau să fiu mai pur în adâncul meu”. Bietul Musa. În orice caz, m-am gândit c-o să ți se pară amuzant. Pentru că știu că te interesează dansul, a adăugat Fern văzând că nu râdeam.

TREI

Primul e-mail pe care l-am primit vreodată a fost de la mama. L-a trimis dintr-un laborator de informatică din subsolul de la University College London, unde tocmai participase la o dezbatere publică, și eu l-am primit la un computer din biblioteca facultății mele. Conținutul era o poezie de Langston Hughes: m-a pus s-o recit pe toată când am sunat-o mai târziu în seara aia, să-i dovedesc că ajunsese. „Când noaptea se lasă cu blândețe, Brună ca mine…” Promoția mea era prima care primea adrese de e-mail, iar mama, mereu interesată de lucrurile noi, și-a luat un Compaq vechi și amărât, căruia i-a atașat un modem anemic. Împreună am pășit pe acest nou tărâm care se deschidea acum între oameni, o conexiune fără un început sau un sfârșit clar, care era mereu potențial deschisă, iar mama a fost, printre cunoștințele mele, una dintre primele care au înțeles fenomenul și l-au exploatat la maximum. Majoritatea e-mailurilor trimise la mijlocul anilor ’90 erau de regulă lungi și în stilul scrisorilor: începeau și se încheiau cu tradiționalele salutări – cele pe care cu toții le folosiserăm înainte pe hârtie – și erau dornice să descrie mediul înconjurător, de parcă noul mijloc scosese la iveală scriitorul din fiecare. („Îți scriu aceste rânduri de lângă fereastră și privesc marea albastră-cenușie, unde trei pescărușI se reped în apă.”) Dar mama nu trimitea

niciodată e-mailuri în felul ăsta, a prins imediat mersul și, la numai câteva săptămâni după ce terminasem facultatea, când încă eram lângă marea albastră-cenușie, a început să-mi trimită mai multe mesaje de două-trei rânduri pe zi, majoritatea fără punctuație, întotdeauna lăsând impresia că scria în mare viteză. Toate erau pe același subiect: când aveam de gând să mă întorc? Nu se referea la fostul complex rezidențial, se mutase de acolo cu un an în urmă. Acum locuia în Hampstead, într-un apartament drăguț de la parter, cu bărbatul pe care eu și tata ne luaserăm obiceiul să-l poreclim „Reputatul Activist", după obișnuita paranteză a mamei („Scriu o lucrare împreună cu el, e un reputat activist, probabil ați auzit de el?" „Este un om minunat, într-adevăr, suntem foarte apropiați și, desigur, este un reputat activist.") Reputatul Activist era un tip frumos, originar din Tobago, cu sânge indian, cu o bărbuță prusacă și o claie de păr negru aranjată cu mare talent în creștet ca să scoată în evidentă o șuviță albă. Mama îl cunoscuse la o conferință antinucleară cu doi ani înainte. Fusese la marșuri de protest împreună cu el, scrisese lucrări despre el – și apoi împreună cu el –, după care începuse să bea cu el, să ia cina cu el, să se culce cu el și acum se mutase cu el. Erau fotografiați adesea împreună, așezați între leii din Trafalgar Square, ținând discursuri unul după celălalt – precum Sartre și de Beauvoir, doar că mult mai arătoși –, iar acum, ori de câte ori Reputatul Activist era chemat să vorbească în numele celor fără glas, în timp ce era la demonstrații sau la conferințe, cel mai adesea mama era alături de el, în noul ei rol de „consilier local și activist al comunității locale". Erau împreună de un an. În acest timp, mama devenise destul de cunoscută. Genul de persoană pe care o sună un producător executiv de la o emisiune radiofonică s-o roage să comenteze dezbaterea de stânga din ziua aceea, oricare ar fi fost ea. Nu era

primul nume de pe listă, poate, dar dacă președintele Sindicatului Studenților, redactorul de la *New Left Review* și purtătorul de cuvânt al Alianței împotriva Rasismului erau cumva ocupați, se putea conta pe mama și pe Reputatul Activist pentru disponibilitatea lor aproape permanentă.

Chiar am încercat să mă bucur pentru ea. Știam că era ce-și dorise dintotdeauna. Dar e greu, când tu nu ai nimic de făcut, să te bucuri pentru alții, și, în plus, îmi părea rău pentru tata, iar pentru mine, și mai rău. Gândul de a mă muta înapoi cu mama părea să anuleze puținul pe care-l realizasem în cei trei ani de dinainte. Dar nu mai puteam supraviețui prea mult din împrumutul meu studențesc. Abătută, în timp ce-mi strângeam lucrurile din cameră și-mi răsfoiam de-acum inutilele eseuri, m-am uitat la mare și am simțit brusc că mă trezeam dintr-un vis, că atât însemnase facultatea pentru mine, un vis, situat prea departe de realitate sau cel puțin de realitatea mea. Abia înapoiasem toca de absolvire închiriată, că niște puști care nu păruseră foarte diferiți de mine au început să anunțe că plecau imediat la Londra, uneori în cartierul meu sau în altele de același gen, lucruri pe care le discutau de parcă ar fi fost o provocare, de parcă ar fi fost granițe sălbatice care trebuiau cucerite. Plecau cu bani în buzunar, avans pentru vreun apartament sau chiar o casă, acceptau să facă stagii neplătite ori solicitau posturi la care cel care-i intervieva era, din întâmplare, un fost coleg de facultate al tatălui. Eu nu aveam planuri, nici avans și nicio rudă care să moară și să-mi lase bani: puținele rude pe care le aveam erau mai sărace decât noi. Nu fuseserăm noi cei din clasa de mijloc, prin aspirații și în practică? Și poate că pentru mama visul ăsta era adevărul și, prin simplul fapt că visase, simțea că-l făcuse posibil. Dar acum mă trezisem, vedeam limpede: unele lucruri erau imuabile, de neevitat. Indiferent cum priveam, de exemplu, cele optzeci și nouă de lire

din contul meu curent, erau toți banii pe care-i aveam pe lumea asta. Am mâncat iahnie de fasole pe felii de pâine prăjită, am trimis douăzeci de scrisori de intenție și am așteptat.

Cum rămăsesem singură în orașul din care deja plecase toată lumea, aveam prea mult timp de gândire. Am început s-o privesc pe mama dintr-o nouă perspectivă, plină de amărăciune. O feministă care fusese mereu sprijinită de bărbați – întâi de tata, și acum de Reputatul Activist – și care, deși mă dăscălea întruna despre „noblețea muncii", din câte știam eu nu muncise niciodată pe bani. Ea lucra „pentru oameni" – fără salariu. Îmi făceam griji că același lucru era valabil, într-o oarecare măsură, și în cazul Reputatului Activist, care se părea că scrisese multe broșuri, dar nicio carte și nu avea niciun post universitar oficial. Faptul că miza totul pe un asemenea om, că renunța la apartamentul nostru – singura certitudine pe care am avut-o vreodată –, că se dusese să locuiască împreună cu el în Hampstead, exact în genul de fantezie burgheză pe care o criticase dintotdeauna, mi se părea în același timp duplicitar și extrem de nechibzuit. Mă duceam pe malul mării în fiecare noapte să folosesc telefonul din cabina dărăpănată care credea că monedele de doi penny sunt de zece și am purtat cu ea multe conversații furioase pe tema asta. Dar eu eram singura furioasă, mama era îndrăgostită și fericită, plină de afecțiune față de mine, deși asta o făcea mai greu de convins în privința detaliilor practice. Orice încercare de a analiza situația financiară exactă a Reputatului Activist, de pildă, îmi rezerva răspunsuri ocolite sau o schimbare de subiect. Singurul lucru pe care era mereu dispusă să-l discute era apartamentul lui cu trei dormitoare, cel în care voia să mă mut și eu, cumpărat cu douăzeci de mii de lire în 1969 cu banii moșteniți de la un unchi și care acum făcea „mult peste un milion". Asta era un lucru care, în

ciuda tendințelor ei marxiste, îi făcea în mod evident mare plăcere și-i dădea o stare de bine.

— Mamă, nu are de gând să-l vândă, nu? Așa că nu contează. Face zero barat cât timp voi, porumbeilor, locuiți în el.

— Ce-ar fi să urci în tren și să vii la cină? O să-ți placă la nebunie când o să-l cunoști – toată lumea îl adoră pe bărbatul ăsta. O să aveți multe de vorbit. L-a cunoscut pe Malcom X! E un reputat activist…

Dar, asemenea multor oameni a căror vocație este să schimbe lumea, s-a dovedit că și el era, de fapt, un om teribil de mărunt. Prima noastră întâlnire a fost dominată nu de discuțiile politice sau filosofice, ci de o lungă diatribă la adresa vecinului de alături, un alt caraib care, spre deosebire de gazda noastră, era bogat, publicase multe cărți, avea un post la o universitate americană, era proprietarul întregii clădiri și actualmente construia „o porcărie de pergolă” la capătul grădinii sale. Asta îi bloca un pic Reputatului Activist vederea spre Heath, iar după cină, când soarele de iunie a apus în sfârșit, am luat o sticlă de Wray & Nephew și, într-un gest de solidaritate, am mers în grădină să privim furioși construcția ridicată pe jumătate. Mama și Reputatul Activist s-au așezat la măsuța din fier forjat și au rulat, apoi au fumat un joint prost făcut. Eu am băut prea mult rom. La un moment dat, dispoziția a devenit meditativă și ne-am uitat cu toții la iazuri și dincolo de iazuri la Heath, în lumina felinarelor victoriene, în vreme ce scena se golea de toate, mai puțin de rațe și de bărbați aventuroși. Luminile împrumutau ierbii un portocaliu de purgatoriu.

— Imaginează-ți doi copii de pe insulă ca noi, doi copii desculți care au ajuns până aici plecând de la nimic… a șoptit mama.

S-au prins de mână, și-au lipit frunțile, și, privindu-i, am simțit că, deși erau absurzi, mai

absurdă eram eu, o femeie matură care-i purta pică altei femei mature care, în definitiv, făcuse atâtea pentru mine, așa de multe pentru ea însăși și da, pentru poporul ei, toate astea, după cum bine spunea ea, plecând de la absolut nimic. Oare mi-era milă de mine pentru că nu aveam zestre? Iar când mi-am ridicat ochii de la jointul pe care-l rulam, am avut impresia că mama îmi citise gândurile.

— Dar tu nu-ți dai seama ce noroc incredibil ai să trăiești în momentul ăsta? mi-a zis. Oamenii ca noi nu pot să fie nostalgici. Noi nu ne putem face cămin din trecutul nostru. Nostalgia e un lux. Pentru cei ca noi, acum e momentul!

Mi-am aprins jointul, mi-am mai turnat un deget de rom și am ascultat cu capul plecat măcănitul rațelor și speech-urile mamei, până când s-a făcut târziu, iubitul ei i-a pus blând o mână pe obraz și am văzut că era momentul să prind ultimul tren.

∵

La sfârșitul lui iulie m-am mutat înapoi la Londra, nu acasă la mama, ci la tata. M-am oferit să dorm în camera de zi, dar nici n-a vrut să audă, a spus că, dacă dormeam acolo, aveau să mă trezească zgomotele lui când pleca să-și facă turele în fiecare dimineață, iar eu i-am acceptat rapid logica și l-am lăsat pe el să se ghemuiască pe canapea. În schimb, aveam senzația că se impunea să-mi caut un loc de muncă: tata chiar credea că munca înnobilează, își pusese viața gaj pentru ideea asta și mi-era rușine să ard gazul degeaba. Uneori, cum nu puteam să mai adorm după ce-l auzeam strecurându-se pe ușă, stăteam în capul oaselor în pat și mă gândeam la toată munca asta, a tatei și a celor ca el, care se întindea pe multe generații. Muncă fără educație, muncă fără meșteșug sau pricepere, uneori cinstită, alteori necurată, dar toată conducând, cine știe cum, spre leneveala mea actuală. Când eram destul de mică, aveam opt sau nouă ani, tata îmi arătase

certificatul de naștere al tatălui lui, pe care era trecută meseria bunicilor săi – fierbătoare de pânză și tăietor de pânză –, iar asta, trebuia să înțeleg eu, era dovada că ai lui se definiseră întotdeauna prin munca lor, fie că voiau, fie că nu. Importanța muncii era o viziune la care ținea la fel de tare pe cât ținea mama la convingerea că definițiile care contau cu adevărat erau cultura și culoarea pielii. Ai noștri, ai noștri. M-am gândit cu câtă ușurință folosiserăm cu toții expresia asta cu câteva săptămâni înainte, în noaptea aia frumoasă de iunie, acasă la Reputatul Activist, când beam rom și admiram familiile de rațe grase, cu capete sucite spre interior, cu ciocurile cuibărite în penele de pe corp, care se adăposteau pe malul helești eului. Ai noștri! Ai noștri! Iar acum, în timp ce zăceam deprimată în patul tatei și întorceam expresia pe toate părțile în minte – din lipsă de altceva mai bun de făcut –, îmi amintea de măcănitul și gânguritul suprapus al acelor păsări, care repetau fără încetare același mesaj ciudat, transmis din ciocuri în pene: „Sunt rață!” „Sunt rață!”

PATRU

Când m-am dat jos din taxi – după o absență de mai multe luni –, l-am observat pe Fern, stătea pe marginea drumului, se pare că mă aștepta pe mine, exact la timp, de parcă ar fi fost acolo o stație de autobuz și un orar. Mă bucuram să-l văd. Dar s-a dovedit că nu avea chef de salutări sau amabilități, a pornit în pas cu mine și a început să mă pună la curent pe un ton scăzut, așa că, înainte să ajung la ușa Hawei, eram și eu împovărată cu zvonurile care cuprinseseră satul: că Aimee se ocupa să-i facă rost de viză lui Lamin pentru ca acesta să se mute permanent la New York.

— Așa e?

I-am spus adevărul: nu știam și nici nu voiam să știu. Petrecusem o perioadă epuizantă la Londra,

fusesem alături de Aimee în iarna dificilă, și pe plan personal, și pe plan profesional, și prin urmare eram reticentă la dramele ei personale. Albumul pentru înregistrarea căruia stătuse în studio în lunile ianuarie și februarie, cu toată mohoreala lor britanică, și care trebuia lansat cam în perioada asta, fusese abandonat ca urmare a unei aventuri scurte și urâte cu tânărul ei producător, care își luase cu el și piesele. În urmă cu numai câțiva ani, o asemenea despărțire ar fi fost un pas înapoi minor pentru Aimee, abia dacă ar fi meritat o jumătate de zi petrecută în pat în compania unor episoade vechi din de mult uitatele seriale australiene – *The Flying Doctors, The Sullivans* –, lucru pe care îl făcea în momente de vulnerabilitate extremă. Dar remarcasem o schimbare la ea, armura ei personală nu mai era ca pe vremuri. Când părăsea sau era părăsită, acum era afectată mult mai profund, nu mai era o nimica toată pentru ea, chiar era rănită; nu s-a întâlnit cu nimeni în afară de Judy timp de aproape o lună, abia ieșea din casă, și mi-a cerut de mai multe ori să dorm cu ea în cameră, lângă patul ei, pe podea, pentru că nu voia să fie singură. În această perioadă de izolare presupusesem că, de bine, de rău, nimeni nu era mai apropiat de ea decât mine. Când Fern a terminat de vorbit, primul meu sentiment a fost că Aimee mă trădase, dar, cu cât analizam mai mult situația, cu atât îmi dădeam seama că nu greșeam: nu era înșelătorie, ci o formă de separare psihică. Eu îi ofeream alinare și-i țineam de urât în momentele în care se împotmolea, în vreme ce, într-un alt compartiment al inimii ei, își făcea harnică planuri de viitor cu Lamin – iar Judy uneltea împreună cu ea. În loc să mă enerveze Aimee, m-am trezit că eram nemulțumită de Fern: încerca să mă implice, dar nu voiam să am de-a face cu asta, mă încurca, aveam și eu deja călătoria bine pusă la punct, și cu cât vorbea mai mult, cu atât vedeam cum itinerarul

pe care mi-l alcătuisem în minte se topea. O vizită pe insula Kunta Kinteh, câteva după-amiezi la plajă, două nopți într-un hotel elegant din oraș. Aimee aproape că nu-mi dădea concediu anual, trebuia să mă descurc cum pot, să-mi ciupesc câteva zile libere pe unde puteam.

— Ce-ar fi să-l iei pe Lamin cu tine? Cu tine o să discute. Mie nu-mi suflă o vorbă.

— La hotel? Fern, nu. E o idee groaznică.

— Atunci, când mergi în excursie. Oricum, nu poți să te duci singură, n-ai cum să găsești singură locul.

M-am înduplecat. Când i-am spus lui Lamin, s-a bucurat, nu pentru că mergea pe insulă, bănuiam eu, ci pentru că avea ocazia să fugă de sala de clasă și să negocieze o după-amiază întreagă cu prietenul lui Lolu, șofer de taxi, prețul călătoriei dus-întors. Părul tuns afro al lui Lolu căpătase creastă de mohican, vopsită portocaliu, și purta o curea lată cu o cataramă mare argintie pe care scria „Boy Toy”. Au părut să negocieze tot drumul până acolo, o călătorie de două ore plină de râsete și dezbateri pe scaunul din față, cu muzica reggae asurzitoare a lui Lolu și multe convorbiri telefonice. Eu am stat în spate, nu aveam mai multe cunoștințe de wolof ca ultima oară, priveam pustiul trecând prin dreptul geamului și zăream câte o maimuță gri-argintie și așezări omenești izolate, nici măcar nu le puteai spune sate, doar două-trei colibe grupate și apoi iar pustietatea pe o distanță de cincisprezece kilometri. Îmi amintesc, mai ales, de două fetițe desculțe care mergeau pe marginea drumului, ținându-se de mână, păreau cele mai bune prietene. Mi-au făcut cu mâna și le-am făcut și eu. Nu era nimic și nimeni în jurul lor, erau la marginea lumii, sau la marginea lumii pe care o cunoșteam eu, iar în timp ce le priveam, mi-am dat seama că îmi era foarte greu, aproape imposibil, să-mi imaginez cum percepeau ele timpul aici. Îmi aminteam de mine la vârsta lor,

desigur, când mă țineam de mână cu Tracey și cum ne consideram „copii din anii optzeci”, mai pricepute decât părinții noștri, mult mai moderne. În mintea noastră eram produsul unui moment anume, pentru că, pe lângă musicaluri, ne mai plăceau și *Vânătorii de fantome, Dallas* și acadelele pe băț. Simțeam că avem locul nostru în timp. Ce om de pe Pământ nu simte așa? Totuși, când le-am făcut cu mâna celor două fete, am observat că nu puteam să scap de gândul că erau simboluri atemporale ale tinereții, sau ale prieteniei din copilărie. Era o exagerare, desigur, dar nu puteam să gândesc altfel.

Când am ajuns la capătul drumului, la mal, am coborât din mașină și am mers pe jos până la o statuie de zece metri de beton, care înfățișa un om-bețigaș așezat cu fața spre fluviu. Avea pe post de cap toată planeta Pământ și-și smulgea mâinile ca niște bete din lanțurile sclaviei. Un tun singuratic din secolul al XIX-lea, scheletul din cărămidă roșie al unui fost punct comercial, un mic „muzeu al sclaviei construit în 1992” și o cafenea lăsată în părăsire completau ceea ce un ghid disperat cu dinți pe sponci descria drept „Centrul de primire”. În spatele nostru, un sat cu colibe dărăpănate, infinit mai sărac decât cel din care veniserăm noi, stătea neclintit cu fața spre vechiul punct comercial, de parcă ar fi sperat să deschidă iar. O mulțime de copii ne urmăreau cu privirea, dar, când le-am făcut cu mâna, ghidul nostru m-a luat la rost:

— N-au voie să se apropie mai mult. Cerșesc bani. Deranjează turiștii. Guvernul ne-a ales pe noi ca ghizi oficiali ca să nu vă deranjeze.

La vreun kilometru și jumătate dincolo de fluviu vedeam insula, o proeminență mică, stâncoasă, cu ruinele pitorești ale unor barăci. Nu-mi doream decât un minut de liniște ca să meditez la locul în care mă aflam și la ce însemna asta, dacă însemna ceva. Ici-colo, între triunghiul format din cafenea,

statuia sclavului și copiii care ne studiau, vedeam și auzeam grupuri de turiști – o familie britanică, solemnă, de culoare, niște adolescenți afro-americani entuziaști, două femei olandeze albe, amândouă plângând deja nestingherite – care încercau cu toții să facă la fel și, de asemenea, tolerau textul recitat de unul din ghizii oficiali guvernamentali cu tricouri albastre ponosite, meniurile cafenelei îndesate cu forța în mâini sau tocmeala cu barcagiii dornici să-i treacă dincolo ca să vadă temnița în care zăcuseră strămoșii lor. Îmi dădeam seama că eram norocoasă să-l am pe Lamin: în timp ce el se îndeletnicea cu activitatea lui preferată – negocierea financiară aprinsă, șoptită, cu mai multe părți odată –, eu am avut libertatea să mă duc până la tun, să-l încalec și să privesc apa. Am încercat să adopt o atitudine meditativă. Să-mi imaginez corăbiile pe apă, oamenii-marfa mergând pe scândură, pe cei câțiva curajoși care și-au asumat riscul și au sărit în apă, într-o încercare sortită pieirii de a ajunge înot la mal. Dar flecare imagine avea superficialitatea unui desen și nu părea mai aproape de realitate decât pictura murală din laterala muzeului, care înfățișa o familie de mandinka robuști, goi, cu lanțuri în jurul gâtului, pe care un olandez rău îi alunga din pădure, de parcă ar fi fost prada unui vânător, nu vânduți ca grânele de stăpânul lor. Toate drumurile duceau aici, așa îmi spusese mereu mama, dar acum, că eram aici, în acest colț legendar de pe continent, nu mi se părea un loc excepțional, ci un exemplu de regulă generală. Aici, puterea exploatase slăbiciunea: puterea de toate felurile – locală, rasială, tribală, regală, națională, globală, economică – exploatase toate tipurile de slăbiciune, nimic nu-i stătuse în cale, nici măcar cea mai mică fetiță. Dar puterea face așa peste tot. Lumea este îmbibată de sânge. Fiecare grup uman are moștenirea lui îmbibată de sânge: a mea era aceasta. Am așteptat să mă

cuprindă sentimentul cathartic pe care speră oamenii să-l încerce în asemenea locuri, dar nu mă puteam convinge că durerea poporului meu era concentrată aici, în locul acesta, durerea era prea evidentă peste tot, pur și simplu aici se întâmplase să fie amplasat monumentul. Am renunțat și m-am dus să-l caut pe Lamin. Stătea sprijinit de statuie, vorbea la telefonul cel nou, un Blackberry elegant, cu un aer adormit și un zâmbet larg, prostesc, iar când m-a văzut venind l-a închis fără să-și ia rămas-bun.

— Cine era?

— Bun, dacă ești gata, a șoptit el vârându-și monstrul în buzunarul de la spate, omul ăsta ne duce în partea cealaltă.

Am împărțit o ambarcațiune îngustă cu familia britanică de culoare. Au încercat să înceapă o discuție cu ghidul, să-l întrebe cât era de pe insulă până la uscat și dacă un om, darămite unul în lanțuri, putea să înoate prin apele astea repezi. Ghidul i-a ascultat, dar părea extrem de obosit, cu albul ochilor întunecat de multele vase de sânge sparte, și nu se arăta prea interesat de situații ipotetice. Repeta mantra: „Dacă un om ajungea la mal, era eliberat”. Odată ajunși pe insulă, ne-am târșâit picioarele prin jurul ruinei și apoi am stat la coadă să intrăm la „ultima soluție”, o cămăruță sub pământ, de trei metri pe un metru douăzeci, unde „erau ținuți cei mai rebeli, precum Kunta”. „Imaginează-ți!” Toată lumea le spunea așa celorlalți, și chiar am încercat să-mi imaginez cum ar fi fost să mă închidă cineva acolo, dar am știut instinctiv că nu eram genul rebel, că nu erau șanse să fiu din poporul lui Kunta. Puțini oameni sunt așa. Pe mama mi-o imaginam cu siguranță acolo, la fel și pe Tracey. Și pe Aimee – în felul ei era și ea din specia asta. Nu și eu. Neștiind ce să fac, m-am întins după un inel de fier prins în perete, de care fuseseră legați de gât cu lanțuri „cei mai rebeli”.

— Îți dau lacrimile, nu? a spus mama din familia de britanici și am simțit că așa ar fi trebuit, dar când mi-am luat ochii de la ea să mă pregătesc și i-am dus sus spre fereastra micuță, l-am văzut pe ghidul guvernamental întins pe burtă, blocând aproape toată lumina disponibilă cu gura lui cu trei dinți.

— Acum o să simțiți durerea, ne-a explicat el printre bare, și o să simțiți nevoia să fiți singuri o clipă. Ne întâlnim afară după ce ați simțit durerea.

∵

În barcă, la întoarcere, l-am întrebat pe Lamin despre ce vorbea cu Aimee așa de des. Stătea pe banca vâslașului, și-a îndreptat spatele și a ridicat bărbia.

— Crede că sunt un dansator bun.

— Da?

— Am învățat-o mulți pași pe care nu-i știa. Pe internet, îi arăt pașii locali. Spune că o să-i folosească în spectacolele ei.

— Am înțeles. Și spune vreodată că te-ar lua în America? Sau în Anglia?

— Totul e după voia Domnului, a spus el, aruncând o privire neliniștită spre ceilalți pasageri.

— Da, și a Ministerului de Externe.

∵

Lolu, care așteptase răbdător în taxi, a înaintat până pe țărm când ne-a văzut și a deschis portiera, se pare că voia să mă ia direct din apă în mașină pentru încă o călătorie de două ore, fără masă de prânz.

— Lamin, eu trebuie să mănânc!

Am observat că pe durata întregii noastre vizite pe insulă ținuse strâns în mână meniul plastifiat de la cafenea, și acum mi l-a arătat ca pe o dovadă vitală, decisivă dintr-un serial cu avocați.

— Costă prea mult! Ne pregătește Hawa prânzul când ajungem acasă.

— Plătesc eu. Costă vreo trei lire de fiecare. Serios, Lamin, pentru mine nu e prea mult.

A izbucnit o discuție în contradictoriu între Lamin și Lolu pe care, spre plăcerea mea, Lamin părea să o piardă. Lolu a pus mâinile pe cataramă ca un cowboy triumfător, a închis portiera și a pornit iar în susul dealului.

— E prea mult, a spus Lamin iar, oftând din rărunchi, dar eu l-am urmat pe Lolu, și Lamin m-a urmat pe mine.

Ne-am așezat la una din mesele de picnic și am mâncat pește în folie de aluminiu cu orez. Am ascultat discuțiile de la mesele alăturate, conversații ciudate, inegale, care nu-și puteau decide esența: cugetările împovărătoare ale vizitatorilor unei traume istorice sau pălăvrăgeala ușoară a unor oameni aflați în concediu pe litoral. O septuagenară înaltă, albă, cu pielea afectată de soare stătea singură la o masă din spate, înconjurată de mormane de țesături împăturite, tobe și statuete, tricouri pe care scria „PÂNĂ AICI” și alte mărfuri locale. Cum nimeni nu se apropia de taraba ei, nimeni nu dădea semne că ar fi vrut să cumpere ceva, după un timp s-a ridicat și a început să se plimbe de la o masă la alta, să-i întâmpine pe oaspeți, să-i întrebe unde stăteau, de unde erau. Speram să terminăm de mâncat până ajungea la masa noastră, dar Lamin mânca îngrozitor de încet, așa că femeia ne-a prins, iar când a auzit că nu stăteam la hotel și că nu eram nici de la vreo organizație caritabilă, nici misionară, a devenit interesată și s-a așezat lângă noi, prea aproape de Lolu, care s-a aplecat deasupra peștelui fără să se uite la ea.

— Ce sat ziceai că e? a întrebat ea, deși nu zisesem, dar Lamin i-a spus înainte să apuc să-i dau vreo destinație vagă. Atunci i-a picat fisa.

— Ah, aveți legătură cu școala! Desigur. Știu că lumea spune lucruri îngrozitoare despre femeia aceea, dar mie îmi place mult, o admir, sincer. De fapt, sunt și eu americancă la origine, a spus ea, de parcă ar fi existat vreun dubiu în privința asta. În

mod normal nu-mi plac americanii, dar ea e genul care are pașaport, dacă mă înțelegi. Mi se pare așa de curioasă și pasionată, și e un lucru extraordinar pentru țară, îi face multă publicitate. Ah, e australiancă? Mă rog, indiferent de situație, e o femeie pe sufletul meu. O aventurieră! Deși eu am venit aici din dragoste, nu din motive caritabile. Faptele caritabile au venit mai târziu, în cazul meu.

Și-a dus mâna la inimă, care era pe jumătate expusă de o rochie multicoloră cu bretele subțiri, cu un decolteu înspăimântător de adânc. Avea sânii lăsați, roșii, ca niște clătite. Eram hotărâtă să n-o întreb din dragoste față de cine venise, nici la ce fapte bune dusese acest gest în cele din urmă, dar, sesizându-mi împotrivirea, a decis, cu drepturile pe care i le dădea vârsta, să-mi spună oricum.

— Eram și eu ca oamenii ăștia, pur și simplu în vacanță. Nu voiam să mă îndrăgostesc! De un băiat la jumătate din vârsta mea. Mi-a făcut cu ochiul. Asta a fost acum douăzeci de ani! Dar a fost mult, mult mai mult decât o vacanță romantică, înțelegi? Împreună am ridicat toate astea. A privit mândră împrejur la acel grandios monument al iubirii: o cafenea cu acoperiș de tablă, cu patru mese și trei preparate în meniu. Nu sunt bogată, eram doar o instructoare modestă de yoga. Dar celor din Berkeley trebuie doar să le spui: „Uitați, asta e situația, oamenii ăștia sunt foarte nevoiași” și, poate surprinzător, se implică imediat, serios. Aproape toată lumea a vrut să cotizeze. Când le explici ce se poate face aici cu un dolar… Când le explici ce multe poate să facă dolarul ăla… Ah, nu le vine să creadă! Acum, din păcate, copiii mei din prima căsătorie… Nu prea m-au susținut. Da, uneori mai repede te sprijină necunoscuții. Însă le spun mereu celor de aici: „Nu credeți tot ce auziți, vă rog! Pentru că nu toți americanii sunt răi, nu toți”. E mare diferență între oamenii din Berkeley și cei din Fort Worth, dacă înțelegi ce vreau să spun. Eu m-am născut în

Texas, într-o familie de creștini, și când eram tânără nu mi-a fost prea ușor în America, pentru că eram un spirit liber și nu-mi găseam locul. Dar acum cred că mi se potrivește mai bine.

— Locuiți aici cu soțul? a vrut să știe Lamin.

Femeia a zâmbit, fără să pară prea entuziasmată de întrebare.

— Vara. Iarna stau în Berkeley.

— Și atunci merge cu dumneavoastră? a insistat Lamin.

— Nu, nu. El stă aici. Are multe de făcut tot anul. El e șeful aici, și presupun că pot spune că eu sunt șefa acolo! Așa că merge foarte bine. Pentru noi.

M-am gândit la iluzia copilărească pe care păreau s-o fi pierdut toate prietenele lui Aimee care abia născuseră, un fel de lumină în priviri care se risipise, în ciuda celebrității și a bogăției, și apoi m-am uitat în ochii mari, albaștri, de nebună ai acestei femei și am văzut o genune infinită. Părea aproape imposibil să-i smulgi cuiva atâtea iluzii și încă să-și poată juca rolul.

CINCI

După absolvire, având drept bază apartamentul tatălui meu, am solicitat orice post posibil din mass-media pentru cei fără experiență, lăsându-i scrisorile rugătoare pe blatul din bucătărie în fiecare noapte ca să mi le pună la poștă de dimineață, dar a trecut o lună fără niciun rezultat. Știam că relația tatei cu scrisorile astea era complicată – veștile bune pentru mine erau rele pentru el, însemnau că mă mut – și uneori aveam fantezii paranoice că nu le expediase deloc, că le aruncase pur și simplu la coșul de gunoi de la capătul străzii noastre. M-am gândit la ce spusese mama întotdeauna despre lipsa lui de ambiție – acuzație de care-l apărasem întotdeauna furioasă – și am fost nevoită să recunosc că acum înțelegeam

la ce se referea. Nimic nu-l bucura mai tare decât vizitele duminicale ale unchiului Lambert, când ne instalam cu toții pe șezlonguri pe acoperișul plat acoperit cu iederă al vecinilor de jos ai tatei și fumam iarbă, mâncam chiftelele de pește făcute în casă, scuza lui Lambert pentru care întârziase între două și trei ore, ascultam BBC World Service și priveam cum trenurile de pe linia Jubilee se înălțau la fiecare opt-zece minute din măruntaiele pământului.

— Asta da, viață, draga mea, nu crezi? S-a terminat cu: „Fă asta, nu face asta”. Acum suntem ca niște vechi prieteni, egali. Ei, Lambert? Când ajungi să fii prieten cu copilul tău? Asta, da, viață, nu-i așa?

Oare? Nici măcar nu mi-l aminteam să fi adoptat vreodată dinamica părintelui autoritar de care acum pretindea că se detașează, nu spusese niciodată: „Fă asta, nu face asta”. Dragoste și libertate – asta îmi oferise întotdeauna. Și la ce dusese? Oare aveam să mă pensionez anticipat, drogată, odată cu Lambert? Neștiind ce altceva să fac, m-am întors la slujba cumplită pe care o avusesem în prima vară ca studentă, într-o pizzerie din Kensal Rise. Patronul era un iranian ridicol pe nume Bahram, foarte înalt și slab, care se considera, în ciuda împrejurimilor, un om de calitate. Indiferent de vreme, îi plăcea să poarte o haină lungă, șic, de culoarea părului de cămilă, deseori atârnată pe umeri, de parcă era baron italian, și-și numea bomba „restaurant”, deși localul era de dimensiunea unei mici băi familiale, ocupa un teren dintr-un colț cu tufăriș, vârât între stația de autobuz și calea ferată. Nu intra nimeni aici să mănânce, oamenii cereau să le livrăm acasă sau luau mâncarea la pachet. Aveam obiceiul să stau la tejghea și să privesc șoarecii trecând în fugă pe linoleum. Era o singură masă la care teoretic un client putea să mănânce, dar, în realitate, Bahram ocupa masa aia toată ziua și jumătate de noapte:

avea necazuri acasă, o soție și trei fiice dificile, nemăritate, iar noi bănuiam că prefera compania noastră celei a familiei sale, sau cel puțin prefera să urle la noi în loc să se certe cu ele. Orele de la serviciu nu erau solicitante. Și le petrecea comentând ce era la televizorul din colțul stânga sus al localului sau insultându-ne pe noi, personalul, în timp ce stătea așezat. Era tot timpul furios, din te miri ce. O furie ostentativă, comică, ce se manifesta printr-o tachinare constantă, obscenă a tuturor celor din jurul lui – tachinare rasială, sexuală, politică, religioasă – și care aproape în fiecare zi ducea la pierderea unui client, a unui angajat sau a unui prieten, așa că a ajuns să mi se pară nu atât jignitor, cât emoționant de contraproductiv. În orice caz, era singura distracție disponibilă. Dar prima oară când am intrat acolo, la vârsta de nouăsprezece ani, n-am fost tratată prost, nu, am fost întâmpinată în ceea ce mai târziu am înțeles că era farsi și cu atâta efuziune, încât chiar am simțit că înțelegeam ce spunea. Cât de tânără eram, cât de drăguță și evident inteligentă – era adevărat că eram la facultate? Cât de mândră trebuia să fie mama mea! S-a ridicat și m-a prins de bărbie, mi-a întors fața într-o parte și în cealaltă, fără a conteni să zâmbească. Dar, când am răspuns în engleză, s-a încruntat și a privit critic baticul roșu pe care-l aveam pe cap – mă gândisem că ar fi fost bine-venit într-un loc în care se producea mâncare – și câteva clipe mai târziu, când am stabilit că, în ciuda nasului meu persan, nu eram persană, nici măcar un pic, nici egipteană, nici marocană, că nu aveam pic de sânge arab, am făcut greșeala să pomenesc numele insulei mamei și toată prietenia s-a topit: am fost condusă spre tejghea, unde treaba mea era să răspund la telefon, să duc comenzile la bucătărie și să-i organizez pe băieții care livrau. Însă treaba mea cea mai importantă era să mă ocup de un proiect drag lui: lista neagră a clienților. Se deranjase s-o scrie pe

un sul lung de hârtie și s-o prindă pe perete în spatele tejghelei mele, uneori cu fotografii alăturate.

— Majoritatea sunt de-ai tăi, a subliniat el în treacăt a doua zi după ce mă angajase. Nu plătesc, se ceartă sau vând droguri. Nu face fața asta! Cum te deranjează? Știi! Este adevăr!

Nu-mi puteam permite să mă simt jignită. Eram hotărâtă să rezist cele trei luni de vară, astfel încât să pun deoparte bani pentru un avans ca să-mi pot lua ceva cu chirie în momentul în care absolveam. Dar planurile mi-au fost zădărnicite de turneul de tenis, care tocmai începuse. Urmăream cu aviditate meciurile împreună cu băiatul somalez care făcea livrările, iar Bahram, care în mod normal s-ar fi uitat și el – considera sportul cea mai pură manifestare a teoriilor lui sociologice –, era anul ăsta furios la culme din cauza turneului și furios pe noi că ne plăcea, și de fiecare dată când ne prindea că-l urmăream se mânia și mai tare, sentimentul ordinii îi fusese profund tulburat de faptul că Bryan Shelton nu abandonase din primul set.

— De ce uitat la el? Eh? Eh? Fiin’că e de-ai tăi?

Își înfigea degetul în pieptul îngust al băiatului somalez de la livrări, Anwar, care avea un spirit foarte luminos, o capacitate remarcabilă de a fi vesel – deși nimic din viața lui nu părea să-i dea motive – și a cărui reacție acum era să bată din palme și să zâmbească cu gura până la urechi.

— Da, frate! Noi ținem cu Bryan!

— Tu ești idiot, se știe, a spus Bahram, apoi mi s-a adresat mie, care stăteam în spatele tejghelei: Dar tu ești deșteaptă, iar asta face să fii și mai idioată. Văzând că nu spuneam nimic, a venit până lângă mine și a lovit cu pumnul în tejghea: Shelton ăsta n-o să câștige. Nu poate.

— Ba câștigat, ba câștigat! a strigat Anwar.

Bahram a luat telecomanda și a dat încet televizorul, ca să se facă auzit până în spate, până

la congoleza care freca marginile cuptorului de pizza.

— Tenisul nu pentru negri. Trebuie să înțelegi: fiecare popor are jocul lui.

— Al vostru care este? am întrebat sincer curioasă, iar Bahram s-a îndreptat mândru pe scaun:

— Polo.

În bucătărie au explodat hohote de râs.

— Să vă fut pe toți, nesimțiților!

Isterie.

Întâmplarea făcea că nu mă uitasem la meciurile lui Shelton, de fapt nu auzisem de el înainte să-mi spună Anwar, dar acum îl urmăream, și împreună cu Anwar am devenit cea mai mare fană a lui.

Aduceam steguleţele Americii la serviciu în zilele în care avea el meci și cu ocaziile astea aveam grijă să-i trimit la livrare pe toți ceilalți băieți, mai puțin pe Anwar. Împreună îl aclamam pe Shelton, dansam prin local la fiecare punct pe care-l marca și, în timp ce câștiga un meci după altul, am început să simțim că noi, cu dănțuiala și cu strigătele noastre, îl duceam mai sus și că fără noi n-ar fi avut nicio șansă. Uneori Bahram dădea senzația că așa credea și el, că făceam farmece africane străvechi. Da, într-un fel, l-am fermecat pe Bahram așa cum l-am fermecat și pe Shelton și, pe măsură ce se scurgeau zilele turneului și Shelton încă refuza să se dea bătut, am remarcat cum celelalte griji presante ale lui Bahram – afacerea, soția lui cea dificilă, stresanta căutare de pețitori pentru fiicele lui – se topiseră toate, până când singura lui preocupare a devenit să nu-l mai aclamăm noi pe Bryan Shelton și Shelton să nu ajungă în finala de la Wimbledon.

Într-o dimineață, la jumătatea turneului, stăteam plictisită la tejghea când l-am văzut pe Anwar pe motocicletă; venea pe trotuar spre noi în mare viteză, apoi a frânat periculos, a sărit și a venit repede la tejgheaua mea, cu pumnul în gură și cu

un zâmbet pe care nu și-l putea stăpâni. A trântit un număr din *Daily Mirror* în fața mea, mi-a arătat o rubrică din paginile de sport și a spus:

— Arab!

Nu ne venea să credem. Îl chema Karim Alami. Era din Maroc și era situat și mai jos decât Shelton în clasament. Meciul lor trebuia să înceapă la două. Bahram a sosit la unu. Localul era dominat de un sentiment apăsător de neliniște și nerăbdare, băieții care livrau și nu trebuiau să vină înainte de cinci au venit mai devreme, iar femeia de serviciu congoleză a început să lucreze din spatele bucătăriei cu o viteză nemaiîntâlnită, cu speranța să ajungă în față – și prin urmare la televizor – când începea meciul. Confruntarea a durat cinci seturi. Shelton a început în forță și, în diferite momente din primul set, Bahram s-a ridicat în picioare pe scaun să strige. Când s-a terminat primul set, șase la trei pentru Shelton, Bahram a sărit de pe scaun și a ieșit glonț din pizzerie. Ne-am uitat unii la alții: însemna că învinseserăm? După cinci minute a intrat înapoi cu un pachet de Gauloises pe care-l luase din mașină și a început să fumeze țigară de la țigară cu capul aplecat. În setul al doilea situația lui Karim a început să se îmbunătățească; Bahram a stat cât de drept posibil, apoi s-a ridicat în picioare și a început să se plimbe în cerc prin spațiul mic, făcând comentarii care aveau la fel de multă legătură cu eugenia cât și cu reverul, loburile și cu dubla greșeală, și când s-a ajuns la tie-break a devenit din ce în ce mai fluent în discursul lui, agita țigara în mână, tot mai încrezător în engleza pe care o vorbea.

— Negrul, ne-a informat el, e instinct, e trup în mișcare, e putere și e muzică, da, desigur, și e ritm, toată lumea știe lucrul ăsta, și e viteză, iar ăsta e un lucru frumos, poate, da, dar ascultați la mine, tenisul e un sport al minții – al minții! Negrul poate avea forță, mușchi zdraveni, poate să lovească tare o minge, dar Karim e ca mine:

gândește două mutări înainte. Are minte de arab. Mintea arabă e mașinărie complicată, delicată. Noi inventat matematica. Noi inventat astronomia. Oameni subtili. Doi pași înainte. Bryan al vostru e terminat.

Nu era terminat: a câștigat setul cu șapte la cinci, iar Anwar i-a luat mătura femeii de serviciu congoleze – al cărei nume nu-l știam, nimeni nu se gândise vreodată s-o întrebe – și a luat-o la dans pe o piesă highlife de la radioul cu tranzistori de care nu se despărțea niciodată. În setul următor Shelton s-a prăbușit, unu la șase. Bahram era în al nouălea cer.

— Oriunde mergi în lumea asta, i-a spus lui Anwar, voi sunteți ultimii! În vârf sunt albi, evrei, arabi, chinezi, japonezi – depinde. Dar ai voștri pierd întotdeauna.

Până să înceapă setul al patrulea, deja nu ne mai prefăceam că țineam o pizzerie. Suna telefonul, dar nu răspundea nimeni, cuptorul era gol și toată lumea era înghesuită în spațiul mic din față. Eu stăteam pe tejghea cu Anwar, loveam cu picioarele agitate în panourile ieftine de MDF, până au început să zăngănească. I-am urmărit pe cei doi jucători – adevărul era că erau aproape la egalitate – cum se luptau îndreptându-se spre un tie-break prelungit și chinuitor, pe care Shelton l-a pierdut cu șase la șapte. Anwar a izbucnit în lacrimi amare.

— Anwar, prietene, mai avut un set, i-a explicat cu bunătate bucătarul bosniac, iar Anwar i-a fost recunoscător ca omul de pe scaunul electric care, prin peretele de plexiglas, tocmai l-a observat pe guvernator venind în fugă pe hol.

Setul a fost scurt: șase la doi. Game, set, meci – Shelton. Anwar a dat radioul la maximum, și din mine a țâșnit fiecare dans posibil, răsuciri, tropăieli, târșâit de picioare – am făcut chiar și pași de shim sham. Bahram ne-a acuzat pe toți că facem sex cu mamele noastre și a ieșit vijelios.

Peste vreo oră s-a întors. Era iureșul de la începerea serii, când mamele decid că iese din discuție să pregătească cina și cei care fumează toată ziua iarbă își dau seama că n-au mâncat nimic de la micul dejun. Eram luată la rost la telefon în timp ce încercam, ca de obicei, să înțeleg diferite tipuri de engleză de baltă, pe care o auzeam atât în receptor, cât și din partea echipei noastre care se ocupa de livrări, când Bahram a venit la mine și mi-a pus ziarul de seară în față. Mi-a arătat o fotografie cu Shelton, cu mâna ridicată, gata să dea o servă din acelea puternice, cu mingea în aer înaintea lui, surprinsă în momentul impactului. Am acoperit receptorul cu mâna.

— Ce e? Muncesc.

— Uită-te atent. Nu e negru. Mulatru. Ca tine.

— Muncesc.

— Probabil e jumi-juma, ca tine. Așa se explică.

M-am uitat nu la Shelton, ci la Bahram, cu mare atenție. Îmi zâmbea.

— Învingător pe jumătate, a spus.

Am închis telefonul, mi-am scos șorțul și am plecat.

∵

Nu știu cum a aflat Tracey că lucram iar la Bahram. Nu voiam să știe nimeni, abia făceam eu față acestui adevăr. Probabil că pur și simplu m-a zărit prin geam. Când a intrat, într-o după-amiază aburindă de sfârșit de august, a făcut senzație cu colanții ei și cu bluza scurtă până la buric. Am remarcat că nu-și schimbase stilul vestimentar cu vremurile, nu era nevoie să se schimbe. Ea nu se străduia, ca mine – ca majoritatea femeilor pe care le cunoșteam –, să găsească modalități prin care să-și acopere corpul cu simboluri, forme și semne ale epocii. Era de parcă ar fi fost mai presus de toate acestea, atemporală. Era îmbrăcată mereu pentru o repetiție la dansuri și întotdeauna arăta extraordinar așa. Anwar și restul băieților, care

așteptau afară pe motociclete, s-au uitat îndelung pe fereastra din față și apoi s-au așezat să vadă ceea ce italienii numesc fața B. Când s-a aplecat peste tejghea să-mi vorbească, l-am văzut pe unul dintre ei acoperindu-și ochii, de parcă ar fi avut dureri.

— Mă bucur să te văd. Cum a fost la mare? A zâmbit afectată, confirmându-mi senzația că viața mea studențească fusese un fel de glumă locală, o încercare nereușită de a juca un rol care mă depășea și care îmi ieșise prost. Am văzut-o pe maică-ta pe aici. În ultima vreme e peste tot.

— Da, mă bucur că m-am întors, presupun. Arăți extraordinar. Muncești?

— Ah, fac de toate. Am vești grozave. Când scapi?

— Abia am început.

— Și mâine?

Bahram s-a apropiat tiptil de noi și, la modul cel mai curtenitor, a întrebat dacă Tracey era cumva persană.

∵

Ne-am întâlnit în seara următoare într-un pub local, pe care îl știuserăm dintotdeauna ca fiind irlandez, dar care acum nu mai era nici irlandez, nici altcumva. Vechile separeuri dispăruseră și fuseseră înlocuite cu o mulțime de canapele mari și scaune cu brațe din diferite perioade istorice, acoperite cu tapițerii stridente și împrăștiate prin tot localul, ca un decor de teatru care fusese demontat de curând. Un tapet mov cu imprimeu jacard era lipit deasupra șemineului, și multe vietăți ale pădurii prost împăiate, surprinse în timp ce săreau sau se ghemuiau, stăteau în borcane în formă de clopot așezate sus pe rafturi, de unde studiau întâlnirea dintre mine și Tracey cu ochi sașii de sticlă. Mi-am luat privirea de la o veveriță împăiată ca s-o întâmpin pe Tracey, care se întorcea de la bar cu două pahare de vin alb în mâini și cu un aer dezgustat pe față.

— Șapte lire? Ce dracu' e asta?

— Am putea să mergem altundeva.

A strâmbat din nas:

— Nu. Asta vor. Ne-am născut aici. Bea încet.

Niciodată nu reușiserăm să bem încet. Am ținut-o tot așa, pe cardul de credit al lui Tracey, am depănat amintiri și am râs – am râs mai mult decât în toți cei trei ani de facultate – și ne-am dus reciproc cu gândul la pantofii galbeni ai domnișoarei Isabel, la groapa cu lut a mamei, la *Istoria dansului,* la toate, chiar și la lucruri de care nu credeam vreodată că am putea râde. Louie, dansator al lui Michael Jackson, iluziile mele legate de Royal Ballet. Cuprinsă de îndrăzneală, am întrebat-o de tatăl ei.

Atunci s-a terminat cu râsul.

— Încă e pe aici. Acum are o mulțime de copii „pe lângă", așa am aflat…

Fața ei mereu expresivă a devenit melancolică și apoi a căpătat răceala de gheață pe care mi-o aminteam așa de bine din copilărie. M-am gândit să-i spun ce văzusem, cu mulți ani înainte, în Kentish Town, dar răceala aceea mi-a înghețat propoziția pe buze.

— Taică-tău ce mai face? Nu l-am mai văzut de ceva timp.

— Dacă-ți vine să crezi, cred că încă e îndrăgostit de mama.

— Drăguț, a zis Tracey, dar și-a păstrat același aer. Se uita dincolo de mine, la veveriță. Drăguț, a spus ea încă o dată.

Am înțeles că trecuse vremea rememorării, că era momentul să ne aventurăm în prezent. Îmi dădeam seama cât de ușor aveau să eclipseze veștile lui Tracey tot ce aveam eu de oferit. Și așa a fost: avea un rol într-o piesă din West End. Era repunerea în scenă a unuia din spectacolele noastre preferate, *Băieți și fete,* și rolul ei era „Fată din Hot Box, numărul unu", nu foarte important – în film nu avea nume și spunea numai patru sau cinci

replici –, dar, în orice caz, apărea des, cânta și dansa în clubul Hot Box sau se ținea după Adelaide, căreia se presupunea că îi este cea mai bună prietenă. Tracey avea ocazia să interpreteze „Take Back Your Mink” – cântec pe care-l cântam în copilărie, în timp ce fluturam niște boa din pene amărâte –, să poarte corsete de dantelă și rochii de satin adevărat, cu părul aranjat în bucle.

— Acum facem repetițiile cu costume. Îmi îndreaptă părul în fiecare noapte, mă termină.

Și-a dus mâna la rădăcina părului și, sub ceara cu care îi fusese netezit, am văzut că, într-adevăr, era deja ars și lipsă pe alocuri.

O făcuse și pe asta, se lăudase. Dar după aceea mi s-a părut vulnerabilă și defensivă, și mi s-a părut că nu am reacționat exact cum voise ea. Poate își imagina că o absolventă de facultate de douăzeci și unu de ani avea să audă veștile și să cadă la podea, plângând în hohote. Și-a dus paharul cu vin la gură și l-a dat pe gât. M-a întrebat, în sfârșit, și despre viața mea. Am tras aer în piept și am repetat genul de lucruri pe care i le spuneam mamei: doar o chestie temporară, până auzeam de alte posibilități, stăteam la tata deocamdată, pentru că era mare chiria, nu aveam nicio relație, dar relațiile erau atât de complicate, nu aveam nevoie de așa ceva acum, și-mi trebuia timp să mă lămuresc singură…

— Exact, exact, exact, dar nu poți să lucrezi în continuare la porcăria aia de pizzerie, nu? Îți trebuie un plan.

Am încuviințat din cap, așteptând-o să continue. Ușurarea care mă cuprinsese, familiară, deși n-o mai simțisem de mult, m-a dus cu gândul la momentele când lua Tracey inițiativa, când îmi anula deciziile și punea în loc voința ei, intențiile ei. Nu știuse dintotdeauna ce jocuri să jucăm, ce povești să spunem, ce ritm să alegem, ce pași?

— Știu că deja ești femeie în toată firea, mi-a spus ea cu încredere, lăsându-se pe speteaza

scaunului, cu picioarele pe vârfuri, creând o frumoasă verticală de la genunchi până la poante. Nu e treaba mea. Dar, dacă ai nevoie de ceva, în momentul ăsta se caută asistenți de scenografie. Ai putea încerca. Aș putea pune o vorbă bună. E doar pentru patru luni, dar e mai bine decât ciuciu.

— Nu mă pricep la teatru. N-am experiență.

— Doamne, a pufnit Tracey clătinând din cap și ridicându-se să mai ia un rând. Minți și tu, ce mare brânză?

ȘASE

Aimee a aflat probabil că l-am descusut pe Lamin, pentru că, în ziua plecării mele de la hotelul Coco Ocean, m-au sunat de la recepție să-mi spună că aveau un mesaj pentru mine și, când am deschis plicul alb, am găsit un bilet: „Avion indisponibil. Va trebui să iei un zbor comercial. Păstrează bonurile. Judy”.

Mă pedepsea. La început mi s-a părut amuzant că pedeapsa, pentru Aimee, însemna să merg cu un avion de linie, dar când am ajuns la aeroport, am fost surprinsă să văd cât uitasem, de fapt: așteptarea, cozile, respectarea unor instrucțiuni irațională. Fiecare aspect, prezența atâtor oameni, impolitețea personalului, chiar și orarul încremenit de pe monitoarele din sala de așteptare, toate păreau un afront. Locul meu era lângă doi șoferi de camion din Huddersfleld care aveau vreo șaizeci de ani și călătoriseră împreună. Le plăcea foarte mult aici, veneau „în fiecare an dacă ne permitem”. După masa de prânz au început să bea niște sticluțe mici de Bailey se în timp ce făceau schimb de opinii despre „fetele” lor. Amândoi aveau verighete, pe jumătate îngropate în degetele grase și păroase. Eu deja îmi pusesem căștile: probabil credeau că nu-i aud.

— A mea mi-a zis că are douăj' de ani, dar vărusău – și el e chelner acolo – mi-a zis că are șaptespe. Dar era mai înțeleaptă decât te-ai aștepta la vârsta ei.

Tipul avea gălbenuș întărit pe tricou. Amicul lui avea dinți galbeni și gingii roșii. Aveau șapte zile de concediu pe an. Bărbatul cu dinți galbeni muncise două ture pe zi timp de trei luni doar ca să-și permită weekendul ăsta prelungit cu fata lui în Banjul. Eu aveam fantezii ucigașe – luam cuțitul cu lama zimțată și i-o treceam fiecăruia pe gât dar cu cât ascultam mai mult, cu atât mai tristă părea toată povestea.

— I-am zis: „Nu vrei să vii în Anglia?" Zice: „Nu te teme, dragule". Vrea să ne facem casă în Wassu, unde dracu' o fi asta. Nu-s proaste fetele astea. Sunt realiste. Lira face mult mai mult aici decât acasă. E ca treaba cu nevasta, când se tot plânge că vrea să meargă în Spania. I-am zis: „Trăiești în trecut, dragă. Știi ce scumpă e Spania în vremurile astea?"

O slăbiciune se hrănea cu o alta.

∵

După câteva zile, m-am întors la serviciu. Tot așteptam o întâlnire oficială sau o informare, dar era de parcă nici n-aș fi făcut vizita. Nimeni n-a pomenit nimic despre călătoria mea, lucrul ăsta nu era neobișnuit în sine, la vremea aceea se întâmplau multe alte lucruri – un album nou, un turneu nou –, dar, în stilul discret al celor mai profesioniști bătăuși, Judy și Aimee făceau toate eforturile să mă excludă din toate deciziile importante, în timp ce se asigurau că nimic din ce spuneau sau făceau nu putea fi interpretat explicit drept pedeapsă sau răzbunare. Ne pregăteam pentru plecarea la New York din toamnă – perioadă în care eu și Aimee de obicei eram nedespărțite dar acum abia dacă o mai vedeam, și timp de două săptămâni am primit genul de corvezi mai nimerite pentru menajere. Sunam la

firmele de transport. Aranjam pantofi. Mergeam cu copiii la cursul de yoga. Am prins-o într-o sâmbătă dimineață pe Judy și am întrebat-o. Aimee era la subsol, trăgea de fiare, iar copiii urmăreau programul săptămânal de o oră la televizor. Am scotocit prin casă până am găsit-o pe Judy stând în bibliotecă cu picioarele sus pe biroul căptușit cu aba, își dădea pe unghii cu lac fucsia, cu bucăți de burete vârâte între degetele lungi. N-a ridicat privirea cât am vorbit.

— Mda, îmi pare rău că trebuie să-ți spun, păpușă, dar pe Aimee o doare în cot ce crezi tu despre viața ei.

— Încerc să mă gândesc la ce e mai bine pentru ea. Asta e treaba mea ca prietenă.

— Nu, păpușă, greșit. Treaba ta e să fii asistenta ei personală.

— Sunt aici de nouă ani.

— Iar eu de douăzeci și nouă. Și-a răsucit picioarele și le-a pus într-o cutie neagră de pe podea care împrăștia scântei mov. S-au perindat multe asemenea asistente pe aici. Dar, Doamne, niciuna dintre ele nu era așa de ruptă de realitate ca tine.

— Nu e adevărat? Nu încearcă să-i facă rost de viză?

— Nu discut cu tine chestiunea asta.

— Judy, mare parte din ziua de azi am fost servitoarea câinelui. Am o facultate. Nu-mi spune că nu mă pedepsiți.

Judy și-a dat bretonul pe spate cu ambele mâini.

— În primul rând, termină cu melodrama. De fapt, muncești. Indiferent ce crezi tu, păpușă, treaba ta nu e și n-a fost niciodată să fii „prietena ei cea mai bună”. Ești asistenta ei. Asta ai fost mereu. Dar de ceva timp pari să fi uitat lucrul ăsta – și e momentul să-ți amintească cineva. Asta e prima noastră problemă. A doua: dacă vrea să-l aducă aici, dacă vrea să se mărite cu el sau să danseze cu el pe Big Ben, nu te privește. Ți-ai

depășit atribuțiile. Oftând, Judy s-a uitat la degetele de la picioare. Și mai amuzant e faptul că nici măcar nu e supărată pe tine din cauza băiatului. Nici măcar n-are legătură cu băiatul ăla.

— Atunci cu ce?

— Ai vorbit cu mama ta de curând?

Întrebarea asta m-a făcut să mă înroșesc ca racul. Cât timp trecuse? O lună? Două? Parlamentul era în sesiune, ea avea treabă, iar dacă voia ceva de la mine, știa unde mă găsește. Mi-am analizat justificările astea în minte mult timp, până să-mi dea prin cap să întreb de ce o interesa pe Judy lucrul ăsta.

— Poate ar trebui. Ne cam complică existența în momentul de față, și chiar nu știu de ce. Ar fi util dacă ai afla.

— Mama?

— Sunt un milion de probleme în rahatul ăsta de insulă pe care o numești țară, un milion, la propriu. Iar ea vrea să vorbească despre „Dictatura în Africa de Vest”? a spus Judy sugerând ghilimelele cu degetele. Complicitatea Marii Britanii cu dictaturile din Africa de Vest. Apare la televizor, scrie articole de opinie, ia poziție la Ora Premierului[36] sau cum dracu’ îi ziceți voi. O ține una și bună cu chestia asta. Bun. Nu-mi pasă – ce fac Departamentul pentru Dezvoltare Internațională și FMI nu e treaba mea. Însă ce face Aimee e treaba mea, și la fel și a ta. Noi avem un parteneriat cu președintele ăsta nebun și nenorocit, iar dacă te duci să-l întrebi pe iubitul tău Fern, o să-ți spună el că suntem pe muchie de cuțit. Crede-mă, scumpo, știi ce se întâmplă dacă Maiestatea Sa pe viață, atotputernicul rege al regilor nu vrea să ne mai prindă prin țara lui? Am dispărut de acolo cât ai zice pește. Școala a dat de dracu’, toată lumea a dat de dracu’. Bun, știu că ai facultate. Mi-ai spus de multe, foarte multe ori. Cumva pe aia de Dezvoltare Internațională? Nu, așa mă gândeam și eu. Și probabil că gură-spartă aia de

maică-ta, deputată de mâna a șaptea, crede că ajută și ea, Dumnezeu știe, dar știi ce face, de fapt? Le face un rău oamenilor pe care pretinde că-i ajută și se pișă pe ăia care încearcă să aducă o schimbare acolo. Mușcă mâna care a hrănit-o. Se pare că treaba asta e moștenire de familie.

M-am așezat pe șezlong.

— Doamne, tu nu citești niciodată ziarele? a izbucnit Judy.

∵

La trei zile după conversația asta am plecat la New York. I-am lăsat mesaje mamei, i-am trimis SMS-uri, e-mailuri, dar nu m-a sunat până la sfârșitul săptămânii următoare; cu acel fler extraordinar al mamelor, a ales ora două și jumătate într-o zi de duminică, exact când tortul lui Jay ieșea din bucătărie, de pe tavanul Rainbow Room au căzut panglicile și două sute de invitați au început să cânte „Mulți ani trăiască”, acompaniați de violoniști din orchestra de coarde a Filarmonicii din New York.

— Ce e tărăboiul ăsta? Unde ești?

Am deschis ușile culisante spre terasă și le-am închis în urma mea.

— E ziua lui Jay. Împlinește nouă ani. Sunt pe terasa de la Rockefeller.

— Uite ce e, nu vreau să mă cert la telefon cu tine, a spus mama dându-mi clar impresia că voia să se certe la telefon cu mine. Ți-am citit e-mailurile, îți înțeleg poziția. Dar sper că pricepi că eu nu lucrez pentru femeia aia – sau pentru tine. Eu lucrez pentru poporul britanic și, dacă am devenit interesată de regiunea aia, dacă sunt tot mai îngrijorată…

— Da, mamă, dar nu poți să fii tot mai îngrijorată de altceva?

— Pentru tine nu e important cine îți sunt partenerii în proiectul ăsta? Eu te cunosc, draga mea, și știu că nu ești mercenară, știu că ai idealuri – eu te-am crescut, pentru numele lui Dumnezeu,

așa că știu. M-am implicat din plin, la fel și Miriam, și în acest moment am ajuns la concluzia că problema drepturilor omului a depășit pragul critic – mi-aș dori să nu fie așa, de dragul tău, dar așa este. Draga mea, nu vrei să știi…?

— Mamă, îmi pare rău, te mai sun. Trebuie să închid.

Cu un costum care nu-i venea bine, evident de închiriat, cu pantalonii puțin prea scurți, Fern venea spre mine făcându-mi prostește cu mâna, și abia atunci mi-am dat seama în ce măsură mă excluseseră. Din punctul meu de vedere, el era o siluetă decupată și lipită în fotografia nepotrivită, în momentul nepotrivit. A zâmbit și a tras de ușile culisante, cu capul aplecat într-o parte ca un terier:

— Ah, arăți foarte bine!

— De ce nu mi-a spus nimeni că vii? De ce nu mi-ai spus tu?

Și-a trecut mâna prin cârlionții îmblânziți oarecum de un gel ieftin de păr și a luat un aer sfios, ca un școlar prins făcând o prostioară.

— Venisem cu treburi confidențiale. E aiurea, dar tot nu puteam să-ți spun, îmi pare rău. Nu voiau să se afle.

M-am uitat la ce-mi arăta el și l-am văzut pe Lamin. Stătea la o masă din mijloc îmbrăcat într-un costum alb, ca mirele la nuntă, cu Judy și Aimee de o parte și de alta.

— Doamne.

— Nu, nu cred că a fost el. Asta dacă nu cumva lucrează la Departamentul de Stat.

A făcut un pas înainte și a pus mâinile pe zidul de protecție ca să admire uluit priveliștea.

Întreg orașul se întindea înaintea noastră. M-am întors cu spatele la el ca să-l studiez pe Fern, să verific realitatea lui și apoi să-l privesc pe Lamin cum accepta o bucată de tort de la un chelner în trecere. Am încercat să-mi explic panica pe care o simțeam. Nu se putea spune doar că-mi ascundeau informații, ci respingeau felul în care îmi ordonam

eu realitatea. Pentru că în mintea mea, la vremea aceea – cum se întâmplă poate cu majoritatea tinerilor –, eu eram în centrul universului, singura persoană din lume care se bucura de libertate adevărată. M-am mutat de ici colo, studiind viața așa cum mi se prezenta ea, dar toată lumea din scenele acestea, toate personajele complementare existau doar în compartimentele în care le așezasem eu: Fern veșnic în casa roz, Lamin prizonier pe potecile prăfuite din sat. Ce căutau aici, acum, în New York-ul meu? Nu știam cum să vorbesc cu ei în Rainbow Room, nu eram sigură ce relație ar trebui să avem, sau, în contextul ăsta, ce datoram ori mi se datora. Am încercat să-mi imaginez cum se simțea Lamin acum, în sfârșit de partea cealaltă a matricei, și dacă avea cine să-l călăuzească prin această lume nouă și uluitoare, cineva care să-i explice sumele de bani exorbitante care fuseseră cheltuite pe lucruri precum baloanele cu heliu, chiflele cu calamari gătiți la abur și cei patru sute de bujori. Însă Aimee era lângă el, nu eu, iar ea nu avea asemenea griji, lucrul ăsta mi-era evident de aici, aceasta era lumea ei, îl invitase pe Lamin pur și simplu, așa cum ar fi invitat pe oricine altcineva, ca un privilegiu și un dar, la fel cum odinioară reginele își ofereau cu mărinimie auspiciile. După părerea ei, toate astea țineau de soartă, așa era dintotdeauna menit să fie și, prin urmare, fundamental simplu. Pentru asta eram plătiți eu, Judy, Fern, noi toți, de fapt: să avem grijă ca viața ei să fie simplă. Noi umblam prin buruienile încurcate ca ea să poată pluti la suprafață.

— În orice caz, m-am bucurat că am venit. Voiam să te văd.

Fern s-a întins și mi-a trecut mâna peste umărul drept. Am crezut că doar scutura niște praf, eram cu mintea în altă parte, rămăsesem cu gândul la imaginea asta cu mine prinsă printre buruieni și cu Aimee plutind senină pe deasupra mea. Apoi mi-a

pus și mâna cealaltă pe celălalt umăr: tot nu înțelegeam. Ca toți ceilalți de la petrecere, poate cu excepția lui Fern, nu-mi puteam lua ochii de la Lamin și de la Aimee.

— Doamne, uită-te și tu!

Fern a aruncat o privire scurtă în direcția degetului meu și i-a văzut pe Lamin și pe Aimee sărutându-se rapid. A clătinat din cap:

— Aha, deci nu se mai ascund!

— Doamne! Are de gând să se mărite cu el? O să-l adopte?

— Cui îi pasă? Nu vreau să vorbesc despre ea.

Deodată, Fern m-a apucat de amândouă mâinile și, când m-am întors, am descoperit că mă privea cu o intensitate comică.

— Fern, ce faci?

— Te prefaci că ești cinică – îmi tot căuta privirea, în timp ce eu încercam din răsputeri s-o evit pe a lui –, dar eu cred că ți-e doar frică.

Din cauza accentului, părea mai degrabă o replică dintr-o telenovelă mexicană, din acelea pe care le urmăream împreună cu jumătate din sat în fiecare vineri după-amiază în sala de vizionare a școlii. Fără să mă pot abține, am izbucnit în râs. Sprâncenele i s-au împreunat, formând o dungă tristă.

— Te rog, nu râde de mine. Și-a privit corpul și l-am privit și eu: cred că era prima oară când îl vedeam îmbrăcat altfel decât în pantaloni scurți militărești.

Adevărul e că nu știu cum să mă îmbrac în New York.

Mi-am luat mâinile dintre palmele lui.

— Fern, nu știu ce-ți închipui tu. Nu mă cunoști, de fapt.

— Da, e greu să te cunoască omul bine. Dar vreau să te cunosc. Asta înseamnă să fii îndrăgostit. Vrei să cunoști pe cineva mai bine.

Mi se părea că situația era atât de stânjenitoare, încât în momentul ăsta ar fi trebuit să dispară pur și simplu – exact așa cum scenele de același gen din telenovele lăsau locul reclamelor –, pentru că altfel nu vedeam cum vom trece cu bine peste următoarele două minute. Nu s-a mișcat. În schimb, a luat două pahare cu șampanie de pe tava unui chelner care trecea pe acolo și pe al lui l-a golit dintr-o sorbitură.

— Nu ai să-mi spui nimic? Îți ofer inima mea!

— Doamne, Fern, te rog! Nu mai vorbi așa! Nu vreau inima ta! Nu vreau să fiu răspunzătoare pentru inima nimănui. Pentru nimic altceva!

Părea nedumerit:

— Ciudată idee! Odată ce trăiești în lumea asta, ești răspunzător.

— Pentru mine. Era rândul meu să dau de dușcă paharul. Vreau să fiu răspunzătoare doar pentru mine.

— Uneori, în viața asta trebuie să-ți asumi riscuri și pentru alții. Uită-te la Aimee.

— Să mă uit la Aimee?

— De ce nu? Merită admirație. Nu-i e rușine. Îl iubește pe tânărul ăsta. Probabil că asta o să-i aducă multe necazuri.

— Vrei să spui nouă. Nouă o să ne aducă multe necazuri.

— Dar ei nu-i pasă ce cred oamenii.

— Asta pentru că, așa cum îi e felul, habar n-are în ce se bagă. Toată chestia asta e ridicolă.

Se sprijineau unul pe altul, se uitau la magician, un domn fermecător cu un costum de pe Savile Row și cu papion, care fusese și la a opta aniversare a lui Jay. Făcea trucul cu inelele chinezești. Lumina se revărsa în Rainbow Room, iar inelele se tot întrepătrundeau și se separau, în ciuda faptului că aparent erau solide. Lamin privea fermecat, la fel ca toți ceilalți. Auzeam, foarte slab, muzica de meditație chinezească și m-am gândit că probabil și ea contribuia la efect. Vedeam ce simte

toată lumea, dar eu nu eram alături de ei și nu simțeam.

— Ești geloasă?

— Mi-ar plăcea să mă pot păcăli cum reușește ea. Sunt geloasă pe oricine e așa de indiferent. Puțină ignoranță n-a împiedicat-o niciodată. Nimic n-o împiedică.

Fern și-a golit paharul și l-a pus stângaci pe jos.

— N-ar fi trebuit să vorbesc. Cred că am interpretat greșit situația.

Limbajul lui amoros fusese ridicol, dar acum că revenise la limbajul obișnuit, administrativ, îmi părea rău. S-a întors și a intrat înapoi. Magicianul terminase. M-am uitat la Aimee cum se ridică și se apropie de mica scenă rotunjită. Jay a fost chemat acolo, sau cel puțin a ajuns lângă ea, apoi Kara și apoi Lamin. Toți cei prezenți la petrecere i-au înconjurat într-o semilună adoratoare. Eu păream singura persoană care încă era afară și privea înăuntru. Cu o mână îi îmbrățișa pe Jay și Kara, iar cu cealaltă ridica mâna stângă a lui Lamin, într-o poză triumfală. Toată lumea aplauda și aclama, un vuiet înăbușit de geamurile duble. A rămas în poziția aceea: camera s-a umplut de blițurile aparatelor de fotografiat. De unde stăteam eu, se vedea ca o poză care contopea multe perioade din viața ei: mamă și iubită, soră mai mare, cea mai bună prietenă, superstar și diplomat, miliardară și copil vagabond, fată inconștientă și femeie influentă. Dar de ce trebuia să ia ea tot, să aibă tot, să facă tot, să fie toată lumea, pretutindeni, în orice moment?

ȘAPTE

Lucrul de care-mi aduc aminte cel mai clar este căldura corpului ei când a fugit de pe scenă în culise și în brațele mele, unde eram pregătită cu

fusta-creion ca să-și schimbe rochia de satin sau cu coada neagră de pisică care trebuia prinsă în spate – odată ce se strecura din fusta-creion – și șervețele curate să-i șterg transpirația care-i țâșnea mereu de pe puntea nasului pistruiat. Erau, desigur, mulți alți băieți și fete cărora trebuia să le dau arme sau bastoane, să aranjez un ac de cravată, să îndrept o cusătură ori să înfig perfect o broșă, dar pe Tracey mi-o amintesc, cum se ținea de cotul meu să-și păstreze echilibrul cu o mână și apoi se strecura într-o pereche de pantaloni trei sferturi de un verde aprins, la care apoi îi ridicam fermoarul într-o parte, atentă să nu-i prind pielea, apoi îngenuncheam să-i fac fundițele la pantofii albi de step cu tocul gros. Era mereu serioasă și tăcută în timpul acestor schimbări rapide. Nu chicotea niciodată, nu se foia ca restul, nici nu se îndoia de ea și nu avea nevoie de încurajare, după cum am aflat curând că era tipic pentru fetele din ansamblu, dar lucru străin de natura lui Tracey. În timp ce o îmbrăcam sau o dezbrăcăm, era concentrată pe ceea ce se întâmpla pe scenă. Dacă ar fi putut să asiste la spectacol, așa ar fi făcut. Dacă era în culise într-o cabină și asculta la monitoare, era așa de absorbită, încât nu puteai sta de vorbă cu ea. Nu conta de câte ori vedea spectacolul, nu se plictisea niciodată, era mereu nerăbdătoare să-și reia rolul. Tot ce ținea de culise o plictisea. Adevărata ei viață era acolo, în povestea aceea, în lumina reflectoarelor, iar lucrul ăsta mă nedumerea, pentru că știam, ca nimeni altcineva din distribuție, că are o aventură secretă cu una dintre vedete, un bărbat însurat. El juca rolul fratelui Arvide Abernathy, domnul drăguț mai în vârstă care poartă o tobă de alamă în fanfara Armatei Salvării. Nu era nevoie să-i dea cu spray argintiu în păr, avea aproape de trei ori vârsta lui Tracey și destule fire albe, un păr afro grizonant care contribuia la aerul acela pe care criticilor de teatru le plăcea să-l numească „distins”. În

realitate, se născuse și crescuse în Kenya, petrecuse o perioadă la Academia Regală de Artă Dramatică, apoi o alta la Compania Regală de Teatru Shakespeare: avea o voce shakespeariană atrăgătoare, de care majoritatea oamenilor râdeau pe la spate, dar pe care mie îmi plăcea s-o ascult, mai ales pe scenă, era așa de îmbelșugată, ca o catifea fonică. Aventura lor se derula în mici intervale de timp și nu avea libertatea să se extindă. În piesă aproape că nu aveau scene împreună – personajele lor proveneau din lumi diferite, o biserică și un cuib al păcatului în timp ce în afara scenei totul era clandestin și chinuit. Dar mă bucuram să preiau rolul de mijlocitoare, căutam cabine goale, stăteam de șase, mințeam când era nevoie – așa aveam ceva concret de făcut în loc să mă întreb, cum făceam în cele mai multe nopți, ce naiba căutam eu acolo.

Era interesant să le studiez aventura, pentru că era ciudat alcătuită. Ori de câte ori bietul om o zărea pe Tracey, părea gata să moară de dragul ei, și totuși ea nu era niciodată drăguță cu el, din câte vedeam eu, și adesea o auzeam că-i spune „bătrân imbecil”, îl lua peste picior din cauza soției lui albe sau pur și simplu făcea glume nemiloase despre libidoul lui la pensie. O dată i-am întrerupt din greșeală, am intrat într-o cabină în care credeam că nu era nimeni și am descoperit o scenă ciudată: el era în genunchi pe podea, îmbrăcat complet, cu capul aplecat, și plângea din toată ființa lui, iar ea stătea pe un scaun cu spatele la el, cu fața la oglindă și se ruja.

— Te rog, termină, am auzit-o spunând în timp ce trânteam ușa. Și ridică-te. Ridică-te dracu’ de pe jos…

Mai târziu mi-a spus că se oferea să-și părăsească soția. Ceea ce mi se părea cel mai ciudat în atitudinea ei ambivalentă față de el era cât de mult contravenea ierarhiei din lumea teatrului, în care fiecare om din producție avea o

valoare exactă și o putere în consecință, și toate relațiile se pliau strict pe o anumită schemă. Social, practic, sexual, o vedetă de sex feminin făcea cât toate cele douăzeci de fete din ansamblu, de exemplu, iar o Fată numărul unu din clubul Hot Box făcea cât trei fete de rând și toate dublurile, în timp ce un rol de bărbat care avea replici de orice fel făcea cât toate femeile de pe scenă la un loc – poate cu excepția personajului principal feminin –, iar o vedetă masculină își putea bate monedă proprie: când intra într-o încăpere, aceasta se regrupa în jurul lui, când alegea o fată din ansamblu, ea i se supunea imediat, când el sugera o schimbare, regizorul se ridica drept pe scaun și asculta. Sistemul ăsta era așa de bine pus la punct, încât nu era afectat de revoluțiile din alte domenii. De exemplu, regizorii începuseră să distribuie actori în contradicție cu vechile reguli de clasă și culoare – te puteai trezi cu un rege Henric negru, cu un Richard al III-lea cockney și vreun Arvide Abernathy care vorbea exact ca Larry Olivier –, dar vechile ierarhii de pe scenă rămâneau la fel de solide ca întotdeauna. În prima mea săptămână de lucru acolo, pierdută în culise și neștiind unde era dulapul cu accesorii, am oprit o indiancă drăguță purtând un corset, care alerga pe acolo din întâmplare, și am încercat să-i cer indicații.

— Nu mă întreba pe mine, a spus ea fără să încetinească. Sunt un nimeni…

Aventura lui Tracey mi se părea o răzbunare pe toate astea: era ca și când aș fi privit o pisică domestică prinzând un leu, îmblânzindu-l și tratându-l ca pe un câine.

∵

Eu eram singura persoană cu care cei doi amanți puteau socializa după program. Nu se puteau duce la Coach and Horses cu restul trupei, dar aveau aceeași pornire de a-și îneca adrenalina de după spectacol în valuri de alcool, așa că mergeau la Colony Room, unde nu se mai ducea nimeni din

echipă, dar unde el era membru de mulți ani. Deseori mă invitau și pe mine să merg cu ei. Aici toată lumea îi zicea „Față Palidă” și știa ce bea – whisky cu suc cu ghimbir. Paharul era întotdeauna pe tejghea, îl aștepta când ajungea la zece patruzeci și cinci fix. Îi plăceau la nebunie lucrul ăsta și porecla aia idioată, pentru că englezii fițoși aveau obiceiul să dea porecle idioate, iar el era amator de tot ce era fițos și englezesc. Am remarcat că rareori vorbea despre Kenya sau Africa. Într-o noapte am încercat să-l întreb despre casă, dar s-a enervat:

— Puștoaicele ca voi, crescute aici, își imaginează că eu sunt dintr-un loc unde vezi numai copii morți de foame, Live Aid și ce naiba mai credeți voi. Ei bine, tata a fost profesor de economie, iar mama e ministru, eu am crescut într-o vilă frumoasă, cu servitori, bucătar, grădinar…

A ținut-o așa o vreme, apoi a revenit la subiectul lui preferat, zilele de glorie din Soho. Mă simțeam jenată, dar aveam și sentimentul că dinadins mă înțelesese greșit: sigur că știam că există lumea lui – genul ăla de lume există peste tot. Nu asta mă interesa.

Singurul lucru căruia îi era el loial era barul, afecțiune pe care se chinuia să le-o traducă unor fete care abia dacă auziseră de Francis Bacon și vedeau numai o încăpere îngustă, cu pete de la fum, cu pereți de un verde livid și o îngrămădeală smintită – „Porcăria aia de artă”, așa îi spunea Tracey – care invada fiecare suprafață. Ca să-și supere iubitul, lui Tracey îi plăcea să-și etaleze neștiința, dar, deși încerca să disimuleze, eu bănuiam că deseori era interesată de poveștile lungi, digresive pe care le spunea el la beție, despre artiști, actori și scriitori pe care-i cunoscuse, despre viețile și cariera lor, pe cine regulaseră, ce băuseră sau prizaseră și cum muriseră. Când el se ducea la toaletă sau ieșea să cumpere țigări, o surprindeam uneori cufundată în

contemplarea unui tablou sau a altuia din apropiere, urmărea mișcarea, penelului, mi se părea mie, și privea fix, cu ascuțimea pe care o aducea ea tuturor lucrurilor. Iar când Față Palidă se întorcea împleticindu-se și relua subiectul, dădea ochii peste cap, însă asculta, îmi dădeam seama. Față Palidă îl cunoscuse numai puțin pe Bacon, destul cât să ciocnească un pahar cu el, și aveau în comun un bun prieten, un actor tânăr pe nume Paul, un om „de o mare frumusețe, cu mult farmec personal", fiul unor ghanezi, care locuise cu iubitul lui și cu Bacon o vreme într-un triunghi platonic în Battersea.

— Și e un lucru pe care trebuie să-l înțelegeți, spunea Fața Palidă (după un anumit număr de pahare de whisky erau tot timpul lucruri pe care trebuia să le înțelegem), lucrul pe care trebuie să-l înțelegeți e că aici, în Soho, la vremea aia, nu conta că ești negru sau alb. Nu se vehiculau asemenea banalități. Nu era ca în Brixton, nu, aici noi eram frați într-ale artei, într-ale iubirii – a strâns-o pe Tracey –, în toate. Apoi Paul a primit rolul ăla în *Gustul mierii* – a venit aici să sărbătorească – și toată lumea vorbea despre asta și ne simțeam buricul pământului, Londra plină de viață, Londra boemă, Londra literară, Londra teatrală, că acum era și tara noastră. Era foarte frumos! Ascultați la mine, dacă Londra ar începe și s-ar termina pe Dean Street, ar fi numai… fericire.

Tracey s-a ridicat cu bâțâieli din poala lui și s-a așezat iar pe scaunul ei.

— Ești un bețivan nenorocit, a mormăit ea.

Barmanul, care o auzise din întâmplare, a râs și i-a spus:

— Mă tem că asta e condiția de bază să devii membru aici, drăguță…

Față Palidă s-a întors spre Tracey și a sărutat-o cu un pleoscăit:

— „Ai poftă, viespe, să-ți bați joc de mine![37]".

— Uite ce trebuie să îndur eu! a strigat Tracey, smulgându-l de pe ea.

Față Palidă era mare amator de balade shakespeariene cu accente funebre, dar pe Tracey o făcea să se urce pe pereții verzi, în parte pentru că era invidioasă pe vocea lui splendidă, dar și pentru că atunci când Față Palidă începea să cânte despre sălcii și scorpii perfide, era semn clar că în curând trebuia cărat pe scările abrupte și dărăpănate, băgat într-un taxi și trimis pachet la soția lui albă, cu călătoria plătită dinainte de Tracey cu bani șterpeliți din portofelul lui, prilej cu care, de regulă, lua un pic mai mult decât era neapărat necesar. Dar era pragmatică, punea capăt serii când afla ceva. Cred că încerca să prindă ce ea ratase și eu câștigasem în ultimii trei ani: o educație gratuită.

Spectacolul a primit critici pozitive, și în noiembrie, în culise, cu cinci minute înainte să se ridice cortina, producătorii ne-au adunat ca să ne spună că stagiunea avea să ne fie prelungită până în primăvară. Actorii erau încântați, iar în seara aia au luat cu ei pe scenă încântarea aceea. Din culise, mă bucuram și eu pentru ei, dar și ascundeam în mine vești neștiute de nimeni, pe care nu le comunicasem încă nici conducerii, nici lui Tracey. Una dintre scrisorile mele de intenție avusese în sfârșit succes: un post de asistent de producție, o stagiatură plătită, la versiunea britanică nou lansată a postului YTV. Cu o săptămână înainte fusesem la interviu, mă înțelesesem bine cu reprezentantul firmei, care la final mi-a spus, puțin lipsit de profesionalism, mi s-a părut mie, dată fiind coada de fete de afară, că obținusem eu postul, pe loc. Primeam doar treisprezece mii pe an, dar, dacă stăteam la tata, era mai mult decât suficient. Deși eram bucuroasă, ezitam să-i spun lui Tracey, fără să mă întreb cu adevărat care era sursa ezitării mele. Fetele de la Hot Box au dat năvală pe lângă mine, abia terminaseră la Machiaj și se duceau pe

scenă îmbrăcate în pisici, cu Adelaide în centru și cu Fata numărul unu de la Hot Box chiar în stânga ei. Și-au umflat provocator pieptul, și-au lins lăbuțele, s-au apucat de codiță – pe a lui Tracey abia o prinsesem eu cu zece minute în urmă – ghemuite ca niște pisicuțe gata să sară și au început să cânte despre „tătici" răi care, în timp ce te strâng prea tare, te fac să vrei s-o iei din loc, iar alții, străini blânzi, te fac să te simți în largul tău… Era mereu un număr tumultuos, dar în noaptea aia a fost o adevărată senzație. Din locul meu, de unde vedeam bine primul rând, observam pofta nedisimulată din ochii bărbaților și câți dintre acei ochi erau atrași clar de Tracey, când ar fi trebuit, pe bună dreptate, să fie ațintiți la actrița care o juca pe Adelaide. Toate celelalte erau eclipsate de lejeritatea picioarelor lui Tracey în costumul ăla de balet, de vitalitatea pură a mișcărilor ei, cu adevărat ca de pisică, extrem de feminină, într-un fel pentru care o invidiam și pe care nu puteam spera să-l creez în corpul meu, indiferent câte cozi îmi lipeai. Treisprezece femei dansau în numărul acela, dar numai mișcările lui Tracey contau cu adevărat, și când a fugit de pe scenă împreună cu celelalte și i-am spus ce minunat dansase, nu m-a contrazis, ca restul fetelor, nu mi-a cerut să repet lauda, a spus doar: „Da, știu", apoi s-a aplecat, și-a scos ciorapii și mi i-a dat făcuți ghem.

În noaptea aceea, distribuția a sărbătorit la Coach and Horses. Tracey și Față Palidă s-au dus cu ei și am mers și eu, dar noi eram obișnuiți cu intensitatea cherchelită și intimă de la Colony Room – de asemenea, cu scaunele noastre și cu atmosfera care ne permitea să ne auzim vorbind – și după vreo zece minute de stat în picioare și țipat din rărunchi, timp în care nu ne-a servit nimeni, Tracey a vrut să plece. Credeam că voia să mergem la Colony Room, cu Față Palidă, să facem ce făceam de obicei, ca ea și iubitul ei să poată bea prea mult și să-și analizeze situația imposibilă:

dorința lui de a-i spune soției, hotărârea ei că nu trebuia să-i spună, complicația cu copiii lui – care erau cam de vârsta noastră – și posibilitatea, care-l îngrozea pe Față Palidă, dar era puțin probabilă, mi se părea mie, ca ziarele să afle și să facă vâlvă. Dar, când el s-a dus la toaletă, Tracey m-a tras deoparte și a spus:

— Nu vreau să-l fac în seara asta – îmi amintesc de acel „fac” –, hai la tine să ne matolim.

∵

Era vreo 11.30 când am ajuns în Kilburn. Tracey își rulase o țigară în tren și acum fumam în timp ce mergeam pe stradă și ne aminteam de dățile în care făcuserăm același lucru pe același drum la douăzeci de ani, la cincisprezece, la treisprezece, la doisprezece…

În timp ce mergeam, i-am spus și eu despre mine. Părea fascinant, YTV, trei litere dintr-o lume care ne preocupase în adolescență, și aproape că mă simțeam jenată să-mi aduc în discuție norocul porcesc, de parcă aș fi avut șansa să apar la televizor, nu să pun în ordine corespondența britanică a companiei și să-i fac ceaiul britanic. Tracey s-a oprit și mi-a luat jointul.

— Dar nu pleci acum, nu? În plină stagiune.

Am ridicat din umeri și i-am mărturisit:

— Marți. Te încurc rău?

N-a răspuns. Am mers în liniște o vreme, apoi a zis:

— Ai de gând să te și muți?

Nu aveam. Descoperisem că-mi plăcea să stau cu tata și să fiu aproape de mama –, dar nu în același spațiu cu ea. Spre surprinderea mea, nu mă grăbeam să plec. Și țin minte că am făcut mare caz în legătură cu asta de față cu Tracey, cât de mult „îmi plăcea” vechiul nostru cartier, voiam s-o impresionez, presupun, să-i dovedesc cât de bine eram încă înfiptă în locul de baștină, indiferent de schimbările din viața mea, încă stăteam cu tata, așa cum ea stătea cu mama ei. A ascultat cu un zâmbet

crispat, și-a ridicat nasul în aer și a tăcut. Peste câteva minute am ajuns la tata acasă și mi-am dat seama că n-aveam cheia. O uitam des, dar nu-mi plăcea să sun la ușă, în caz că dormea deja, deoarece știam că trebuia să se trezească devreme – așa că o luam pe culoarul strâmt și intram pe ușa din spate a bucătăriei, care de obicei era deschisă. Dar în momentul ăsta terminam jointul și nu voiam să risc să mă vadă tata – de curând ne promiseserăm să nu mai fumăm. Așa că am trimis-o pe Tracey. După un minut, s-a întors și a spus că bucătăria era încuiată, așa că mai bine mergeam la ea. A doua zi era sâmbătă. Tracey a plecat devreme pentru că avea matineu, însă eu un lucram sâmbăta. M-am întors la apartamentul tatei și am petrecut împreună după-amiaza. N-am văzut scrisoarea în ziua aia, deși se poate să fi fost deja pe preș. Am găsit-o duminică dimineața: fusese împinsă pe sub ușă și-mi era adresată mie, scrisă de mână, cu o pată mică de mâncare în colțul uneia dintre pagini; o consider ultima scrisoare cu adevărat personală scrisă de mână pe care am primit-o vreodată, pentru că, deși Tracey nu avea computer încă, revoluția se derula peste tot în jurul nostru și în curând singura corespondență pe hârtie avea să fie de la bănci, utilități sau de la guvern, cu o ferestruică transparentă menită să mă pună în temă cu conținutul. Scrisoarea asta nu avea niciun avertisment – nu-i mai văzusem scrisul lui Tracey de ani de zile – și am deschis-o în timp ce stăteam la masa tatei, iar el era așezat vizavi de mine.

— De la cine e? m-a întrebat.

Preț de câteva rânduri n-am știut nici eu. După două minute, singura întrebare care persista era dacă scrisoarea era aievea sau o închipuire. Probabil că era o închipuire, altfel toată viața mea actuală devenea imposibilă, ba era distrusă și mare parte din viața pe care o dusesem până atunci. Însemna să-i dau voie lui Tracey să pună o bombă sub mine și să mă facă mii de bucățele. Am citit-o

încă o dată, să fiu sigură că înțelesesem. La început a vorbit despre datoria ei, spunând că avea o datorie îngrozitoare, că se tot întrebase („întrebase” scris greșit) ce să facă și simțise că nu avea de ales („ales” scris greșit). A descris noaptea de vineri cum mi-o aminteam și eu: merseserăm la tata acasă, în timp ce fumam un joint, apoi ea o luase pe coridorul strâmt ca să intre prin bucătărie, dar fără succes. Dar aici cronologia se rupea în două, în realitatea ei și a mea, sau în închipuirea ei – în ce mă privea pe mine – și realitatea mea. În versiunea ei, a ocolit prin spatele apartamentului tatei, s-a oprit în curticica pietruită și apoi, cum bucătăria părea încuiată, a făcut doi pași la stânga și s-a lipit cu nasul de fereastra din spate, de la dormitorul tatei, cel în care dormeam eu, a făcut mâinile căuș pe geam și s-a uitat înăuntru. Acolo l-a văzut pe tata, gol, călare pe ceva, se mișca ritmic și, la început, firesc, s-a gândit că era o femeie, iar dacă ar fi fost o femeie, sau așa m-a asigurat ea, n-ar fi pomenit nimic, nu era treaba ei și nici a mea, însă nu era o femeie, era o păpușă de mărimea unui om, gonflabilă și închisă la culoare – „ca o păpușă Golliwog[38]”, scria ea – cu o semilună de păr sintetic ca blana de miel și cu niște buze uriașe, roșu aprins, ca sângele.

— S-a întâmplat ceva, draga mea? m-a întrebat tata de pe partea cealaltă a mesei, în timp ce mie îmi tremura în mână scrisoarea aceea comică, tragică, absurdă, sfâșietoare, hidoasă.

Am zis că nu se întâmplase nimic, m-am dus în curtea din spate cu scrisoarea lui Tracey, am scos o brichetă și i-am dat foc.

PARTEA A ȘAPTEA

ZILE TÂRZII

UNU

N-am mai văzut-o pe Tracey timp de opt ani. Era o seară de mai atipic de caldă, seara când am ieșit cu Daniel Kramer la prima întâlnire. Venea în oraș o dată la trei luni și era unul din preferații lui Aimee în sensul că, fiind frumos, nu se amesteca în totalitate cu ceilalți contabili, consultanți financiari și avocați specializați în drepturi de autor pe care-i consulta ea în mod regulat, așa că în mintea ei căpătase atribute precum un nume, calități precum o „aură pozitivă", un „simț al umorului newyorkez" și câteva detalii biografice pe care reușise să și le amintească. Era din Queens de fel. Cu studii la Stuyvesant. Juca tenis. Încercând să păstrez aranjamentele cât mai laxe posibil, îi sugerasem să mergem în Soho și „să vedem acolo ce facem", dar Aimee voia întâi să mergem la ea să bem un pahar. Nu era deloc obișnuit genul ăsta de invitație relaxată, intimă, însă Kramer nu a părut surprins sau alarmat că o primise. Cele douăzeci de minute care ne-au fost acordate au trecut într-o atmosferă în care nu a părut deloc „client". I-a admirat obiectele de artă – fără să exagereze – și a ascultat-o politicos pe Aimee repetându-i toate lucrurile pe care i le spusese comerciantul de artă când le cumpărase; în curând am scăpat, de Aimee, de grandoarea oprimantă a casei aceleia, am coborât câte două trepte odată pe scara din spate, amândoi puțin chercheliți de la șampania bună, și am ieșit pe Brompton Road în noaptea caldă, umedă, înăbușitoare, care ne amenința cu o furtună. El a vrut s-o luăm pe jos spre oraș – aveam niște

planuri vagi să vedem ce era la Curzon –, dar eu nu eram turistă, și la vârsta aceea purtam tocuri imposibile. Mă pregăteam să caut un taxi, când „în glumă”, a coborât de pe bordură și a oprit o ricșă-bicicletă care trecea pe acolo.

— Colecționează multe obiecte de artă africană, mi-a spus el în timp ce urca pe scaunele cu imprimeu leopard – făcea doar conversație, dar, fiind pregătită pentru un „client”, i-am retezat-o:

— Nu știu la ce te referi când spui „artă africană”.

A părut surprins de tonul meu, dar a reușit să zâmbească neutru. Aimee era un client important pentru el, iar eu eram o prelungire a lui Aimee.

— Mare parte din ce ai văzut, am continuat pe un ton mai potrivit într-o aulă, îi aparține de fapt Augustei Savage. Deci Harlem. Acolo a locuit când a ajuns prima oară la New York – mă refer la Aimee. Desigur, e o mare susținătoare a artelor în general.

Acum Kramer părea plictisit. Iar eu eram plictisitoare. N-am mai vorbit până nu s-a oprit bicicleta la intersecția Shaftesbury Avenue cu Greek Street. Când am tras pe margine, am fost surprinși de existența unui băiat din Bangladesh, de a cărui realitate independentă uitaserăm complet, dar care fără îndoială ne adusese până aici, iar acum se răsucea pe șaua bicicletei, cu fața acoperită de sudoare, și abia reușea să explice, printre icnete, cât costă un minut din această formă de trudă omenească. La cinematograf nu era nimic care să ne tenteze. Într-o atmosferă ușor tensionată, cu hainele lipite de noi din cauza căldurii, am rătăcit spre Piccadilly Circus, fără să știm spre ce bar anume ne îndreptăm sau dacă nu cumva era mai bine să luăm masa, și amândoi consideram deja seara un eșec, ne uitam drept înainte fiind asaltați, la fiecare câțiva pași, de afișele uriașe ale teatrelor. În fața unuia dintre ele m-am oprit ca lovită de trăsnet. Reprezentația musicalului

Showboat, o variantă a „corului negrilor”: baticuri, pantaloni sumeși, șorțuri și fuste de lucru, dar totul cu bun-gust, cu grijă, „autentic”, fără vreo aluzie la Mammy sau Unchiul Ben. Iar fata care era cel mai aproape de aparatul de fotografiat, cu gura larg deschisă în timp ce cânta, cu o mână întinsă mult deasupra capului, cu o mătură în mână – întruchiparea fericirii dinamice –, era Tracey. Kramer a venit în spatele meu să arunce o ocheadă. Am arătat cu degetul nasul cârn al lui Tracey, cum făcea și ea când arăta fața unei dansatoare ce ne traversa ecranul televizoarelor.

— O cunosc!

— Da?

— O cunosc foarte bine.

A lovit pachetul să scoată o țigară, a aprins-o și a măsurat teatrul din priviri.

— Păi… vrei să-l vezi?

— Dar ție nu-ți plac musicalurile, nu? Nici unui om serios nu-i plac.

A ridicat din umeri.

— Sunt la Londra, iar ăsta e un spectacol. Asta trebuie să faci la Londra, nu? Să te duci la un spectacol?

Mi-a dat țigara lui, a deschis ușile grele și a pornit spre casa de bilete. Dintr-odată părea foarte romantic, o coincidență perfect calculată, și prin minte mi s-a derulat o poveste ridicolă, copilărească, cu un moment din viitor, în care aveam să-i explic lui Tracey – undeva, în culise, în vreun teatru trist, regional, în timp ce trăgea pe ea o pereche de ciorapi-plasă vechi – că momentul în care mi-am dat seama că mi-am cunoscut iubirea vieții, momentul în care am întâlnit fericirea adevărată a fost acela în care am zărit-o pe ea din întâmplare în rolul ăla mic pe care-l avusese pe vremuri în ansamblul de la *Showboat,* cu atât de mulți ani în urmă…

Kramer s-a întors cu două bilete, cu locuri extraordinare pe rândul al doilea. În loc de cină,

mi-am cumpărat o pungă uriașă de bomboane de ciocolată, genul din care rareori aveam ocazia să mănânc, pentru că Aimee considera asemenea lucruri nu doar o catastrofă alimentară, ci și o dovadă clară de slăbiciune morală. Kramer a cumpărat două pahare mari de plastic cu un vin prost și programul. M-am uitat pe el, dar n-am găsit-o pe Tracey. Nu apărea unde ar fi trebuit pe lista alfabetică a distribuției, și am început să-mi fac griji că am halucinații sau că făcusem o greșeală jenantă. Am răsfoit paginile înainte și înapoi, fruntea mi s-a acoperit de transpirație – probabil păream nebună.

— Ai pățit ceva? m-a întrebat Kramer. Aproape ajunsesem iar la sfârșitul programului, când el a pus degetul pe o pagină ca să n-o mai întorc. Asta nu e fata ta?

M-am uitat atent: ea era. Își schimbase numele de familie banal și barbar – după care o cunoscusem eu dintotdeauna – cu franțuzitul și, după mine, absurdul Le Roy. Își adaptase și prenumele: acum o chema Tracee. Iar în poză avea părul drept și lucios. Am râs tare.

Kramer mi-a aruncat o privire uimită.

— Și sunteți prietene bune?

— O cunosc foarte bine. Adică n-am mai văzut-o de vreo opt ani.

Kramer s-a încruntat:

— Da, în lumea bărbaților, asta s-ar numi o „fostă prietenă” sau și mai bine „o necunoscută”.

Orchestra a început să cânte. Eu citeam biografia lui Tracey, o studiam furioasă, într-o cursă contra-cronometru până să se stingă luminile teatrului, ca și când cuvintele vizibile ar fi ascuns un alt decor, cu un înțeles mult mai profund, care necesita decodare și avea să-mi dezvăluie un lucru esențial despre Tracey și cursul pe care-l luase viața ei acum:

TRACEE LE ROY

MEMBRĂ A ANSAMBLULUI /
DANSATOARE DIN DAHOMEY
Teatru:
Băieți și fete (Teatrul Wellington); *Parada de Paște* (turneu în Marea Britanie); *Grease* (turneu în Marea Britanie); *Fame!* (Teatrul Național Scoțian); Anita, *Poveste din cartierul de vest* (atelier)

Dacă asta era povestea vieții ei, era dezamăgitoare. Îi lipseau omniprezentele realizări din toate celelalte biografii: nu apăruse la televizor, nu făcuse filme și nu se menționa unde „studiase", de unde am înțeles că nu absolvise. În afară de *Băieți și fete*, nu mai lucrase în West End, fusese numai în „turneele" acelea deprimante. Mi-am închipuit biserici reci, școli gălăgioase, matinee fără spectatori pe scenele unor cinematografe părăsite, mici festivaluri locale de teatru. Dar, dacă în parte toate astea îmi făceau plăcere, o altă parte a minții mele, la fel de mare, era inflamată la gândul că biografia asta a lui Tracee Le Roy putea fi, pe bună dreptate, comparată – de oricare dintre spectatori sau oricare dintre actorii din distribuție – cu oricare din biografiile celelalte. Ce legătură avea Tracee Le Roy cu oamenii aceștia? Cu fata asta care era chiar lângă ea în program, cu biografia interminabilă, Emily Wolff-Pratt, care studiase la Academia Regală de Artă Dramatică și care nu avea de unde să știe, cum știam eu, ce mici erau șansele statistice ca prietena mea să stea pe scena asta, sau pe orice scenă – în orice rol, în orice context – și care, poate, avea îndrăzneala să creadă că ea, Emily Wolff-Pratt, îi era o prietenă adevărată lui Tracey, doar pentru că se vedeau în fiecare noapte, doar pentru că dansau împreună, când, de fapt, ea nu avea nici cea mai mică idee cine era Tracey, de unde venea sau de ce fusese nevoie ca să ajungă până aici. Mi-am îndreptat atenția spre fotografia lui Tracey. Trebuia să

recunosc: ieșise destul de bine. Nasul nu mai era revoltător, între timp îl prinsese din urmă și restul corpului, și cruzimea pe care o sesizasem dintotdeauna pe fața ei era umbrită de zâmbetul uriaș ca de pe Broadway pe care-l avea în comun cu toți ceilalți actori de pe pagină. Surpriza nu era faptul că era drăguță sau sexy – avea atributele astea încă din adolescență. Surpriza era cât de elegantă devenise. Nu mai avea gropițele de Shirley Temple și nici senzualitatea provocatoare din copilărie. Îmi era aproape imposibil să-mi imaginez vocea ei, așa cum i-o știam eu, cum mi-o aminteam, așa cum ieșea din flinta cu nasul obraznic, cu părul lins și cu pistrui delicați. I-am zâmbit. „Tracee Le Roy, acum cine te mai prefaci că ești?”

— Gata! a spus Kramer când s-a tras cortina. Și-a pus coatele pe genunchi, și-a făcut mâinile pumni ca de copil sub bărbie și a adăugat cu o mutră poznașă: Stau ca pe ghimpi!

În stânga scenei, un stejar de Virginia acoperit cu bromelia, extraordinar de bine redat. În dreapta se sugera un oraș din Mississippi. În centrul scenei, un teatru pe un vas acostat în port, *Cotton Blossom.* Tracey – împreună cu alte patru femei – a apărut prima pe scenă, din spatele stejarului, cu mătura în mână, iar în spatele ei au venit bărbații cu sape și cazmale. Orchestra a interpretat primele acorduri ale unui cântec. L-am recunoscut imediat ce l-am auzit, numărul cu corul cel mare, și imediat m-a cuprins panica, fără să știu de ce, a durat puțin, până când muzica în sine mi-a împrospătat memoria. Am văzut tot cântecul pe vechea partitură și mi-am amintit, de asemenea, ce am simțit prima oară când o zărisem. Iar acum versurile, șocante pentru mine când eram mică, mi s-au format pe buze, într-o armonie perfectă cu preambulul orchestrei, mi-am amintit de Mississippi, unde lucrează toți „cioroii”, unde albii nu muncesc, și m-am agățat de brațul scaunului,

simțind nevoia să mă ridic – parcă era o scenă dintr-un vis –, mânată de gândul s-o opresc pe Tracey înainte să înceapă; imediat ce în minte mi-a înflorit gândul, era deja prea târziu, însă peste versurile pe care credeam că le știu puseseră altele, da, sigur că da – nu mai cântase nimeni versurile inițiale de foarte mulți ani. „Aici muncim cu toții… Aici muncim cu toții…”

M-am lăsat greu pe scaun. Am privit-o pe Tracey cum manevra cu pricepere mătura încoace și încolo, însuflețind-o, astfel încât părea o altă prezență umană pe scenă, ca trucul lui Astaire cu cuierul-pom din *Nunta regală.* La un moment dat, se potrivea perfect cu imaginea de pe afiș, cu mătura în mână, cu mâna întinsă, întruchiparea fericirii cinetice. Aș fi vrut s-o opresc pentru totdeauna în poziția aceea.

Au sosit pe scenă vedetele adevărate, povestea urma să înceapă. Pe fundal, Tracey mătura treapta din față a unui magazin. Era în stânga personajelor principale, Julie LaVerne și soțul ei devotat, Steve, doi actori de cabaret care lucrează împreună la teatrul de pe *Cotton Blossom* și sunt îndrăgostiți. Dar, aflăm în curând, chiar înainte de antract, Julie LaVerne este Julie Dozier, nu o albă, cum s-a prefăcut ea dintotdeauna, ci, de fapt, o mulatră tragică, care „se dă drept albă” și convinge pe toată lumea, inclusiv pe soțul ei, până în ziua în care este dată în vileag. În acel moment, cei doi sunt amenințați cu închisoarea, căci căsătoria lor este ilegală în virtutea legilor ce stipulează separarea raselor. Steve o taie pe Julie în palmă și bea puțin din sângele ei: „regula unei singure picături” – acum amândoi sunt de culoare, în lumina slabă, în plină melodramă ridicolă, am citit biografia actriței care juca rolul lui Julie. Avea un nume de familie grecesc și nu avea pielea mai măslinie decât Kramer. La antract am băut mult și prea repede, și am trăncănit cu Kramer fără încetare. Stăteam sprijinită de tejghea, blocându-le altora accesul la

angajații barului, fluturam din mâini și-mi manifestam nemulțumirea față de nedreptatea distribuției, cât de puține roluri erau pentru actori ca mine și, chiar și când existau asemenea roluri, nu puteai pune mâna pe ele, se găseau întotdeauna albe să le capete, căci se pare că nici măcar o mulatră tragică nu era considerată potrivită să joace rolul unei mulatre tragice, chiar și în vremurile și…

— Actorii ca tine?

— Poftim?

— Ai spus: „actorii ca mine”.

— Nu e adevărat.

— Ba da, așa ai spus.

— Ideea e că rolul ăla ar trebui să fie al lui Tracey.

— Tocmai ai spus că nu știe să cânte. Din câte am văzut eu, e un rol în care trebuie să cânte.

— Ba cântă foarte bine!

— Doamne, de ce țipi la mine?

Am asistat la partea a doua în liniște, la fel ca la prima parte, dar de data asta liniștea avea o textură diferită, era condimentată cu răceala disprețului reciproc. Îmi doream să plec de acolo. Porțiuni lungi din spectacol s-au derulat fără ca Tracey să se zărească și nu mi-au trezit niciun interes. Doar spre final a reapărut ansamblul, de data asta ca „dansatorii din Dahomey”, adică africani, din regatul Dahomey, se presupune că interpretau un număr la Expoziția Mondială din Chicago din 1893. Am privit-o pe Tracey în cercul de femei – bărbații dansau vizavi, în cercul lor –, ele legănau din mâini, se ghemuiau și cântau într-o limbă africană inventată, în timp ce bărbații izbeau din picioare și loveau din sulițe drept răspuns: *gunga, hungo, bunga, gooba!* Inevitabil, m-am gândit la mama și la poveștile despre Dahomey pe care mi le spunea ea: mândra istorie a regilor; forma și textura melcilor-ghioc, folosiți pe post de monede, batalionul de amazoane, format numai din femei,

care luau prizonieri de război drept sclavi pentru regatul lor sau pur și simplu le tăiau capul inamicilor și-l țineau în mână. Așa cum alți copii aud de Scufița Roșie și Bucle-Aurii, eu am auzit de „Sparta Neagră", nobilul regat Dahomey, care a luptat până la capăt să-i alunge pe francezi. Dar era imposibil să văd vreo legătură între amintirile astea și farsa care se derula în prezent, atât pe scenă, cât și în afara ei, căci majoritatea oamenilor printre care stăteam nu știau ce urma să se întâmple în spectacol și, crezând că aveau în față un fel de spectacol rușinos cu *minstrels*, abia așteptau să se termine scena. Și pe scenă, „spectatorii" de la expoziția internațională s-a îndepărtat de dansatorii din Dahomey, deși nu de rușine, ci de teamă, că poate dansatorii erau feroce, cu nimic diferiți de restul tribului lor, cu sulițe nu de recuzită, ci arme adevărate. M-am uitat la Kramer; se foia pe scaun. M-am întors iar și m-am uitat la Tracey. Cât o distra stânjeneala generală, la fel cum îi plăcuseră dintotdeauna momentele astea în copilărie. Și-a fluturat sulița și a urlat, a pornit cu suratele ei spre publicul speriat de la expoziție, apoi a râs alături de ceilalți, în timp ce publicul lor fugea de pe scenă. Lăsați singuri, dansatorii din Dahomey s-au dezlănțuit, mărturisind prin cântec ce bucuroși și obosiți erau, bucuroși că plecaseră albii și obosiți, atât de obosiți că jucau în „spectacolul Dahomey".

Acum spectatorii – spectatorii adevărați – înțelegeau. Spectacolul din fața lor se voia a fi amuzant, ironic, erau dansatori americani, nu africani – da, înțelegeau în sfârșit că fuseseră păcăliți. Oamenii ăștia nu erau deloc din Dahomey! Erau doar negri obișnuiți, până la urmă, veniți direct de pe Avenue A, din New York City! Kramer a chicotit, muzica a lăsat locul unui ragtime și am simțit cum mi se mișcau picioarele sub mine, încercând să imite pe mocheta roșie târșâiala step complicată pe care o executa Tracey

chiar deasupra mea, pe scena din lemn de esență tare. Pașii îmi erau cunoscuți – i-ar fi fost oricărui dansator –, și mi-am dorit să fi fost cu ea acolo. Eu eram în Londra anului 2005, dar Tracey era în Chicago în 1893 și în Dahomey cu o sută de ani în urmă și oriunde și în orice moment și-au mai mișcat oamenii picioarele așa. Eram atât de invidioasă, încât am plâns.

∵

După încheierea spectacolului, când am ieșit din lunga coadă de la toaletă femeilor, l-am văzut pe Kramer înainte să mă vadă el pe mine, stătea pe hol, plictisit și furios, ținându-mi haina pe braț. Afară începuse să plouă torențial.

— Eu plec, mi-a spus el dându-mi haina, și mi-am dat seama că abia putea să mă privească. Sunt sigur că vrei să-ți saluți „prietena”.

Și-a ridicat gulerul și a ieșit în seara oribilă, fără umbrelă, furios încă. Niciodată nu se simte mai jignit un bărbat decât atunci când îl ignori. Dar eram impresionată: lehamitea față de mine era evident mai puternică decât orice frică de influența pe care o puteam avea asupra clientei lui. Odată ce a dispărut din raza mea vizuală, m-am dus în laterala teatrului și am descoperit că era cum vezi întotdeauna în filmele vechi: pe ușă scria „Ușa spre scenă” și acolo era o mulțime destul de mare de oameni care așteptau ieșirea actorilor, în ciuda ploii, cu carnețelele și pixurile strânse în mâini.

Cum nu aveam umbrelă, m-am lipit cu spatele de zid, acoperită cu chiu, cu vai de o tendă îngustă. Nu știam ce voiam să-i spun sau cum s-o abordez, dar tocmai începeam să mă gândesc la lucrul ăsta, când o mașină a tras pe alee, având-o la volan pe mama lui Tracey. Nu se schimbase mai deloc: prin parbrizul brăzdat de ploaie vedeam aceleași tortițe de tablă din urechi, bărbia triplă, părul strâns tare pe spate și o țigară atârnată în gură. M-am întors imediat spre zid și, în timp ce ea parca, am fugit. Am luat-o la goană pe Shaftesbury Avenue, udă

până la os, gândindu-mă la ce văzusem pe bancheta din spate a mașinii: doi copii mici care dormeau, prinși cu centura pe scaune. M-am întrebat dacă nu cumva ăsta, și nimic altceva, era motivul pentru care dura atât de puțin să-i citești biografia lui Tracey.

DOI

Vrei să crezi că banii nu pot obține totul, că există limite pe care nu le pot depăși. Lamin în Rainbow Room, în costumul lui alb, părea să demonstreze contrariul. De fapt, nu avea viză de ședere. Avea pașaport nou și o dată de întoarcere. Iar când venea momentul să plece, aveam să-l însoțesc înapoi în sat, împreună cu Fern, și să stau acolo o săptămână ca să întocmesc raportul anual pentru consiliul fundației. După care Fern rămânea, iar eu veneam la Londra să mă întâlnesc cu copiii și să supraveghez vizita trimestrială la tații lor. Așa ne-a informat Judy. Până atunci, aveam o lună împreună la New York.

În ultimii zece ani, ori de câte ori veneam în oraș, stăteam în camera de bonă de la parter, de lângă bucătărie, deși, din când în când, avea loc o discuție cu jumătate de gură despre posibilitatea unei locuințe separate – un hotel, un apartament de închiriat pe undeva – care nu s-a concretizat și curând a fost dată uitării. Totuși, de data asta îmi închiriaseră un apartament de dinainte să ajung, un apartament cu două dormitoare pe West 10th Street, cu tavane înalte, șemineuri, tot etajul unei clădiri frumoase din gresie. Mai demult aici locuise Emma Lazarus: o placă albastră de sub fereastra mea comemora masele pe care le strânsese, dornice de libertate. Imaginea de care aveam parte era cea a unui sânger roz pal în floare. Consideram, în mod greșit, că era o îmbunătățire. Apoi a apărut Lamin și am înțeles că plecasem eu ca să poată veni el.

∵

— Ce problemă ai, mai exact? m-a întrebat Judy în dimineața de după ziua de naștere a lui Jay. Fără nicio introducere, doar țipătul ei strident în telefon, în timp ce încercam să-i spun tipului de la prăvălia de pe Mercer să nu pună măr în sucul verde. Te-ai certat cumva cu Fernando? Pentru că nu se poate să stea în casă acum – nu e loc pentru el acolo. E full, după cum probabil ți-ai dar seama. Porumbeii noștri vor intimitate. Planul era să stea cu tine câteva săptămâni, în apartament, era stabilit – și dintr-odată e contra.

— Nu știu nimic de așa ceva. Pentru că mie nu mi-a spus nimeni. Judy, nici măcar n-ai pomenit că vine Fern la New York!

Judy a scos un sunet care trăda nerăbdare:

— Uite cum stă treaba, Aimee a vrut să mă ocup eu. Trebuia să-l însoțesc pe Lamin aici, nu voia să știe toată lumea… Era o problemă delicată, și m-am ocupat eu.

— Mai nou, tot tu aranjezi și cu cine împart locuința?

— Draga mea, scuză-mă, plătești cumva chirie?

Am reușit să termin convorbirea cu ea și l-am sunat pe Fern. Era în taxi undeva pe West Side Highway. Auzeam sirena de ceață a unui vas de croazieră care intra în port.

— E mai bine să-mi caut în altă parte. Da, e mai bine. În după-amiaza asta vizitez un apartament în… Am auzit foșnet de hârtii. Nu contează. Prin centru, pe undeva.

— Fern, nu cunoști orașul – și nu poți să plătești chirie aici, crede-mă. Acceptă camera. O să mă simt groaznic dacă nu accepți. Eu o să stau la Aimee zi și noapte – are spectacolul ăla în două săptămâni – și o să fim ocupați până peste cap. Promit, abia dacă o să mă vezi.

A închis o fereastră, punând capăt vântului care gonea dinspre râu. Liniștea aceea era deranjant de intimă.

— Îmi place să te văd.

— Fern… Te rog, acceptă camera!

În seara aceea, singurele semne ale prezenței lui au fost o ceașcă goală în bucătărie și un rucsac înalt din pânză – cum își pregătesc studenții pentru anul sabatic –, care stătea sprijinit în cadrul ușii camerei lui goale. În timp ce urcase treptele feribotului doar cu bagajul ăsta în spate, simplitatea, frugalitatea asta a lui Fern păruse să aibă ceva nobil, aspirasem și eu la ea, dar aici, în Greenwich Village, ideea unui bărbat de patruzeci și cinci de ani doar cu un rucsac pe numele lui mi se părea doar tristă și excentrică. Știam că traversase Liberia, singur și la pas, la numai douăzeci și patru de ani – ca un omagiu adus lui Graham Greene –, dar acum nu puteam să gândesc decât atât: „Frate, orașul ăsta o să te mănânce de viu”. I-am scris un bilet neutru și amabil de bun venit, i l-am băgat sub curelele genții și m-am dus la culcare.

*

Avusesem dreptate când spusesem că abia dacă o să ne vedem: trebuia să fiu la Aimee la opt în fiecare dimineață (ea se trezea la cinci, să facă sport timp de două ore în subsol, după care urma o oră de meditație), iar Fern mereu dormea mai mult – sau așa se prefăcea. Casa lui Aimee fierbea de planificări, repetiții și neliniști frenetice: spectacolul cel nou avea loc într-o sală de dimensiuni mijlocii, avea să cânte live, cu o trupă live, lucru pe care nu-l mai făcuse de ani întregi. Ca să mă feresc din linia de tragere, de căderile emoționale și de certuri, stăteam cât de mult posibil în birou și evitam oricând se putea repetițiile. Dar îmi dădeam seama că se pregătea un soi de temă vest-africană. După câteva zile, curierii au livrat un set de tobe *atumpan,* un *kora* cu gât lung și bucăți de pânză kente, și într-o frumoasă dimineață de marți a apărut o trupă cu doisprezece dansatori africani din Brooklyn, care

au fost duși în studioul din subsol și n-au ieșit de acolo decât după cină. Erau, în majoritate, senegalezi tineri din a doua generație, iar Lamin era fascinat de ei: voia să le știe numele de familie, satele părinților și căuta orice legătură posibilă de familie sau de loc de baștină. Cât despre Aimee, era lipită de Lamin: nu mai puteai să vorbești cu ea între patru ochi, era și el de față tot timpul. Dar despre care Lamin era vorba? Lui Aimee i se părea provocator și amuzant să-mi spună că Lamin încă se ruga de cinci ori pe zi, în dressingul ei care se pare că era orientat către Meca. Eu voiam să cred în continuitatea aceasta, în partea asta din el care încă îi era inaccesibilă ei, însă erau zile în care abia dacă îl recunoșteam. Într-o după-amiază, le-am dus o tavă cu apă de cocos în studio și l-am găsit, cu cămașa albă și pantalonii albi, arătându-le un pas pe care-l recunoșteam de la kankurang, o combinație de bătăi laterale din picioare, târșâieli și aplecări. Aimee și celelalte fete îl priveau cu atenție și repetau pașii. Asudau, îmbrăcate în bluze scurte și un costum mulat sfâșiat, și erau așa de lipite de el și una de cealaltă, încât fiecare mișcare a lui părea un singur val care străbătea cinci trupuri. Dar gestul cu adevărat de nerecunoscut a fost acela cu care a luat o sticlă de apă de cocos de pe tava mea, fără să-mi mulțumească, fără să mă bage măcar în seamă, de-ai fi zis că toată viața ar fi fost servit de fete cărora le tremurau tăvile în mâini. Poate că luxul este cea mai simplă matrice prin care treci. Poate cu nimic nu te obișnuiești mai repede decât cu banii. Deși erau momente în care mi se părea chinuit, de parcă ceva nu i-ar fi dat pace. Când m-am dus în sufragerie, spre finalul vizitei lui, l-am găsit încă la masă, vorbea cu Granger, care părea foarte obosit, de parcă stătea de mult acolo. M-am așezat lângă ei. Ochii lui Lamin erau fixați undeva între capul ras al lui Granger și zidul opus. Șoptea iar, spunea ceva pe un ton șocant, lipsit de modulație, care părea o

incantație: „… și acum femeile noastre plantează ceapa în straturile din dreapta și apoi mazărea în cele din stânga, iar dacă mazărea nu e udată cum trebuie, când vin să grebleze pământul, cam peste vreo două săptămâni, o să aibă o problemă, frunza se cârlionțează și se face portocalie, iar dacă s-a cârlionțat, a intrat boala în ea, așa că trebuie să sape ce au semănat și să semene iar, dar trebuie să aibă grijă să pună un strat de pământ din ăla gras de care luăm din amonte, înțelegi, când bărbații merg în amonte, cam peste o săptămână, când mergem acolo să luăm pământ din ăla gras…”

— Aha, făcea Granger la fiecare a doua propoziție. Aha. Aha.

∵

Fern apărea sporadic în viața noastră, la ședințele de consiliu sau când Aimee îi solicita prezența ca să se ocupe cu problemele practice legate de școală. Părea mereu îndurerat – tresărea când ne priveam – și-și etala nefericirea peste tot, ca un personaj din benzile desenate cu un nor negru deasupra capului. În fața lui Aimee și a celorlalți din consiliu, a prezentat ultimele știri pesimiste, care se concentrau pe ultimele afirmații agresive ale președintelui legate de prezența străinilor în țară. Nu-l mai auzisem niciodată vorbind cu atâta fatalism, nu-i stătea în fire, și știam că eu eram indirect adevărata țintă a criticii lui.

În după-amiaza aceea, în apartament, în loc să mă ascund în camera mea ca de obicei, l-am luat la rost pe hol. Tocmai fusese să alerge, era transpirat, se aplecase cu mâinile pe genunchi, respira greu și se uita în sus la mine de sub sprâncenele groase. Am fost foarte cumpătată. El nu a spus nimic, dar a părut să înțeleagă tot. Fără ochelari, ochii îi păreau uriași, că ai unui copil din desene animate. Când am terminat, s-a ridicat și s-a aplecat în partea cealaltă, împingându-și bazinul în față cu amândouă mâinile.

— Îmi cer scuze dacă te-am făcut să te simți jenată. Ai dreptate: a fost o lipsă de profesionalism din partea mea.

— Fern, nu putem fi prieteni?

— Desigur. Dar vrei să și spun: „Sunt fericit că suntem prieteni”?

— Nu vreau să fii nefericit.

— Asta nu e un musical din ăla de care îți plac ție. Adevărul e că sunt foarte trist. Voiam ceva – te voiam pe tine –, nu am obținut deloc ce voiam sau speram, și acum sunt trist. Presupun că o să-mi treacă, dar deocamdată sunt trist. Pot să fiu trist? Da? Bun. Acum mă duc să fac dus.

Pe atunci, îmi era foarte greu să înțeleg un om care vorbește în felul ăsta. Ideea însăși îmi era străină, eu nu fusesem crescută așa. Ce răspuns ar putea aștepta un bărbat – genul care renunță la toată puterea – de la o femeie ca mine?

∵

Nu m-am dus la spectacol, n-aș fi suportat. Nu voiam să stau în public cu Fern, să-i simt resentimentele în timp ce urmăream versiuni carnavalești ale dansurilor pe care le văzuserăm amândoi de la sursă. I-am spus lui Aimee că aveam să asist, și așa voiam să fac, dar când s-a făcut ora opt, încă eram în trening, stăteam întinsă, sprijinită de pat cu laptopul în poală, și apoi s-a făcut nouă, apoi zece. Trebuia neapărat să mă duc – îmi repeta mintea și îi dădeam dreptate –, dar corpul îmi înțepenise acolo, îl simțeam greu și de nemișcat. Da, trebuia să merg, era clar, însă la fel de clar mi-era și că nu mă duceam nicăieri. Am intrat pe YouTube, am trecut de la un dansator la altul: Bojangles sus pe scări, Harold și Fayard Nicholas la pian, Jeni LeGon cu fusta foșnitoare din ierburi, Michael Jackson la Motown 25. Deseori ajungeam la videoclipul ăsta al lui Jackson, deși, de data asta, în timp ce făcea moonwalk pe scenă, lucrul care mă interesa cu adevărat nu erau țipetele extatice ale mulțimii sau chiar fluiditatea ireală a mișcărilor

lui, ci scurtimea pantalonilor. Și totuși, opțiunea de a merge nu părea ratată sau exclusă până să ridic ochii de la navigarea mea fără țintă precisă și să descopăr că se făcuse 11.45, ceea ce însemna că acum ne aflam, fără urmă de îndoială, pe tărâmul timpului trecut: nu mă dusesem. Căutare Aimee, căutare loc, căutare trupă de dans din Brooklyn, căutare de imagini, căutare știri de la Associated Press, căutare pe bloguri. La început, pur și simplu dintr-un sentiment de vină, dar curând cu convingerea că puteam reconstrui – o sută patruzeci de caractere odată, cu fiecare imagine, cu fiecare postare de pe blog – experiența de a fi fost acolo, până când, la ora unu, nimeni nu putea să fi fost mai prezent acolo decât mine. Eram mult mai de față decât oricare din cei care chiar fuseseră, ei erau limitați la un loc și la o perspectivă – la un fir temporal –, pe câtă vreme eu eram peste tot în încăperea aceea în orice moment, vedeam din toate unghiurile, într-un grandios act de colaționare. Puteam să mă opresc acolo – aveam destul material să-i povestesc în detaliu de dimineață lui Aimee ce făcusem seara –, dar nu m-am oprit. Mă obliga procesul. Observarea în timp real a dezbaterilor pe măsură ce luau naștere și fuzionau, urmărirea dezvoltării consensului, a momentelor principale sau a celor jenante identificate, semnificația lor și subtextele acceptate sau negate. Insultele și glumele, bârfele și zvonurile, memele, photo-shopurile, filtrele și nenumăratele tipuri de critică cărora aici li se dădea frâu liber, departe de influența sau controlul lui Aimee. Mai devreme în săptămâna aceea, când asistam la o probă de costume – Aimee, Jay și Kara erau îmbrăcați ca niște nobili ashanti –, adusesem ezitant în discuție chestiunea apropierii culturale. Judy a gemut, Aimee s-a uitat la mine, apoi la corpul ei palid, de spiriduș, înfășurat în așa de multe materiale în culori aprinse și mi-a spus că e artistă, iar artiștii trebuie să aibă voie să iubească lucrurile, să le

atingă și să le folosească, pentru că arta nu e apropiere, nu ăsta era scopul artei – scopul artei e iubirea. Iar când am întrebat-o dacă era posibil, în același timp, să iubești un lucru și să-l lași în pace, m-a privit ciudat, și-a tras copiii aproape și m-a întrebat: „Ai fost vreodată îndrăgostită?”

Acum însă mă simțeam apărată în spatele zidurilor cu care mă înconjurasem. Nu, nu aveam chef să mă opresc. Am tot actualizat paginile, așteptam și alte țări să se trezească, să vadă imaginile, să-și formeze o opinie proprie sau să adopte opiniile exprimate deja. Noaptea târziu, am auzit ușa de la intrare scârțâind și Fern a intrat împleticindu-se în apartament, sigur venea direct de la petrecerea de după. Nu m-am mișcat. Și probabil la patru dimineața, în timp ce eu parcurgeam noile opinii adăugate și ascultam ciripitul păsărelelor din sânger, am văzut numele „Tracey LeGon” și apoi „Grăitoarea de adevăr”. Simțeam lentilele de contact sfărâmicioase în ochi, mă durea când clipeam, dar nu, nu mi se părea mie. Am dat clic. Postase aceeași fotografie pe care o văzusem deja de sute de ori – Aimee, dansatorii, Lamin, copiii – toți înșirați în fața scenei, îmbrăcați cu țesătura *adinkra* pe care o văzusem la sesiunea de probă: un azuriu frumos cu un imprimeu cu triunghiuri negre, fiecare triunghi având în mijloc un ochi. Tracey luase imaginea asta, o mărise de multe ori, o decupase, așa că se vedeau numai triunghiul și ochiul, iar sub imagine punea întrebarea: „Vi se pare cunoscut?”

TREI

Când m-am întors cu Lamin, am luat avionul, dar fără Aimee – ea era la Paris, primea o medalie din partea guvernului francez – și a trebuit să urmăm traseul obișnuit pe aeroportul principal, ca

toată lumea, să mergem în sala sosirilor înțesată de fiii și fiicele care se întorceau. Bărbații purtau blugi eleganți din denim gros, țeapăn, cămăși cu imprimeu și cu gulere de agent bursier, hanorace de firmă, geci de piele, cel mai nou model de adidași. Iar femeile erau și ele hotărâte să-și poarte cele mai frumoase haine toate odată. Părul aranjat frumos, unghiile proaspăt lăcuite. Spre deosebire de noi, ei erau cu toții familiarizați cu sala aceasta și au luat rapid hamali, cărora le-au dat pe mână valizele mamut, spunându-le să aibă grijă – deși fiecare geantă era înfășurată în straturi de plastic –, după care i-au condus pe tinerii hamali încinși și chinuiți spre ieșire, din când în când întorcându-se să le mai arunce instrucțiuni, ca niște alpiniști cu șerpașii lor. „Pe aici, pe aici!” Smartphone-uri ținute deasupra capului, să indice traseul. Când m-am uitat la Lamin în contextul ăsta, mi-am dat seama că ținuta lui de călătorie trebuie să fi fost aleasă special: în ciuda tuturor hainelor, inelelor, lanțurilor și pantofilor pe care i le dăduse Aimee în ultima lună, era îmbrăcat exact la fel ca la plecare. Aceeași cămașă albă, pantalonii de doc și o pereche simplă de sandale de piele, negre, tocite la toc. Asta mă făcea să cred că avea ceva ce nu înțelesesem – poate multe lucruri.

Am luat un taxi și am stat cu Lamin pe bancheta din spate. Mașina avea trei geamuri sparte și o gaură în podea, prin care vedeam drumul derulându-se dedesubt. Fern a stat în față, lângă șofer: noua lui politică era să se țină permanent departe de mine. În avion și-a citit registrele și jurnalele, în aeroport s-a limitat la chestiunile practice, luați căruciorul ăla, stați la coada aia. N-a fost nicio clipă malițios, n-a spus nicio răutate, dar efectul era că îți venea să-l eviți.

— Vrei să ne oprim să mâncăm? m-a întrebat acum, uitându-se în oglinda retrovizoare. Sau mai poți să aștepți?

Voiam să fiu genul de om pe care nu-l deranjează să sară peste masa de prânz, care poate să meargă mai departe, cum făcea adesea Fern, care, imitând obiceiul celor mai sărace familii din sat, mânca doar o dată, după-amiaza târziu. Însă nu eram genul ăla de om: eu nu puteam să sar peste o masă fără să mă cuprindă neliniștea. Am mers patruzeci de minute și am oprit la o cafenea de pe marginea drumului, așezată vizavi de ceva ce se numea American College Academy. Avea gratii la ferestre și jumătate din literele din firmă lipseau. În cafenea, meniurile descriau combinații de feluri în stil american, „cu cartofi prăjiți”, iar Lamin a citit prețurile cu glas tare, clătinând serios din cap, de parcă ar fi găsit ceva profund sacrileg sau jignitor în ele; după o lungă discuție cu chelnerița, am primit trei farfurii cu pui yassa la un preț negociat, „local”.

Stăteam aplecați deasupra mesei, mâncam în liniște, când din spatele cafenelei am auzit o voce tunătoare:

— Băiete, Lamin! Frățioare! Sunt Bachir! Aici sunt!

Fern a făcut cu mâna. Lamin nu s-a mișcat: îl observase de mult pe acest Bachir și se rugase la toți sfinții să nu-l observe și el. M-am întors și am văzut un bărbat stând singur la ultima masă din apropierea tejghelei, în întuneric, singurul client în afară de noi. Era spătos și musculos ca un jucător de rugby și purta un costum bleumarin cu dungulițe, cravată, ac de cravată, mocasini fără șosete și un lanț gros de aur la încheietură. Mușchii îi forțau cusăturile costumului și avea fața acoperită de transpirație.

— Nu e fratele meu. E leatul meu. E din sat.

— Dar nu te duci…?

Bachir era deja lângă noi. De aproape, am văzut că avea un dispozitiv cu cască și microfon, genul de care purta Aimee pe scenă, și în brațe avea un laptop, o tabletă și un telefon cât o cărămidă.

— Trebuie un loc să pun toate astea! S-a așezat lângă noi, ținând încă totul strâns la piept. Lamin! Frățioare! De când nu ne-am mai văzut!

Lamin a dat din cap spre mâncarea lui. Eu și Fern ne-am prezentat și am primit strângeri de mână puternice, dureroase și umede.

— Noi doi am crescut împreună, frate! Viața în sat! Bachir l-a prins pe Lamin pe după cap cu brațul asudat. Dar apoi eu a trebuit să plec la oraș, frățică, mă-nțelegi? M-am dus după bani, fratele meu! Să lucrez la băncile alea mari. Scoate banu'! Babilonia dracu'! Dar încă sunt băiat de la țară în sufletu' meu.

L-a sărutat pe Lamin și i-a dat drumul.

— Pari american, am spus, dar ăsta era doar unul din firele din bogata tapiserie a vocii lui. Se simțeau în ea multe filme și reclame, mult hip-hop, *Esmeralda* și *As the World Turns,* știrile de la BBC, CNN, Al Jazeera și ceva din muzica reggae pe care o auzeai prin tot orașul, din fiecare taxi, tarabă din piață, coafor. O piesă mai veche a lui Yellowman se auzea chiar acum din boxele micuțe de deasupra noastră.

— Pe bune, pe bune… Și-a pus capul uriaș și pătrat pe pumn, cu o mină meditativă. Știi care e treaba? Până acu' n-am apucat să ajung în America. Am multe pe rol. Treaba merge. Dai din gură, da' trebuie să ții pasu' cu tehnologia ca să contezi. Uitați-vă la fata asta: mă sună, frățică, zi și noapte, zi și noapte! Mi-a arătat o fotografie pe tabletă, înfățișa o femeie frumoasă cu un păr strălucitor, ondulat și cu buze generoase, rujate mov-închis. Mi se părea o imagine comercială. Fetele astea de la oraș sunt dilii rău! a continuat el. Frățioare, îmi trebuie o fată din susul râului, vreau să-mi întemeiez o familie frumoasă. Dar fetele astea nici măcar nu-și mai doresc o familie! Sunt dilii. Tu câți ani ai?

I-am spus.

— Și n-ai copii? Nici măcar nu ești măritată? Nu? Bun, bun, bun… Te înțeleg, surioară, te înțeleg, ești independentă, nu? Așa vrei tu, bine. Dar pentru noi, o femeie fără copii e ca pomul fără roade. Ca pomul – și-a ridicat pe jumătate fundul musculos de pe scaun și, rămânând ghemuit, a întins mâinile ca pe niște crengi și a răsfirat degetele ca pe rămurele – fără roade. S-a așezat iar și a făcut iar mâinile pumn. Fără roade, a repetat.

Pentru prima oară după mult timp, Fern a reușit să-mi arunce un simulacru de zâmbet.

— Cred că vrea să spună că ești un fel de pom…

— Da, Fern, am înțeles, mulțumesc.

Bachir mi-a observat telefonul cu clapetă. L-a luat și l-a răsucit pe toate părțile în mână cu o mirare exagerată. Avea mâinile așa de mari, încât părea o jucărie.

— Doar nu e al tău. Pe bune? E al tău? Așa ceva folosiți voi la Londra? Ha, ha, ha. Frățică, noi suntem mai la curent cu noutățile aici! Fratele meu! Să mori de râs, nu alta. Nu m-aș fi așteptat. Globalizarea, este? Trăim vremuri ciudate, ascultați la mine!

— La ce bancă spuneai că lucrezi? l-a întrebat Fern.

— Ah, am multe treburi pe rol, frate. Dezvoltare, dezvoltare. Terenuri ici, terenuri colea. Construcții. Dar lucrez la banca de aici, da, în comerț, comerț. Știi cum e, frate! Uneori guvernul îți complică existența. Marcă banu', cum ar veni. Îți place Rihanna? O știi? Are bani! Illuminati, nu? E pe cai mari, frățică.

— Trebuie să mergem la feribot, a șoptit Lamin.

— Mda, cred că pot spune că am multe afaceri în ultima vreme – afaceri complicate, frate – trebuie să te miști cum trebuie, să te miști, să te miști.

Ne-a demonstrat mișcându-și degetele peste cele trei dispozitive, de parcă era pregătit să-l

folosească pe oricare în orice moment pentru o treabă teribil de urgentă. Am observat că ecranul laptopului era negru și crăpat în mai multe locuri.

— Vezi, unii trebuie să-și vadă zilnic de viața la țară, să cojească alunele, nu? Dar eu trebuie să mă mișc. Asta e mai nou echilibrul dintre muncă și viața privată. Știți de treaba asta? Da, frate! E cea mai nouă chestie! Dar în țara asta avem mentalitate învechită. Multă lume de aici a rămas în urmă. Le ia ceva timp, da? Până să le intre în cap. Cu degetele a trasat un dreptunghi în aer: viitorul. Trebuie să-ți intre în cap. Dar, auzi, pentru tine? Oricând. Îmi place cum arată fața ta, frate, e frumoasă, luminoasă. Aș putea să vin eu la Londra, să vorbim de afaceri pe bune. Ah, nu te ocupi cu afacerile? Opere caritabile? ONG? Misionar? Îmi plac misionarii, frățioare! Am avut un prieten bun, era din South Bend, Indiana. Mikey. Am petrecut mult timp împreună. Mikey era tare, frate, foarte tare, era adventist de ziua a șaptea, dar suntem toți pruncii Domnului, evident…

— Au venit să se ocupe de educația fetelor noastre, a spus Lamin, întorcându-ne spatele și încercând s-o facă atentă pe chelneriță.

— Sigur, am auzit de schimbările de acolo. Vremuri importante, vremuri importante. E bine pentru sat, nu? Dezvoltare.

— Așa sperăm, a zis Fern.

— Dar, frățioare: primești și tu ceva din afacerea asta? Voi știați că frățiorului meu nu-i plac banii? Pe el îl interesează viața de apoi. Pe mine, nu: mă interesează viața asta. Ha, ha, ha. Bani la greu. Nu-i așa? Frate, frate…!

Lamin s-a ridicat.

— La revedere, Bachir.

— E așa serios băiatul ăsta. Da' mă iubește. M-ai iubi și tu. Doamne, Doamne, faci treizeci și trei de ani, fato! Ar trebui să stăm de vorbă! Timpul zboară. Trebuie să-ți trăiești viața, nu? Data

viitoare, la Londra, fato, la babilonie, hai să stăm de vorbă!

În timp ce mergeam înapoi la mașină, l-am auzit pe Fern chicotind pe sub mustață, înveselit de episod.

— Asta da, figură, a spus, apoi, când am ajuns la taxiul care ne aștepta și ne-am întors să urcăm, l-am văzut pe figura de Bachir în pragul ușii, tot cu căștile în urechi, cu toate dispozitivele în brațe, făcându-ne cu mâna. Acum că stătea în picioare, costumul lui părea ciudat, avea pantalonii prea scurți, ca un *mashala* în dungulițe.

— Bachir a rămas fără serviciu acum trei luni, a spus Lamin când am intrat în mașină. Stă în cafenea în fiecare zi.

∵

Da, totul mi se păruse în neregulă la călătoria aia de la bun început. În loc de fantastica mea competență de dinainte, nu puteam scăpa de un sâcâitor sentiment că interpretasem totul greșit, începând cu Hawa, care ne-a deschis ușa cu o eșarfă nouă neagră care-i acoperea capul și-i ajungea până la jumătatea trunchiului, și cu o bluză lungă, fără nicio formă, genul pe care le ridiculizase mereu când le vedea în piață. M-a strâns în brațe la fel de tare ca întotdeauna, la Fern a dat doar din cap, părând să fie deranjată de prezența lui. Am stat cu toții în curte un timp, Hawa făcea politicoasă conversație, strident – nimic din ce spunea nu-i era adresat lui Fern –, iar eu speram să pomenească ceva de cină, care, am înțeles curând, nu avea să vină până nu pleca Fern. Într-un final, a înțeles și el: era obosit și voia să se întoarcă la casa roz. Imediat ce s-a închis ușa în urma lui, stăpâna gospodăriei a redevenit vechea Hawa, m-a prins de mână, m-a sărutat pe obraz și a strigat:

— Surioară, am vești bune. Mă mărit!

Am îmbrățișat-o, dar am simțit zâmbetul familiar înțepenindu-mi pe față, același pe care-l

arboram și la Londra sau la New York când primeam vești de felul acesta, și am avut același sentiment acut de trădare. Mi-era rușine că simt așa, dar nu aveam ce face, o parte din inima mea i-a trântit ușa în nas. M-a luat de mână și m-a dus în casă.

Avea așa de multe de povestit. Îl chema Bakary, era tablighi, prieten cu Musa, și nu voia să mintă și să spună că era frumos, pentru că, de fapt, era chiar urât, voia să înțeleg imediat lucrul ăsta și a scos telefonul drept dovadă.

— Vezi? Seamănă cu un broscoi-bou! Sincer, aș prefera să nu-și dea cu chestia aia neagră la ochi sau cu henna în barbă… și uneori poartă chiar și *lungi*[39]! Bunica zice că seamănă cu o femeie boită! Dar probabil greșesc, pentru că Poriferul însuși își dădea cu kohl, vindecă infecțiile la ochi, și sunt atâtea lucruri pe care nu le știu și trebuie să le aflu! Bunicile mele plâng zi și noapte! Dar Bakary e bun și răbdător. El zice că nimeni nu plânge veșnic. Nu crezi că are dreptate?

Cele două nepoate gemene ale Hawei ne-au adus cina: orez pentru ea, cartofi la cuptor pentru mine. Am ascultat cu uluire poveștile amuzante ale Hawei despre cel mai recent *masturat* al ei în Mauritania, locul cel mai îndepărtat în care călătorise ea vreodată, unde adesea adormise în timpul prelegerilor („Nu-l vezi pe bărbatul care ne vorbește, pentru că n-are voie să se uite la noi, așa că vorbește din spatele unei perdele în timp ce noi, femeile, stăm pe podea, iar prelegerea e foarte lungă, așa că uneori ne vine să ne culcăm”) și se gândise să-și coasă un buzunar în interiorul vestei ca să-și ascundă telefonul și să-i trimită discret mesaje lui Bakary în cursul prelegerilor mai plictisitoare. Dar mereu încheia aceste povești cu o propoziție cu sonorități evlavioase: „Importantă e dragostea pe care le-o port noilor mele surori”. „Nu e treaba mea să întreb”. „Toate sunt de la Dumnezeu”.

— Până la urmă, a spus ea când alte două fete ne-au adus căni de tablă cu Lipton îndulcit până la refuz, tot ce contează e să-l slăvești pe Dumnezeu și să uiți de lucrurile *dunya.* Ascultă la mine, în gospodăria asta mereu auzi de *dunya.* Cine s-a dus la piață, cine și-a luat ceas nou, cine s-a înhămat la „drumul cel lung", cine are bani, cine n-are, vreau asta, vreau ailaltă! Dar, când călătorești și le dăruiești oamenilor adevărul Profetului, nu ai deloc timp de aceste *dunya.*

M-am întrebat de ce mai stătea acolo dacă viața din gospodărie o enerva așa de tare.

— Bakary e un om bun, dar e foarte sărac. Imediat ce putem, ne căsătorim și ne mutăm, dar deocamdată el doarme în *markaz,* aproape de Dumnezeu, în timp ce eu stau aici, aproape de găini și capre. Însă vom economisi mulți bani, pentru că nunta mea o să fie foarte, foarte mică, ca o nuntă de șoareci, vor fi numai Musa și soția lui, fără muzică, fără dansuri sau banchet, și nici măcar n-o să fie nevoie să-mi iau rochie nouă, mi-a spus ea cu o veselie exersată, și deodată m-am întristat cumplit, pentru că un lucru știam și eu despre Hawa, cât de mult îi plăceau nunțile, rochiile de mireasă, banchetele și petrecerile de nuntă.

— Vezi, și aici economisim mult, sigur, a continuat ea împreunându-și mâinile în poală ca să marcheze oficial sfârșitul acestui gând.

N-am contrazis-o, dar îmi dădeam seama că voia să vorbească, că vorbele pe care și le pregătise dinainte erau precum capacele care saltă pe oalele în clocot și nu trebuia decât să aștept să dea în foc. Fără să-i mai pun vreo întrebare, a început să povestească, întâi timid, apoi cu tot mai multă energie, despre logodnicul ei. Ce părea s-o impresioneze cel mai mult la acest Bakary era sensibilitatea lui. Era plictisitor și urât, dar era sensibil.

— În ce fel e plictisitor?

— Eh, n-ar trebui să spun „plictisitor”, dar să-i vezi pe el și pe Musa împreună, toată ziua ascultă casetele astea religioase, sunt casete foarte religioase, Musa încearcă acum să învețe mai multă arabă și învăț și eu să le apreciez pe deplin, însă deocamdată mi se par foarte plictisitoare – dar Bakary, când le ascultă, plânge. Plânge și îl ia pe Musa în brațe! Uneori mă duc la piață și, când mă întorc, încă se țin în brațe și plâng! N-am mai văzut niciodată un prostituat plângând! Doar dacă i-a furat cineva drogurile! Nu, nu, Bakary e foarte sensibil. Totul pleacă din inimă. La început credeam că mama e femeie educată, m-a învățat multă arabă, și că o să i-o iau înainte lui Bakary în *iman,* dar m-am înșelat amarnic! Pentru că nu contează ce citești, ci ce simți. Și mai durează până să am inima la fel de plină de *iman* ca Bakary. Eu cred că un bărbat sensibil e un soț bun, tu nu? Iar *mashala* ai noștri – n-ar trebui să le zic așa, tablighi e cuvântul corect – se poartă așa de frumos cu femeile lor! Eu nu știam. Bunica spunea mereu: „Sunt puțintei la trup, duși cu capul, nu vorbi cu băieții ăștia ca niște fetițe, nici măcar n-au de muncă”. Doamne, plânge în fiecare zi. Dar ea nu pricepe, e de modă veche. Bakary zice mereu: „Un *hadith* spune așa: «Cel mai bun bărbat este acela care își ajută soția și copiii și e milos cu ei»”. Asta e situația. Așa că, atunci când mergem în tururile astea, la *masturat,* ei bine, ca să evităm să ne vadă alți bărbați la piață, bărbații noștri se duc ei și fac cumpărături în locul nostru, cumpără ei legumele. Am râs când am auzit una ca asta, m-am gândit: nu poate să fie adevărat, dar este! Bunicul meu nici măcar nu știa unde e piața! Asta încerc să le explic bunicilor mele, dar ele sunt de modă veche. Plâng în fiecare zi pentru că e *mashala* – vreau să spun tablighi. Eu cred că, de fapt, sunt invidioase. Of, ce n-aș da să pot pleca imediat de aici. Când m-am dus să stau cu surorile mele am fost așa de fericită! Ne rugam împreună. Ne

plimbam împreună. După masa de prânz, una dintre noi trebuia să țină rugăciunea, știi, iar una dintre surori mi-a spus: „Ține-o tu!” Așa că am fost imam în ziua aia, înțelegi? Dar n-am fost timidă. Multe dintre surorile mele sunt timide, spun: „Nu e treaba mea să vorbesc”, dar cu prilejul turului ăstuia am aflat că nu sunt deloc timidă. Și toată lumea mă asculta, ah! Ba chiar mi-au pus întrebări la sfârșit. Îți vine să crezi?

— Nu mă surprinde deloc.

— Era vorba de cele șase reguli fundamentale. Știi, despre ce ar trebui să mănânci. De fapt, acum nu le respect, pentru că ești tu aici, dar le am în atenție pentru data viitoare.

Sentimentul ăsta de vină a lăsat locul altuia: s-a aplecat în față să-mi șoptească ceva, cu un zâmbet schițat pe fața irezistibilă.

— Ieri m-am dus în sala de vizionare a școlii și ne-am uitat la *Esmeralda.* N-ar trebui să zâmbesc, a spus ea oprindu-se brusc, dar tu știi cât îmi place mie *Esmeralda* și ești fără îndoială de acord că nimeni nu poate să scape dintr-odată de toate *dunya.* A coborât ochii la fusta ei ca un sac. De asemenea, va trebui să-mi schimb hainele, până la urmă, nu numai fusta, totul, din cap până în picioare. Toate surorile mele sunt de acord că la început e greu, pentru că te încingi și lumea se uită la tine, te strigă „ninja” sau „Osama” pe stradă. Dar mi-am adus aminte ce-ai spus tu când ai venit prima oară aici: „Cui îi pasă ce crede lumea?” Și ăsta e un gând puternic de care mă agăț, pentru că o să-mi primesc răsplata în rai, unde nimeni n-o să-mi spună „ninja”, pentru că sigur oamenii ăia o să fie în flăcări. Mie încă îmi place Chris Brown, n-am ce face, și chiar și lui Bakary încă îi plac cântecele lui Marley, o știu pentru că l-am auzit cântând zilele trecute. Dar o să învățăm împreună, suntem tineri. După cum ți-am spus deja, cât am fost în turul ăsta, Bakary a făcut tot în locul meu, s-a dus la piață și a continuat chiar și când a râs

lumea de el. A spălat rufele. Le-am zis bunicilor mele: „V-a spălat bunicul vreuneia dintre voi măcar o șosetă în patruzeci de ani?”

— Hawa, de ce nu trebuie să te vadă bărbații în piață?

A părut plictisită: pusesem iar cea mai plictisitoare întrebare.

— Când un bărbat se uită la o femeie care nu-i soția lui, în momentul ăla Șeitan așteaptă să dea năvală, să-l umple de păcat. Șeitan e peste tot! Dar nici atâta lucru nu știi?

Cum nu suportam să mai ascult, mi-am inventat o scuză. Dar singurul loc în care mă puteam duce sau în care știam cum să ajung pe întuneric era casa roz. De pe drum vedeam că toate luminile erau stinse și, când am ajuns la ușă, am găsit-o atârnată într-o balama ruptă.

— Ești înăuntru? Pot să intru?

— Ușa mea e mereu deschisă, a răspuns Fern din întuneric, cu o voce răsunătoare, și am izbucnit amândoi în râs. Am intrat, mi-a pregătit un ceai și i-am vărsat toate veștile de la Hawa.

Fern mi-a ascultat discursul furios, lăsa capul tot mai mult pe spate, până când lampa de pe frunte a făcut o pată luminoasă pe tavan.

— Trebuie să spun că nu mă miră, mi-a zis când am terminat. Muncește pe brânci în gospodăria aia. Abia dacă pleacă vreodată de acolo. Îmi imaginez că e disperată, ca orice tânăr inteligent, să aibă parte de viața ei. Nu voiai și tu să scapi din casa părinților la vârsta ei?

— Când aveam vârsta ei voiam libertate!

— Și pe ea ai considera-o mai puțin liberă, cât timp merge prin Mauritania să predice, decât e acum, condamnată să stea acasă? Fern și-a trecut sandaua prin stratul de praf roșu care se strânsese pe podeaua de plastic. Interesant. Interesant punct de vedere.

— Vrei doar să mă superi.

— Nu, niciodată nu vreau să te supăr. Uitându-se la modelul pe care-l făcuse pe podea, a spus blând: Uneori mă întreb dacă nu cumva oamenii nu vor atât libertate cât un rost. Asta vreau să zic. Cel puțin asta am observat eu.

Ne certam dacă o țineam în felul ăsta, așa că am schimbat subiectul și i-am oferit unul din biscuiții pe care-i șterpelisem din camera Hawei. Mi-am amintit că aveam câteva filmulețe pe iPod și, fiecare cu câte o cască în ureche, am stat liniștiți unul lângă altul, ronțăind biscuiți și ascultând povești despre aceste vieți americane, cu micile lor drame și satisfacții, cu plăcerile, supărările și epifaniile lor tragicomice, până când a venit momentul să plec.

∵

A doua zi de dimineață când m-am trezit, primul meu gând a fost Hawa, Hawa care avea să se mărite în curând, copiii care aveau să urmeze, fără îndoială, și voiam să vorbesc cu cineva care era la fel de dezamăgit ca mine. M-am îmbrăcat și m-am dus să-l caut pe Lamin. L-am găsit în curtea școlii, repeta o lecție sub mango. Dar nu dezamăgirea a fost reacția lui la veștile despre Hawa, sau cel puțin nu prima reacție – ci durerea sufletească. Nu era nici ora nouă, și reușisem să-i frâng cuiva inima.

— De unde ai auzit?

— De la Hawa!

S-a străduit să-și controleze expresia feței.

— Uneori fetele spun că se mărită cu cineva, dar nu se mărită. Se întâmplă frecvent. Era și un polițist… a spus el tărăgănat, apoi s-a oprit.

— Îmi pare rău, Lamin. Știu ce simți pentru ea.

Lamin a râs crispat și și-a reluat lecția.

— Ah, nu, te înșeli, suntem frate și soră. Așa a fost mereu. I-am spus și prietenei noastre Aimee: ea e surioara mea. O să-și aducă aminte că i-am spus dacă o întrebi. Nu, îmi pare doar rău pentru familia Hawei. O să fie foarte tristă.

A sunat de ieșire. Am vizitat clasele toată dimineața și, pentru prima oară, am înțeles ce realizase Fern aici în absenta noastră, în ciuda amestecului lui Aimee și lucrând, într-un fel, așa încât s-o ocolească. Biroul școlii avea toate noile computere pe care le trimisese ea și un serviciu de internet mai stabil, dar vedeam, după istoricul căutărilor, că fusese folosit până acum numai de profesori în două scopuri: să intre pe Facebook și să caute numele președintelui pe Google. Prin fiecare clasă erau împrăștiate puzzle-uri 3D de logică misterioase – după părerea mea – și dispozitive mici cu care puteai juca șah. Dar nu noutățile acestea m-au impresionat. Chiar în spatele clădirii principale, Fern folosise o parte din banii lui Aimee ca să amenajeze o grădină, de care nu-mi amintesc să fi pomenit la ședințele de consiliu, și aici creșteau tot felul de produse agricole care le aparțineau, a explicat el, tuturor părinților, ceea ce – alături de multe alte consecințe – însemna că atunci când se termina prima oră, nu dispărea jumătate de școală să-și ajute mama în fermă, ci rămânea aici să îngrijească răsadurile. Am aflat că, la sugestia mamelor din Asociația Părinților, Fern invitase mai mulți profesori din *majlis*[40]-ul local la școala noastră, unde li s-a dat o sală să predea studii arabe și coranice, pentru care primeau direct o sumă mică, iar asta împiedica o altă parte importantă din elevii școlii să dispară la mijlocul zilei sau să dedice ore bune din fiecare după-amiază treburilor domestice în casa acestor profesori din *majlis*, cum se întâmpla mai demult, drept plată. Am asistat la o oră în noua sală de desen, unde fetele cele mai mici stăteau la mese, amestecau culori și-și imprimau palma – se jucau – în timp ce laptopurile pentru care Aimee insistase atâta, mi-a mărturisit acum Fern, dispăruseră în sat, deloc surprinzător, dat fiind că fiecare valora dublul salariului pe un an al oricărui profesor. Una peste alta, Academia

Iluminată a Fetelor nu era incubatorul complet nou și fără precedent pentru un viitor strălucit, despre care auzisem atâtea la cinele date de Aimee la New York sau la Londra. Era „Academia Loomy”, după cum i se spunea pe plan local, unde se petreceau multe lucruri mărunte, dar interesante, în fiecare zi, care apoi erau dezbătute la sfârșitul fiecărei săptămâni la reuniunile sătești, ceea ce ducea și la alte adaptări și schimbări, dintre care aveam sentimentul că Aimee știa sau auzise de foarte puține, dar de care Fern se ocupa îndeaproape, asculta pe toată lumea în stilul acela al lui remarcabil de deschis și lua teancuri de notițe. Era o școală funcțională, construită cu banii lui Aimee, dar nu limitată de ei, și pentru rolul mic pe care-l jucasem în crearea ei simțeam acum și eu, ca fiecare alt locuitor neînsemnat al satului, părticica mea de mândrie. Mă bucuram de acest plăcut sentiment de succes în timp ce mergeam din grădina școlii la biroul directorului, când i-am observat pe Lamin și pe Hawa sub mango; stăteau prea aproape unul de altul, se certau.

— Nu stau să-ți ascult ție predicile, am auzit-o spunând când am ajuns destul de aproape; observându-mă, s-a întors și a repetat ideea: Nu stau să-i ascult lui predicile. Vrea să fiu ultima care rămâne aici. Nu.

Lângă biroul directorului, la treizeci de metri de noi, un grup de profesori curioși care tocmai terminaseră prânzul stăteau în cadrul ușii la umbră, se spălau pe mâini cu apa dintr-un ibric de rablă și urmăreau cearta.

— Nu vorbim acum, a șoptit Lamin, conștient că se uita lumea, dar Hawa era dezlănțuită și nu mai putea să se oprească.

— Ai fost plecat o lună, nu? Știi câți alții au plecat de aici în luna asta? Caută-l pe Abdulaye. N-o să-l găsești. Ahmed și Hakim? Nepotul meu Joseph? Are șaptesprezece ani. S-a dus! Unchiul meu Godfrey – nu l-a mai văzut nimeni. Acum am

rămas eu cu copiii lui. A plecat! N-a vrut să rămână aici să putrezească. Au luat-o pe drumul cel lung cu toții.

— Drumul cel lung e o prostie, a șoptit Lamin, dar apoi a încercat să fie îndrăzneț: la fel și *mashala.*

Hawa a făcut un pas spre el. Lamin s-a făcut mic. „Nu e numai îndrăgostit de ea", m-am gândit eu, „ci îi e și un pic frică". Îl înțelegeam, și mie mi-era un pic frică de Hawa.

— Iar când eu mă duc la colegiul pedagogic în septembrie, a spus ea înfigându-i un deget în piept, o să mai fi aici, Lamin? Sau trebuie să pleci? O să mai fi aici?

Lamin s-a uitat la mine cu o privire panicată, vinovată, pe care Hawa a luat-o drept confirmare. Așa mă gândeam și eu.

Șoapta lui a căpătat o tentă lingușitoare.

— De ce nu te duci la tatăl tău? I-a făcut rost de viză lui frate-tău. Ar putea să-ți facă rost și ție dacă îl rogi. Nu e imposibil.

Mă gândisem și eu la asta, de multe ori, dar nu o întrebasem niciodată direct pe Hawa – niciodată nu părea dispusă să vorbească despre tatăl ei iar acum, când îi vedeam fața animată de o furie îndreptățită, m-am bucurat mult că nu întrebasem. Profesorii din grup au început să pălăvrăgească, la fel ca spectatorii unui meci de box când unul din combatanți dă o lovitură puternică.

— Nu există iubire între noi, ar trebui să știi lucrul ăsta. Are altă soție, o viață nouă. Unii oameni pot fi cumpărați, unii le pot zâmbi oamenilor pe care nu-i iubesc, doar ca să obțină un avantaj. Dar eu nu sunt ca tine, a spus ea, și pronumele a aterizat undeva între mine și Lamin când s-a întors și s-a îndepărtat de amândoi, cu fusta lungă foșnindu-i prin nisip.

∵

În după-amiaza aceea i-am spus lui Lamin să vină cu mine la Barra. A acceptat, dar a părut

copleșit de rușine. Am mers cu taxiul în liniște, la fel și cu feribotul. Trebuia să schimb niște bani, dar când am ajuns la nișele din zid – unde bărbații stăteau pe scaune înalte în spatele transperantelor și numărau turnuri înalte de bancnote soioase prinse cu benzi elastice –, a plecat de lângă mine. Lamin nu mă mai lăsase niciodată singură, nici măcar când îmi dorisem cel mai mult lucrul ăsta, iar acum descopeream cât de tare mă panica perspectiva.

— Dar unde ne întâlnim? Unde te duci?

— Am niște treburi, dar o să fiu pe aici, pe aproape, lângă feribot. E în regulă, sună-mă. Durează patruzeci de minute.

Înainte să am timp să mă opun, dispăruse. Nu-l credeam că avea treabă: voia numai să scape de mine o vreme. Dar mi-a luat două minute să schimb banii. M-am plimbat prin piață și apoi, ca să evit să mă strige lumea, am mers dincolo de feribot la un vechi fort militar, odinioară muzeu, acum părăsit, dar încă te puteai cățăra pe fortificații să vezi fluviul și felul exasperant în care fusese construit tot orașul cu spatele la apă, ignorând-o, ghemuit într-o atitudine defensivă, de parcă frumoasa priveliște a malului opus, a mării și a delfinilor care săreau era revoltătoare într-un fel, inutilă, sau pur și simplu amintea de prea multă suferință. Am coborât iar și am pierdut timpul pe lângă feribot, dar mai erau douăzeci de minute, așa că m-am dus la internet café. Era scena obișnuită: băieții cu căști spuneau: „Te iubesc” sau „Da, iubita mea”, în timp ce pe monitoare femei albe între două vârste, aproape întotdeauna britanice – judecând după interioarele caselor – făceau cu mâna și trimiteau bezele. În timp ce stăteam la ghișeu, pregătindu-mă să achit cei douăzeci și cinci de dalasi pentru cincisprezece minute, le-am văzut pe toate simultan ieșind din dușurile din cărămidă de sticlă sau luând masa la barul pentru micul dejun sau plimbându-se în jurul straturilor

de flori sau zăcând într-un balansoar în seră sau pur și simplu stând pe canapea, uitându-se la televizor cu telefonul sau laptopul în mână. Nu era nimic neobișnuit în toate astea, mai văzusem de multe ori scena, dar în după-amiaza aceea, în momentul în care puneam banii pe masă, un nebun care bâiguia ceva a dat buzna în sală și a început să dea târcoale prin jurul computerelor în timp ce flutura un băț mare, sculptat, iar proprietarul internet café-ului ne-a întrerupt tranzacția ca să-l alerge pe după computere. Nebunul era incredibil de frumos și de înalt, ca un masai, și cu picioarele goale, purta un dashiki tradițional brodat cu fir de aur, deși era rupt și murdar, iar pe cap, peste codițe, i se odihnea o șapcă de la un teren de golf din Minnesota. I-a atins pe umeri pe tineri, o dată pe fiecare parte, ca un rege care unge cavaleri în stânga și-n dreapta, până când proprietarul a reușit să-i înșface bastonul și a început să-l lovească cu el. Și, în timp ce primea lovituri, tot vorbea, cu un accent britanic de un rafinament amuzant, amintindu-mi de al lui Față Palidă de acum mulți ani.

— Preabunule domn, știți cine sunt? Știe vreun nătărău dintre voi cine sunt? Nătărăi săraci cu duhul! Mă recunoașteți măcar?

Am lăsat banii pe masă și am ieșit să aștept la soare.

PATRU

Când m-am întors la Londra, am luat cina cu mama, rezervase o masă la Andrew Edmunds, la subsol – „fac eu cinste” dar mă apăsau pereții verde-închis, mă nedumereau privirile piezișe ale celorlalți meseni, și atunci mi-a desprins mâna dreaptă din strânsoarea morții cu care țineam telefonul și a spus:

— Uite! Uită-te și tu ce-ți face! N-ai unghii și-ți sângerează degetele.

M-am întrebat de când mânca mama în Soho, de ce părea așa de slabă și unde era Miriam. Poate aș fi meditat mai bine la toate aceste întrebări dacă ar fi existat momente în care să mă gândesc serios la ele, dar în seara aia mama turuia ca o moară stricată, și mare parte din cină a fost ocupată de un monolog despre ocuparea cartierelor muncitorești din Londra de către clasa de mijloc – destinat în aceeași măsură meselor din jur și mie – care se întindea de la obișnuitele nemulțumiri contemporane exprimate de-a lungul anilor, până când a devenit, pe nepusă masă, o lecție de istorie. Până să vină felul principal, ajunseserăm la începutul secolului al XVIII-lea. Chiar în șirul de case în care ne aflam noi – un membru neînsemnat al Parlamentului și asistenta personală a unei vedete pop care mâncau stridii împreună – trăiseră odinioară meșterii care făceau uși și ferestre și cei care făceau brâie, zidarii și dulgherii, și toți plăteau o chirie care, ajustată cu inflația, n-ar fi acoperit nici măcar una din stridiile pe care le băgăm eu acum în gură.

— Muncitorii, a zis vârând în gură o stridie din Loch Ryan. De asemenea, radicalii, indienii, evreii, sclavii caraibi fugiți. Pamfletarii și agitatorii. Robert Wedderburn! „Blackbirds”. Și ei trăiau aici, chiar sub nasul Westminsterului… Acum nu se mai întâmplă așa ceva – uneori îmi doresc să se mai întâmple. Dați-ne ceva cu care să lucrăm! Sau pentru care! Sau măcar împotriva… A dus mâna spre lambriul vechi de trei sute de ani de lângă capul ei și l-a lovit nostalgică. Adevărul e că majoritatea colegilor mei nici măcar nu mai țin minte cum e adevărata stângă și, crede-mă, nici nu vor să mai țină minte. Dar mai demult ăsta era teren fertil pentru asemenea lucruri…

A ținut-o așa puțin prea mult, ca de obicei, dar cu o energie captivantă – cei de la mesele din

apropiere se aplecau să prindă o fărâmă –, și nimic din toate astea nu era destinat să mă rănească pe mine, își șlefuise toate asperitățile. Ne-au luat cochiliile stridiilor de la masă. Din obișnuință, mi-am îndreptat atenția spre pielea din jurul cuticulelor mele. „Cât timp vorbește despre trecut, m-am gândit, nu mă întreabă despre prezent sau viitor, când plec de la Aimee, când fac un copil", evitarea acestui atac pe două fronturi devenise prioritatea mea ori de câte ori ne întâlneam. Dar nu m-a întrebat de Aimee, nu m-a întrebat nimic. M-am gândit că ajunsese în sfârșit în centru, era „la putere". Da, deși îi plăcea să se caracterizeze drept „spinul din talpa partidului", adevărul este că se afla în centrul tuturor evenimentelor și deciziilor, în sfârșit, și probabil că asta o schimbase. Acum avea ce își dorise și ce-i trebuise cel mai mult în viața ei: respect. Poate că nici măcar nu mai conta ce făceam cu viața mea. Nu mai trebuia să considere că o punea pe ea într-o lumină proastă. Am pus și faptul că nu bea pe seama noii versiuni a mamei: matură, cumpătată, încrezătoare în sine, eliberată de atitudinea defensivă, un succes în condițiile dictate de ea.

Înlănțuirea asta de idei m-a prins pe picior greșit, nepregătită pentru ce a urmat. S-a oprit, și-a pus capul în palmă și mi-a spus:

— Draga mea, trebuie să-ți cer ajutorul. S-a crispat când a spus cuvintele astea. M-am pregătit pentru vreo formă de dramatizare. Acum e cumplit când mă gândesc, și îmi dau seama că grimasa asta era cel mai probabil o reacție reală, involuntară la o durere fizică reală. Am vrut s-o rezolv eu, să nu te deranjez pe tine, știu că ești foarte ocupată, dar nu știu la cine să apelez în momentul ăsta.

— Bun, bine, ce e?

Eram foarte ocupată cu tăierea grăsimii de pe cotletul de porc. Când am ridicat în sfârșit ochii spre fața mamei, părea mai obosită ca oricând.

— Prietena ta, Tracey.

Am lăsat jos tacâmurile.

— De fapt, e o prostie, dar am primit un e-mail cu un ton prietenos… l-am primit la biroul meu parlamentar. N-o mai văzusem de ani de zile… dar mi-am spus: „Tracey!” Unul din copiii ei, băiatul mai mare, fusese dat afară din școală, ei i se părea că pe nedrept, și voia s-o ajut eu, înțelegi? Așa că am răspuns, și la început nu a părut atât de ciudat, primesc tot timpul genul ăsta de scrisori. Dar acum, înțelegi, mă întreb dacă nu a fost decât un șiretlic.

— Mamă, despre ce vorbești?

— Mi s-a părut că e puțin bizar potopul de e-mailuri pe care mi le trimite, dar… mă rog, înțelegi, nu muncește, asta e evident, nu știu dacă a muncit vreodată serios, și încă stă în apartamentul ăla amărât… E de ajuns să te scoată din minți. Probabil are mult timp la dispoziție – și brusc a început să-mi trimită o mulțime de e-mailuri, două, trei pe zi. Era de părere că școala îi exmatriculează pe nedrept pe băieții de culoare. M-am interesat, dar se pare că în cazul ăsta, mă rog… școala considera că are motive întemeiate și n-am putut să duc mai departe acțiunea. I-am scris și s-a supărat foarte tare, mi-a trimis niște e-mailuri pline de mânie. Am crezut că s-a terminat, dar era abia începutul.

S-a scărpinat neliniștită în ceafa prin turban și am remarcat că în partea de sus avea gâtul iritat.

— Mamă, de ce i-ai răspuns? Mă țineam cu mâinile de marginile mesei. Puteam să-ți spun eu că e instabilă. O știu de ani de zile!

— În primul rând, e din circumscripția mea, și eu le răspund întotdeauna celor din circumscripția mea. Iar când mi-am dat seama că e Tracey a ta – și-a schimbat numele, știi –, însă a început să-mi trimită e-mailuri foarte… ciudate, neobișnuite.

— De cât timp se întâmplă lucrul ăsta?

— De vreo șase luni.

— De ce nu mi-ai zis mai devreme?

— Draga mea, când am avut ocazia? a spus mama ridicând din umeri.

Slăbise așa de mult, încât capul ei splendid părea vulnerabil cocoțat pe gâtul ca de lebădă, iar această nouă delicatețe, această senzație că timpul pe acest pământ trece peste ea cum trece peste toată lumea îmi transmitea mai multe decât vechile acuzații că sunt o fiică neglijentă. Am pus mâna peste ale ei.

— Ciudate în ce fel?

— Nu vreau să vorbesc despre asta aici. O să-ți trimit câteva mostre.

— Mamă, nu dramatiza. Poți să-mi spui ca să-mi fac o idee.

— Sunt destul de exagerate, a spus, și i s-au umplut ochii de lacrimi. Nu m-am simțit prea bine, iar acum primesc o mulțime, uneori peste zece pe zi, și știu că e o prostie, dar mă supără.

— De ce n-o lași pe Miriam să rezolve? Ea se ocupă de relațiile cu publicul, nu?

Și-a retras mâna și și-a luat aerul de parlamentar modest, un zâmbet crispat, trist, potrivit când combați întrebări despre sistemul de sănătate, dar stânjenitor când îl vezi la masă.

— Mai devreme sau mai târziu tot o să afli: ne-am despărțit. Încă stau în apartamentul de pe Sidmouth Road. Trebuie să stau în cartier, evident, și nu mai găsesc o asemenea ofertă, cel puțin nu imediat, așa că am rugat-o pe ea să se mute. Desigur, în principiu e apartamentul ei, dar a fost foarte înțelegătoare, o știi pe Miriam. În orice caz, nu e mare lucru, nu există resentimente între noi și am avut grijă să nu apară nimic în ziare. Și cu asta, basta.

— Mamă, îmi pare rău, serios.

— Să nu-ți pară, să nu-ți pară. Unii oameni nu acceptă că femeia poate să aibă o anumită putere, dar asta este. Am mai întâlnit situația asta și o s-o mai întâlnesc, sunt sigură. De exemplu Raj, a spus ea; trecuse atâta timp de când nu mă mai gândisem

la Reputatul Activist pe numele lui adevărat, încât mi-am dat seama că-l uitasem. A fugit cu fata aia prostuță imediat ce mi-am terminat cartea! E vina mea că el nu și-a terminat niciodată o carte?

Nu, am asigurat-o, nu era vina ei că Raj nu și-a terminat niciodată cartea despre muncitorii necalificați din Indiile de Vest – deși lucra la ea de două decenii – în timp ce mama a început și a terminat cartea despre Mary Seacole într-un an și jumătate. Da, Reputatul Activist era singurul vinovat pentru situația asta.

— Bărbații sunt așa de ridicoli. Dar se pare că la fel și femeile. În orice caz, e un lucru bun, cumva… la un moment dat chiar am avut senzația că Miriam încearcă să se bage într-un fel care… Mă rog, obsesia asta a ei cu practicile „noastre" comerciale din Africa de Vest, încălcarea drepturilor omului și așa mai departe – vreau să spun că mă încuraja să pun întrebări în Parlament – în domenii pentru care nu sunt pregătită – și până la urmă toată ideea cred că era, ciudat, că încerca să pună distanță între mine și tine…

Cu greu îmi puteam imagina o motivație mai puțin posibilă în cazul lui Miriam, dar mi-am ținut gura.

— Îmbătrânesc, nu mai am atâta energie ca pe vremuri și chiar vreau să mă concentrez pe preocupările mele locale și pe alegătorii mei. Sunt reprezentant local și asta vreau să fac. Nu am ambiții mai mari de atât. Nu zâmbi, draga mea, vorbesc serios. Nu mai am. La un moment dat, i-am zis lui Miriam: „Uite ce e, zilnic intră în biroul meu parlamentar oameni din Liberia, Senegal, Cambia, Coasta de Fildeș! Munca mea acoperă toată lumea. Asta-i munca mea. Oamenii ăștia vin din toată lumea în circumscripția mea cu bărcuțele alea îngrozitoare, sunt traumatizați, au văzut semeni murind în fața lor și vin aici. Universul încearcă să-mi spună ceva. Simt că asta m-am născut să fac". Biata Miriam… e bine intenționată

și Dumnezeu mi-e martor că e o bună organizatoare, dar uneori e lipsită de perspectivă. Vrea să salveze pe toată lumea. Iar un asemenea om nu e cel mai bun partener de viață, cu siguranță, deși o s-o consider mereu un administrator foarte eficient.

Era impresionant și un pic trist. M-am întrebat dacă un epigraf la fel de deprimant exista și pentru mine: „Nu era cea mai bună fiică, dar era o foarte bună parteneră de cină".

— Crezi, m-a întrebat mama, crezi că e instabilă… bolnavă psihic sau…?

— Miriam e una din cele mai sănătoase persoane pe care le-am cunoscut vreodată.

— Nu, prietena ta Tracey.

— Nu-i mai spune așa!

Dar mama nu mă asculta, era în visul ei:

— Știi, într-un fel… mă rog, mă apasă pe conștiință. Miriam era de părere că ar fi trebuit să mă duc la poliție cu e-mailurile alea de la bun început, dar… nu știu… pe măsură ce înaintezi în vârstă, într-un fel lucrurile din trecut… pot să te apese. Îmi amintesc când venea pentru consiliere la centru… Sigur, n-am văzut notițele, dar, vorbind cu echipa de acolo, am avut sentimentul că erau probleme de sănătate mintală chiar și pe atunci. Poate am greșit că i-am spus să nu mai vină, dar chiar n-a fost simplu să-i fac rost de locul ăla și, îmi pare rău, dar la vremea aia chiar am avut sentimentul că a abuzat de încrederea mea, de a ta, de a tuturor… Încă era o copilă, desigur, însă comisese o infracțiune – și erau o grămadă de bani, sunt sigură că toți au ajuns la tatăl ei. În plus, dacă dădeau vina pe tine? La momentul ăla era cel mai bine să rup orice legătură, așa m-am gândit. Sunt sigură că ai mai multe de spus despre ce s-a întâmplat – tu ai mereu multe de spus –, dar aș vrea să înțelegi că n-a fost simplu să te cresc, nu eram într-o situație ușoară și, pe deasupra, mă străduiam să dobândesc o educație, să-mi fac

studiile, poate prea mult, după părerea ta… dar trebuia să-mi fac o viață, spre binele meu și al tău. Știam că tatăl tău nu poate. Nu era destul de puternic. Nimeni altcineva nu avea s-o facă. Trebuia să ne descurcăm singure. Și aveam multe pe cap, așa simțeam eu, și… s-a întins peste masă și m-a prins de cot: Ar fi trebuit să facem mai multe – s-o protejăm!

Am simțit că mă ciupea cu degetele, care-i erau mai osoase decât le știam.

— Ai fost norocoasă că ai avut așa un tată minunat. Ea n-a avut. Nu știi cum e, pentru că tu ești norocoasă, serios, ai fost norocoasă de la naștere – dar eu știu. Și ea ne-a fost practic ca o rudă!

Era imploratoare. Lacrimile care-i umpluseră ochii acum îi curgeau pe obraji.

— Nu, mamă… n-a fost. Nu ții tu minte bine: niciodată n-ai putut s-o suferi. Cine știe ce se întâmpla în familia aia sau de ce trebuia protejată, dacă trebuia protejată de ceva. Nu ne-a spus nimeni niciodată – e clar că ea nu ne-a spus niciodată. Toată lumea de la etajul ăla avea secrete. M-am uitat la ea și m-am gândit: „Vrei să-l știi și pe al nostru?”, însă m-am abținut. Mamă, ai spus chiar tu: nu poți să salvezi pe toată lumea.

A dat din cap de mai multe ori și și-a dus un șervețel la obrajii umezi.

— E adevărat, a spus ea. Foarte adevărat. Dar, în același timp, întotdeauna poți să faci mai mult, nu-i așa?

CINCI

A doua zi de dimineață mi-a sunat telefonul din Marea Britanie, era un număr pe care nu l-am recunoscut. Nu era mama, nici Aimee, niciunul din tații copiilor ei, nici cei trei colegi de facultate care

încă sperau, o dată sau de două ori pe an, să mă ademenească să ieșim la un pahar înainte să-mi decoleze avionul. În primul moment nici n-am recunoscut vocea: nu o mai auzisem niciodată pe Miriam așa de serioasă sau de rece.

— Dar înțelegi, m-a întrebat, după un scurt schimb stânjenit de amabilități, că mama ta e foarte bolnavă?

M-am întins pe canapeaua gri luxoasă a lui Aimee, cu vedere spre Grădinile Kensington – ardezie gri, cer albastru, stejari înverziți – și am descoperit, în timp ce Miriam îmi explica situația, că priveliștea asta se contopea cu una mai veche: beton cenușiu, cer albastru, peste vârfurile castanilor porcești, dincolo de Willesden Lane, spre calea ferată. În camera alăturată o auzeam pe bonă, Estelle, încercând să-i mustruluiască pe copiii lui Aimee cu accentul ăla cântat pe care-l asociam cu primele clipe din viața mea, cu cântecele de leagăn, ora de baie și poveștile de dinainte de culcare, pocniturile cu lingura de lemn. Farurile mașinilor care treceau noaptea și alunecau pe tavan.

— Alo? Mai ești acolo?

Stadiul al treilea: începuse la coloană. Operație parțial reușită în februarie (unde eram eu în februarie?). Acum intrase în remisie, dar ultimele două ședințe de chimioterapie o șubreziseră. Ar fi trebuit să se odihnească, să se poată reface. Era o prostie că încă se ducea la Parlament, o prostie că ieșea la cină, o prostie că eu o lăsasem.

— De unde era să știu? Nu mi-a spus.

Am auzit-o pe Miriam țâțâind.

— Orice om cu capul pe umeri se uită la ea și își dă seama că ceva nu e-n regulă!

Am început să plâng. Miriam m-a ascultat răbdătoare. Pornirea mea a fost să închid telefonul și s-o sun pe mama, dar când am încercat, Miriam m-a implorat să renunț.

— Nu vrea să știi. Știe că trebuie să călătorești și așa mai departe – nu vrea să-ți strice planurile. Și-ar da seama că ți-am spus. Sunt singura care știe.

Nu suportam imaginea pe care mi-o zugrăvea, că propria mamă ar fi preferat să moară decât să mă deranjeze. Ca să o evit, m-am lansat în gesturi dramatice și, fără să știu măcar dacă era posibil, am oferit serviciile nenumăraților medici privați ai lui Aimee de pe Harley Street. Miriam a râs trist.

— Privați? Nu o cunoști nici până acum pe mama ta? Nu, dacă vrei să faci ceva pentru ea, pot să-ți spun eu ce ar conta cel mai mult în momentul ăsta. O știi pe nebuna aia care-i face necazuri? Nu știu de ce o obsedează așa de tare, dar trebuie să înceteze, numai la asta se gândește – și nu e în regulă într-un asemenea moment. Mi-a spus că a vorbit cu tine despre asta?

— Da. Trebuia să-mi trimită e-mailurile, dar nu mi le-a trimis.

— Le am eu. Ți le trimit.

— Ah, bine… Credeam, mă rog, a spus, la cină, că voi două…

— Da, da, de multe luni. Dar mama ta o să facă mereu parte din viața mea. Nu e genul de om pe care să-l uiți odată ce l-ai cunoscut. În orice caz, când un om la care ții se îmbolnăvește, toate celelalte… dispar.

∵

La câteva minute după ce am închis telefonul au început să sosească e-mailurile, în mici rafale, până am primit vreo cincizeci sau mai multe. Am stat și le-am citit, uluită de furia pe care o exprimau. Forța ei m-a făcut să mă simt neadecvată – de parcă Tracey ar fi avut mai multe sentimente față de mama decât mine –, deși aici nu exprima dragoste, ci ură. Eram uluită și de felul în care scria, nu era nicio clipă plictisitoare, dislexia și nenumăratele greșeli gramaticale nu erau un obstacol: știa cum să fie interesantă. Nu puteai

începe să citești una fără să vrei s-o termini. Principala acuză pe care i-o aducea mamei era neglijența: față de problemele copilului ei de la școală, față de nemulțumirile și e-mailurile lui Tracey și față de datoria ei – a mamei – de a promova interesele votanților săi. Să fiu sinceră, primele e-mailuri nu mi se păreau exagerate, dar apoi Tracey atingea și alte aspecte. Neglijența față de școlile de stat din circumscripție, neglijența față de copiii de culoare din școlile acelea, față de persoanele de culoare din Anglia, muncitorii de culoare din Anglia, mamele singure, copiii mamelor singure și față de Tracey, copilul singur al unei mame singure, în urmă cu mulți ani. Mi se părea interesant că scria „mamă singură", de parcă tatăl ei n-ar fi existat. Aici căpăta un ton injurios, grosolan. În unele e-mailuri părea beată sau drogată. În curând devenise o corespondență unidirecțională, diseca sistematic toate modurile în care credea că o dezamăgise mama. „Nu m-ai suportat niciodată, niciodată nu ți-a plăcut să mă ai prin preajmă, mereu ai încercat să mă umilești, niciodată n-am fost destul de bună pentru tine, ți-era frică să fii asociată cu mine, mereu te-ai ținut deoparte, te prefăceai că îți pasă de comunitate, dar îți păsa doar de tine, ai spus tuturor că eu am furat banii ăia, dar n-aveai nicio dovadă și nu mi-ai luat niciodată apărarea". E-mailuri întregi vorbeau numai despre complexul rezidențial. Nu se făcea nimic pentru îmbunătățirea apartamentelor în care locuiau chiriașii primăriei, acestea erau lăsate în paragină – acum aproape toate în blocul lui Tracey –, nu se mai renovase nimic de la începutul anilor '80. Între timp, complexul rezidențial de vizavi – al nostru, pe care acum primăria se grăbea să-l vândă – se umpluse de cupluri tinere de albi cu copii mici și ziceai că e „stațiune, în pizda mă-sii". Și ce avea mama de gând să facă cu băieții care vindeau cocaină în colț la Torbay Road? Dar în

legătură cu închiderea piscinei? Cu bordelurile de pe Willesden Lane?

Asta era: un amestec ireal de răzbunare personală, amintiri dureroase, protest politic abil și nemulțumirile unui localnic. Am remarcat că e-mailurile deveneau tot mai lungi odată cu trecerea săptămânilor, începeau cu un paragraf, două și apoi se lungeau la mii și mii de cuvinte. În cele mai recente reapăreau unele din ideile fanteziste și conspirative de care îmi aminteam din urmă cu zece ani, în spirit, dacă nu în literă. Nu apăreau și șopârlele: era vorba despre o sectă bavareză secretă din secolul al XVIII-lea care supraviețuise, deși fusese suprimată, și astăzi acționa în forță, membrii săi erau mulți negri puternici și celebri – alături de albi din elită și de evrei –, iar Tracey investiga chestiunea în profunzime și era tot mai convinsă că mama ar putea fi și ea o unealtă a acestor oameni, măruntă, dar periculoasă, care reușise să-și facă loc chiar în inima clasei conducătoare britanice.

∵

Imediat după prânz am citit și ultimul e-mail, am luat haina pe mine și m-am dus în stație să aștept autobuzul 52. Am coborât la Brondesbury Park, am străbătut Christchurch Avenue, am ajuns la complexul rezidențial al lui Tracey, am urcat scările și am sunat la ușă. Probabil era deja în vestibul, pentru că mi-a deschis imediat, ținând pe șold un copil mic de patru-cinci luni. În spatele ei auzeam și alți copii, se ciorovăiau, și un televizor dat tare. Nu știu la ce mă așteptam, dar în fața mea era o femeie temătoare, voinică, între două vârste, îmbrăcată cu pantaloni de pijama flaușați, papuci de casă și un tricou negru pe care scria un singur cuvânt: „SUPUNERE”. Eu păream mult mai tânără.

— Tu erai, a zis ea punând o mână protectoare pe ceafa copilului.

— Tracey, trebuie să vorbim.

— Mamă! a strigat o voce din interior. Cine e?

— Mă rog, pregăteam prânzul.

— Mama e pe moarte, am spus – vechiul obicei din copilărie de a exagera mi-a revenit spontan –, și trebuie să încetezi cu…

Chiar atunci, ceilalți doi copii au băgat capul pe ușă să se holbeze la mine. Fata părea albă, cu părul negru, ondulat și cu ochi turcoaz. Băiatul avea culoarea lui Tracey și o tunsoare afro plină de cârlionți, dar nu semăna prea mult cu ea: probabil îl moștenea pe tatăl lui. Bebelușul era mult mai negru decât noi toți și, când și-a întors fața spre mine, am văzut că era dublura lui Tracey, de o frumusețe incredibilă. Dar toți erau frumoși.

— Pot să intru?

Nu mi-a răspuns. A oftat și a împins ușa cu piciorul încălțat cu papuc, lăsându-mă s-o urmez în casă.

— Cine ești, cine ești, cine ești? m-a întrebat fetița și, înainte să primească un răspuns, și-a strecurat mâna într-a mea.

Am văzut, când am traversat salonul, că se uitau la *South Pacific* când îi întrerupsesem eu. Amănuntul ăsta m-a emoționat și mi-a fost greu să-mi mai aduc aminte de Tracey cea plină de ură din e-mailuri sau de acea Tracey care îmi strecurase scrisoarea pe sub ușă acum zece ani. O cunoșteam pe acea Tracey care irosea o după-amiază urmărind *South Pacific* și o iubeam pe fata aceea.

— Îți place? m-a întrebat fiica ei și, când am spus că da, m-a tras de mână până m-am așezat pe canapea între ea și fratele ei mai mare, care se juca la telefon. Traversasem Brondesbury Park plină de o furie îndreptățită, dar acum părea pe deplin posibil să stau pe canapeaua asta și să-mi petrec după-amiaza urmărind *South Pacific* cu mâna unei fetițe într-a mea. Am întrebat-o cum o cheamă.

— Mariah Mimi Alicia Chantelle!

— O cheamă Jeni, a spus băiatul fără să ridice privirea. Mi se părea de opt ani, iar Jeni, de cinci, șase.

— Și pe tine cum te cheamă? l-am întrebat, înfricoșată să nu aud în vocea mea tonul pe care-l adopta mama când vorbea cu toți copiii, indiferent de vârstă, de parcă abia dacă erau conștienți.

— Pe mine mă cheamă Bo! a spus el imitându-mi intonația și amuzându-se – râsul era exact ca al lui Tracey. Și care-i treaba ta pe-aici, domnișorică? Ești de la Serviciile Sociale?

— Nu, sunt… prietenă cu mama ta. Am copilărit împreună.

— Hm, mai știi? a făcut el, de parcă trecutul era ceva ipotetic ce putea să fi avut sau să nu fi avut loc. Reluându-și jocul, a mormăit: Nu te-am mai văzut niciodată, așa că am ceva bănuieli.

— Începe „Vorbăria veselă”! a zis Jeni încântată, arătând spre ecran.

— Da, dar eu trebuie să vorbesc cu mami, i-am spus, deși totul mă îndemna să stau pe canapea, s-o țin de mânuța fierbinte și să simt genunchiul lui Bo care stătea indiferent lipit de al meu.

— Bine, dar după ce vorbești, vino imediat înapoi.

∵

Tracey trântea prin bucătărie cu fetița pe șold și nu s-a oprit când am intrat.

— Minunați copii, m-am trezit că spun, în timp ce ea punea farfurii unele peste altele și strângea tacâmuri. Drăguți… și isteți.

Tracey a deschis cuptorul; aproape că a zgâriat peretele opus.

— Ce gătești?

A închis iar ușa și, cu spatele la mine, a mutat copilul în partea cealaltă. Totul era anapoda: eu eram cea atentă, apologetică, iar ea era cea îndreptățită. Apartamentul părea să scoată asta din mine. Nu aveam alt rol pe scena vieții lui Tracey.

— Trebuie neapărat să stăm de vorbă, am insistat.

S-a întors. Avea aerul care trebuie, după cum spuneam noi, dar când ni s-au întâlnit privirile am zâmbit involuntar amândouă.

— Eu nici măcar nu râd, a spus ea reluându-și aerul acela, iar dacă ai venit doar să te cerți cu mine, ar fi bine să pleci, că n-am chef.

— Am venit să-ți zic să nu-mi mai hărțuiești mama.

— Așa ți-a spus?

— Tracey, ți-am citit e-mailurile.

Și-a așezat copilul pe umăr și a început să-l legene și să-l mângâie întruna pe spate.

— Uite ce e, eu stau în zonă, spre deosebire de tine. Eu văd ce se întâmplă. Pot să trăncănească în Parlament cât vor, eu sunt la fața locului, iar maică-ta ar trebui să reprezinte străzile astea. Apare la televizor toată ziua, bună ziua, dar vezi să se schimbe ceva pe aici? Băiatul meu are un coeficient de inteligență de 130, da? A fost testat. Are ADHD, îi merge mintea prea repede și se plictisește în fiecare zi în gaura aia. Da, are probleme. Pentru că se plictisește. Și profesorii ăștia se gândesc să-l exmatriculeze!

— Tracey, nu cunosc problema, dar nu poți…

— Nu te mai stresa, fa și tu ceva util. Ajută-mă să duc farfuriile astea.

Mi le-a dat, a pus tacâmurile deasupra și m-a trimis înapoi în camera de zi, unde m-am trezit că aranjam masa mică, rotundă pentru familia lui Tracey, exact așa cum odinioară aranjam serviciul de ceai pentru păpușile ei.

— Masa este servită! a anunțat ea părând să-mi imite vocea.

În joacă, le-a dat câte o palmă după ceafa celor doi copii mai mari.

— Dacă e iar lasagna, mă așez în genunchi și mă jelesc, a spus Bo.

— E lasagna, i-a replicat maică-sa, moment în care puștiul s-a așezat în poziție și a bătut comic cu pumnii în podea.

— Ridică-te, glumețule, a spus Tracey; râdeau cu toții, iar eu nu mai știam cum să-mi continui misiunea.

La masă am stat fără să spun nimic, în timp ce ei se ciorovăiau și râdeau din te miri ce, fiecare părea să vorbească pe cât de tare posibil, înjurau fără rețineri, iar Tracey își legăna în sus și-n jos bebelușul de pe genunchi în timp ce mânuia furculița și-i tachina pe ceilalți doi. Poate că așa se desfășurau mereu prânzurile lor, dar nu puteam să scap de bănuiala că, în același timp, Tracey juca teatru, era felul ei de a spune: „Uite ce viață împlinită am și uite ce goală e viața ta”.

— Mai dansezi? am întrebat deodată, întrerupându-i pe toți. Vreau să spun, la modul profesionist.

Toată lumea de la masă a amuțit. Tracey s-a întors spre mine.

— Ție ți se pare că mai dansez? Și-a privit corpul, s-a uitat în jurul mesei și a râs aspru. Știu că eu eram aia deșteaptă, dar poate te prinzi și tu.

— Nu… nu ți-am spus niciodată, Tracey, dar te-am văzut în *Showboat.*

Nu a părut nici pe departe surprinsă. M-am întrebat dacă mă zărise atunci.

— Eh, mă rog, s-a dus. S-a îmbolnăvit mama, nu avea cine să aibă grijă de copii… a devenit prea complicat. Am avut și eu niște probleme de sănătate. Nu era de mine.

— Și tatăl lor?

— Tatăl lor, ce?

— De ce nu poate să aibă el grijă de ei? Foloseam dinadins singularul, dar Tracey – mereu atentă la eufemisme sau la ipocrizie – nu s-a lăsat păcălită.

— Ei bine, după câte vezi, am încercat vanilia, cafeaua cu lapte și ciocolata, dar știi ce am înțeles?

Pe dinăuntru sunt toți la fel: bărbați.

Pe mine mă neliniștea limbajul ei, dar copiii – cu scaunele întoarse spre *South Pacific* – nu păreau să observe sau să le pese.

— Poate problema e ce fel de bărbați alegi.

Tracey a dat ochii peste cap:

— Mulțumesc, doctore Freud! Nu mă gândisem la chestia asta! Ai și alte perle de înțelepciune?

Mi-am ținut gura și am mâncat lasagna, care încă era congelată în mijloc, dar delicioasă. Mi-a amintit de mama ei și am întrebat-o ce făcea.

— A murit, acum câteva luni. Nu-i așa, prințesă? A murit.

— Buni a murit. S-a dus printre îngeri!

— Mda. Acum suntem doar noi. Dar ne descurcăm. Ne tot bat la cap nenorociții ăștia de asistenți sociali, dar e bine. Patru muschetari.

— Am ars-o pe buni într-un foc mare!

— Ce idioată ești, n-am ars-o pur și simplu, nu? s-a rățoit Bo. De zici c-am făcut un foc de tabără cu ea! A fost in-ci-ne-ra-tă. E mai bine decât să te bage în pământ, într-o cutie închisă. Nu, mersi. Și eu vreau așa. Buni era ca mine, fi'ncă ei nu-i plăceau locurile închise. Era cla-us-tro-fo-bă. De-aia o lua mereu pe scări.

Tracey i-a zâmbit tandru și s-a întins spre el, dar pușt iul s-a ferit.

— Dar a apucat să-i vadă pe copii, a șoptit ea, aproape pentru sine. Chiar și pe micuța Bella. Așa că mă bucură lucrul ăsta.

A tras-o pe Bella aproape de gură și a sărutat-o peste tot pe nas. Apoi s-a uitat la mine și a făcut un semn spre burta mea:

— Tu ce aștepți?

Am împuns aerul cu nasul și mi-am dat seama prea târziu că era un gest de împrumut – la care recursesem timp de ani de zile în momente de mândrie sau hotărâre –, un gest care-i aparținea, de fapt, femeii de vizavi de mine.

— Situația potrivită, am spus. Momentul potrivit.

A zâmbit, cu mai vechea cruzime pe față:

— Ah, bine. Ce să zic, succes! Ciudat, nu? Exagerând accentul de dragul efectului și întorcându-se spre televizor, nu spre mine, a adăugat: Tipele bogate n-au copii, tipele sărace, din belșug. Sunt sigură că maică-ta ar avea multe de spus pe tema asta.

Copiii au terminat de mâncat. Le-am luat farfuriile și le-am dus la bucătărie; am stat acolo un minut pe scaunul de bar, inspirând și expirând atentă – cum ne arătase tuturor profesoara de yoga a lui Aimee – și m-am uitat prin bucata de geam la locurile de parcare. Voiam să aflu de la ea anumite lucruri care se întindeau mult în trecut. Căutam o manieră de a reintra în living într-un fel care să readucă după-amiaza de partea mea, dar, înainte să-mi dau seama, Tracey a intrat și a spus:

— Situația stă cam așa: ce e între mine și maică-ta e treaba noastră. Nici măcar nu-mi dau seama de ce ai venit, sincer.

— Încerc doar să înțeleg de ce ai…

— Mda, dar asta e faza! Între noi două nu mai poate exista înțelegere! Acum faci parte dintr-un sistem diferit. Oamenii de felul tău cred că pot să controleze tot. Dar nu mă poți controla pe mine!

— Oamenii de felul meu? Ce tot vorbești? Trace, ești femeie în toată firea acum, ai trei copii frumoși, serios, trebuie să încetezi cu închipuirile…

— Poți să folosești ce cuvinte fistichii vrei, drăguță, există un sistem, iar tu și tâmpită aia de maică-ta faceți amândouă parte din el.

M-am ridicat în picioare.

— Nu-mi mai hărțui familia, Tracey, am spus în timp ce ieșeam hotărâtă din bucătărie, urmată de Tracey, traversam livingul și mă îndreptam spre ușa de la intrare. Dacă nu încetezi, chem poliția.

— Mda, hai, circulă, a pufnit ea înainte de a trânti ușa în urma mea.

ȘASE

La începutul lui decembrie, Aimee s-a întors să vadă cum avansa școala, însoțită de un grup mai mic – Granger, Judy, împrăștiata care îi răspundea la e-mailuri, Mary-Beth, Fern și cu mine –, fără presă și cu un scop anume: voia să propună înființarea unei clinici pentru sănătatea sexuală în incinta școlii. Nimeni nu respingea ideea, în principiu, dar în același timp era foarte dificil de văzut cum putea fi numită „clinică de sănătate sexuală" sau cum puteau fi discutate cu localnicii rapoartele discrete ale lui Fern despre vulnerabilitatea sexuală a fetelor din partea locului – informații pe care le culesese, cu grijă și cu foarte multă încredere, de la câteva profesoare care își asumaseră mari riscuri vorbind cu el – fără a crea haos interpersonal, fără să ofenseze și poate să pună capăt întregului proiect. Pe drum, în avion, am discutat acest lucru. Am încercat, cu poticneli, să-i subliniez lui Aimee necesitatea unei abordări delicate și să-i explic ce știam despre contextul local, gândindu-mă la Hawa, în timp ce Fern, mai elocvent, a vorbit despre intervenția anterioară a unui ONG medical german într-un sat mandinka din apropiere, unde circumcizia fetelor era practicată pe scară largă, iar asistentele germane descoperiseră că abordarea indirectă dăduse mai multe rezultate acolo unde condamnările directe eșuaseră. Aimee s-a încruntat când a auzit aceste comparații și apoi a reluat de unde rămăsese:

— Mi s-a întâmplat și mie în Bendigo, mi s-a întâmplat în New York, se întâmplă peste tot. Nu are legătură cu „contextul local" – se întâmplă peste tot. Am avut o familie mare, veri și unchi

care se tot perindau – știu ce se întâmplă. Și pariez un milion de dolari că intri în orice clasă cu treizeci de fete oriunde în lumea asta și măcar una dintre ele are un secret pe care nu-l poate spune. Îmi aduc aminte. Eu nu aveam la cine să mă duc. Vreau ca fetele astea să aibă la cine să se ducă!

Pe lângă pasiunea și dedicarea ei, priceperea și preocupările noastre păreau mărunte și limitate, dar am reușit s-o convingem să reducă denumirea la cuvântul „clinică", cu accent pe sănătatea menstruală, care era o complicație în sine pentru multe fete fără mijloacele necesare să-și cumpere produse de igienă personală. Totuși, eu nu credeam că Aimee se înșela: mi-am amintit de orele mele de la școală, de lecțiile de dans, de locurile de joacă, de grupurile pentru tineri, de zilele de naștere, petrecerile burlăcițelor, știam că o fată avea mereu un secret, ceva ascuns și distrus în ea, iar în timp ce mergeam prin sat cu Aimee, intram în casele oamenilor, le strângeam mâna, primeam mâncarea și băutura oferite, le îmbrățișam copiii, deseori mă gândeam că o văd iar pe fata care trăiește pretutindeni și în orice moment din istorie, mătură curtea, toarnă ceai, cară copilul alteia pe șold și te privește cu un secret pe care nu-l poate mărturisi.

A fost o primă zi dificilă. Ne bucuram că ne-am întors și am simțit o plăcere neașteptată colindând un sat care nu ni se mai părea așa de străin de noi și întâlnind fețe cunoscute – în cazul lui Fern oameni care-i deveniseră prieteni intimi –, și totuși eram încordați, deoarece știam că, deși își îndeplinea sarcinile și zâmbea în fotografiile pe care Granger avea misiunea să le facă, Aimee se gândea numai la Lamin. La fiecare câteva minute o fulgera cu privirea pe Mary-Beth, care încerca să sune iar, dar îi intra mereu robotul. Am întrebat de Lamin în gospodăriile unor săteni care aveau cu el o legătură de sânge sau prietenie, dar nimeni nu părea să știe unde era, îl văzuseră ba în ziua precedentă, ba mai devreme de dimineață, poate se

dusese la Barra sau la Banjul, poate în Senegal să-și vadă familia. Până spre finalul după-amiezii, Aimee deja își ascundea cu greu iritarea. Trebuia să-i întrebăm pe oameni ce părere aveau despre schimbările din sat și ce mai voiau să facem, dar privirea lui Aimee devenea sticloasă dacă cineva îi vorbea prea mult, așa că am început să intrăm și să ieșim prea repede din gospodării, jignindu-le pe gazde. Voiam să rătăcesc de colo colo: temându-mă că era ultima noastră vizită, simțeam nevoia să reținem tot ce vedeam, să-mi întipăresc satul în memorie, lumina sa fără oprelişti, nuanțele de verde și de galben, păsările acelea albe cu ciocurile roșu-sângeriu și oamenii, poporul meu. Dar, undeva pe străzile acestea, un tânăr se ascundea de Aimee, un sentiment umilitor și o noutate pentru ea, după care alergaseră întotdeauna ceilalți. Pentru a evita să mediteze la lucrul acesta, îmi dădeam seama, era hotărâtă să se miște întruna, și, cu toate că scopurile ei le încurcau pe ale mele, tot îmi părea rău pentru ea. Eram mai tânără cu doisprezece ani decât ea, dar și eu îmi simțeam anii printre toate fetele acelea scandalos de tinere pe care le întâlneam în fiecare gospodărie, prea frumoase, care ne făceau pe amândouă să conștientizăm, în acea după-amiază fierbinte, singurul lucru pe care nici toată puterea sau banii din lume nu ți-l pot înapoia odată ce s-a dus.

Chiar înainte de apusul soarelui ne-am dus în capătul estic al satului, la granița unde se termina satul și începea din nou pustietatea. Aici nu erau curți mari, numai colibe din tablă ondulată, și în una dintre acestea am găsit copilul. Foarte obosiți cu toții, încinși tare, la început n-am observat că mai era cineva în spațiul restrâns, în afară de femeia căreia acum Aimee îi strângea mâna, dar când m-am dat într-o parte să-i fac loc lui Granger să intre, să se ferească de soare, am văzut un bebeluș întins pe o cârpă pe podea, împreună cu o altă fată de vreo nouă ani care stătea lângă el și-l

mângâia pe față. Desigur, mai văzuserăm mulți copii, dar niciunul așa de mic ca acesta: avea trei zile. Femeia l-a înfășat și i l-a întins lui Aimee, ea l-a luat în brațe și l-a privit, fără să facă niciunul din comentariile obișnuite pe care se simt oamenii obligați să le facă atunci când țin în brațe un nounăscut. Jenați, eu și Granger ne-am apropiat și am făcut noi comentariile acelea: fată sau băiat, ce frumoasă, ce mică era, ce ochi avea, ce păr splendid, bogat și negru. Spuneam lucrurile astea automat – le mai spusesem de multe ori – până m-am uitat la ea. Avea ochii uriași, negru cu mov, cu gene minunate, privirea rătăcită. Indiferent ce-am făcut să mă privească, a fost în zadar. Era ca un mic Dumnezeu ce-mi refuza grația Lui, deși eram în genunchi. Aimee a strâns mai tare bebelușul, s-a îndepărtat de mine și și-a pus nasul pe buzele ca un bobocel. Granger s-a dus afară să ia aer. M-am apropiat iar de Aimee și am întins gâtul pe deasupra copilului. Timpul trecea. Stăteam alături, neplăcut de aproape, asudam una pe cealaltă, dar niciuna nu era dornică să iasă din raza vizuală a copilului. Mama vorbea, însă nu cred că am auzit-o cu adevărat vreuna din noi. În sfârșit, fără prea mare chef, Aimee s-a întors și mi-a pus copilașul în brațe. E o chestiune de chimie, poate, ca dopamina care-i inundă pe cei îndrăgostiți. La mine era ca un înec. Nu mai simțisem așa ceva și nici n-am mai simțit de atunci încoace.

— Îți place? Îți place? m-a întrebat un tânăr jovial, care a apărut de niciunde. Ia-o la Londra! Ha, ha! Îți place?

Nu știu cum, i-am dat-o înapoi mamei. În același timp, într-un loc al viitorurilor alternative, am fugit de acolo cu copilul în brațe, am oprit un taxi să mă ducă la aeroport și am plecat acasă.

∵

Când a apus soarele și nu mai puteam merge nicăieri, am decis să punem capăt vizitei, convenind ca a doua zi de dimineață să facem turul

școlii și să avem o întâlnire cu localnicii. Aimee și restul l-au urmat pe Fern la casa roz. Eu, curioasă să aflu ce se schimbase de la ultima mea vizită, m-am dus la Hawa acasă. Prin bezna aceea absolută, am pornit agale spre ce credeam că este principala cale de trecere, pipăind trunchiurile copacilor ca un orb; la fiecare cotitură mă miram de mulțimea de adulți și de copii pe care-i simțeam că trec pe lângă mine, repede și eficient, fără felinare, spre destinația lor. Eram la câțiva pași de ușa Hawei când a părut Lamin lângă mine. L-am îmbrățișat și i-am spus că Aimee îl căutase peste tot și că se aștepta să-l vadă a doua zi.

— Sunt aici. N-am fost plecat nicăieri.

— Mă duc să vorbesc cu Hawa. Vii și tu?

— N-o s-o găsești. A plecat acum două zile să se mărite. Vine mâine în vizită și ar vrea să te vadă.

Voiam să mă arăt compătimitoare, dar nu existau cuvinte nimerite în acest caz.

— Trebuie să vii mâine la școală, am repetat. Aimee te-a căutat toată ziua.

A lovit cu piciorul o piatră de pe pământ.

— Aimee este o femeie foarte de treabă, mă ajută și îi sunt recunoscător, dar… S-a oprit la linie, ca un om care greșește la săritura în lungime, dar apoi brusc hotărăște să sară oricum: E bătrână! Eu sunt tânăr. Iar un tânăr vrea să aibă copii!

Am stat în fața ușii Hawei și ne-am uitat unul la altul. Eram așa de aproape, că-i simțeam răsuflarea pe gât. Cred că atunci am știut că avea să se petreacă ceva între noi, în noaptea aceea sau în următoarea, și că va fi compasiune oferită cu trupul, în absența unei soluții mai clare sau mai structurate. Nu ne-am sărutat atunci, nici măcar nu s-a întins să mă prindă de mână. Nu era nevoie. Am înțeles amândoi că deja se decisese.

— Intră, a spus într-un final, deschizând ușa Hawei de parcă ar fi fost ușa casei lui. Ai venit, e târziu. O să mănânci aici.

Pe verandă, cam în același loc în care îl văzusem ultima oară, stătea și admira priveliștea fratele Hawei, Babu. Ne-am salutat călduros: ca toți cei pe care i-am întâlnit, considera faptul că alesesem să vin încă o dată un fel de virtute în sine, sau așa ținea să lase impresia. Spre Lamin a dat doar din cap, fie din familiaritate, fie din răceală, nu-mi dădeam seama. Dar când l-am întrebat de Hawa, pe față i s-a așternut categoric dezamăgirea.

— Ieri am fost la nuntă, singurul martor. Mie nu-mi pasă dacă sunt cântăreți, rochii sau platouri cu mâncare, nu mă interesează niciunul din lucrurile astea. Dar să nu le invite pe bunicile mele! Doamne, a declanșat un război aici! Va trebui să le aud plângându-se până la sfârșitul zilelor mele!

— Crezi că e fericită?

A zâmbit, de parcă l-aș fi prins cu minciuna.

— Ah, da, pentru americani asta e mereu cea mai importantă întrebare!

Ne-a sosit mâncarea, un adevărat festin, și am cinat afară, bunicile formau un cerc gălăgios la capătul verandei, ne priveau din când în când, dar erau prea ocupate cu discuția lor ca să ne acorde prea multă atenție. Aveam la picioare o lampă solară care ne lumina de jos: vedeam mâncarea mea și partea de jos a feței lui Lamin și a fratelui Hawei, iar dincolo de ele era obișnuita forfotă a treburilor domestice, a copiilor care râdeau, plângeau, țipau, a celor care se deplasau între numeroasele dependințe din curte. Nu auzeai glasuri de bărbați, dar dintr-odată au răsunat unele foarte aproape. Lamin s-a ridicat brusc și a arătat spre zidul gospodăriei, unde, de o parte și de alta a unei uși, stăteau așezați vreo șase bărbați, cu picioarele spre drum. Lamin a făcut un pas spre ei, însă fratele Hawei l-a prins de umăr și l-a făcut să se așeze iar; s-a dus el în schimb, cu două dintre bunicile lui alături. Am văzut că unul dintre tineri

fuma și acum a aruncat țigara în curtea noastră, dar când fratele Hawei a ajuns la ei, discuția s-a dovedit a fi scurtă: el a spus ceva, unul dintre băieți a râs, o bunică a spus ceva, el a vorbit din nou, pe un ton mai serios și atunci spinările celor șase au dispărut din câmpul meu vizual. Bunica implicată în discuție a deschis ușa și i-a privit cum se îndepărtau pe drum. Luna a ieșit dintr-un strat de nori și, de unde eram eu, am văzut că cel puțin unul dintre bărbați avea un pistol la spate.

— Nu sunt de aici, sunt din partea cealaltă a țării, mi-a explicat fratele Hawei venind din nou lângă mine. Încă avea zâmbetul acela anemic, corporatist, dar dincolo de ochelarii de firmă vedeam în ochii lui cât de cutremurat era. E o situație tot mai des întâlnită. Au auzit că președintele vrea să conducă un miliard de ani. Nu mai au răbdare. Încep să asculte de alte glasuri. Din afară. Sau de glasul lui Dumnezeu, dacă tu crezi că poate fi cumpărat pe o casetă Casio pe douăzeci și cinci de dalasi la piață. Da, nu mai au răbdare și nu-i condamn. Nici măcar Lamin, care este calm și răbdător, nici măcar el nu mai are răbdare.

Fără să spună nimic, Lamin s-a întins după o felie de pâine albă.

— Și când pleci? l-a întrebat Babu pe un ton așa de plin de reproș, încât părea să-l învinovățească, și am presupus că se referea la drumul cel lung, dar amândoi au chicotit când au văzut panica ce trebuie să mi se fi citit pe față: Nu, nu, nu, o să-i iasă documentele oficiale. E totul aranjat, datorită vouă, celor de aici. Deja îi pierdem pe toți tinerii noștri cei mai strălucițți, acum ne luați încă unul. E trist, dar așa stau lucrurile.

— Și tu ai plecat, a spus Lamin posac, după care și-a scos un os de pește din gură.

— Erau alte vremuri. Nu era nevoie de mine aici.

— Nici de mine nu e nevoie aici.

Babu nu a răspuns, iar sora lui nu era acolo să umple golurile cu pălăvrăgeala ei. Când am terminat masa, le-am luat-o înainte fetițelor care ne serviseră, am strâns farfuriile și am mers în direcția în care le văzusem mergând pe fetele acelea, spre ultima cameră din clădire, care s-a dovedit a fi un dormitor. Am stat în lumina slabă, neștiind ce să fac în continuare, când unul din cei câțiva copii care dormeau acolo a ridicat capul din patul său și, văzându-mă cu teancul în brațe, mi-a făcut semn spre o perdea. M-am trezit afară, din nou în curte, dar era curtea din spate, unde bunicile și câteva dintre fetele mai mari stăteau ghemuite în jurul mai multor copăi cu apă, în care spălau rufe cu săpunuri mari, cenușii. Un cerc de lămpi solare lumina scena. Când am ajuns eu, se opriseră din lucru să privească o scenă în direct cu animale: un cocoșel alerga o găină, a prins-o, i-a înfipt unghia în gât, a băgat-o cu capul în țărână și într-un final s-a urcat pe ea. Operațiunea a durat doar un minut, dar în tot acest timp găina a părut plictisită, nerăbdătoare să-și vadă de celelalte treburi, așa că atitudinea dominatoare a cocoșelului părea cumva comică.

— Bărbat mare! Bărbat mare! a strigat una dintre bunici când m-a văzut, arătând spre cocoșel în hohotele de râs ale celorlalte.

În cele din urmă, găina a scăpat: a mers în cerc o dată, de două ori, de trei ori, aparent năucă, apoi s-a întors la coteț, la suratele și la puii ei. Am pus farfuriile unde mi s-a spus, pe jos, iar când am ajuns înapoi am descoperit că Lamin plecase. Am înțeles că era un semnal. Am anunțat că mă duceam și eu la culcare; în schimb, am stat îmbrăcată în camera mea, așteptând să se stingă ultimele sunete ale trebăluitului. Chiar înainte de miezul nopții, am luat o lanternă de fixat pe frunte, am străbătut în liniște curtea, am ieșit și am luat-o spre celălalt capăt al satului.

∵

În viziunea lui Aimee, scopul acelei călătorii era culegerea de informații, dar comitetul sătesc considera totul un prilej de sărbătoare. A doua zi, când am terminat turul școlii și am intrat în curte, am găsit un cerc de tobe așteptându-ne sub mango, douăsprezece femei între două vârste cu tobe între coapse. Nici măcar Fern nu fusese avertizat, iar Aimee era agitată din cauza acestei noi abateri de la program, însă nu se putea evita: era o ambuscadă. Copiii au ieșit din clădire și au format un al doilea cerc uriaș în jurul mamelor lor cu tobe, iar nouă, „americanilor", ni s-a cerut să stăm în cercul din interior pe scăunele luate din clase. Profesorii s-au dus să le ia și, printre ei, i-am observat pe Lamin și pe Hawa venind împreună, se apropiau din capătul școlii, unde se ținea ora de matematică a lui Lamin, cărând fiecare câte patru scăunele. Vederea lui Lamin nu mi-a stârnit nici emoție, nici jenă: evenimentele din ajun erau așa de rupte de viața mea din timpul zilei, încât aveam sentimentul că i se întâmplaseră altcuiva, unei umbre care urmărea scopuri diferite și nu putea fi adusă cu forța la lumină. Le-am făcut amândurora cu mâna, dar n-au dat semne că m-ar fi observat. A început bătaia în tobe. Nu mă puteam face auzită. M-am întors spre cerc și m-am așezat pe scaunul care mi se oferise, lângă Aimee. Femeile din cerc au început pe rând să lase toba deoparte și să danseze în reprize teatrale de trei minute, un fel de antispectacol, pentru că în ciuda pașilor extraordinari, a geniului șoldurilor lor, nu s-au întors spre public, ci au rămas cu fața la surorile care băteau în tobe, cu spatele la noi. Când a început a doua femeie, Hawa a intrat în cerc și s-a așezat pe scaunul de lângă mine pe care i-l păstrasem, dar Lamin s-a mulțumit să dea din cap spre Aimee, după care s-a așezat pe partea cealaltă a cercului, cât mai departe de ea și, presupun, de mine. Am strâns-o pe Hawa de mână și am felicitat-o.

— Sunt foarte fericită. N-a fost simplu să ajung până aici astăzi, dar voiam să te văd!

— Bakary e cu tine?

— Nu! El crede că m-am dus la Barra să cumpăr pește! Nu-i plac dansurile, a spus ea. În timp ce-și mișca picioarele ca un ecou al tropăielii femeii de la câțiva metri de noi, a adăugat: Dar, desigur, eu n-o să dansez, așa că nu fac nimic rău.

Am strâns-o iar de mână. Prezența ei îmi dădea un sentiment minunat, Hawa croia fiecare situație după mărimea ei, credea că poate adapta orice până se potrivește, într-o vreme în care flexibilitatea se demoda. În același timp, simțeam o pornire năvalnică, într-un fel maternă de-a o proteja: am ținut-o de mână, prea strâns, cu speranța irațională că, asemenea unor farmece ieftine cumpărate de la *marabout,* strânsoarea mea îi va oferi ocrotire, o va feri de spiritele rele, de a căror prezență în lume nu mă mai îndoiam. Dar, când s-a întors și mi-a văzut cutele de pe frunte, a râs de mine și și-a retras mâna, apoi a bătut din palme să întâmpine sosirea în cerc a lui Granger, care se mișca de parcă era pe un ring pentru break dance, își etala pașii executați greoi, spre încântarea mamelor care băteau în tobe. După cuvenitul minut de reticență, Aimee s-a dus lângă el. Ca să evit s-o privesc, m-am uitat în cerc la toată dragostea aceea nestrămutată, inflexibilă, dar din păcate prost direcționată. Îl simțeam pe Fern în dreapta, se uita la mine. L-am văzut pe Lamin cum ridica privirea din când în când, numai spre Hawa, spre fața ei perfectă, înfășurată strâns, ca un cadou. Dar, în cele din urmă, n-am reușit să scap de imaginea lui Aimee, care dansa pentru Lamin, spre Lamin, pe muzica interioară a lui Lamin. Era asemenea celui care dansează ca să invoce o ploaie care nu mai vine.

După încă opt femei care băteau în tobe, încercase să danseze până și Mary-Beth, și acum era rândul meu. Câte o mamă mă trăgea de fiecare

mână ca să mă ridice în picioare. Aimee improvizase, Granger făcuse apel la pași consacrați – moonwalk, robotul, *running man* –, dar eu tot nu aveam idei despre dans, doar instincte. M-am uitat vreun minut la cele două femei care dansau spre mine tachinându-mă, am ascultat cu atenție nenumăratele ritmuri și mi-am dat seama că puteam să fac și eu la fel. Am stat între ele și am imitat fiecare pas pe care-l făceau. Copiii au înnebunit. Strigau la mine atâtea voci, încât nu mai auzeam tobele, și singurul fel în care puteam continua era să reacționez la mișcările femeilor, care nu ieșeau o clipă din ritm, îl auzeau orice s-ar fi întâmplat. După cinci minute, terminasem și eram mai obosită decât dacă aș fi alergat zece kilometri.

M-am prăbușit lângă Hawa. Dintr-un pliu al hijabului a scos o bucățică de material, cu care mi-am șters puțin din transpirația de pe față.

— De ce zic că a fost rău[41]? Așa de rău mi-a ieșit?

— Nu! Ai fost extraordinară! Zic: *toobab,* asta înseamnă… Mi-a trecut degetul pe pielea obrazului. Zic așa: „Deși ești albă, dansezi ca și când ai fi negresă!” Eu zic că e adevărat: și tu, și Aimee, amândouă, chiar dansați de parcă ați fi negrese. E un mare compliment, după părerea mea. N-aș fi bănuit niciodată că ești în stare! Doamne, chiar dansezi la fel de bine ca Granger!

Aimee a auzit din întâmplare și a izbucnit în râs.

ȘAPTE

Cu câteva zile înainte de Crăciun, stăteam în biroul lui Aimee din casa de la Londra, finalizând lista pentru petrecerea de Anul Nou, când am auzit-o pe Estelle, undeva la etaj, spunând: „Gata, gata!” Era duminică, biroul de la etajul doi era

închis. Copiii nu se întorseseră încă de la noul internat, iar Judy și Aimee erau în Islanda pentru două nopți, pentru o acțiune de promovare. N-o mai văzusem și n-o mai auzisem pe Estelle de când plecaseră copiii, și presupusesem – dacă mă gândisem la ea vreun pic – că nu mai era nevoie de serviciile ei. Acum auzeam familiarul: „Gata, gata!" M-am dus în fugă la etaj și am găsit-o în fosta camera a Karei, cea pe care noi o numeam „camera copiilor". Stătea lângă ferestrele-ghilotină și se uita în parc, cu încălțările Crocs comode, cu un pulover negru brodat cu fir auriu, ca beteala, și cu o pereche de pantaloni bleumarin simpli, cu pense. Era cu spatele la mine, dar când mi-a auzit pașii s-a întors, cu un copil înfășat în brațe. Era așa de strâns înfășat, încât părea ireal, ca un obiect de recuzită. M-am apropiat repede, am întins mâna – „Nu poți să vii și să pui mâna pă copil! Tre' să te speli pă mâini!" – și a trebuit să fac un efort supraomenesc ca să mă îndepărtez de amândoi și să pun mâinile la spate.

— Estelle, al cui e copilul ăsta?

Copilul a căscat. Estelle l-a privit adoratoare.

— L-a adoptat acu trei săptămâni, cred. N-ai știut? Mi se pare că știe toată lumea! Da' a sosit azi-noapte. O cheamă Sankofa – nu mă-ntreba ce nume e ăsta, că nu știu. De ce-o da cineva un asemenea nume unui copilaș drăguț ca ăsta, nu pot să pricep. Io o să-i zic Sandra până mă obligă careva să nu-i mai zic așa.

Aceiași ochi mov-închis care se uitau în gol alunecau pe lângă mine, fascinați de propria privire. Auzeam deja în glasul lui Estelle că era încântată de copil – mult mai mult, mi se părea, decât fusese vreodată de Jay sau Kara, pe care practic ea îi crescuse – și am încercat să mă concentrez pe povestea acestei „fetițe așa de norocoase" din brațele ei, care fusese salvată „de la naiba-n praznic" și dusă „într-un cuib de puf". Era mai bine să nu te întrebi cum reușiseră: o

adopție internațională în mai puțin de o lună. Am întins iar mâinile. Îmi tremurau.

— Dacă ții neapărat s-o iei în brațe, acu mă pregătesc s-o îmbăiez. Hai sus cu mine, așa poți să te speli pă mâini.

Am mers în uriașa baie a lui Aimee, care fusese pregătită în secret pentru copil: un set de prosoape cu urechi de iepuraș, pudră de talc și uleiuri pentru bebeluși, bureți și săpun pentru bebeluși și vreo câteva rățuște de plastic multicolore aliniate de-a lungul căzii.

— Toate aiurelile astea! Estelle s-a ghemuit să studieze un dispozitiv ciudat din pluș cu o ramă metalică care se prindea de marginea căzii, semănând cu un șezlong pentru un omuleț bătrân. Atâtea drăcovenii! Un copil așa de mic poți să-l speli doar în chiuvetă.

Am îngenuncheat lângă ea și am ajutat-o să desfacă pachețelul minuscul. Uluită, fetița și-a întins în lături mâinile și picioarele ca de broscuță.

— E șocată, mi-a explicat Estelle în timp ce bebelușul urla. Îi era cald și era legată strâns, iar acum îi e frig și e liberă.

Am stat aproape cât ea a lăsat-o jos pe Sankofa, care urla revoltată într-o bucată masivă de porțelan victorian de șapte mii de lire pe care îmi aminteam că o comandasem eu.

— Gata, gata, a spus Estelle apucându-se să treacă o cârpă printre multele cute ale copilului.

După vreun minut, a pus mâna pe fundulețul Sankofei, a sărutat-o pe fețișoara încă schimonosită de la urlete și mi-a spus să întind păturica petrecută în triunghi pe podeaua încălzită. Am stat pe vine și am privit-o cum îi dădea cu ulei de cocos pe tot corpul. Mie, care nu ținusem niciodată un copil în brațe mai mult de o clipă, întreaga procedură mi se părea de o mare măiestrie.

— Ai copii, Estelle?

Optsprezece, șaisprezece și cincisprezece ani – dar avea mâinile unsuroase, așa că mi-a indicat buzunarul de la spate ca să-i scot telefonul. Am dat cu degetul spre dreapta. O clipă, am văzut imaginea îngrijită a unui tânăr în robă de absolvent de liceu, flancat de o parte și de alta de surorile lui mai mici, zâmbitoare. Mi-a spus numele lor și ce talente aparte aveau, ce înălțime și temperament și cât de des, sau de rar, o căuta vreunul pe Skype sau îi răspundea pe Facebook. Nu destul de des. În cei vreo zece ani de când lucram amândouă pentru Aimee, asta era cea mai lungă și mai intimă discuție pe care o avuseserăm vreodată.

— Are grijă mama dă ei. Merg la cea mai bună școală din Kingston. Apoi el merge la Universitatea Indiilor de Vest la Inginerie. E un flăcău pe cinste. Fetele îl iau de model. El e vedeta. Îl respectă așa dă mult.

— Sunt jamaicană, am spus, și Estelle a dat din cap și i-a zâmbit blând copilului. Văzusem de multe ori gestul ăsta, când le făcea pe plac copiilor sau chiar lui Aimee. Am roșit și m-am corectat: Vreau să spun că familia mamei mele e din St. Catherine.

— Am înțeles. Ai fost acolo vreodată?

— Nu. Nu încă.

— Ei, încă ești tânără. A înfășat iar copilul ca pe cocon și l-a ținut la piept. Ai tot timpul din lume.

∵

A venit Crăciunul. Bebelușul ne-a fost prezentat tuturor ca un fapt împlinit, o adopție legală, sugerată de părinți și convenită cu ei, și nimeni nu a pus la îndoială acest lucru, sau cel puțin nu cu glas tare. Nimeni nu a întrebat ce însemna „înțelegere” într-o situație așa de profund nedreaptă. Aimee era înnebunită după copil, toți ceilalți păreau să se bucure pentru ea – era miracolul ei de Crăciun. Nu aveam decât bănuieli și faptul că toată procedura îmi fusese ascunsă până se încheiase.

Peste câteva luni m-am întors în sat pentru ultima oară și am încercat să aflu cât mai multe. Nimeni nu voia să abordeze subiectul cu mine și nu mi se ofereau decât platitudini vesele. Părinții biologici nu mai locuiau acolo, nimeni nu părea să știe exact unde se mutaseră. Dacă Fernando știa ceva, nu avea de gând să-mi spună, iar Hawa se mutase la Serrekunda cu Bakary al ei. Lamin umbla îndurerat prin sat, jelea plecarea ei – poate și eu. Fără Hawa, serile în gospodărie erau lungi, sumbre și se derulau în limbi pe care nu le cunoșteam. Dar, deși îmi spuneam în timp ce mă duceam la Lamin – de cinci sau șase ori în total și mereu noaptea târziu – că noi doi acționam dintr-o dorință fizică incontrolabilă, cred că știam amândoi foarte bine că pasiunea dintre noi, câtă era, era direcționată prin celălalt către altceva, către Hawa, sau către ideea de a fi iubit sau pur și simplu de a ne dovedi nouă înșine independența reciprocă față de Aimee. Ea era persoana pe care o vizam cu futaiurile noastre lipsite de iubire, o parte componentă a procesului, de parcă ar fi fost în cameră cu noi.

Într-o dimineață, chiar înainte de răsărit, la ora cinci, pe când mă furișam dinspre casa lui Lamin spre cea a Hawei, am auzit chemarea la rugăciune și mi-am dat seama că era prea târziu să mai trec neobservată – o femeie trăgea de un măgar îndărătnic, un grup de copii îmi făceau cu mâna din prag –, așa că am schimbat direcția, să dau impresia că ieșisem la plimbare fără un motiv anume, cum știau cu toții că fac uneori americanii. În timp ce dădeam târcoale moscheii, l-am văzut pe Fernando chiar în fața mea, stătea sprijinit de un copac și fuma. Nu-l mai văzusem fumând până acum. Am încercat să zâmbesc relaxată în semn de salut, dar a început să meargă pe lângă mine și m-a apucat strâns de braț. Îi simțeam răsuflarea cu miros de bere. Părea să nu fi dormit deloc.

— Ce faci? De ce faci așa ceva?

— Fern, mă urmărești?

Nu a răspuns până să ajungem de partea cealaltă a moscheii, lângă mușuroiul uriaș de termite, unde ne-am oprit, feriți de priviri din trei direcții. Mi-a dat drumul și a început să vorbească de parcă până atunci am fi purtat o lungă discuție.

— Și am să-ți dau niște vești bune: datorită mie, foarte curând o să fie cu tine definitiv, da, datorită mie. De fapt, mă duc chiar azi la ambasadă. Muncesc din greu în culise să-i reunesc pe amorezii tineri și mai puțin tineri. Pe toți trei.

Am dat să neg, dar n-avea rost. Era întotdeauna foarte greu să-l minți pe Fern.

— Probabil ai sentimente foarte puternice pentru el dacă riști așa de mult. Așa de mult. Ultima oară când ai fost aici, am bănuit, dar cumva încă mă șochează acum că mi se confirmă.

— Dar n-am niciun fel de sentimente față de el!

De pe față i s-a șters toată împotrivirea.

— Îți imaginezi că acum mă simt mai bine?

În sfârșit, rușinea. Un sentiment suspect, așa de vechi. Mereu le sfătuiam pe fetele de la școală să se ferească de el, pentru că era depășit, inutil și ducea la practici cu care noi nu eram de acord. Dar l-am încercat și eu, în cele din urmă.

— Te rog, nu spune nimic. Te rog. Plec mâine și gata. Abia a început și deja s-a terminat. Te rog, Fern, trebuie să mă ajuți.

— Am încercat, a spus el, după care a plecat în direcția școlii.

∵

Restul zilei a fost un coșmar, iar a doua zi, zborul spre casă a fost și el un coșmar, traversarea aeroportului, cu telefonul ca o grenadă în buzunarul de la spate. Dar n-a explodat. Când am intrat în casa din Londra, totul a fost ca înainte, doar că mai vesel. Copiii erau la locul lor – cel puțin n-am auzit nimic de ei –, iar ultimul album era bine primit. Fotografii cu Lamin și Aimee împreună, amândoi frumoși – de la ziua lui Jay, de

la concert – apăreau în toate revistele de bârfe și aveau mai mult succes, în felul lor, decât albumul însuși. Iar micuța și-a făcut ieșirea în lume. S-a vădit că oamenii nu erau prea interesați de proceduri, iar ziarele o considerau adorabilă. Părea logic ca Aimee să-și poată procura un copil la fel de ușor ca și când ar fi comandat o geantă în ediție limitată din Japonia. Într-o zi, în timpul unor filmări pentru un videoclip, pe când luam masa de prânz în rulota lui Aimee cu Mary-Beth, asistenta personală numărul doi, am deschis discret subiectul, sperând să scot ceva informații de la ea, însă nu era cazul să fiu așa de atentă, Mary-Beth a fost mai mult decât încântată să-mi spună toată întâmplarea, unul din avocații specializați în industria de divertisment întocmise un contract, la câteva zile după ce Aimee văzuse copilul, iar Mary-Beth fusese de față la semnare. Era flatată de această dovadă a importanței ei și de ceea ce sugera în legătură cu locul pe care-l ocupam eu în ierarhie. Și-a scos telefonul și a derulat fotografiile cu Sankofa, cu părinții și cu Aimee împreună, zâmbeau, iar printre ele, am observat, era o captură de ecran cu contractul. Când s-a dus la toaletă și a lăsat telefonul în fața mea, mi-am trimis captura de ecran pe e-mail. Era un document de două pagini. O sumă uriașă după standardele locale. Noi atât cheltuiam pe flori într-un an. Când i-am povestit lui Granger, ultimul meu aliat, m-a surprins afirmând că i se părea un caz nobil de sprijinire a unei cauze în care crezi și a vorbit așa de tandru despre bebeluș, încât tot ce aveam eu de spus părea monstruos și insensibil prin comparație. Am înțeles că nu era posibilă o discuție rațională. Fetița vrăjise pe toată lumea. Granger era îndrăgostit de Kofi, cum îi spuneam noi, la fel ca oricine altcineva se apropia de ea, și Dumnezeu știe că nu era greu să te îndrăgostești de ea, nimeni nu era imun, cu siguranță nici eu. Aimee era înnebunită: stătea o oră, două pur și simplu cu

copilul pe genunchi, îl privea, fără să facă nimic altceva, și, știind ce valoare avea timpul pentru ea, înțelegeam cu toții că acest lucru era măsura iubirii pe care i-o purta. Fetița compensa tot felul de situații plictisitoare – lungi întâlniri cu contabilii, anostele sesiuni de ajustare a rochiilor și cele de concepere a unei strategii de PR –, ziua căpăta alte nuanțe prin simpla ei prezență în colțul oricărei camere, pe genunchiul lui Estelle sau legănându-se într-un coșuleț pe un suport, chicotind, bolborosind, plângând, nemânjită, proaspătă și nouă. Cu prima ocazie care se ivea, ne strângeam cu toții în jurul ei. Bărbați și femei, de toate vârstele și rasele, dar toți cu o anume vechime în echipa lui Aimee, de la caii de bătaie unși cu toate alifiile precum Judy, la cei de nivel mediu ca mine și până la puștii proaspăt ieșiți de pe băncile facultății. Cu toții ne ploconeam pe altarul copilului. Copilul începea de la zero, copilul era necompromis, copilul nu-și făcea loc cu coatele, copilul nu trebuia să falsifice semnătura lui Aimee pe patru mii de portrete care se îndreptau spre Coreea, copilul nu trebuia să creeze un sens din cioburi, copilul nu era nostalgic, copilul nu avea amintiri și nici regrete, nu avea nevoie de un peeling chimic, nu avea telefon, nu avea cui să-i trimită e-mailuri, cu adevărat avea tot timpul din lume. Ce s-a întâmplat apoi n-a fost din lipsa iubirii față de copil. Copilul era înconjurat de dragoste. Problema este ce-ți dă iubirea dreptul să faci.

OPT

În ultima lună în care am lucrat pentru Aimee – chiar înainte să mă dea afară, de fapt –, am făcut un miniturneu european, începând cu o expoziție la Berlin, nu un concert, o expoziție cu fotografiile

ei. Erau poze cu poze, imagini pe care și le însușise și le refotografiase; luase ideea de la Richard Prince – un prieten de demult – și nu-i adăugase nimic altceva, doar că acum făcea ea, Aimee, lucrul ăsta. Totuși, una din cele mai respectate galerii din Berlin îi găzduia cu bucurie „opera". Toate erau fotografii cu dansatori – se considera în primul rând dansatoare și se identifica profund cu ei –, dar eu mă ocupasem de toate cercetările, și Judy făcuse majoritatea fotografiilor, pentru că ori de câte ori era momentul să mergem în studio și să refotografiem fotografiile, apărea mereu altceva: recepții la Tokyo, „crearea" unui nou parfum, uneori chiar înregistrarea unei piese noi. I-am refotografiat pe Barișnikov și pe Nureev, pe Pavlova, Fred Astaire, Isadora Duncan, Gregory Hines, Martha Graham, Savion Glover, Michael Jackson. M-am luptat pentru Jackson. Aimee nu voia să-l includă, nu era genul ei de artist, însă, prinzând-o într-un moment în care era stresată, am reușit s-o conving, în timp ce Judy făcea presiuni pentru „o femeie de culoare". Se temea că nu va include tot ce era reprezentativ, așa se întâmpla adesea; de fapt, se temea ca alții să nu considere că nu inclusese tot ce era reprezentativ, și ori de câte ori purtam discuțiile astea, aveam straniul sentiment că mă văd ca pe un obiect, nu ca pe o persoană, ci ca pe un fel de obiect fără care o anumită serie matematică de obiecte nu este completă, sau nici măcar obiect, ci un fel de văl conceptual, o frunză morală de smochin, care proteja o persoană de o anume critică și căreia rareori i se dădea importanță în afara momentelor în care-și juca rolul. Nu mă deranja în mod deosebit: mă interesa experiența, era de parcă aș fi ținut de domeniul ficțiunii. M-am gândit la Jeni LeGon.

Am prins ocazia în cursul unei călătorii cu mașina peste granița dintre Luxemburg – unde se dusese Aimee să-și facă publicitate – și Germania.

Am scos telefonul, am căutat LeGon pe Google și Aimee a privit distrată imaginile – în același timp trimitea SMS-uri – în timp ce eu vorbeam cât de repede puteam despre LeGon ca om, actriță, dansatoare, simbol, încercând să-i captez atenția nestatornică. Deodată a dat din cap cu hotărâre la o fotografie cu LeGon și Bojangles împreună, LeGon era în picioare, dansa, într-o poză care sugera bucurie cinetică, iar Bojangles stătea în genunchi la picioarele ei, arătând spre ea, iar Aimee a spus: „Da, îmi place asta, îmi place schimbarea de roluri, bărbatul stă în genunchi și femeia deține controlul”. Odată ce a acceptat, am putut cel puțin să încep cercetarea pentru textul care avea să apară în catalog, și câteva zile mai târziu Judy a făcut fotografia, ușor înclinată, cu unele părți din margine lipsă, pentru că așa ceruse Aimee să fie refotografiate toate, de parcă „fotografa ar dansa și ea”. A fost cea mai de succes piesă din expoziție. Iar eu mă bucuram s-o redescopăr pe LeGon. În timp ce căutam informații despre ea, deseori singură, deseori noaptea târziu, în camere de hotel din Europa, mi-am dat seama câte inventasem despre ea în copilărie, cât de profund naivă fusesem în privința celor mai multe aspecte ale vieții ei. De exemplu, îmi imaginasem o întreagă poveste despre prietenia și respectul dintre LeGon și oamenii cu care lucra, dansatori și regizori, sau voiam să cred că puteau exista prietenie și respect, în spiritul aceluiași optimism infantil care o face pe o fetiță să creadă că părinții ei se iubesc foarte mult. Dar Astaire nu a vorbit niciodată cu LeGon pe platou, în mintea lui nu numai că juca rolul unei slujnice, ci nu era altceva decât o servitoare, și așa credeau majoritatea regizorilor, nu o vedeau de fapt și rareori îi dădeau un alt rol decât de slujnică, iar curând nu au mai venit nici măcar aceste roluri, abia când a ajuns în Franța a început „să se simtă om”. Când am aflat lucrurile astea eram la Paris, stăteam la soare în

fața teatrului Odeon, încercam să citesc informațiile de pe ecranul albit de soare al telefonului, beam un Campari și priveam obsesiv ceasul. Mă uităm cum cele douăsprezece ore pe care le alocase Aimee Parisului se topeau minut cu minut, aproape mai repede decât le puteam simți eu; în curând avea să vină taxiul, apoi o pistă de decolare avea să se piardă sub mine și aveam să pornim mai departe, spre alte douăsprezece ore într-un alt oraș frumos, necunoscut – Madrid. M-am gândit la toți cântăreții, dansatorii, trompetiștii, sculptorii și scenariștii care afirmaseră că s-au simțit în fine oameni aici, la Paris, nu umbre, ci pe deplin oameni, efect pentru producerea căruia se poate să fi fost nevoie de mai mult de douăsprezece ore, și m-am întrebat cum își dădeau ei seama așa de precis în ce moment începuseră să se simtă oameni. Umbrela sub care stăteam nu făcea umbră, mi se topise gheața în pahar. Sub masă, umbra mea era uriașă, de forma unui cuțit. Părea să se întindă până la jumătatea pieței și să indice maiestuoasa clădire albă din colț, care ocupa mare parte din cvartal și în fața căreia acum un ghid ținea ridicat un steguleț și începea să recite o serie de nume, unele cunoscute, altele, noi: Thomas Paine, Emil Cioran, Camille Desmoulins, Sylvia Beach… Un mic grup de turiști americani în vârstă stăteau în jurul lui, încuviințând din cap și transpirând abundent. M-am uitat iar la telefon. Deci la Paris – am scris propoziția asta cu degetul mare – a început LeGon să se simtă om. Ceea ce însemna – partea asta nu am scris-o – că omul pe care Tracey îl imitase la perfecție acum mulți ani, fata pe care o priviserăm dansând cu Eddie Cantor, dând din picioare, scuturând din cap – nu era de fapt om, era doar o umbră. Până și numele ei frumos, pe care i-l invidiaserăm amândouă, până și el era inexistent, de fapt era fiica lui Hector și a lui Harriet Ligon, descendenții unor dijmași care migraseră din Georgia, pe când cealaltă LeGon,

cea pe care credeam că o cunoaștem – dansatoarea de step fără nicio grijă pe lume –, era un personaj de ficțiune, născut dintr-o greșeală de tipar, inventat de Louella Parsons într-o zi când a scris greșit „Ligon” în editorialul ei monden din *LA Examiner,* preluat de mai multe publicații.

NOUĂ

Bomba a explodat în sfârșit de Ziua Muncii. Eram la New York, cu câteva zile înainte de plecarea la Londra, unde trebuia să-l întâlnim pe Lamin, întrucât primise viza pentru Marea Britanie. Era o căldură groaznică: aerul stătut, cu miros de canal, putea smulge zâmbete între doi străini pe stradă când treceau unul pe lângă altul: „Îți vine să crezi că stăm aici?” Era ca fierea, și acesta era mirosul de pe Mulberry Street din după-amiaza respectivă. Țineam mâna la gură în timp ce mergeam, un gest profetic: când să ajung la colțul cu Broome, fusesem concediată. Judy mi-a trimis SMS-ul și duzina care a urmat, toate pline de invective personale de parcă ar fi fost scrise de Aimee cu mâna ei. Eram o târfă și o trădătoare, o nenorocită de asta și o nenorocită de astălaltă. Până și revolta personală a lui Aimee putea fi delegată altei persoane.

Puțin slăbită și ametită, am ajuns până la Crosby și m-am așezat pe treapta din fața clădirii Housing Works, pe partea cu hainele vintage. Fiecare întrebare atrăgea și mai multe întrebări: unde o să stau, ce o să fac, unde-mi sunt cărțile, unde-mi sunt hainele, care e situația vizei mele? Nu eram furioasă pe Fern, cât supărată pe mine că nu anticipasem mai bine momentul. Ar fi trebuit să mă aștept: nu știam exact ce sentimente avea? Îi puteam reconstitui acțiunile. Cât se ocupa de actele pentru viza lui Lamin, cât îi cumpăra biletul de

avion lui Lamin, se ocupa de plecarea și sosirea lui Lamin, îl lua și-l ducea în diferite locuri, suporta schimbul de e-mailuri cu Judy în fiecare stadiu al acestei planificări și-și dedica tot timpul și energia existenței altcuiva, dorințelor, nevoilor și solicitărilor altcuiva. E o viață de umbră care, după un timp, îți vine de hac. Bonele, asistentele, agentele, secretarele, mamele – femeile sunt obișnuite. Dar bărbații nu tolerează prea bine. Fern trebuie să fi trimis sute de e-mailuri despre Lamin în ultimele câteva săptămâni. Cum putea să reziste fără să-l trimită pe cel care avea să-mi arunce mie viața în aer?

Îmi vibra așa de des telefonul, încât părea să aibă viață proprie. Am încetat să mă mai uit la el și m-am concentrat pe un frate foarte înalt din vitrina de la Housing Works: cu sprâncene foarte arcuite, ținea mai multe rochii pe lângă corpul său voinic și se încălța cu o pereche de pantofi încăpători cu toc. Când m-a observat, a zâmbit, și-a supt burta, a făcut o mică răsucire și apoi o plecăciune. Nu știu de ce sau în ce fel, dar imaginea lui m-a electrizat. M-am ridicat și am oprit un taxi. Răspunsurile la unele întrebări le-am primit repede. Toate lucrurile pe care le aveam în New York erau în cutii pe trotuar în fața apartamentului de pe West 10th Street și încuietorile fuseseră schimbate deja. Viza mea depindea de angajator: aveam treizeci de zile să părăsesc țara. A durat mai mult să găsesc o locuință. Niciodată nu plătisem mai nimic la New York: trăiam pe socoteala lui Aimee, mâncam cu ea, ieșeam cu ea, și când am descoperit cât costa o singură noapte la un hotel din Manhattan, m-am simțit ca Rip Van Winkle când s-a trezit din somnul de o sută de ani. În timp ce stăteam pe scările din fața clădirii de pe West 10th, am încercat să mă gândesc la alternative, prieteni, cunoștințe, relații. Toate legăturile erau slabe și oricum duceau tot la Aimee. M-am gândit la un lucru imposibil: să merg spre est pe strada asta

până se întâlnea, într-un vis frumos, cu zona vestică din Sidmouth Road, unde mama să-mi răspundă la ușă și să mă conducă în cămăruța liberă, aproape îngropată în cărți. Unde altundeva? Ce mă fac eu acum? Nu aveam niciun reper. Treceau taxiuri pe care nu le oprea nimeni, unul după altul, și doamne elegante cu cățelușii lor. Întrucât eram în Manhattan, nimeni nu se oprea să privească ceva ce părea o punere în scenă: o femeie care plângea așezată pe o treaptă, sub placa cu Lazarus, printre cutii, departe de casă.

∵

Mi-am amintit de James și Darryl. Îi cunoscusem pe amândoi prin martie, într-o duminică noaptea, când eram liberă, mă dusesem singură în zona rezidențială a orașului să-i văd pe dansatorii din compania Alvin Ailey, iar la teatru intrasem în vorbă cu vecinii de scaun, doi domni de vreo cincizeci de ani, un cuplu, unul alb, unul negru. James era englez, înalt și chel, cu o voce lugubră și un râs foarte vesel, îmbrăcat ca pentru un prânz agreabil la un pub din vreun cătun din Oxfordshire – deși locuia aici de mulți ani –, iar Darryl era american, cu părul afro grizonant la vârfuri, cu ochi de cârtiță în spatele lentilelor, cu pantaloni cu tivurile tocite și cu pete de vopsea pe ei, ca un student la pictură. Știa o mulțime de lucruri despre ce se petrecea pe scenă, istoria fiecărui dans, a baletului newyorkez în general și despre Alvin Ailey în particular, încât la început am crezut că era și el coregraf sau fost dansator. De fapt, amândoi erau scriitori, amuzanți și inteligenți, îmi plăcea că-și șopteau unul altuia opiniile despre utilitatea și limitele „naționalismului cultural” în dans, iar eu, care nu aveam nicio opinie despre dans, numai uluire, îi amuzam la rândul meu pentru că băteam din palme după fiecare ușoară schimbare și pentru că am sărit în picioare imediat ce a căzut cortina.

— E o plăcere să vezi *Revelations* cu cineva care nu l-a văzut de cincizeci de ori, a zis Darryl.

M-au invitat să bem ceva la barul hotelului de alături, unde mi-au spus o poveste lungă și dramatică despre casa pe care o cumpăraseră în Harlem, o dărăpănătură din vremea lui Edith Wharton pe care o renovau cu economiile de-o viață. Așa se explica vopseaua. Mie mi se părea un efort eroic, dar o vecină de-a lor, o femeie de optzeci de ani, nu era de acord, nici cu James, nici cu Darryl, și nici cu rapida ocupare a cartierului de către cei din clasa de mijloc: îi plăcea să strige la ei pe stradă și să le strecoare materiale religioase în cutia poștală. James a imitat-o extraordinar pe doamna aceasta, am râs până m-a durut burta și am terminat un al doilea Martini. Era o mare ușurare să ies cu oameni cărora nu le păsa de Aimee și care nu voiau nimic de la mine.

— Într-o după-amiază, a spus Darryl, mergeam singur pe stradă, James era altundeva, și ea sare din umbre, mă apucă de mână și zice: „Te ajut eu să scapi de el. N-ai nevoie de stăpân, poți să fii liber – lasă-mă să te ajut!” Putea să meargă din casă în casă să-i facă campanie lui Barack, dar nu: fixația ei era că mă ține James prizonier. Îmi oferea și mie o rută subterană[42]. Să mă ducă pe furiș în Spanish Harlem!

Mă mai întâlnisem din când în când cu ei în nopțile libere de duminică atunci când eram în oraș. I-am privit dând jos tencuiala ca să scoată la vedere cornișele originale și imitând porfirul prin împroșcarea de stropi de vopsea pe un perete roz-închis. De fiecare dată când mergeam în vizită la ei, mă emoționau: ce fericiți erau împreună, după atâția ani! Nu aveam prea multe modele de acest fel. Doi oameni care știau să se simtă bine împreună, ocrotiți cumva de iubire, cunoscători ai istoriei, dar neschimbați de ea. Îmi plăceau amândoi așa de mult, deși nu-i puteam considera mai mult decât cunoștințe. Însă acum mă gândeam

la ei. Iar când le-am trimis un SMS precaut de pe treptele de pe West loth, reacția a fost imediată, generoasă în stilul lor caracteristic: în seara aceea stăteam la masa lor și mă delectam cu feluri mai bune decât cele de care avusesem vreodată parte la Aimee. Mâncare plină de aromă, de grăsime, prăjită în tigaie. Îmi făcuseră patul în una din multele camere libere și am descoperit că erau ca niște părinți iubitori și părtinitori: indiferent cum mi-am spus povestea tristă, refuzau să considere că era în vreun fel vina mea. După părerea lor, trebuia să încetez cu prostiile, toată vina era a lui Aimee, nicidecum a mea, și m-am dus în camera mea frumoasă, lambrisată alinată de această imagine în tonuri de roz.

Nu m-am înfuriat până când nu mi-a trimis Judy contractul de confidențialitate a doua zi de dimineață. M-am uitat la PDF-ul unei hârtii pe care trebuie s-o fi semnat la vârsta de douăzeci și trei de ani, deși nici măcar nu-mi aminteam să fi făcut așa. În termenii inflexibili ai documentului, ceea ce-mi ieșea din gură nu-mi mai aparținea, nici ideile, nici opiniile, nici sentimentele, nici măcar amintirile. Erau toate ale ei. Tot ce se întâmplase în viața mea în ultimii zece ani îi aparținea ei. M-a cuprins imediat furia: îmi venea să-i dau foc la casă. Dar tot ce-ți trebuie în zilele noastre ca să-i dai cuiva foc la casă îți stă deja la dispoziție. Aveam totul la îndemână – nici măcar nu trebuia să mă dau jos din pat. Am creat un cont anonim, am ales site-ul de bârfe pe care îl ura ea cel mai tare, am scris un e-mail cu tot ce știam despre micuța Sankofa, am atașat fotografia cu „certificatul de adopție” și am apăsat pe „trimitere”. Mulțumită, m-am dus la micul dejun, așteptându-mă să fiu primită ca o eroină. Dar, când le-am spus prietenilor mei ce-am făcut – și ce cred eu că însemna – fața lui James a devenit gravă ca statuia medievală a Sfântului Mauriciu de pe hol, iar Darryl și-a scos ochelarii, s-a așezat și a clipit

cu ochii la masa de pin. Mi-a spus că spera că înțeleg cât de mult începuseră să țină la mine el și James în așa de scurt timp – tocmai pentru că țineau la mine îmi puteau spune adevărul – și că e-mailul meu însemna un singur lucru, că încă eram foarte tânără.

ZECE

S-au instalat în fața casei lui Aimee. Două zile mai târziu – spre rușinea mea – băteau la ușa lui James și a lui Darryl. Dar asta era mâna lui Judy, o bârfă anonimă: aventură nepermisă, „fostă angajată răzbunătoare”… Judy venea din alte vremuri, în care bârfele anonime puteau rămâne anonime și puteai controla știrea. Mi-au aflat numele în câteva ore și în curând și adresa, Dumnezeu știe cum. Poate că Tracey are dreptate: poate că suntem tot timpul urmăriți cu ajutorul telefonului. Am rămas în pat, în timp ce James îmi aducea cești cu ceai și-i deschidea și-i închidea ușa unui reporter insistent, iar eu și Darryl urmăream cum evoluează povestea în timp real pe laptop pe măsură ce se derula ziua. Fără să fac nimic, fără să acționez în vreun fel, în câteva ore ajunsesem, din sluga dezgustătoare și invidioasă a lui Judy, ciripitoarea îndrăzneață a revistei *The People.* Reîncărcam întruna paginile. Chestia asta dădea dependență. M-a sunat mama și, înainte să apuc s-o întreb cum se simte, mi-a spus:

— Mi-a arătat Alan pe computer, cred că a fost un gest foarte curajos. Știi, mereu ai fost un pic lașă, nu vreau să spun lașă, ci timidă. E vina mea, probabil am fost prea protectoare, te-am răsfățat prea mult. Ăsta e primul gest curajos din partea ta și sunt foarte mândră!

Cine era Alan? Vorbea nedeslușit, nu era în stilul ei, avea un accent mai voit fistichiu decât o

auzisem vreodată. Am întrebat-o delicat despre sănătate. Nu a trădat nimic – fusese puțin răcită, dar îi trecuse – și, deși știam sigur că mă mințea, era așa de hotărâtă, încât părea adevărat. I-am promis că aveam să vin la ea imediat ce mă întorceam în Anglia.

— Sigur că da, mi-a zis, pe un ton mai puțin convins decât până atunci.

Următorul apel a fost de la Judy. M-a întrebat dacă voiam să plec. Îmi luase deja bilet la următoarea cursă de noapte. La capătul celălalt avea să fie un apartament în care puteam sta câteva nopți, aproape de terenul de crichet Lord's, până se linișteau apele. Am dat să-i mulțumesc. A scos râsul ăla de focă.

— Crezi că fac chestia asta de dragul tău? Ce dracu' ai în capul ăla?

— Gata, Judy, am spus deja că accept biletul.

— Ce drăguț din partea ta, păpușă. După rahatul în care m-ai băgat.

— Și Lamin?

— Ce e cu Lamin?

— Se aștepta să vină în Anglia. Nu poți…

— Ești ridicolă.

Telefonul a amuțit.

∵

După ce a apus soarele și a plecat și ultimul reporter din fața casei, mi-am lăsat cutiile la James și Darryl și am luat un taxi de pe Lennox. Șoferul avea pielea foarte închisă la culoare, ca Hawa, și un nume asemănător, iar eu eram tentată să văd semne și simboluri peste tot. M-am aplecat înainte cu entuziasmul meu de om aflat în an sabatic și cu colecția de informații locale, și l-am întrebat de unde era. Era senegalez, dar asta nu m-a încurcat prea tare: am vorbit fără contenire prin tot tunelul din centru și până în Jamaica. Lovea în volan din când în când cu palma dreaptă, ofta și râdea.

— Deci știi cum e acasă! Viața din sat! Nu e simplu, dar vieții ăsteia îi duc eu dorul! Surioară,

ar fi trebuit să ne faci o vizită! Puteai să mergi puțin mai jos!

— De fapt, prietenul despre care vorbeam, am spus, ridicând o clipă privirea din ecran, prietenul din Senegal? Tocmai am stabilit să ne întâlnim la Londra, chiar acum îi trimiteam un SMS.

Mi-am reprimat pornirea de a-i spune acestui străin că, în generozitatea mea, îi plătisem biletul lui Lamin.

— Frumos, frumos. E mai bine la Londra? Mai frumos decât aici?

— E altfel.

— De douăzeci și opt de ani sunt aici. E așa de stresant, trebuie să fii furios să supraviețuiești aici, trăiești din furie… e prea mult.

Intram pe JFK, iar când am încercat să-i dau bacșiș, mi l-a dat înapoi.

— Mersi că ai venit în țara mea, a spus el, uitând că, de fapt, nu venisem.

UNSPREZECE

„Acum știe toată lumea ce hram porți”.

Până să aterizez, dansul nostru din copilărie fusese arătat lumii întregi. Mi se pare interesant că Tracey s-a gândit să mi-l trimită abia două zile mai târziu. După părerea ei, alții aveau să afle ce hram port înaintea mea – dar poate că așa e întotdeauna. Îmi aminteam cum făcea cu primele noastre povești despre balerinele în pericol, cum mă corecta: „Nu: asta vine aici”. „Ar fi mai bine să moară la pagina doi”. Muta și rearanja lucrurile pentru un impact mai mare. Acum obținuse același efect cu viața mea, plasând începutul poveștii într-un moment anterior, așa încât ceea ce venea după să fie bolnăvicioasa consecință a unei obsesii de o viață. Era mai convingătoare decât versiunea mea. Atrăgea cele mai ciudate reacții din partea oamenilor. Toată lumea voia să vadă înregistrarea, dar nimeni n-o vedea: era dată jos de pe fiecare

site aproape imediat ce era încărcată. Pentru unii – poate pentru tine – era aproape pornografie infantilă, dacă nu în intenție, atunci prin efect. Altora li se părea doar exploatatoare, deși era greu de spus cine pe cine exploata. Se pot exploata copiii pe sine? E ceva mai mult decât două fete care se prostesc, pur și simplu două fete care dansează – două fete mulatre care dansează ca oamenii mari – imitând nevinovate mișcările adulților, dar cu pricepere, cum pot adesea fetele mulatre? Și dacă vezi ceva mai mult în asta, atunci a cui e problema, mai exact, a fetelor din înregistrare, sau a ta? Indiferent ce se spune sau se crede, privitorul pare să devină complice: cel mai bine e să nu vezi deloc. Asta este singura situație care-ți dă un avantaj. Altfel, domnește norul vinovăției, pe care nu-l poți localiza exact, dar tot îl simți. Până și eu, în timp ce urmăream înregistrarea, am avut gândul ăsta tulburător: ei bine, dacă o fată se poartă așa la vârsta de zece ani, se poate spune vreodată că e inocentă? Ce nu va fi în stare să facă la cincisprezece ani, la douăzeci și doi, la douăzeci și trei? Dorința de a rămâne de partea inocenței este așa de mare! Îmi pulsa din telefon în valuri, în toate postările, criticile furioase și comentariile. În schimb, bebelușul era nevinovat, bebelușul nu avea nicio vină. Aimee îl iubea, părinții lui biologici o iubeau pe Aimee, voiau să le crească ea odrasla. Judy lansase peste tot mesajul ăsta. Cine își putea permite să judece? Cine eram eu?

„Acum știe toată lumea ce hram porți”.

Situația s-a schimbat iar, violent și cu multă pasiune, în avantajul lui Aimee. Dar încă erau oameni în fața locuinței închiriate de Judy, în ciuda tuturor pregătirilor ei și a promisiunilor portarului, așa că în a treia zi am plecat cu Lamin la apartamentul de pe Sidmouth Road al mamei, despre care știam că în toate evidențele disponibile era pe numele lui Miriam. Nu era nimeni în fața

casei. Când am sunat la ușă, nu a răspuns nimeni, iar când am sunat-o pe mama, a intrat robotul. În cele din urmă, ne-a dat drumul o vecină. Părea nedumerită – șocată – când am întrebat unde era mama. Și femeia asta avea să afle ce hram port: genul de fiică nepăsătoare care încă nu auzise că mama ei era la un centru pentru bolnavi în stadiul terminal.

Apartamentul semăna cu toate locurile în care trăise mama vreodată, cu cărți și hârtii peste tot, cum îmi aminteam, dar era ceva mai mult: spațiul propriu-zis de locuit se redusese. Scaunele erau folosite pe post de rafturi de cărți, la fel și toate mesele disponibile, mare parte din podea și blaturile din bucătărie. Totuși, nu era haotic, avea o anume logică. Bucătăria era dominată de ficțiune și poezie scrise de autori din diaspora, iar baia era tărâmul poveștilor din Caraibe. Era un perete cu literatură despre sclavie – mărturii și analize – care ducea din dormitorul ei pe hol și până la boiler. Găsisem adresa centrului pentru bolnavii în stadiu terminal pe frigider, era scrisă de mâna altcuiva. Mă simțeam tristă și vinovată. Cui îi ceruse s-o scrie? Cine o dusese acolo? Am încercat să fac puțină ordine. Lamin mi-a dat o mână de ajutor, fără prea mare tragere de inimă, era obișnuit ca femeile să facă lucrul ăsta, și în curând s-a așezat pe canapeaua mamei să se uite la același televizor vechi și mătăhălos din copilăria mea, ascuns pe jumătate în spatele unui fotoliu, ca să sublinieze că nu se uita nimeni la el niciodată. Am mutat de colo colo teancuri de cărți, progresând puțin, dar după un timp am renunțat. M-am așezat la masa mamei cu spatele la Lamin, am deschis laptopul și am continuat ce făcusem toată ziua precedentă, am căutat informații despre mine, am citit despre mine și am căutat-o și pe Tracey, la final. Nu a fost greu să dau de ea. În general, al ei era al patrulea sau al cincilea comentariu și întotdeauna lovea din plin, fără compromisuri, agresivă, plină de idei

conspiraționiste. Avea multe nume. Unele erau destul de subtile: mici referințe la momente din trecutul nostru comun, cântece care ne plăcuseră, jucării pe care le avuseserăm sau combinații ale cifrelor anului în care ne cunoscuserăm sau ale datelor noastre de naștere. Am observat că-i plăcea să folosească cuvintele „sordid” și „rușinos” și propoziția: „Unde erau mamele lor?” Ori de câte ori vedeam expresia aceea sau o variațiune a ei, știam că era Tracey. O găseam peste tot, în locurile cele mai improbabile. În fluxurile de știri ale altora, sub articolele din ziare, pe Facebook, lua la rost pe oricine nu era de acord cu argumentele ei. În timp ce eu îi luam urma, emisiunile idioate din timpul zilei se derulau în spatele meu. Dacă mă întorceam să văd ce face Lamin, îl găseam nemișcat ca o statuie, privind ecranul.

— Îl dai puțin mai încet?

Dăduse brusc volumul mai mare la o emisiune de renovări de case, genul la care se uita și tata cu plăcere pe vremuri.

— Omul ăsta vorbește despre Edgware. Am un unchi în Edgware. Și un văr.

— Da? am zis, străduindu-mă să nu par prea optimistă.

Am așteptat, dar s-a întors la emisiunea lui. A apus soarele. A început să-mi bolborosească stomacul. Nu m-am mișcat de pe scaun, eram prea pornită s-o dau în vileag pe Tracey și verificam o a doua fereastră la fiecare cincisprezece minute, să văd dacă-mi invadase căsuța de mesaje. Dar se pare că proceda altfel cu mine decât cu mama. E-mailul ăla de un rând a fost singurul pe care mi l-a trimis vreodată.

∵

La șase au început știrile. Lamin a fost foarte afectat de vestea că poporul islandez era brusc teribil de sărac. Cum era posibil așa ceva? Fuseseră slabe recoltele? Aveau un președinte corupt? Dar era o noutate și pentru mine și,

întrucât nu înțelegeam tot ce spunea prezentatorul, nu puteam oferi nicio interpretare.

— Poate auzim vești și despre Sankofa, a sugerat Lamin.

M-am ridicat râzând și i-am spus că nu dădeau asemenea prostii la știrile serii. După douăzeci de minute, în timp ce eu mă uitam în frigiderul plin cu legume în putrefacție, m-a chemat Lamin. Era la finalul știrilor adevărate, știrile British Broadcast, după cum le spunea el, și în colțul din dreapta sus era un cadru cu Aimee. M-am așezat pe marginea canapelei. Imaginea era redusă la un birou luminat cu spoturi de pe undeva, cu un tablou strâmb cu președintele pe viață cu față de broscoi pe perete, iar în fața lui stăteau părinții biologici îmbrăcați în haine rustice, părând înfierbântați și stânjeniți. O femeie de la o agenție de adopție era în stânga lor și traducea. Am încercat să-mi aduc aminte dacă mama era persoana pe care o văzusem în ziua aceea în coliba din tablă ondulată, dar nu eram sigură. Am ascultat-o pe femeia de la agenție explicându-i situația corespondentului străin care stătea vizavi de ei, purtând o versiune a vechii mele uniforme mototolite din in și pantaloni militărești. Totul se făcuse respectând procedura, ce apăruse în presă nu era certificatul de adopție, ci doar un document provizoriu, care evident nu era destinat publicului larg, părinții erau mulțumiți de adopție și înțelegeau ce au semnat.

— Nu avem nicio problemă, a spus mama într-o engleză șovăielnică, zâmbind la aparatul de filmat.

Lamin a dus amândouă mâinile la ceafă, s-a afundat în canapea și mi-a oferit un proverb: „Banii te scapă de probleme”.

Am oprit televizorul. Liniștea s-a răspândit prin casă, nu aveam absolut nimic să ne spunem unul altuia, al treilea punct din triunghiul nostru dispăruse. În urmă cu două zile fusesem mulțumită de gestul meu dramatic – îndeplinisem o sarcină pe

care Aimee o neglijase –, dar gestul în sine umbrise realitatea lui Lamin: Lamin în patul meu, Lamin în livingul ăsta, Lamin veșnic în viața mea. Nu avea un loc de muncă și nici bani. Studiile lui făcute cu greu nu însemnau nimic aici. De fiecare dată când plecam din cameră – să iau ceai, să mă duc la toaletă –, primul meu gând când îl vedeam din nou era: „Ce cauți în casa mea?”

La ora opt am comandat mâncare etiopiană la pachet. În timp ce mâncam, i-am arătat pe Google Maps unde eram în Londra față de restul orașului. I-am arătat unde este Edgware. Multele moduri prin care se ajunge în Edgware.

— Mă duc la mama mâine, dar poți să stai aici, bineînțeles. Sau să te duci să explorezi.

Oricine ne-ar fi văzut și-ar fi închipuit că ne cunoscuserăm în urmă cu câteva ore. Eram iar intimidată de el, de circumspecția lui mândră și de capacitatea lui de a tăcea. Nu mai era Lamin al lui Aimee, dar nu era nici al meu. Habar n-aveam cine era. Când a fost clar că epuizaserăm subiectele geografice de discuție, s-a ridicat și, fără un cuvânt, s-a dus în cămăruță. Eu m-am dus în camera mamei. Am închis ușile.

∵

Centrul pentru bolnavii în stadiu terminal era în Hampstead, într-o fundătură liniștită, mărginită de copaci, la o aruncătură de băț de spitalul în care m-am născut eu și la câteva străzi de Reputatul Activist. Toamna era frumoasă aici, roșiatică și aurie, pe fundalul valoroaselor case victoriene din cărămidă roșie, și m-au copleșit amintiri vii cu mama mergând pe aici în dimineți înviorătoare ca aceasta, la braț cu Reputatul Activist, criticându-i pe aristocrații italieni și pe bancherii americani, pe oligarhii ruși și magazinele scumpe de haine pentru copii, faptul că pivnițele erau scoase la iveală din pământ. Sfârșitul unei idei boeme de mult apuse despre locul care-i fusese atât de drag. Avea patruzeci și șapte de ani atunci. Acum avea

numai cincizeci și șapte. Dintre toate variantele de viitor pe care mi le închipuisem pentru ea pe aceste străzi, cumva realitatea prezentă părea cea mai improbabilă. Când eram mică, mama era nemuritoare. Nu mi-o puteam imagina părăsind lumea asta fără s-o sfâșie. În schimb, strada asta era liniștită și arborii de gingko biloba își lepădau frunzele aurii.

Mi-am spus numele la recepție și, după ce am așteptat puțin, un asistent tânăr a venit la mine. M-a avertizat că mama era sub influența morfinei și uneori era confuză, după care m-a condus în rezerva ei. N-am remarcat nimic la asistentul acesta, părea banal, dar când am ajuns în rezervă și a deschis ușa, mama s-a ridicat în pat și a strigat:

— Alan Pennington! Așadar, l-ai cunoscut pe celebrul Alan Pennington!

— Mamă, sunt eu.

— Ah, eu sunt Alan, a spus asistentul, și m-am întors să-l privesc iar pe tânărul căruia mama îi zâmbea cu atâta căldură. Era scund, cu părul blond-murdar, ochi mici și albaștri, o față ușor bucălată și un nas ca atâtea altele cu câțiva pistrui pe punte. Singurul lucru care-l făcea să iasă în evidență, în toată marea de asistente nigeriene, poloneze și pakistaneze pe care le auzeai vorbind pe coridoare, era cât de englez părea.

— Alan Pennington este o celebritate aici, a spus mama făcându-i cu mâna. Bunătatea lui e legendară.

Alan Pennington mi-a zâmbit, dezvelind o pereche de incisivi ascuțiți, ca de cățel.

— Vă las singure, a spus.

∵

— Ce faci, mamă? Ai dureri mari?

— Alan Pennington, m-a informat ea după ce s-a închis ușa în urma lui, muncește numai pentru ceilalți. Știai? Auzi de asemenea oameni, dar e cu totul altceva să-i cunoști. Desigur, și eu am muncit pentru ceilalți, toată viața mea – dar nu în felul

ăsta. Așa e toată lumea aici. Întâi a fost o fată din Angola, Fatima, o fată adorabilă, era și ea la fel… din păcate a trebuit să se mute. Apoi a venit Alan Pennington. Vezi tu, el e genul care are grijă de semeni. Nu m-am mai gândit niciodată prea mult la cuvintele astea. Alan Pennington are grijă.

— Mamă, de ce-i tot zici Alan Pennington, așa?

Mama s-a uitat la mine de parcă aș fi fost idioată.

— Pentru că așa îl cheamă. Alan Pennington e un îngrijitor care are grijă.

— Da, mamă, pentru asta sunt plătiți îngrijitorii.

— Nu, nu, nu, nu înțelegi: el chiar are grijă. Ce lucruri face el pentru mine! Nimeni n-ar trebui să facă așa ceva pentru altcineva, dar el le face pentru mine!

Sătulă de subiectul „Alan Pennington", am convins-o să mă lase să-i citesc cu glas tare dintr-o carte subțire de pe noptieră „o ediție de sine stătătoare a povestirii *Sonny's Blues,* și apoi a sosit prânzul pe tava lui Alan Pennington.

— Nu pot să mănânc așa ceva, a spus tristă mama în timp ce Alan i-o așeza în poală.

— Ce-ar fi să ți-o las douăzeci de minute, iar dacă ești foarte sigură că nu poți să mănânci, sună din clopoțel și vin eu s-o iau înapoi, da? Ce zici? Ești de acord?

M-am așteptat ca mama să-l mănânce cu tot cu fulgi pe Alan Pennington – toată viața detestase și fusese îngrozită să i se vorbească de sus sau ca unui copil –, dar acum a încuviințat serios din cap, de parcă ar fi fost o propunere foarte înțeleaptă și generoasă, l-a apucat de mâini pe Alan cu mâinile ei tremurătoare, o strânsoare ca de fantomă, și i-a spus:

— Mersi, Alan. Te rog, nu uita să mai vii.

— Adică să uit de cea mai frumoasă femeie de aici? i-a replicat Alan, deși era evident homosexual, iar mama, feministă de-o viață, a izbucnit în chicote adolescentine.

Și au stat așa, ținându-se de mâini, până când Alan a zâmbit și i-a dat drumul, ca să aibă grijă de altcineva, lăsându-ne singure. Mi-a venit un gând groaznic și mă enerva că-mi venise: mi-am dorit ca Aimee să fi fost aici cu mine. Mă aflasem cu Aimee la căpătâiul unor muribunzi de patru ori și de fiecare dată fusesem impresionată și copleșită de felul ei de a se purta cu aceștia, de onestitatea ei, de căldura și de simplitatea ei, de care nu părea să mai fie în stare nimeni altcineva din încăpere, nici măcar membrii familiei. Nu o speria moartea. O privea în față, empatiza cu muribundul în situația lui actuală, indiferent cât de gravă, fără nostalgie sau fals optimism, îți accepta teama când ți-era teamă și suferința dacă te durea. Câți oameni pot face lucrurile astea chipurile simple? Îmi amintesc de o prietenă a ei, o pictoriță care pierduse zeci de ani din viață din cauza anorexiei grave, care în cele din urmă a ucis-o; atunci când, după cum s-a dovedit, mai avea foarte puține zile, i-a spus lui Aimee: „Doamne, Aim, cât timp am pierdut, în pizda mă-sii!” La care Aimee i-a răspuns: „Mai mult decât știi tu”. Îmi amintesc de femeia aceea ca un bețigaș rămânând cu gura căscată, așa de șocată, încât a izbucnit în râs. Așa era însă, nimeni altcineva nu îndrăznise să-i spună, iar muribunzii, după cum am aflat, sunt nerăbdători să afle adevărul. Eu nu i-am spus niciun adevăr mamei, am făcut doar conversație ca de obicei, i-am mai citit din adoratul ei Baldwin, am ascultat povești despre Alan Pennington și i-am ținut paharul cu suc să poată bea cu paiul. Știa că-mi dădeam seama că era pe moarte, dar cine știe din ce motiv – curaj, negare sau pur și simplu se mințea pe sine –, nu a pomenit nimic de asta în prezența mea, a spus doar, când am întrebat-o unde îi era telefonul și de ce nu răspunsese la el:

— Serios, nu vreau să-mi petrec timpul pe care-l mai am vorbind la afurisenia aia.

L-am găsit în compartimentul noptierei, într-o pungă pentru rufe a spitalului, împreună cu un costum, o mapă cu hârtii, un ghid al conduitei parlamentare și laptopul.

— Nu trebuie să-l folosești, i-am zis pornindu-l și punându-l pe masă. Dar lasă-l pornit, să pot să iau legătura cu tine.

A început să primească o mulțime de notificări – telefonul vibra și se mișca pe blat – și mama s-a uitat la el cu un soi de groază.

— Nu, nu, nu – nu vreau! Nu vreau să stea pornit. De ce ai făcut una ca asta?

L-am luat. Vedeam e-mailuri nedeschise, zeci de e-mailuri umpleau ecranul, jignitoare încă din titlu, toate de la aceeași adresă. Am început să le citesc, încercând să rezist în fața loviturilor dureroase: necazuri cu pensia alimentară, întârzieri la plata chiriei, certuri cu asistenții sociali. Cele mai recente erau cele mai frenetice: se temea că aveau să-i ia copiii.

— Mamă, ai vorbit de curând cu Tracey?

— Unde e Alan Pennington? N-am de gând să mănânc chestia asta.

— Doamne, ești atât de bolnavă în momentul ăsta – n-ar trebui să suporți așa ceva!

— Nu îi stă în obicei lui Alan să nu treacă…

— Mamă, ai vorbit cu Tracey?

— Nu! Ți-am spus că nu mă uit la chestia aia!

— N-ai vorbit cu ea?

A oftat din rărunchi.

— Nu primesc mulți vizitatori, draga mea. Vine Miriam. Lambert a venit o dată. Colegii din Parlament nu vin. Ai venit tu. După cum a spus Alan Pennington: „Afli cine îți sunt prietenii”. Mare parte din timp dorm. Visez mult. Visez la Jamaica, o visez pe bunica. Mă întorc în timp… A închis ochii. Am visat-o și pe prietena ta când am ajuns aici, îmi dăduseră o doză mare din asta – a tras de perfuzia din mâna ei. Da, a venit și prietena ta să mă viziteze. Dormeam. M-am trezit și stătea

lângă ușă, nu vorbea. Apoi am adormit iar și a dispărut.

∵

Când m-am întors la apartament, vlăguită emoțional, afectată încă de fusul orar, m-am rugat să nu-l găsesc pe Lamin acolo. Așa s-a și întâmplat. Când am văzut că nu se întoarce la cină, m-am simțit ușurată. Doar a doua zi de dimineață, când am ciocănit la ușa lui, am deschis-o și am văzut că dispăruse cu tot cu geantă, mi-am dat seama că plecase. Când am sunat, mi-a intrat robotul. Am încercat să-l apelez o dată la câteva ore timp de patru zile, cu același rezultat. Eram așa de concentrată pe felul în care aveam să-i dau vestea că trebuia să plece, că nu aveam niciun viitor împreună, încât nu-mi imaginasem nici măcar o clipă că în tot timpul ăsta el plănuia cum să fugă de mine.

Fără el, fără televizorul pornit, în apartament era o liniște mormântală. Eram doar eu și computerul, și radioul, la care am auzit de mai multe ori vocea Reputatului Activist, tot hotărât, plin de opinii. Dar știrile despre mine erau tot mai puține, nu mai stârneau interes, nici pe internet, nici în celelalte medii de informare, toate comentariile din lumina reflectoarelor deja se stingeau, reducându-se la beznă și cenușă. Neștiind ce altceva să fac, i-am scris toată ziua e-mailuri lui Tracey. Întâi demne și pline de moralitate, apoi sarcastice, apoi furioase, apoi isterice, până mi-am dat seama că avea un efect mai puternic asupra mea tăcând decât reușeam eu cu toate cuvintele astea. Are aceeași putere asupra mea ca întotdeauna, judecata, și trece dincolo de cuvinte. Nimic din ce-aș putea spune nu va schimba faptul că eu am fost singura ei martoră, singura persoană care știe tot ce este în adâncul ei, tot ce a fost ignorat și irosit și, cu toate astea, am abandonat-o în rândurile celor neștiuți de nimeni, unde trebuie să strigi să te audă cineva. Mai târziu am aflat că Tracey trimitea de mult e-

mailuri deranjante. Unui regizor de la Tricycle care nu-i dăduse niciun rol, din cauza culorii ei, credea ea. Profesorilor de la școala fiului. Unei asistente de la cabinetul medicului ei. Dar nimic din toate astea nu schimbă judecata. Dacă o chinuia pe mama pe patul de moarte, dacă încerca să-mi distrugă mie viața, dacă stătea în apartamentul ăla mic, claustrofobic și se uita cum i se acumulează e-mailurile de la mine pe telefon și pur și simplu alegea să nu le citească – indiferent ce făcea, știam că mă judecă pe mine. Eu eram sora ei: aveam o datorie sfântă față de ea. Chiar dacă numai ea și cu mine știam și recunoșteam lucrul ăsta, tot era adevărat.

De câteva ori am ieșit din apartament până la magazinul din colț, ca să cumpăr țigări și pachete de paste, dar în rest nu m-am întâlnit cu nimeni și n-a luat nimeni legătura cu mine. Noaptea luam cărți la întâmplare din teancul mamei, încercam să citesc puțin dintr-una, îmi pierdeam interesul și începeam alta. M-am gândit că eram deprimată și că trebuia să discut cu o ființă omenească. Am stat cu noul meu telefon cu cartelă preplătită în mână, m-am uitat la scurta listă de nume și numere personale pe care le copiasem de pe fostul telefon de serviciu, care îmi fusese deconectat rapid, și am încercat să-mi imaginez ce formă ar fi luat fiecare interacțiune, dacă și cum i-aș fi putut face față, dar fiecare posibilă conversație părea o scenă dintr-o piesă de teatru, în care eu aș fi jucat rolul persoanei care eram de atâta timp, care părea să ia prânzul cu tine, dar de fapt era întoarsă spre Aimee, lucra pentru Aimee, se gândea la Aimee, zi și noapte, noapte și zi. L-am sunat pe Fern. S-a auzit un singur apel prelung, ca la convorbirile în străinătate, și a răspuns cu *„Hola*”. Era la Madrid.

— Muncești?

— Călătoresc. E anul meu sabatic. Nu știai că mi-am dat demisia? Dar mă bucur așa de mult că sunt liber!

L-am întrebat de ce și mă așteptam la un atac la persoană, la adresa lui Aimee, dar răspunsul lui nu avea nimic personal, avea legătură cu efectul „distorsionant” al banilor ei în sat, cu prăbușirea serviciilor guvernamentale din zonă și cu afacerile naive și complice ale fundației cu guvernul. În timp ce vorbea, mi-am amintit cu rușine de diferența profundă dintre noi. Eu mă grăbisem mereu să iau totul personal, în timp ce Fern văzuse problemele mai ample, de structură.

— Mă bucur că ai luat legătura cu mine, Fern.

— Nu eu am luat legătura cu tine, ci tu cu mine.

Am lăsat liniștea să se așternă. Cu cât dura mai mult, cu atât mi-era mai greu să găsesc ceva de spus.

— De ce m-ai sunat?

Am stat și l-am ascultat cum respiră încă vreo câteva secunde, până mi s-a terminat creditul de pe cartelă.

∵

După vreo săptămână mi-a trimis un e-mail să-mi spună că era la Londra într-o scurtă călătorie. Nu mai vorbisem cu nimeni în afară de mama de mai multe zile. Ne-am întâlnit pe South Bank, lângă fereastra de la Film Café, am stat unul lângă altul cu fața spre apă și am depănat câteva amintiri, dar era stânjenitor, mă umpleam așa de ușor de resentimente, fiecare gând al meu trăgea spre întuneric, spre ceva dureros. Mă plângeam întruna și, deși vedeam că-l irit, nu mă puteam abține.

— Putem spune că Aimee trăiește în bula ei, m-a întrerupt el, la fel și prietena ta și, apropo, la fel și tu. Se poate că așa să facă toată lumea. Tot ce diferă e dimensiunea bulei. Și poate grosimea – cum se numește în engleză? Înveliș? Peliculă? În fine, grosimea stratului subțire al bulei.

A venit ospătarul și ne-am îndreptat însetați atenția spre el. Când a plecat, am privit o barcă cu turiști care cobora pe Tamisa.

— Ah! Știu ce vreau să-ți spun, a zis brusc, lovind cu palma în bar și zguduind o ceașcă. Am vești de la Lamin! E bine, e la Birmingham. Voia să-mi ceară o scrisoare de recomandare. Speră să studieze. Am schimbat câteva e-mailuri. Am aflat că Lamin e fatalist. Mi-a scris: „Mi-a fost sortit să vin la Birmingham. Așa că dintotdeauna veneam aici". Nu că e amuzant? Nu? Mă rog, poate că nu folosesc eu cuvântul care trebuie în engleză. Vreau să spun că, pentru Lamin, viitorul e la fel de sigur ca trecutul. E o teorie filosofică.

— Un adevărat coșmar.

Fern a părut iar nedumerit.

— Poate m-am exprimat greșit, nu sunt filosof. Pentru mine, înseamnă un lucru simplu, ca și când ai spune că viitorul este deja în prezent, te așteaptă. De ce să nu aștepți, să vezi ce-ți aduce?

I se citea pe față atâta speranță, încât m-a făcut să râd. Ne-am recăpătat ceva din ritmul prietenesc de odinioară, am stat mult timp de vorbă și mă gândeam că nu este imposibil ca într-un viitor să pot ține la el. Începeam să accept ideea că nu mă duceam nicăieri, că nu mai era nicio grabă, că lăsam următorul avion să plece fără mine. Aveam tot timpul din lume, la fel ca oricine altcineva. Toate ușile mi se păreau deschise în după-amiaza aia, era șocant într-un fel, nu știam ce avea să se întâmple în următoarele câteva zile sau chiar în următoarele câteva ore, era un sentiment nou. Am fost surprinsă când am ridicat ochii din a doua cafea și am văzut că ziua se risipise și că aproape ne împresurase noaptea.

După aceea a vrut să ia metroul, la Waterloo, era stația perfectă și pentru mine, în schimb l-am lăsat și am ales s-o iau pe pod. Ignorând ambele bariere, am luat-o direct spre centru, peste fluviu, până am ajuns pe partea cealaltă.

EPILOG

Ultima oară când am văzut-o pe mama în viață am vorbit despre Tracey. Cuvintele acestea nu exprimă destul de exact realitatea: Tracey era singurul lucru care ne mai permitea să scoatem vreun cuvânt. În general, mama era prea obosită ca să vorbească sau să asculte pe cineva vorbind și, pentru prima oară în viața ei, cărțile nu prezentau niciun interes. În schimb i-am cântat, lucru care a părut să-i placă – cât timp mă limitam la piesele clasice scoase de Motown. Ne-am uitat la televizor împreună, lucru pe care nu-l mai făcuserăm niciodată, și am pălăvrăgit cu Alan Pennington, care venea din când în când să vadă ce era cu sughițurile cumplite ale mamei, cum îi fusese scaunul și cum stătea cu halucinațiile. Îi aducea prânzul, pe care nu mai suporta nici să-l vadă, darămite să-l mănânce, dar în ultima zi pe care am petrecut-o împreună, când Alan a plecat din cameră, a deschis ochii și mi-a spus cu o voce calmă, autoritară, de parcă ar fi făcut o observație despre un lucru clar și obiectiv – de exemplu vremea de afară sau ce avea în farfurie – că era momentul să „facem ceva" cu familia lui Tracey. La început am crezut că rătăcea în trecut, i se întâmpla des în ultimele zile, dar curând am înțeles că vorbea despre copii, copiii lui Tracey, deși, vorbind despre ei, se mișca fără opreliști între realitatea lor, așa cum și-o imagina ea, povestea micii noastre familii și o istorie mai profundă: a fost ultimul discurs pe care l-a mai ținut vreodată.

— Muncește prea mult, a spus mama, și copiii nu stau prea mult cu ea, iar acum vor să-mi ia copiii, însă tatăl tău a fost foarte bun, foarte bun, și deseori mă întreb: am fost o mamă bună? Am fost? Și acum vor să-mi ia copiii… Dar eram o biată studentă, învăț, pentru că trebuie să înveți să supraviețuiești, și eram și mamă și trebuia să învăț,

pentru că știai că oricare dintre noi, dacă era prins citind sau scriind, risca să fie închis, biciuit sau și mai rău, iar cel care era prins că ne învață să citim sau să scriem pățea la fel, închisoarea sau biciul, așa era legea la vremea aia, era foarte dură, și așa eram smulși din vremea și locul nostru, apoi nici măcar nu ne mai lăsau să știm în ce vreme și în ce loc trăiam – și nu există pedeapsă mai mare pentru un popor. Dar nu știu dacă Tracey era o mamă bună, deși cu siguranță m-am străduit să-i cresc pe toți, dar știu sigur că tatăl tău a fost foarte bun, foarte bun…

I-am spus că era bună. Restul nu conta. I-am spus că toată lumea se străduise cât putuse în limitele păstrării propriei identități. Nu știu dacă m-a auzit.

Îmi strângeam lucrurile când l-am auzit pe Alan Pennington venind pe hol, cânta monoton, fals, una din piesele lui Otis după care era înnebunită mama, cum că se născuse pe malul râului și de atunci tot fugea.

— Te-am auzit cântând-o pe asta ieri, a spus el apărând în cadrul ușii, bine dispus ca întotdeauna. Ce voce frumoasă ai. Mama ta e foarte mândră de tine, știi? Mereu vorbește despre tine.

I-a zâmbit mamei. Dar n-o mai interesa Alan Pennington.

— E limpede ca lumina zilei, a murmurat ea închizând ochii când eu m-am ridicat să plec. Ar trebui să stea cu tine. Cel mai bine le-ar fi cu tine copiilor ălora.

∵

În restul după-amiezii am visat, nu prea serios, cred, era doar un vis în tehnicolor care mi se derula prin minte: o familie de-a gata, deodată apărută în prezent, care îmi umplea viața. A doua zi, am făcut o plimbare matinală prin împrejurimile sărăcăcioase ale complexului Tiverton Rec, vântul biciuia prin gard, purta cu el bețe aruncate prea departe câinilor, și m-am trezit

mergând mai departe, în direcția opusă celei în care era apartamentul, pe lângă gara de unde aș fi plecat spre centrul pentru bolnavii în stadiu terminal. Mama a murit la zece și douăsprezece minute, exact când eu intram pe Willesden Lane.

În față mi-a apărut turnul lui Tracey, pe deasupra castanilor sălbatici, cu realitatea lui. Aceștia nu erau copiii mei și nu aveau să fie niciodată. Era cât pe ce să mă întorc, ca somnambulul trezit în timp ce umblă în somn, dar mă ținea pe loc o idee, nouă pentru mine, că aș putea oferi altceva, ceva mai simplu, mai cinstit, între ideea mamei despre ajutor și inacțiune. Nerăbdătoare, am părăsit poteca și am traversat în diagonală prin iarbă, îndreptându-mă spre aleea acoperită. Mă pregăteam să intru pe scară când am auzit muzică, m-am oprit și m-am uitat în sus. Era chiar deasupra mea, pe balcon, în halat și papuci, cu mâinile în aer, făcea o piruetă după cealaltă, cu copiii în jurul ei, toată lumea dansa.

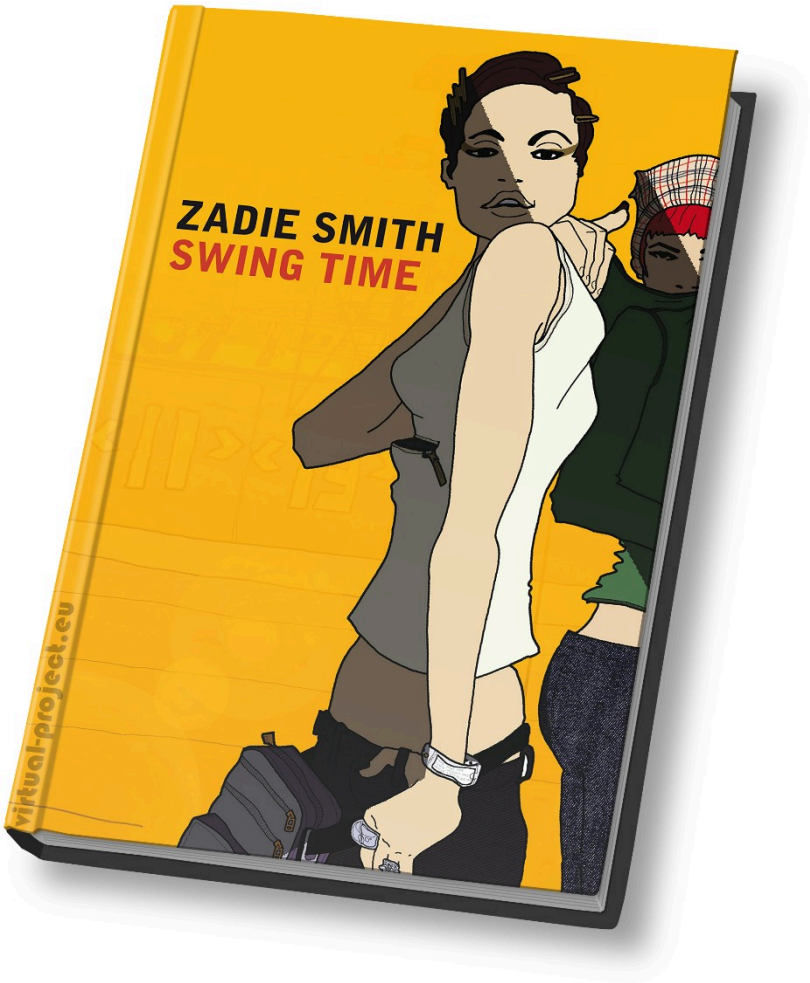

virtual-project.eu

{1} Actor și dansator de step american de culoare (n.tr.)

{2} Socialist Workers' Party, partid englez de extremă stânga (n.tr.).

{3} Tigrii Eliberării din Tamil Eelam, organizație insurgentă din Sri Lanka (n.tr.).

{4} Gangsteri englezi celebri din East End din anii 1950 și 1960 ai secolului XX (n.tr.).

{5} Campaign for Nuclear Disarmament, Campania pentru Dezarmare Nucleară, organizație britanică înființată în 1957 (n.tr.).

{6} Cabbage Patch Kids sunt niște păpuși apărute în Statele Unite în anii 1970, iar Garbage Pail Kids sunt o serie de cartonașe care parodiază păpușile Cabbage Patch Kids (n.tr.).

{7} Actriță americană de culoare, celebră în comunitatea afro-americană prin rolurile în filme aparținând genului *blaxploitation* din anii 1970 (n.red.).

{8} Sculptoriță americană de culoare din secolul XX (n.tr.).

{9} Termen peiorativ pentru „pakistanez" (n.red.).

{10} Stil vestimentar din anii 1960 inspirat din aspectul costumelor spațiale (n.tr.).

{11} Trupă punk americană activă începând cu anii 1980 (n.tr.).

{12} Sindicat al artiștilor din Marea Britanie (n.tr.).

{13} Supranumele cântăreței americane de jazz Billie Holiday (n.tr.).

{14} Companie cinematografică americană care a produs, printre altele, filmele cu Fred Astaire și Ginger Rogers (n.tr.).

{15} National Association for the Advancement of Colored People, asociație din Statele Unite înființată în anul 1909, care lupta pentru drepturile persoanelor de culoare (n.tr.).

{16} Spirit din folclorul irlandez care prezice, prin strigătul său, moartea într-o familie (n.tr.).

{17} Criminal și violator american care a violat și a ucis bărbați și băieți între anii 1970 și 1990 (n.tr.).

{18} Protagonistul unui ritual de inițiere din vestul Africii, din Senegal și Gambia (n.tr.).

{19} Lord's Cricket Ground, stadion de crichet din Londra (n.tr.).

{20} Titlul acestei părți a romanului, „The Middle Passage", face trimitere la porțiunea mediană a itinerarului corăbiilor implicate în negoțul cu sclavi, anume traversarea Atlanticului dinspre coasta Africii spre America (n.red.).

{21} Îmbrăcăminte purtată de femei și bărbați în Africa (n.tr.).

[22] British National Party, partid fascist din Marea Britanie (n.tr.).

[23] Department for International Development, departament din cadrul guvernului britanic responsabil cu ajutorul umanitar (n.tr.).

[24] Supranumele politicianului laburist Ken Livingstone, care a condus Greater London Council până la desființarea sa în 1986 (n.tr.).

[25] Stil de dans practicat de cei de culoare în secolul al XIX-lea (n.tr.).

[26] Formă de divertisment cu originile în Statele Unite la începutul secolului al XIX-lea; spectacolele includeau numere comice, muzicale, de dans etc., în care erau ironizate persoanele de origine africană (n.red.).

[27] Drog format dintr-un amestec de cocaină, heroină și morfină (n.tr.).

[28] Povestitori itineranți din Africa de Vest, care transmit tradiția orală a unui sat sau a unei familii (n.tr.).

[29] Marabout – sfânt și înțelept musulman din Africa (n.tr.).

[30] Activist politic american de culoare, cofondatorul Partidului Panterelor Negre (n.tr.).

[31] Five-Percent Nation, Națiunea celor Cinci la sută sau Națiunea Zeilor și Pământurilor, mișcare revizionistă din anii 1960 înființată de un fost adept al lui Malcom X, Clarence 13X (n.tr.).

[32] Vechiul nume al Republicii Benin (n.tr.).

[33] Membri ai unei mișcări islamice care predică revenirea la fundamentele islamului sunnit (n.tr.).

[34] Credința în aspectele metafizice ale islamului (n.tr.).

[35] Termen care face referire la prolifica cinematografie nigeriană (n.tr.).

[36] În Camera Comunelor, în fiecare miercuri la prânz, premierul răspunde întrebărilor membrilor Parlamentului britanic (n.tr.).

[37] William Shakespeare, *Îmblânzirea scorpiei,* Pandora M, București, 2016, traducere de Dan Amedeu Lăzărescu (n.tr.).

[38] Păpușă de culoare, de cârpă, cu un aspect grotesc (n.tr.).

[39] Bucată de material de bumbac viu colorată purtată ca brâu sau turban de bărbați din unele țări de pe subcontinentul indian (n.tr.).

[40] Consilii fie administrative, fie religioase în comunitățile islamice (n.tr.).

[41] În original, *too bad* (n.red.).

[42] Ruta prin care puteau evada sclavii de culoare din Statele Unite în secolul al XIX-lea (n.tr.).

Table of Contents

PROLOG
PARTEA ÎNTÂI
- UNU
- DOI
- TREI
- PATRU
- CINCI
- ȘASE
- ȘAPTE
- OPT
- NOUĂ
- ZECE
- UNSPREZECE
- DOISPREZECE
- TREISPREZECE
- PAISPREZECE

PARTEA A DOUA
- UNU
- DOI
- TREI
- PATRU
- CINCI
- ȘASE
- ȘAPTE

PARTEA A TREIA
- UNU
- DOI
- TREI
- PATRU

PARTEA A PATRA
- UNU
- DOI
- TREI
- PATRU
- CINCI
- ȘASE
- ȘAPTE

OPT
NOUĂ
ZECE
UNSPREZECE
DOISPREZECE
PARTEA A CINCEA
UNU
DOI
TREI
PATRU
CINCI
ȘASE
PARTEA A ȘASEA
UNU
DOI
TREI
PATRU
CINCI
ȘASE
ȘAPTE
PARTEA A ȘAPTEA
UNU
DOI
TREI
PATRU
CINCI
ȘASE
ȘAPTE
OPT
NOUĂ
ZECE
UNSPREZECE
EPILOG

Table of Contents

PROLOG 5
PARTEA ÎNTÂI 10
UNU 10
DOI 12
TREI 18
PATRU 23
CINCI 26
ȘASE 28
ȘAPTE 32
OPT 35
NOUĂ 39
ZECE 46
UNSPREZECE 49
DOISPREZECE 52
TREISPREZECE 54
PAISPREZECE 58
PARTEA A DOUA 66
UNU 66
DOI 76
TREI 84
PATRU 92
CINCI 95
ȘASE 108
ȘAPTE 110
PARTEA A TREIA 115
UNU 115
DOI 118
TREI 132
PATRU 137
PARTEA A PATRA 150

UNU 150
DOI 154
TREI 156
PATRU 168
CINCI 175
ȘASE 179
ȘAPTE 184
OPT 187
NOUĂ 193
ZECE 196
UNSPREZECE 200
DOISPREZECE 211
PARTEA A CINCEA 219
UNU 219
DOI 223
TREI 228
PATRU 243
CINCI 247
ȘASE 259
PARTEA A ȘASEA 263
UNU 263
DOI 275
TREI 285
PATRU 291
CINCI 300
ȘASE 311
ȘAPTE 320
PARTEA A ȘAPTEA 331
UNU 331
DOI 341
TREI 348
PATRU 365
CINCI 372
ȘASE 383

ȘAPTE 393
OPT 400
NOUĂ 404
ZECE 409
UNSPREZECE 411
EPILOG 425